

ד'ס ספראל'כס אין טויטש שפראך
 הויפט אום בייטליך אויך גאר קורן
 ווילן דריין זאליין

גדרוקט אין דער קייזליך שטאט
 אויף שפּורן איס יאר דא אן זילט
 דרייז הונדערט אום דרייז
 אין דער קליין זאל

Na 61/216

Handwritten marginal note in Hebrew script.

Handwritten letter H.

Ray v. Nichols
State v. Nichols
MILWAUKEE

אך לוב דרך ג'וט ב'ן הערצ'ן דובישט וואל לובש ווערט . דו הושת מיט
דיין קרעפטן בישפן האל אונז ערד . דר נול וואנד אונזלייבן דא
כימנט זיין קאן . זאז אונז אויך ווילד ורויא אונז אויך דא האן :

דרומ איז בעשר גשוונן און קן עש דוקיט ענדן . ווען דובישט א
מעכטיג אל זאך קאנטשט ווענדן . דרומ וול און דרך בורכטן דו אישט
בליך אונז רעכט . אל קרואיא הענדל קאנטשט אונזן שלעכט :

דו הושת קינדד ישראל נ' אופט זייבן ג'טון . דרומ זיין זא שולדיג דש
זא דרך בור איין הערן הון . אונז וולן דיין נאמן בורכטן דש אישט אין
נו'ן אונז ג'ט . דער מענש איז נ' אעלט'ג דער ווידר דיין נאמן טוט

דא קינדד ישראל ווארן אין מזריק לאנד . דא דער זייגשט און ויל זייבן
דורך טיין ג'וועלט'ג האנד . אונז בורשט זא אישט דעם גלות אין דא
ווילדא ווישטטיא . אונז גאבשט אין דא תורה אויף דעם בערג סיני :

דו שפייזשט זא וירל'ג אר מיט דעם האלשן ברוט . אונז לאנג ביז
משה רבינו לידד מושט ל'טון טוט . דר נוך בורט זא דיין דינר יהושע
אין דו הייליג לאנד . ער ביז וואנג זא מיט ג'וואלט דורך דיין קרעפט'ג
האנט :

זא ביזאשן עש נ' לאנג כימנט אנדרש רדן טר . ישראל בינערטן אין
קוינ'ג וואי אנדריא בולקר נאר . דער זא זאלט ריכטן אונז בור זא זאלט
שטרייטן . דו זא אויכטן בלייבן דא היימ זיכר נול אלן זייטן :

דא זענט אין ג'ט ית איין קוינ'ג אויש דער יודן לאנדא . שאול און קיש ווש
דער העלד ג'נט . קיין און אונזר ישראל מיט שוקדייט אונז ורואדייט
איסן גלייכן קונט . און אין ג'שעפט עאלך ער ג'טש זאחן דער נונט :

ג'ט שפרה'ג נול שאול דו וואלט טויטן דש בולך עאלך . לוש קיין אויבר
בלייבן בון אק נול אק . דו גרוש אונז דו קליין זיך דש קיינש ווערט אויבר
ג'בליבן . עאלך מוש איר געלטן עש אישט אונז בור שריבן :

שאול זאך מיט העריש קראפט אין דער עאלך לאנדא . ער איש רכש
לעבן ווש ער דא אינן וואנד . דוך דר בארמט זיך שאול אויבר דא
וישטן שאין . ער איינט ער ווא'ט קואן ג'ט ית וואל נול הוי' :

דא ור

דא ור אינדט זיך דער קוינאין דעם אלעבן וועגן • דש ער בון דען
פאשדעם לייזר ריט קונט נעגן • ער וואלט זיך ואשטערעכן דוך בליב
ער לייזר טוט • בון דען זעלבן שווארן דו ער נאכדאך געט גיבט :

ישראל טריבן גרושן יאזא אום דען קוינאין זאט • זיא מושטן אין לושן
בארן נא דער זעלבן ווארט • דוך שטונדא עש ריט לאנג אין קוינאין
ווארד דא דור ון ישי בון גשעכט זיך :

ער ווש דער וואשט קוינאין אונט דען יודן • זיין גלייכן ווש ריא אויף
גשטאנדן אונד ווערט הערט גיבורן • ער העט זיך מיט גאנצום הערן
זיין געט דינשט דר נעבן • דש טריב ער אן זיין אבעטאן דא ווייל ער
העט דש לעבן :

אזי דא דער קוינאין דור ווש אלט אונד קאם אין דיא טאג • אין ביננט
זער נא ווירן וויא אונד דו בוך דיא זאג • זיא לאמאן ויל גיוואנט אונד וואלטן
אין נא דעקן • קיין בעט נאך קיין שויב וואלט אין ריט קאלעקן :

דוך הט ער ור אינדט דער קוינאין אונד ווש • זיין שוועהר שאל הט ער
אב גשטען אין גרוש דרום • אזי זינס פפעלר אונד אזי זינס גיוואנט
• דרום מושט אין אפעט ווירן דאש נאם אויבר האנט :

אויך ווש ער דר שראקן דא ער דען מאלך האנד זאך • מיט אויף
גירעקט האנד אונד שווערט אונד וואלט ישראל טויטן אויך • דא דער
קאלט אים זיין הערן אונד בור בורכט ביננט אין נא ווירן • אין לושטט
ריט נא טאלן נאך נא הויבירן :

דא דש זיין דינר מערקטן אונד אויך זאהן • זיא גינגן נא דעם קוינאין אום
נא אים אונד זאהן • ליבר קוינאין בור כס דו אונד קבלה • אין הויפשי
ינא איד זיין בעט ווירן זיין אלט תפלה :

הער קוינאין דיא לויטט אויך ווכן דיא דא זשט יונגן אין יארן • ווען אויך
ביננט נא ווירן זיא ווערט אויך הינטן אונד בארן • זיא ווערט איר דען
דר הינא אונד ווערט אונד ווארט • זיין מאל לויט זיא הינטן אין מאל לויט
זיא אין אים :

דא זכט מן דען קוינאין דיא אלר טאשט איד • אונד וויט אונד ישראל
דיא אלט אים זיין ברייט • אביטאן דיא שווארד ווש דא יאקא וויא גינגט
אונד וויט

אז וויט אז אל ישראל ון איר גלייך ריט ווארדא :

אן ברוכט זא דעם קוינאן דא קאמער זיין . ער אומריקן זא נאך שטן
אונז ליט זיך ליפלד צו אים איין . זא דינט אים צו כטיגליכן אים מאכט
אס נאך ווארס . אים ווען און וואר ווירן א נאך זא און וואקש און אים :

אין אאל און אבישן אן דעם קוינש לייבא . זא שפרד נענדיק קוינש
נעמט איד צו איינעם ווייבא . איד וויל אויך בז דין ווען איד אינאט טא
ווען אויך אישט קאלט גאט רוק איד איד הר צו :

ביין שפרד דער קוינש דא אויט דר וועלט מייד . ון הוט נאשפראכן אום
הוט איר עט ור בוטן עט ווער איר זיכר לייט . איד טר אויבר אכלהן
ווייבר מיין טאגניט האבן . ווא נאך ווערן וואלט איד היך נעמן וואלט
איר עט גאט דער לאבן :

זא שפרד נענדיק קוינש בון ארט הוך נבורן . ווש איד נאך איד ריד
דש עז איר ברענו קיין לארן . אר טוט אז דא דיבא דא דא ריט ווערן
צו שטעלן . זא וועלן דך הויפט מאכן איר ווערק וועלן זא בור העלן :

אונז בירוואן דך ויין דען לייטן איד וואלט אי שטערבן . איד איד וואלט
שטעלן . אונז וואלט איין ור דערבן . אונז טוט איר איד קוינש א איר ריט
אין מאכט . איר זייט וול צו אלט אונז היט אין פערלאמענט דר טראכט :

דא שפרד קוינש דוד דא אושט עט איין ווערדן . דש איד עט טאמ
ורואקייט ביי גאט איינעם הערן . ער ליט אים בת שבע רופן זיין איינעם
ווייבא . זא אושט דך צו אים שאוקן נאך נאהט אין זיין לייבא :

ער ליט אים בת שבע רופן אונז ביי אים איין ווערדן אים אדר . דש
ער איט בת שבע נאב איין רעכטן סדר . אז איין זוכר בעל בית דער
ערשט ברוילפט הוט . איד העט עט וואל ור שווארן ביי דעם ווארן
גאט :

אונז שפרד דא שון אבישן איר זייט אין וואר און . צור וועלן וועלן
הענדל העט אויך איד ריט גינעהן און . בור נעבט איר עט ליבר קוינש
דא ריד אישט איר לייט . דער קוינש ליט זא בלייבן ביי אים אין וואר
מיידא :

מן האט קוינש צו ביי אים אין הויפטן און אלדא . זיין אונטער היט
חנה

תִּהְיֶה עַרְוֹשׁ נְהִיטָן אֲרוּכָה • עַרְוֹשׁ זֶךְ אוֹיֵבֵר נַעֲמָן אוֹמֵ וואַלט יאָ
קוֹיִנְוֹעֵר • אוֹמֵ בִישְׁטעלֵט אִים בֹּנֶפֶלֶן אִמן דִּיא אִים בֹּר אוֹמֵ נאָךְ
לֵפֶן אַלֹּ אִינֶס העֵרן :

דִּיא מֵילֵן לִישׁ עַר אִין אוֹישׁ שְׁרִידֵן דֵּשׁ זִיא אוֹכְטֵן זַעַר לֹוִפֶן • רִיטֵר אוֹךְ
רִיטֵר טַעַט עַר אִים קוֹיֶפֶן • זִיין וואַטֵר העֵט אִין ור ווִינט יאָ • אוֹמֵ העֵט
כִּא לֹו אִים נִשְׁפֵּרֶאכֶן לִיבֵר זֶען וואַרֶמֶס טוֹשְׁטוֹ אַלֹּמֵא :

עַר זאָלט אִין בִּלְיֶךְ דִּרוֹמֶס האָבֵן נִשְׁטֵרופֶט דִּרוֹמֶס אוֹשְׁט עַר יאָ דַעַר אִי
שְׁטַעַרְבֵּן • אוֹמֵ וואַטֵר זִיין קִינֵדֵר רִיט שְׁטֵרופֶט דִּיא אוֹישֵׁן אַלֹּר דַעַרְבֵּן
• כֹּון ווֹשׁ דִּיא אֲדוּכָה נאָךְ אַבְשָׁלֹום נִבְאָרֵן • עַר וואַר נֶאֱרַח הוֹיפֶשׁ מִיט
קִרוֹיִן האָרן :

אֲרוּכָה בִירֵאטֵט זֶךְ מִיט העֵרלֶטֶן יאָבֵל לֹוואַר • אוֹמֵ מִיט אַבְיָתֵר דַעַם
כֶּהָ דִיא אִין לֹגֶט עַר אִין בֹּר • וואַטֵר אֲדוּכָה וואַטֵט וואַל דֵּשׁ דִּיא יאָבֵל
ווֹשׁ נֶרֶם • דִּירוֹמֶס רֹפֶט עַר זִיא אִין זִיין רֵאט עַר זִיא נאָס :

אוֹמֵ אוֹךְ אַבְיָתֵר דַעַר כֶּהָ העֵט אוֹךְ נַעֲרֵן נִזְעֵהן • דֵּשׁ אֲדוּכָה וואַטֵר
נִיוואַרן קוֹיִנְוֵאֵן דַעַר וואַרֶטֶן דֵּשׁ זאָלט נִשְׁעֵהן • אִין דַעַר וואַרֶטֶן
דֵּשׁ עַר אִין כֶּהָ הַדֹּל אוֹכְטֵ בִלִּיבֵן • דַעַן עַר וואַטֵט וואַל דֵּשׁ אִין
שְׁלֵמָה וואַרֶדֶאֶר טִרִיבֵן :

אוֹמֵ דִירוֹמֶס וואַלט אִים העֵלֶפֶן יאָבֵל לֹו דַעַם קוֹיִנְוֵאֵךְ • העֵרלֶטֶן יאָבֵל
נִדוֹכֶט אִים וואַל עֵשׁ וואַרֶדֶט אִים רִיט גִין גִלִּיךְ • וואַטֵר דִּיא וואַרֶדֶט נִבִּיטֵן
כֶּךְ זִינֶס טוֹט אַלֹּמֵא • דֵּשׁ אִין אִין זאָלט טוֹטֵן ווִיא אִינֶס וואַרֶדֶט דִיא :

אֲבֵר לִדֹּךְ דַעַר כֶּהָ אוֹמֵ בִנְיָה דַעַם קוֹיִנְוֵאֵשׁ הִיבְטֵאֵן • אוֹמֵ כֶּהָ דַעַר
נִבִּיא קִינֵר וואַלט מִיט דִירוֹמֶס • אוֹמֵ אַל דַעַם קוֹיִנְוֵאֵשׁ שְׁטֵרֶקֶן אוֹמֵ שְׁמֵעֵי
אוֹמֵ זִיין רִיטֵר פִּיין • דִּיא וואַלטֵן רִיט מִיט אִין האָבֵל לֹו שִׁיקֵן אוֹמֵ בִיִּיא
אֲדוּכָה זִיין :

אֲדוּכָה לִישׁ שְׁעֵכְטֵן ווִישׁ זִיא שֹׁן • אוֹמֵ רִינֵדֵר • עַר בֵּט אַל זִיין בִּרְדֵּדֵר
דַעַם קוֹיִנְוֵאֵשׁ קִינֵדֵר • אוֹמֵ אַל אִמן יוֹדֵא אוֹמֵ דֵּשׁ קוֹיִנְוֵאֵשׁ קִנְעֵכְטֵן • בִּיִּיא
אָבֵן הַחֹלֶלֶת בִּיִּיא עֵין רוֹנֶל הוֹב דִּךְ אִין דֵּשׁ שְׁעֵכְטֵן :

אוֹמֵ כֶּהָ דַעַר נִבִּיא אוֹמֵ בִנְיָה דַעַר הִיבְטֵאֵן • אַל דֵּשׁ קוֹיִנְוֵאֵשׁ קִנְעֵכְטֵן
קִיין לִישׁ עַר רֹפֶט דִירוֹמֶס • אוֹמֵ לֹו בֹּר מִיטֵשׁ שְׁלֵמָה וואַלט עַר רִיט נַעֲמָן •
אוֹמֵ לִישׁ אִין דִּיא הִיִּיא בִּיִּיא זִינֵר מַעֲמָן :

דִּיא שְׁפֵרֶאךְ

דא שפּרד נִיץ דער קִבָּל'ט בַּת שֶׁבַע לואר . הוט'טו לִיט גִּיהוּרִט אַזיר
אין נֶטש יאר . דא האט נִקוּצִינֶט אַדוּכִה מִיין הער דער קוִינֶט דוד
כִּכֶּש דרום ווייט . ווערשטו עש לִיט אונט שטין אן בד ווערט דיר
ווערן לִיט :

נִיא הִין אִיך וויל דיר רוטן אונט ביוואר דו דיינן לִיבא . אונט לִיב דיינש אן
דו ווערשט אַנשט אִיו אראיש ווייב . נִיא אונט קומ לִיט קוִינֶט אונט און
אין אן זיין שֶׁבַע . שטעל דך דר בארמין אונט אִין לִיבא שֶׁבַע :

שפּרד לִיב הער דער קוִינֶט אִיך און דך אן דיינן אִיד . דו האט
אִיר גִּשווארן אִיר ויל אראיש אִיד . וויא מִיין אן שֶׁבַע אן קוִינֶט נִיך דיר
זיין אונט ווערן . אונט אִינוט קוִינֶט אַדוּכִה אונט ווערט לִיט אִירנע הערן :

דא וויל דו רִדשט א וויל אִיך דיר נִיך קומן . אונט וויל דיר העלפֿן רִדן
אִיך הִב דש וואל ור מואן . מן אַנ וואל רִכֶּלֶת טרייבן אִין קרִינֶה אַפֿטֿיך
לִיט . דרום אִיך דך לִיט אִיך עש אִין אס בעשטן בִּלִּיטן :

בַּת שֶׁבַע נִינֶטוּס קוִינֶט דער ווש זיר אלט . אִבִּישֶׁן הִט אִין אִיך אִירנע
אִיך ווש אוארדן קִלֶּט . בַּת שֶׁבַע בוקט זיך גִּינ דעם קוִינֶט אִין אִיר
וואל אן לִיט . דער קוִינֶט וואל ווש ווילשטו דא ער זא ור נאם :

לִיב הער דער קוִינֶט אִיך און אִיד אן אִויערן אִיד . דען אִיר האט
גִּשווארן אִויערן גִּטרויאן אִיד . דש מִיין אן שֶׁבַע אן נִיך אִיך קוִינֶט
ווערדן . ווערט אַדוּכִה קוִינֶט ויל בעשר ווער אִיר לעגן אונט דער
ערדן :

אונט אִינוט אִויער אן אַדוּכִה אִישט לִיט קוִינֶט ווארדן . לִיב הער דער
קוִינֶט אִיך זאָקִין לִיט דו אִישט טוִיאר גִּשווארן . עש הוט דער ווילד
אַדוּכִה ויל שוין אונט רִכֶּדֶר גִּשעכט . אִיר וושט כִּכֶּש לִיט אִין בון דעם
גִּרושן גִּברעכט :

דו לִיט ער גִּרושן דעם קוִינֶט קִינֶדֶר אִין אונט אִבִּישֶׁן דען כִּי אונט
הערלִיך יאָב אִיט אִין גִּרושן שֶׁל אִיב מִיין קִינֶדֶר שֶׁבַע דִּין גִּטרויאן
קִנעכט . דען הוט ער לִיט גִּרושן העט ער האלט נִיך אִין ויל גִּשעכט :
אונט אִינוט מִיין הער דער קוִינֶט אִין שֶׁבַע אִין אִיך הארן . זא וושן
וואל דו אִיר לִיט אִינוט אִין אִויער נאָך . זא וושטן גִּערן וועם אִיר לִיט
קוִינֶט

10

קוינץ מאכט • דא אל ישראל מיט ווערן ביזאנץ אונז ביזאכט :

אונז געבן אויף אייערעם שטול אונז נאך אדך קוינץ ווערט • מיר אונז מיין
זון שלמה ווערט ענז ווערן הערט • ווען איר בור שייך אונז אין דעם נ
ערן ווערט זיין • נא ווערן מיר לויגשפוט אדך אונז דער זון מיין :

דער וויל דער קוינץ אונז מיט בת שבע הט זיין רד • מן זאנט דעם
קוינץ דער נביא הדיין גיט • דאנט דער קוינץ לויטט אין דא הער •
מיר וואן הוירן ווי ער זאנט נויט מער :

אונז דער נביא אין דיא קאמאר לוינ • אונז בוקט זיך נידר אונז בינאנט
וודר אויף לויטט • ער זיט גענדינץ קוינץ וויש האט איר גטון • אכט
אד אין קוינץ אונז הט מיכש גיט ווישן לון :

הט איר דען גשפראכן אדאנה זאל קוינץ זיין • ער הט ביריט ויל עשן
אונז ויל גטון ווין • אונז דש קוינץ קינד אל מיט אנדער גיפריט • אונז
אל דיא הערן אונז אביגד עש אישט מיר זעלברט לידא :

דיא האבן מיין וויכש עשן אונז טרינקן אונז אין ווילד הויכין • בון
טרויאטן אונז פווימן אונז מיין ווילד פאהירן • אונז שריאן מיט אנדער
עש גאל לעבן דער קוינץ אדאנה • גאל אדך אויך לויטט ער טוט מיר וויא :

אונז דיין גטרויא קענעט הט ער קין גבעיין • זאלט אדך עש קוין
ווערן אדך וואלט אין מיט בויען טרעטן • נוך אדך נאך גרוך נאך דען
הערליך גביה • אונז אויך שלמה דיין קענעט בלייבן הינטן דא :

אדך האב מיר אוארדר גידוכט אדך ווער איס קארטן שפיל • וועם
אייער נאמד מאכט לוי קוינץ אונז ווער אויער נאמד וויל • דער נאך
אייערעם טוט גאל קוינץ זיין • איר אכט מיין רוט ריכש אונז האבט בור
געשן מיין :

דיא שפראך דער קוינץ רופט מיר בת שבע הדיין • דא שוואר דער
קוינץ ווער ביא גיט ית דש זאל זיין • דער מיר אויש לידן הט גיהולפן
מיין ליב • שלמה אונז קוינץ ווערן אדך אד הייש דירש ליבש ווייבא :

אונז הייט וויש עש גשעהן אונז אויש קוינץ ווערן • מן וואל איס בור
טראגן אל איינעם לאדש הערן • מיין שטול אויש ער ביזן דש אויש
אדראטן בישויק • קליין איס אדך גרוש מאן איס אדך וויאן :

דיא בוקט

דא בוקט זיך בײַט שװעגלעך ביז אויף דיא ערדן . זאבט בײַט נאכט .
הערלעך גיט לויט אין ווערדן . מיר אישטאן לויטל אדווערט עולם
הבא דר ווערבן . איך וויל טון אז דר ליבר אויבר האמרט יאר שטערבן

דא ליט דער קוינעך רוסן לידן בײַט . עש קאמט דיא בידר מאן
הער וויט וועלט איר דא . דא שפּרעך דער קוינעך לידן גיט אין ביזיטן
אונז בעמט מיין גוטן מויל דא איך פּפּלעך אויף לויטן :

דארויף גיט איר מיין און שלמה זעלן אונז בירט און אין טאל גיחון . לידן
אל אין זאלבן אונז זעלט אים אויף דיא קרון . אונז גיט אים בירט טראיטן
אונז שרייטן דער קוינעך אל לעבן . איך האב מיין און שלמה דש
קוינעך אויבר לעבן :

איר גיט אים נאך גיין אויף מיין שטול אל ער זיין . ווען גיט גוט מיר ור
זיכרט ער ווערט האבן גרוש ווי . זא ווארן אליא ווייליך דיא הרנס
שטוכרן דא . ווער עש נויארט הרט דער וויט נאך ווא :

דא שפּרעך זיך בײַט אין הערלעך אויבר דש הר . גיט לויט איך גילעבן
אן אדערמאן און שלמה גרוש . איר . אונז גיין שטול אל זיך גרושן ווען אדער
אישט גינען . נון וואל אויף אדרמאן מיר וועלן ריט ווערן לעבן :

אונז גיין לידן דער כהן אונז גיין דער נביא לואר . אונז דער הערלעך
בײַט אונז דיא אדרמאן הערן דאר . זא זעלטן דען יונקן שלמה אויף דש
הערן מויל . איך ליכר וואלט וואל דיין זי ווארן ליט בול :

אונז בירטן אין לוס באל גיחון אונז ליטן אים אן דיא גיין שפּאן . עש
נאם לידן דער כהן אין ווייט לויט הרן און דעם אונז מוירט
אויף בול . זא ברעטן אין דא היין און איין קוינעך בון רעכט אל :

ער זאלבט אין לוס קוינעך מן שרייא דער קוינעך מויל לעבן . אונז מיר
טראיטן בליין זא אויך דר נעבן . דש ווייטן זיך דיא יונקן אונז אויך
דיא האטן . דיא ערד בון גרושט שטיין גלייך וואלט לויט שפּאלטן :

דש גיט דיא הרט אדוכה אונז דיא בייא אים ווארן געשן . זא האטן
שיר נאכט אונז נאך אויף געשן . דא שפּרעך הערלעך יאב וויט ביטויט
דש גרויאל אין דעם קאס יונקן אונז מיר גיט גרושן גרויאל :

דא שפּרעך זיך אדוכה דש אישט גאר גוט גוט . דא קומט גלייך איינער
דער 23

Sehr seltenes Exemplar. Nes 2.
ist in der Bodleiana, Oxford.

30. 10. 19

דש מפראליכס אין טויטשע שפראך
 הויפט אום בייידליך אויך נאך קורץ
 ווילן דריין צולייאן

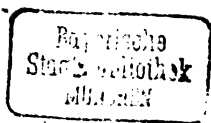
גדרוקט אין דער קייזרליכן שטאט
 אויפשפורן איס יאך דא און צילט
 דרייא הונדערט אום דרייא
 אין דער קליין זאל

Na 61/216

Bundestey

אך לוב דרך גוט בון הערלן דו בישט וואל לובש ווערט. דו הושט מיט
דיין קרעפטן בישפן היאל אונז ערד. דר צויל וואנד אונז צייכן דא
כימט צילן קאן. זאץ אונז אויך ווילד ורויז אונז אויך דאמאן:

דרומ איז בעשר גשווין מן קן עש דוך ריט ענדן. ווען דו בישט א
מעכטיג אל זאך קאנשטאט ווענדן. דרומ וול מן דרך בורכטן דו אישט
בליך אונז רעכט. אלי קרומיא הענדל קאנשטאט מאכן שלעכט:

דו הושט קינד ישראל נך אפסט צייכן גוטן. דרומ ציין זא שולדיג דש
זא דרך בור חיין הערן הון. אונז וולן דיין נאמן בורכטן דש אישט אין
נרין אונז גוט. דער מענט איז נך חיין ועלט נדער ווידר דיין נאמן טוט
דא קינד ישראל ווארן אין מזריק לאנד. דא דער צייגשט אין ויל צייכן
דורך טיין גיוועלט נך האנד. אונז בורשט זא אויט דעם גלות אין דא
ווילד ווישטניי. אונז גאבשט אין דא תורה אויף דען בערג סיני:

דו שפיצישט זא וירצן יאר מיט דעם היאלישן ברוט. אז לאנג ביז
משה רבינו ליידר מושט ליגן טוט. דר נוך בורט זא דיין דינר יהושע
אין דו הייליג לאנד. ער ביזוואנג זא מיט גיוואלט דרך דיין קרעפטן
האנט:

זא ביזאשן עש נך לאנג כימט אנדרש רידן טר. ישראל בינערטן אין
קוינץ וויא אנדריא בולקר נאר. דער זא וואלט ריכטן אונז בור זא וואלט
שטרייטן. דו זא אויכטן בלייבן דא היימ זיכר צו אלן צייטן:

דא ועלט אין געטית חיין קוינץ אויט דער יודן לאנדא. שאול וון קיש ווש
דער העלד גענט. קיין מאן אונטער ישראל מיט שווקייט אונז ורומקייט
איסן גלייכן קונט. און אין גשעפט עמאלך ער געטש זאדן דער צונט:

געט שפרתך צו שאול דו וואלט טויטן דש בולך עמאלך. אוש קיין אויבר
בלייבן בון אדך צו אדך. דו גרוש אונז דו קליין זיך דש קיינש ווערט אויבר
גבליבן. עמאלך אוש מיר געלטן עש אישט אונז בור שריבן:

שאול זאך מיט העריש קראפט אין דער עמאלך לאנדא. ער איש רכש
לעבן ווש ער דא אינן לאנד. דוך דר באראט זיך שאול אויבר דא
וישטן שטיין. ער איינט ער וואלט קומן געט ית וואל צו הויף:

דא ור

דא ור אינדט זיך דער קויניג אין דעם זעלבן וועגן . דש ער צון דען
פאטשעק לידר ריט קונט גענען . ער וואלט זיך ואשט רעכנ דוך בליב
ער לידר טוט . צון דען זעלבן שולדן די ער צו בראך געטש גיבט :

ישראל טריבן גרושן יאמר אומ דען קויניג צארט . זיא אושטן אין לושן
צארן צו דער זעלבן ווארט . דוך שטונדא עש ריט לאנג איין קויניג
ווארד דא צו דין ון ישי בון געשעכט יודא :

ער ווש דער וואשט קויניג אונט דען יודן . זיין גלייכן ווש ריא אויף
גשטאנדן אונ ווערט הערט גיבורן . ער העט זיך מיט גאלדס הערצן
זיין געטש דינשט דר געבן . דש טריב ער אן זיין זעכטאן דיא ווייל ער
העט דש לעבן :

אזוי דא דער קויניג צו דין ווש אלט אונ קאמ אין דיא טאג . אין ביגעט
זער צו וריין וויא אונ די בוך דיא זאגן . זיא לאמ ויל גיוואנט אונ וואלטן
אין צו דעקן . קיין בעט נוך קיין שויב וואלט אין ריט קלעקן :

דוך הט ער ור אינדט דער קויניג אונ ורום . זיין שוועהר שאלו הט ער
אב גשערטן אין גרוש דרום . אויז זיינס ספעלר אונ אויז זיינס גיוואנט
דרום אושט אין אפעט וריין דאש נאמ אויבר האנט :

אויך ווש ער דר שראקן דא ער דען מילך האוה זאך . מיט אויף
גירעקט האנד אונ שווערט אונ וואלט ישראל טויטן אויך . דא דער
קאלטט חס זיין הער' אונ בור בורכט ביגעט אין צו וריין . אין לושטט
ריט צו טאנען נוך צו הוב'ין :

דא דש זיין דינר מערקטן אונ אויך זאהן . זיא נעמן צו דעם קויניג אום
צו חס אונ זאהן . ליבר קויניג בור ריט צו אונזר קבלה . איין הויפשי
יוניא מייד איז בעטר ווידר איין אלטי הסלה :

הער קויניג דיא לוטט אויך זוכן דיא דאש אישט יונגאן יארן . ווען אויך
ביגעט צו וריין זיא ווערמט אויך הינטן אונ בארן . זיא ווערט איר דען
דר היטן אונ ווערט אונ ווארט . זיין מאל ליגט זיא הינטן אין מאל ליגט
זיא אין ארס :

דא זעכט אן דען קויניג דיא אלר טונשט מייד . אנווייט אונאל ישראל
דיא אלט חס זיין ברייט . אביטל דיא שוואגה ווש דיא יאקוויאניכט
אנווייט :

תַּחַת עַר וּשׁ נְהִיטָן אֲרוֹנָהּ • עַר וּשׁ זֶךְ אִיבֵר נַעֲמָן אֹמֵר וּמֵאֵל יֵאָדָה
קִוִּינֶוּעֵר • אֹמֵר בִּישְׁעֵלֵט אִים בּוֹנֶפֶלֶךְ מִן דִּיא אִים בּוֹר אֹמֵר נֶאֱדָר
לִפְּן אֵלֵי אִינֶם הָעֵר :

דִּיא מֵלֶךְ לִישׁ עַר אִין אִוִּישׁ שְׂרִידֵן דֵּשׁ זִיא מֹכֶטֶן זַעַר לִוִּפֶן • רִיטֵר אִוִּךְ
רִיטֵר טַעַט עַר אִים קִוִּפֶן • זִיין וּמֵאֵר הָעֵט אִין וֹר וּוִיכֵט יֵאָדָה • אֹמֵר הָעֵט
כִּיא לֹא אִים נְשַׁפְּרָאכֵן לִיבֵר גּוֹן וּמֵאֵרֹם טוֹשֵׁטוֹ אֵלֹמֵא :

עַר זֹאט אִין בִּלְדֵךְ דְּרוֹם הָאֵבֶן נְשַׁטְרוֹפֶט דְּרוֹם מֹשֵׁט עַר יֵאָדָה עַר אִי
שְׁטַעֲרֵבֶן • אֹמֵר וּזַעַר זִיין קִנְדֵּר כִּיט שְׁטְרוֹפֶט דִּיא מֹשֵׁט אֵל וֹר דְּעֵרֵבֶן
• כּוֹן וּשׁ דִּיזֵר אֲדֹאגָה נֶאֱדָר אֶבְשָׁלֹם נְבֵאֵר • עַר וּמֵאֵר נֶאֱדָר הֹוִיפֶשׁ מִיט
קִרוֹיֵן הָאֵר :

אֲדֹאגָה בִּירֶאטֵט זֶךְ מִיט הָעֵרֶלֶךְ יֵאָבֶ לֹמֵר • אֹמֵר מִיט אֶבְיָתֵר דְּעַם
כֶּהָ דִּיא זֶךְ לִנֶט עַר אִין בּוֹר • וּזַעַן אֲדֹאגָה וּמֹשֵׁט וּמֵאֵל דֵּשׁ דִּיזֵר יֵאָבֶ
וּשׁ נֶרֶם • דִּמְרוֹם רֹפֶט עַר זִיא אִין זִיין רֶאט עַר דִּיא נֶאֱמָר •

אֹמֵר אִוִּךְ אֶבְיָתֵר דְּעַר כֶּהָ הָעֵט אִוִּךְ נַעֲרֵן נְזַעֲהֵן • דֵּשׁ אֲדֹאגָה וּזַעַר
נְוֵאֵרֵן קִוִּינֶוּעֵר דְּעַר וּמֵאֵרֵן דֵּשׁ זֹאט נְשַׁעֲהֵן • אִין דְּעַר וּמֵאֵרֵן
דֵּשׁ עַר אִין כֶּהָ הָדֵל מֹכֶט בִּלְיִיבֵן • דְּעַן עַר וּמֹשֵׁט וּמֵאֵל דֵּשׁ אִין
שְׁלֵמָה וּמֵאֵרֵן וֹר טִרִיבֵן :

אֹמֵר דְּרוֹם וּמֵאֵל אִים הָעֵלֶם יֵאָבֶ לֹא דְּעַם קִוִּינֶוּעֵר • הָעֵרֶלֶךְ יֵאָבֶ
נְדֹכֶט אִים וּמֵאֵל עֵשׁ וּמֵאֵרֵן אִים כִּיט נִין גְּלִיךְ • וּזַעַן דִּיזֵר וּמֵאֵרֵן נְבִיטֵן
כֶּהָ זִינֶם טוֹט אֵלֹמֵא • דֵּשׁ מִן אִין זֹאט טוֹטֵן וּזִיא אִינֶם מֵאֵרֵן דִּיא :

אֶבֶר לְדֹךְ דְּעַר כֶּהָ אֹמֵר בְּכִיָּה דְּעַשׁ קִוִּינֶוּעֵר הִיבֵטֵמֵן • אֹמֵר נֶזֶן דְּעַר
כִּיא קִינֵר וּמֵאֵל מִיט דְּרֵאֵן • אֹמֵר אֵל דְּעַשׁ קִוִּינֶוּעֵר שְׁטֵרֶן אֹמֵר שְׁמַעֲ
אֹמֵר זִין רִיטֵר פִּיֵן • דִּיא וּמֵאֵלֵן כִּיט מִיט אִין הָאֵבֶן לֹא שִׁיקֵן אֹמֵר בִּיָּא
אֲדֹאגָה זִיין :

אֲדֹאגָה לִישׁ שְׁעֵכֶט וּיִשְׁמֵא שׁוֹן אֹמֵר רִינְדֵּר • עַר בֵּט אֵל זִיין בִּרְדֵּר
דְּעַשׁ קִוִּינֶוּעֵר קִינְדֵּר • אֹמֵר אֵל מִן יֹדֵא אֹמֵר דֵּשׁ קִוִּינֶוּעֵר קִנְעֵכֶט • בִּיָּא
אֵבֶן הָאֵמֵלֵת בִּיָּא עֵין רֹוֶל הֹוֶב זֶךְ אִין דֵּשׁ שְׁעֵכֶט :

אֹמֵר נֶזֶן דְּעַר כִּיא אֹמֵר בְּכִיָּה דְּעַר הִיבֵטֵמֵן • אֵל דֵּשׁ קִוִּינֶוּעֵר קִנְעֵכֶט
קִיין לִישׁ עַר רֹפֶט דְּרֵאֵן • אֹמֵר לֹא בּוֹר מִיט שְׁלֵמָה וּמֵאֵל עַר כִּיט נַעֲמָן •
אֹמֵר לִישׁ אִין דִּיא הִיאֵן בִּיָּא זִינֵר מַעֲמָן :

דִּיא שְׁפֵרֶךְ

דא שפּרדן נֶקֶד דער קבֿיאל בַּת שֶׁבַע לואר . הוטטו ליט גיהורט וואר
אין גוט יאר . דא האט גיקוינט אדוכה מיין הער דער קוינע דוד
כיש דרום ווייט . ווערטטו עש ליט אונטער שטין אן בד ווערט דיר
ווערן ליט הייט :

גיא היין איך וויל דיר רוטן אונד ביזאד דו דייקן ליבא . אונד ליב דייכט און
דו ווערטט אונדשט איז אראיש ווייב . גיא אונד קומ ליט קוינע אונד אונד
אין אן זיין שבעה . שטעל דך דר באראג אונד אונד אין אונד שבעה :
שפּרדן ליבר הער דער קוינע אונד אונד דך אן דייקן אייד . דו ווערט
אונד געווארן אונד ויל אראיש אייד . וויאמיין און שלמה זאל קוינע נאך דיר
זיין אונד ווערן . אונד אונדשט קוינע אדוכה אונד ווערט ליט איינע הערן :
דיא ווייל דו רעדשט א וויל אונד דיר נאך קומן . אונד וויל דיר העלפן רידן
אונד אונדשט וואל אר מאן . און אונד וואל רכלות טרייבן אונד קוינע אונדשט
לייטן . דרום אונד דך ליט אונדשט איז אונדשט בייטן :

בַּת שֶׁבַע גינגט ליט קוינע דער ווש זיר אלט . אבישט הט און איינע אונד
אונד ווש אונדשט קלט . בַּת שֶׁבַע בוקט זיך גען דעם קוינע אונד אונד
וואל און נאך . דער קוינע וונגט זיא ווש ווילשט דא ער זיא אר נאך :

ליבר הער דער קוינע אונד אונד אונד אונד אייד . דען אונד האט
גישווארן אונדשט אונד אייד . דש מיין און שלמה זאל נאך אונד קוינע
ווערן . ווערט אדוכה קוינע ויל בעשר ווער אונדשט אונדשט דער
ערדן :

אונד אונדשט אונדשט אונד אדוכה אונדשט ליט קוינע ווארדן . ליבר הער דער
קוינע אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט
אדוכה ויל שוין אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט
גישט אונדשט אונדשט :

דר ליט ער גרוסן דעם קוינע קינד אונד אונד אונדשט דען כהן אונד
הערליך אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט
קנעכט . דען הוט ער ליט גרוסן העט ער האלט נאך אונדשט אונדשט :
אונד אונדשט מיין הער דער קוינע אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט
וואל דא אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט אונדשט
קוינע

100

קוֹיִנְיָמֶכֶט יִדֵּא אַל יִשְׂרָאֵל מִיט ווערן בִּיגערט אונז בִּיגֶכֶט :

אונז זעלן אויף אויערעם שטול אונז נאך איד קוֹיִנְיָ ווערט יִמִּד אונז מִיין
זון שְׁלֹמֶה ווערט עז ווערן הערט יִווען איר בֹּר שִׁיד אונז אין דעם זון
זען ווערט זיין יִזא ווערדן איר לזשפוט איד אונז דער זון מִיין :

דער וויל דער קוֹיִנְיָ אונז מִיט בֵּת שְׁבַע הַט זיין רִיד יִזא זאגט דעם
קוֹיִנְיָ דער נְבִיא הָרִידִין נִיט דאָגט דער קוֹיִנְיָ לִשְׁט אִין דֵּה הער
איר וואָלן הוירן ווש ער זאגט נויא מער :

אונז דער נְבִיא אִין דֵּה קאמער לזון אונז בוקט זיך כִּידר אונז בִּיגֶכֶט
ווער אִיין לזשטן ער זיט נענדיג קוֹיִנְיָ ווש האט איר גטון אכט
איר אִין קוֹיִנְיָ אונז הַט מִכֶּשֶׁ נִיט ווִישָׁן לון :

הַט איר דען געפראכן אדוכיה זאל קוֹיִנְיָ זיין ער הַט בִּירִיט זל עשן
אונז זל גטון ווִין אונז דֵּה קוֹיִנְיָ קִידר אִל מִיט אַנְדֵּר נִפְרִיט אונז
אִל דֵּה הערן אונז אבִּיֶתֶר עש אִשְׁט מִיר זעלברט לִידֵּה :

זא האבן מִיין וולכש עשן אונז טרינקן אונז אִין ווִילִיך הוִבִּירן בֹּון
טרוידט אונז פֿוּיִזן אונז אִין ווִילִיך פֿאָהִירן אונז שִׁרִּיאָן מִיט אַנְדֵּר
עש זל לעבן דער קוֹיִנְיָ אדוכיה זאל איד אויך לִיָּן עז טוט מִיר ווִי יא :

אונז דִּיין גטרויא קנעכט הַט ער קִין גִּבְעִיִן זאלט איר עש קוֹיִן
ווערדן איר וואָלט אִין מִיט בִּוִּישָׁן טרעטן נאך איר נאך לִידֵּה דען
הערליך בִּבִּיה אונז אויך שְׁלֹמֶה דִּיין קנעכט בלִיבן הִיטן דֵּה :

איר האב מִיר אומירד נידוכט איר ווער אִין קארטן שפֿיל וועט
אויפֿער נחמד מאכט לז קוֹיִנְיָ אונז ווער אויפֿער נחמד וויל דער נאך
אויפֿערקט זאל קוֹיִנְיָ זיין איר אכט מִיין רוט רכש אונז האבט בֹּור
נעשן מִיין :

זא שפראך דער קוֹיִנְיָ רופֿט מִיר בֵּת שְׁבַע הָרִידִין דא שוואר דער
קוֹיִנְיָ זער בִּיאָן יִט דֵּה זאל זיין דער מִיר אויש לִידֵּה הַט גִּהוּלֶּפֶן
מִינֶכֶט לִיב שְׁלֹמֶה אונז קוֹיִנְיָ ווערן איר אַ הִיט דִּירֶש לִיבֶש ווִיבֵּה :

אונז הִיט מִיט עש געטען אונז מִיט קוֹיִנְיָ ווערדן מִין זאל אִין בֹּור
טראַגן אִל אִינֶכֶט לִאדֶּשֶׁ הערן מִיין שטול מִיט ער בִּידֶן דֵּה מִיט
אדראַגן בִּישׁוּיִן קִלִּין אִין אִין גרוש מאַגן אִין אִין אִין אִין :

דא בוקט

דא בוקט זיך בײַט שװעגאנץ ביז איין דיא ערדן • זאבט בײַט נאנלעך •
הערלען נײַט לױט אין ווערדן • איר אישטאן לױטל איר ווערט עולם
הבא דר ווערבן • איך וויל טון אז דר ליבר איבער האסרט יאר שטערבן

דא ליט דער קוינץ רוסן לדרוך נײַט בײַה • עש קאמאן דיא בידר מאן
הער ווט וועלט איר דא • דא שפרך דער קוינץ דוד נײַט הין ביניטן
• אומ בעמט מיין נטון מויל דא איך פפלעך איין לױטן •

דארזין גלט איר מיין אן שלמה זעלן אומ בידט אן אין טאל גיחון • לדרוך
אל אין זאלבן אומ זעלט אס איין דיא קרון • אומ גלט אס בור טראיטן
אומ שרייטן דער קוינץ אל לעבן • איך האב מינען אן שלמה דש
קוינץ איבער לעבן •

איר גלט אס נוך גין איין מיין שטול אל ער זיין • ווען נײַט האט איך א
זיכרט ער ווערט האבן גרוש ורץ • זא ווארן אליא וויליך דיא הרסן
שטוכרן דא • ווער עש מוארט הרט דער ווש נאך ווא •

דא שפרך זיך בײַה אין הערלעך איבער דש הר • נײַט לױט איך נלעבן
אן איערען אן שלמה גרוש איר • אומ זיין שטול אל זיך גרושן ווען איער
אישט גרוען • נון וואל איין אדרמן איר וועלן רטול ווערן לען •

אזא נײַט לדרוך דער כהן אומ רײַט דער נביא לואר • אומ דער הערלעך
בײַה לױט דיא אדרמן הערן דאר • זיא זעלטן דען יונקן שלמה איין דש
הערן מויל • איקלכר וואלט וואל דיין זיא ווארן ליט בול •

איך בידרען אין לוס ביד גיחון אומ לינטן אס אן דיא גלדן שפארן • עש
נאס לדרוך דער כהן אין ווייט לויט הרן או ש דעם אהל מועד אט
אוי בול • זיא ברכטן אין דא הין אז איין קוינץ בון רעכט אל •

ער זאלבט אין לוס קוינץ אן שרייא דער קוינץ מוט לעבן • אומ אט
טראיטן בליין זיא לויך דר נעבן • דש ורייטן זיך דיא יונקן אומ אויך
דיא אלטן • דיא ערד בון גרושען שטיס נלייך וואלט לז שפאלטן •

דש גיטריא הרט אדוכה אס דיא בייא אס ווארן גרעשן • זיא האטן
שיר נאנץ איך נאך איין געשן • דא שפרך הערלעך יאב ווש ביטויט
דש גרויאל אין דעם קאס יגלן אבגער מיט זינען גרושן גרדוואל •

דא שפרך זיך אדוכה דש אישט גאר נײַט • דא קומט נלייך אייר
דער 23

דער א שט נאך אונזער מוט . דער פֿלעגט אל וועגן גיט שטענדיג
זאגן . ער ונט נאך וואו זיין חלק וויל אנדרש נאגן .

דא שפראך זיך אדמו"ה דו הילד אויז דר קארן . ווש ביטויט דש גרוש
שאלן אויף דעם הר הארן . דא שפראך דער קוין יונקל לואדמו"ה
וודר . עש הוט אונז קוינך דוד דער ורמא אונז דער בידר .

זיין וון שלאה לוא איינע קוינך גימאכט . מן טרייבט מיט ויל וועגן אום
הוט אויף אין גרוש אכט . עש האט דער קוינך דוד מיט איס געזענט .
אל דא מעכטיג הערן גיא ואלן עש מאכן איין ענדא .

אוי אוך לובור אויש לדרק דעם כהן . גיט אויז בניה ווש וולט טון מין .
ער זעט אויף דעם קויניש מויל אונז דראבט נאר ווידליך הייך . אום
וויא ער זיך קאן שטעלן אלז ווער דיא נאכז וועלט זיין .

גיא האבן אין גימאלבט לוס קוינך ביא דעם בך גיחון . ער טראגט אויף
זינע האבט איין קייזרליכא קרון . אז איינע קוינך אן גיהרט איין
ורואן . דש אישט דש גרוש ברואן . דש חר הט ור נאן .

מן הוט אין געזענט אויף שטול דש קוינך גיך . גיא זיין קואן מיט אנדער
דש קויניש קנעכט אל גלייך . איז בעגט דעם קוינך דוד דו עז אישט
גשעהן . גלובט גיא גיט שפראך דער קוינך דש איין אויגן זעהן .

דא דר שראקן דיא לויט דיא אדמו"ה הט קיבעטן . אדרמאן בינונט לז
זינעס הויז הייליך לז טרעטן . אדמו"ה וולך בון דין אונז גרין אין דש
אונז און . דר גרייפט אד שלאה ער ווערט איך הרום ריקן .

מן זאגט עש שלאה גיט ווא אדמו"ה בורכט זיין לארן . אונז וויא ער
ווער גיבאן אונז גרין אין דש אונז הורן . דא איין וואלט ער בלייבן
דש ער אונז בלייבן לעבן . אונז ער אונז דר ווערבן דש חס שלאה
וואלט וויד געבן .

דא טערך שלאה ער גיא נאך איין ורואר מן . איין האר וול מן איס מיט
קרויאן זאגט אונז לז האנט מן . ווערט ער בויבדיא טרייבן אונז זיין
שאלקייט לז לון . ער מוש ווערליך שטערבן שוואר חך ביא איינע
קרון .

דא שיקט קוינך שלאה נאך זיין ברודר אדמו"ה . ער קאמ אונז בוקט
זיך כידר .

זיך כדער אױף דיא ערדן בױד דעם קױנץ דא • מן שפראך קױנץ שלמה
דש זיא דיר ור נעבן • ניא היינט צו דיינס האז אומזיא ורום וולשט
א:דרשט לעבן:

דא כון קױנץ דוד זיין טאן געלעבט צו שטערבן • ער רופט זיין און שלמה
דער דש קױנץ ניד גולט ערבן • דא שפראך צו אים דוד הור צו דו
ליבר און • ב.ר כס איך עבן איך וול דיר לנהא טון:

דו זיכשט וואל איך אומש שטערבן אגאדראן נישכט • איך טאן גלייך
אז איינר דער בון דער וועלט זיכט • דרום וול איך דירט דר זילן אס
וול היבן אן • ליבר און האלט דיך שטארק אכ זיא איין ורישר מאן:

ננט גיבט גולטו האלטן ווא עט אין תורת משה שטיט גישריבן •
אכ אל זיירא גינעץ גולן דיר וער ליבן • דרום ווערשטו בילויקן אין אל
דיין ווערקן • ננט דער אלגעכטיג ווערט דר דין הערץ טענערקן:

ננט הוט גישפראכן אזי הוט איך ור זכרט בורין דין קינד אין רעכטן
זיטן • בון טטול דעש קױנץ ניד גול קיינר ווערן בור שרען • כוך מער
וול איך דיר גיבטן אכ לוש דיר זאגן • יאב און לרניה גולשטו עש כט
זר טראגן:

ווען יאב און לרניה אישט אױף איין איר גישטאנדן • דען בריב בון
אוריה דען חיד הוט ער גיהט אין זיין האנדן • איך הב איך בור אים
אושן בורכטן וער איש דער אושן • דען בריב הוט ער איר אקט
אמטר דיא אױם גיטטושן:

איך האב אושן טון ווש ער הוט ביגערט • איך הוט ער דר שלאגן נאר
געלשליכן מיט דינס שווערט • לזון מעכטיג הערליכן אכ הוב לויט
אויבר ישראל הר • עמשא און יתר אכ אבנר און הר:

ווען דיא לזון הויבט לויט זיין גיוועג זיין גיט ורוינט • זיא האבן זיך כט
גיהויט ער הוט זיא אן גיוועגט • בור זינס בוזן הערליכן אכ ב.ר זינס
בוזן אישט • זיא העטן זיך גיהויט העטן זיא ענ אנדרש גיוועגט:

טא נאך דיינר חכמה דו גולשט אמש כט שענקן • דשער אין דש
גיהנס כט בויגן ווערט גענקן • ער הוט זיא גולשט שטרייט גיטערטן
אכ אז איין ג.ד.ל בתורה • אה גיוועגט ער עלנס דבא אכ הוט בסרה
דיא 23

דיא קינדער בון ברזלי האלעדי דיא וואלשטון אן דיינעם טיש לושן עשן .
ער הוט איר נעטש ויטון דו וואלשט איהם ניט ור נעשן . דיא איך בור
דיינער ברודער אבשלום אין גרושן וויטן וואך . מיט ויל נעטר שפיזא ער
איר כאך זאך :

אונז שמועס און גיכא דער אישט בון בכאן נישלעכט . דער הוט איך
נישולטן און ווער איך אין קנעכט . ער הוט איך מיט שטיין גיווארפן
אונז טרייב ויל גרושן זאכן . איך וואלט אין ניט טויטן איך העט איס
נישוארן :

לויט אין ניט לידיג דו בישט אין קלונד און . ווערן איס לויט אין עלזה דיא
איס דש לעבן טריפט און . ער אישט דיין רעכטער רבי דו וואלט קלונד
מיט איס אונז גין . ער אישט אין תלמיד חכם אונז לויטעלן גין זיוון .

מך וול איך דיר מער נביטן אי איך איך בון דיר שייך . וואלשטו ער
האלטן ער ווער איר זכר לייך . אבר איר אישט און לויטעל דו ווערשט
ען האלטן . גיט ית דער מעכטיגהער ווערט דין לושן אלטן :

איך האט אין איינעם זין איך וואלט דש בית האקדש בויאן . גיט שפרך
לויט לויט דין ער ניט גרויאן . איך וול דיר ער ניט נישטאטן דו הוושט
ויל בלוט ור נאשן . דיין איימונג אישט נעט דו וואלשט דר בון לושן .

דו ווערשט אין און האבן דער ווערט איר זין ליבא . גרוש איר אונז
רייכטום איך איס גיב . איך ווערד זין זיין וואטר ער ווערט זין איין און
דו קאנשט דיר עש ניט דענקן דש איך איס ווערד טון :

לויט דעם עלבין און וול איך זעלן נעטן טרויאן . אונז דער ווערט איר גיך
עבן אין בית האקדש בויאן . דרום ליבר און אונז הוט דין גיט גיאינט .
איך וול איר ליבר שטערבן זינט דעם אונזער זיך אונז איט דיר
הוט גיאינט :

בון איין ליבר און דו בישט אין יונג קנאב . איך האב דיר עש בירייט
אונז אלש לויט גיכט האב . בון אל דעם גינט דש דיר ריכט גיכט .
דיר ווערט ריכט אונזן איך האב דיר עש אלש לויט גיכט :

אפט אין איינעם מיטן האב איך דרן גיכט . ווש איך האב גיווארפן האב
איך אין דש אונז גיכט . הונדערט אונז טויזנט אונז טויזנט זעכטער
איטייל

אײַנל רוטט נאָרדא . אומ טויזנט מול טויזנט לענטער זיכר וואו און עס
וירשן גאט :

אום קופער אום איין דו ניוויכט האט קיין נאל . דו און מיר האט גברעכט
בון ווייטן אויבר אל . אומלע בור איש דש נט נאָר בון אפער . דש אז
ויל זיכער ווען אנדר נאָרדא לוויר .

מיט דעם זעלבן נאָר זאלט די ווענד בילען . דרייא טויזנט לענטער
אישט עס וואל ניווען . זיכשט זיכר גברענט לויט בון דעם טעשט .
זיבן טויזנט לענטער איך איין עס זיא דש בעשט :

בוינא טויזנט נט קלאריש נאָר . לו בוואן דש בית האקדש מיט רייכע
נאָרדא . זיהן טויזנט כובלין אום זיהן טויזנט לענטער זיכר נט . דא
הושט . ישראל אן דער האנט אקליכר דש בעשט טוט :

אכט זיהן טויזנט לענטער קופער הונדרט טויזנט לענטער איין .
ישראל זין וואל לו לובן און זיא פרייט . נוך הב איך ביהאלטן ביזנדר
ויל אדל גישטיין . דרונטער איז קיין בויזר זיא זין אל נט גמיין :

גן נטי אנריקל שטראקל אום דיאמוט ועשט . דא ספיר אום קרבאקל
זין אויף דש בעשט . אום אויך אל דיא נטן גישטיין . דא און מוארט קן
גדענקן . דא מיר אנדרא קויכר האבן אוישן שענקן :

בון בוקט בוואן הולף עס לייט אלש דא בירייט . אום דיא נטן טאק דא
מאנשט וואל זין מיט גמיט . נון לוש דירש זין קן וויכר דו גולשט מער
דר לו מערן . אום בווא דו בית האקדש דעם מעכטיג הערן לו אירן .

איך גב דיר אויך דיא מוסטר ווא דו עס גולשט בוואן . גא זעלבר מיט
אום קיינע מענשן גולשט עס ור טרוואן . אום גולשט דיר רט בור לושן
אויף דייכא קנעכט . ליבר און גב דרויף דן דו עס ווערט גיבויט רעכט :

מיט זיין הויפטן קאמארן מיט זיין הויפטן גמאך . אום דיא הויפטן
ערקד אום מיט זינע שונן טאך . אום דער כוהנס גבעש גולשט און
דיינן זין טון . דא און מיט טוט דיא עבודה דו ליבר איין און :

דיא טיש אום דיא לייכער מיט אירן ליכט שערבן . דו גולשט ריכש
שפאך הייז מיט איינקליינ ור דערבן . אום מענכרלייא זירונקא דיא
בעקן אום דיא קרעמפל . אום ווש דא גיהרט לו דעם הייליגן טעמפל
אך

אך האבש מיט בן איר זעלבסט נאך וואס איז אונטרווייזן • דאס
 זאגט ער קלויגליך בויגן וו וורשטונג פרייזן • אז דאס בויגן זאגט וואס
 קיין קינד נאכטעט • אז דאס איז וואס קייט אונז איז זיין שוין געבט:
 קינד צו דער קינד איז און גרויס רייכטום • ער וואס זינט ליידש
 דער נעמט דער קינד בידר אונז וואס • ער ליידש איין גרויס אונז
 ירושלים וואס ער בייגאבן • אונז אין דאס טריבן • אונז אונז
 וואס אונז קנאבן:

- ער וואס געבן איין וואס קינד אונז דאס איז וואס וואס • אויב
 ירושלים וואס ער קינד גאנצער וירטן • דאס נאכט זיין וואס
 דאס קינד צווייג איין • דאס אונז אין קינד זיין גלייכן מיט אונז צווייג:

ער זאגט אויף שטול זיינט וואס איז גרויס הערשט וויין • דעם
 אונז דאס טייל וואס אונז טעגן זיין • אויב דאס גאנצן וואס
 וואס אין אונז אלע שרייבן • וואס אונז אלע אונז וואס דאס
 וואס טריבן:

דאס קאמ אונז אונז צו ביי שבע צו גיין • דאס שפראך וואס דיינט
 קאמ וואס וואס אונז • ער שפראך אונז וואס אונז אונז
 אונז וואס שפראך • אונז וואס אונז • אונז וואס אונז •

אונז וואס אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז
 אונז ברויב אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז
 אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז
 דאס אונז:

דאס שפראך אונז וואס אונז אונז אונז אונז אונז אונז
 שפראך דאס אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז
 אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז
 האבן:

אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז
 אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז
 אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז
 אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז

דאס שפראך אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז
 אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז
 אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז
 אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז אונז

וְשִׁטְיָן · אַמֶּר קָטַל כִּיט דֶשׁ רִמָּאָה דא ער מיט וולאסן גַּן :
ער מינט ווען ער העט אַב־שֵׁן דא שוואַרץ · אַ ווערט א דרום דעמין
ער ווער קויפֿן גרֹוּשׁ · ער איז אין שוועכער דעמין און ווא טאר ער
זא נעמאן · ער מינט אַך וד שטיא ער כִּיט דו מיין לִיב אַמֶּן :

ער אישט עלטער ווען אַך מיין ברודר אַדוּדָה · אַך שטעט אס ביא
אַב־יָהּ און יִצְחָק און לִחָה · אַך שווער ביא גֵּט מינס דערן דין לעבן
מוש ער לושן · בִּנְעֵרֶט ער זינש וטרש וויבא פֿאַר דער שוואַרץ
דער גרֹוּשׁן :

דער בויגווערט אַדוּדָה דען טוט ער וד שוואַרץ הוט · אַך וולא אַמֶּן כִּיט
וירטראַן און העלן אַמֶּן גֵּט · דער אַך הוט געזעט אַמֶּן שטול דעש
ואטר מיין · ער איז אס אין געשעהן לושן מוש ער דש לעבן זיין :

דא שיקט קויפֿן שוואַרץ לִישׁ ער זאָן · נִיא ריש און באַדא בִּיבִיָּה
אַדוּדָה מוֹשֶׁט דען קאפֿן אב שוואַרץ · דא לִישׁ דער הערלִיך בִּיבִיָּה ער
העט עש באַד געטון און לִיא אַב־יָהּ שפּראַך דער קויפֿן דו בִּשֶׁט אין
רעכער יוטאן :

נִיא אין דא שטאט עֲתִידוֹת דו ווערשט ווערט לִיא טיטן · דו מוֹשֶׁט עש
גִּרְשֵׁן דו הוֹלֶפֶשׁט מינס ואטר אין גִּרְשֵׁן · דא וד טרייב אין שוואַרץ לִיא
זיין אין כִּהֵן הַגָּדֹל לִיא גֵּט · לִיא בִּילִין ריד גֵּטש און ער אַמֶּן עֲלֵי
גִּשְׁפּראַכֵּן הוט :

ווען חֶסֶד און פֿאַרשטעלן קינדער האטן ער בִּיא שוואַרץ · דא זא העטן וד
לִיא דש אַמֶּן עכט־גֵּט הוֹלֶד · אַב־יָהּ ווש בִּיא אין גִּבּוֹר און בִּיא
קווא הער · אַב־יָהּ לִיא הִיא גֵּט הוֹלֶד ער כִּיט אַמֶּן :

בִּיא שפּראַך דער קויפֿן יִצְחָק וולא אַך כִּיט וד געשן · מִן וולא אַמֶּן אַמֶּן
מיט דער מוש דא ער מיט הוט געשן · ער אישט אין מוֹדֶר זיין
גִּלְיָן מִן כִּיט דעט · ער מוש דש לעבן לושן דען קאפֿן מיט דען גִּרְשֵׁן :

ער אישט אין מוֹדֶר אַך הוט ער אַב־יָהּ גֵּטון · אַדוּדָה מיין ברודר
וולא ער העלפֿן לִיא דער קרין · מיין וטר הוט אַמֶּן ער גִּבּוֹר זיין לִיא
וולא אַך האטן · אַך טוט ער גִּרְשֵׁן לִיא מינס ואטר דעם אַמֶּן :

דא דש הערלִיך יִצְחָק הוֹלֶד בִּיא דעם קויפֿן לִיא · ווא מִן אין וולא
טיטן

טוען אים איין איין באר יער לוי אין דש אהל ווערד נר דעם אהל
נר אים גיין אן זיין איין אום איינט נר האבן רוא :

אן אנטש קוינען שלמה ווא יאב ווער נבלהן . אום אין דש אהל
אונד העט ער זיך נבלהן . אום שטונד אן דעם אהל נר נהט דרבי .
דער קוינען שפרך נר בניה זיך ווא אים זיא :

אום דו אנטש אין טוען אן זיין ביטן דיר נר קער . נר אים דיר דין
שווערע הן נען בניה אים זיין ווער . ער שפרך נר הערליך יאב
נר אישהר אים דעם פלון . נר איך דיר דש אהל ווער טוען עש
ווער נר רעכט נטון :

דער קוינען הוט נר שפרך דו ביטשט שולדן דען טוט . יאב שרייט אים
הער שטש איווא דער נרשן נט . ער שרייט אלוא ער דש עש
וויט דר הל . אן וויט אן ארץ ישראל הוט אן עש אויבר אל :

דא שפרך הערליך יאב איך בין נר שטארק נוען . איך קום אום
בואלך איך קאן נר נען . ווש הילפט איך אים נרש שטערך . דו
איך הן נרשטען אום נטון ון נרש קרעפט נר ווערך :

ווא הוט זיך קוינען שלמה אום אים איך נענט . טאמא יא זיין וואטר
הוט אין אים איך נענט . ער אלט איך בילד הוירן אים רד אום אים
ווארט . אום אן ארטילט איך נר טוען ווער הוט דש מער נהרט :

ער אלט בילד נדעקן דש נט דש איך הבנטון . אים זיין נט וטר בוד
אום אלט אים שון . אום ווער איך נט נוען ער ווער אופט אונטן
נען . איך הב נרשפט דר זיין אלז אים דער וועלט דעם :

דא אנטש האב איך בינואנן אום ון שטיט אום ון מער . אום אים
דעם נרשן אים האב איך דר זיין נרש שטערך . דא קוינען זיין
דר שראן אום האבן אום אים רון . ווא איך איך הן האב
נוענט אים וואטר אום אים טרון :

נן דר בארש עש נט : אד אום אום אום שטערבן . אום אים אומר
שטארק אומר ישראל : דר גרבן . נין שפרך דער קוינען דש
ער נט אומר טעט . נענער אליא טא . אים זיין קרית בור ארן ווער
זיין ביט :

ער אום

ער מוש ווערליך בוישן דיא לווין ורוואן אן . קוינען דוד אים זיין נאמך
איטש גבעשטט בון גוט אן . אונז אוך זיין שטול ווערט האבן רוא וואר
מער . ער מוש ווערליך ליידין בעט ער נאך אונזער :

דא דז הערליך יאָב הורט אונז מוכט ניט אנדרש גיין . ער שפרדן וול
אך יא שטערבן אונז קומן אונז דז לעבן מיין . זיט דז אוך ישראל אר
זינט האב געוויט . איטש דען דז מיין און דז אוך קום אין אונז נאך :

זיא גאטן בילד בור איד ביטן קינדד ישראל . נון האט יאָב איין און
דער היט יואל . ער שפראך לייב און הור ווש אוך דר נאך . אונז דיינ
ליבן וטר דא טרייב גרוש קלאך :

נון ווא קאן אוך אים טון דז קוינען שוואה אונז איז . און דר בארמין
בילד ער איד לעבן ליש . דא שרייב אונז ברואט יאָב מיט העלר
שטימ . אז ווייט אז ארץ ישראל הורט און דין גיט :

אונז קוינען שוואה בימוינאך דיינן לארן . דז גאט איד ניט טויטן אונז
לוש איד און ד ווארן . ענ מויכט דיא צייט קומן דא ווערשט אן איד
גידענקן . זיין שפראך דער קוינען און ווערט עש אים ניט שענקן :

הוט ער ור געשן דז אונזשולדיג בלוט . דז ער הוט אן נאשן אבגד
דעם הערן גוט . אונז ענשא און יתר נאך איין שטארקער העלד . דיא
הוט ער מיט זיינען שווערט גר ועלשליך גבעלט .

דיא זיין גווענען בעשר ווען ער ניט איטש גווענען . ער מוש ווערליך
שטערבן ער קאן ניט גענען . יאָב הוב אן לו שרייאן זיין ווייזן ווש גרוש
דז אל תלמיד חכמים דיא איין איבר שוש :

אונז מושטן אלי ווייזן אונז איין וואכן און יאָב שרייאן גאט ביטליכן ווען
עש גינג אן אן . אל דעם קויניש שטארקן לוקטן איר שווערט . זיא
גידוכטן עש ווערט ניט קלעקן ווען ער זיך ווארן ווערט :

ווערט זיך הערליך יאָב וודר לו וואר שטעלן . איד קוינען ניט בישטן
ער ווערט אונז אלי וועלן . דז שרייא דער קוינען איין רחבעם זיין און
זיך אויש דיינ שווערט אונז קום באלד דר בון :

אונז דז גאטט דך רעם אן דיינ יאָב לאז . דיינ ווערן אבשלאסן ער
טויט אן דז ער הייב זיינע האר . דז דז ישראל הורט אר
אין ראק טרעהד . זיא ווייזטן אלזא ווער אונז לישן דל נעהד :

עש צדק

עש בור וואנדערט זיך דער קוינץ ווש גול איך כון שפרעכץ . איך טאר
 איינש ווארטש נאָואַה יאָרט ברעכץ . ווערליך ענ אַווש זיין אונז גולט
 איך האלט אויף געבן . נאָנץ אל איין קוינצרייך לושן אַווש ער זיין לעבן :
 דא שפראך צו הערליך יאָב דער וואָס האָבט אַן בנִיָּה . ליבר ורוינט
 יאָב דו אַוושט שטערבן יאָ . דו זיכשט מיט דיין אויגן ששעל ריך
 ניט דר ווידר . זיין איין ורישר אַן אונז קראַ וואָלש כידר :

דו ביסט איין תלמיד חכם דש ווייט אידראן וואל . אונז ביסט איין
 רעכטער סרף אונז תורה עבן באל . עש הוט דער קוינץ שלמה עבן
 גרעמט . דו גולשט בילך שטערבן ווען ענ דיר איזונט אן לעמט :

ווען דו אַדערש ווערשט גיטערבן אורקן . ער טוט ענ בון דיין וועגן
 דרוק לוש דיין אורקן . כון שפירך הערליך יאָב גול איך איך טון .
 וול שלמה אויף זיך נעמאן ווש איך בור איך געוואן הון :

דא איך הערליך אבנר אין דיא בויכט ריפ איין שטאך . ענ אישט איך
 ואשט לייד דש ענ איך שטאך . ענ גישיכט נאך וול אין זארכנר ווייז .
 ער דר שונן איין ברודר עשאל דער דא ליף נאך ליין :

דא שאלט איך קוינצדוד גול איך קליכן גער . ענ גולט ניט אויף הורן
 בון איינע גוואן מויר מער . זיין גולן ריפ אונז אויף געלינג זיין . אונז האבן
 דש גיכט אונז וואלן אין דש שווערט הייזין :

אונז אונז דש בעטל ברט לאסן אונז אין הער . איך ווייט וואל דודש
 ליך לאסן ניט לער . וול שלמה אויף זיך נעמאן בון איך אונז איין ערבן
 גול וול איך איך דר וועגן אונז וול איך דר ליבר שטערבן :

דא ביזונט הערליך בנִיָּה צו דעם קוינצן גוון . אונז הוט יאָב אַנבאטן
 אונז אויך ווישן לון . וואלט איך אויף אויך נעמאן דיין ליך גול הערט .
 גול וול ער זיך לושן קעפסן מיט איינע גוטן טווערט :

יא שפירך דער קוינץ איך ענ איין נעמאן וול . איך דארכן דיין גוט איך
 האב ענ געלברטול . עש איינע קוינץ שלמה ער וואלט אין מיט ליין
 דיא ליך קאמאן אויף קוינץ שלמה אונז זיין גאמאן אונז גוואסן דיא ליין :

דא קאמאן הערליך בנִיָּה צו יאָב ער ווידר שפראך . עש אישט אלש
 גשעהן אונז אישט איין גיכט דיא נאך . כון שפראך דער הערליך
 יאָב

יֵאָבֶה רַחֲמֵיךָ אֵל אֵיךְ כִּטְשִׁימִן • אֵיךְ ווִישׁ עַר אִזְ אִינְרֶשֶׁל וְלִיחַן
ווערט ער ברענגן אין טיטן :

אבר דו העלר בִּיחֵד דו בִּישַׁט אִינְרֵמֶר וּמִן • דר בֹּר האב אֵיךְ דִּךְ
אִינְרֵמֶר גִּנְעֵהָן אֵן • דו בִּישַׁט אִינְרֵמֶר חֲכָם אֵיךְ קען דִּךְ גִּנְרֵמֶר וּמִן •
אֵל אֵיךְ יֵאָבֶה שטערבן אֵל הִיא טֵר דִּימֶר אֵמֶל :

ווא אִישַׁט אִיךְ יֵאָבֶה בֹּן אִישַׁט העלרן האנט • ווען בֹּן אִישַׁט וואכט
בִּיגִיכֶט אֵיךְ האב אֵן דורך קאנט • דורך דוכט אֵיךְ דִּינְר שווערט זִיחֵ
אִיךְ דֵל טֵר שוואך • אִינְרֵמֶר האלז אִיז גִּנְרֵמֶר דִּיךְ הערלִיךְ יֵאָבֶה אֵלז שפראך :
זאָשטוּ אֵיךְ אַז מעלן אִיךְ טעט ווא דִיא שאנד • כִּינְר שפּרד הערלִיךְ
בִּיחֵד קִיחֵד דֵר טֵר האנט • נון לִיבֵר גִּטְרֵמֶר בִּיחֵד שוואך אִישַׁט
דִּינְר • גִּטְט אֵל דִּישׁ אֵר געבן אַנְגֶען רִישׁ אַנְדֶרשׁ גִּינְרֵמֶר •

אז קאפּט הערלִיךְ בִּיחֵד הערלִיךְ יֵאָבֶה אִישַׁט זִינֵר האנט • דש דער
קאפּט אֵן אִישַׁט דעם לאנד • אֵן נאכט הערלִיךְ יֵאָבֶה קאפּט אֵן אֵן שוואך
ברוכט • אַדֶרמֶן דִיא ווִינֵט ווער דִיא נִישַׁט אונט :

דש דש דִיא בֹּלְקֶר הורטן ווא יֵאָבֶה וואר דר שוואך • זא ווִינֵט אֵיךְ
אֵיךְ הערלִיךְ אונט ווִינֵט אִישַׁט דען אֵיךְ • אונט טעטן דש טֵר גִּנְעֵהָן שוואך
דעם קוִינְגֶרִיךְ • זא אונטן אֵיךְ אֵל דִינְר דִיא בֹּלְקֶר אֵל גִּינְרֵמֶר :

אונט טֵר בֹּן גִּרֶשֶׁן יֵאָבֶה דש אֵן אֵיךְ זִינְר לעבן האט גִּרֶשֶׁן • זא אִישַׁט
זא וואלטן דעם קוִינְגֶרִיךְ וואל טֵר הוִי קוואן • אבר יִשְׂרָאֵל ווארן לִהֲפֹךְ דִיא
לכטן אִישַׁט דעם אונט • אונט ווִינֵט אִישַׁט דעם הערלִיךְ טֵר דער זעלבן
שטונדא :

זא בֹּרֶכֶט אֵיךְ בֹּר דעם קוִינְגֶרִיךְ גִּרֶשֶׁן יֵאָבֶה טֵר בֹּן • דורך קאנט זא
עֵר טֵר אֵשׁ עֵר ווער וִיל דר בֹּן טֵר בֹּן • בֹּר לִיד אֵיךְ אֵן גִּנְרֵמֶר עֵשׁ
ווא אִיז דעם שערלִיךְ • דער וואנט גִּנְרֵמֶר אֵיבֶר וועט בֹּל אִיז דו הערלִיךְ :

יִשְׂרָאֵל הובן אֵן טֵר אֵיךְ אונט דש זא עֵשׁ העטן ור שוואך • דש אִיךְ
זאָלֶר הערלִיךְ אֵיךְ תִּלְמִיד חֲכָם זאָל בֹּן יִשְׂרָאֵל ווערדן ור לארן • גִּטְט אֵל
אֵיךְ גִּנְרֵמֶר דעם ווארן בִּידֶרמֶן • דש אִיךְ עֵר טֵר האבן קוִינְר וועטן
לִיד אִישַׁט אֵיךְ גִּטְט דִיא :

דא בִּיגִיכֶט אֵן הערלִיךְ יֵאָבֶה ווא אִיךְ בִּידֶרשטן בֹּן רעכט • אִישַׁט אֵיךְ
C u גִּנְרֵמֶר

בָּנָם וְלֹאִיט אִיד אויך קנעכט . און בִּנְרוֹב אין אִין זײַן הויז דש היש
דיא ווישטנדיא . און היש עז דרום אונז עז ווש לידן אונז ורייא :

בֹּר אַרְבּ בּוֹיברייא קיינא דא אִין ווש אונז וואר . דא אִין הילט זיך
אויף ויל דער אראד טאר . ווען הערליך יאָב העט נאָ געשן קיינן בישן
. איז ער גאָב דארויף זײַן זין אונז וואר דארויף גבלישן :

אוב דיא אראד לויט העטן אִין טייל דר בור . דיא אידן וישליך טיילט
ער מיט אִין לואר . נר ויל מענכן אראן ליד נישליך יא . זיא מושטן זיך
עלברט טרוישטן חוס יאָב זון לרנה :

דא זעלט קוירן שלמה בניה אויבר דש היר . אן שטט יאָב אונז נאָב
אִין זיך ווער . אונז לרוך אכט ער אן אביהר שטאט כהן הדול גאלן
. מן וואל הער שאַע זון נירא דו מושט אויך אן דען טאלן :

בוא דיר היא לז ירושלים אִין דער שטאט . אויבר וארשטו דען בך
קדרון איך איך דך אט . דו מושט ווערליך שטערבן דאקאן נאנט
בור זין . עז איז גוט שפרך שאַע איך בור נים עז אִין דיא אורן מיין :

אז שאַע ווש דרייא יאר אִין ירושלים געשטן . ער מינט דער קוירן
העט עז לאנגור געשטן . אונז ער העט אויף אִין לז מול קיין היש . שאַע
דעם ווארן אנטפערן לז קנעכט לז אכיש קוירן גאָ :

שאַע נרטיט זין אידן אונז בנקט זיא וידר לז הולן . ער בורט זיא ביי
דען הארן אז העטן זיא גיטטאן . ער זעלט זיך קוירן דיר אִין זין
הויז . און זאגט עז שלמה וויא שאַע ווער גאָבן אויש :

איש דער שטאט ירושלים ווער ער אויש גאָבן . דער קוירן שיקט
נאך שאַע אונז וואר אִין לעכט אנטפערן . זאָ אן וואר און ווש
השטאט איר ור שפראכן . איך ויל דיר עז לז ור טראָ און דיר מוש
עז ווערדן גרוך :

דו גאָבשט איר לז ענטווערט עז איז גוט איך האב עז וואל גהורט .
ווארס הושט עז דען גברון אונז מיין ויבט ור שטודיט . דו קאנטש
דיין אלשי טיך דורך כטלושן . איך וול ור גאָב און דיר וידר קאן
אושן :

אך האשטו מינען אטער ויל ליד אויף געטן . הושטו כט גרוכט דש ער
אויף

אדף הוט דא הייליג קדון • דער קוינץ שלמה אישט געבשט דא
הוטט ור שולד דען טוט • אום שטל קוינץ צוד אישט געבשט בון ג:

ען גבט בלד דער קוינץ בכיה דעם ויל גוט און • ער שלון שמעי זין
קאפן דש ער שפראכן היין • כון שטונדא דש קוינץ רייך נאמן און
שלמה האנט • זיכא ויכד ווארן אל גשטראבן אום לאמן אל גנט:

דא נאמ קוינץ שלמה פרעה טוכער ו אינעם ווייבא • אין ירושלים איש
ער איר בויט אין הויז ו אירעם לייבא • נאך איר וואר ער גשטאנדן
אכט ויל געלט נאך איר ור גירט • וויל שמעי הט געלעבט דער טעט
איאש אמרדר גיווארט:

ווען ער ווט זיין רעכטער רבי אום שטעלן ו שלמה שפראך • דא גולשט
דא נישט נעמן אום און קיין געהדיך ליט איר • ווען ווער דא געזיט האט
קיין גוטש דר בון קואט • אן לייב אום אן זילע אים נישט וואוט:

אן שמעי כון שטארב ווא בלד ווארבער נאך איר • זא ווארד אים
גברוכט באלד אום שיר • שלמה שיקט איר אנטהן מיט אלומה
הערשפט גרוש • לסוף ליגט ער זיך און אירן לייב אל גא בלוש:

מיט איר הט ער ויל קורן וויל אום דא ער ביי איר לאן • ער שלוף נאך
לאכן אום ווייט אויף דען טאן • ווען דער קוינץ וואלט וועקן עש ווער
אומדער נאכט • דש הט פרעה טוכער מיט אירן ליסט דר טראכט:

גלייך אלז אין הייל הט זא אויבר דש בעט געוהן • דא מיט האט זא
דען קוינץ גער ביטרום • אובן אן דעם טוך דא שטונד גמאלט • גלייך
אן דא שטערן אום און און בון רעכט אן געהו זאלט:

ווען זיך דער קוינץ שלמה וואלט אום ווענדן • אום וואלט אויף שטין זא
אום גריין זא אין מיט אירן הענדן • מיין ליבר הער דער קוינץ וואו
געדענקט איר היין • שטען דוך נאך דא שטערן ווש געדענקט איר
אין אויפערם זין:

אום ליגט אין וויל לעמך ביז דער טאג אויף געט • זא קערט ער זיך ו
אור ווידר ווען זא אין אויבר רעט • כון הט אל מול דער קוינץ אנטער
דען קאפן זין • הייט שלושיל בון בית האקדש דא זא גהארטן זיין:

עש הארטן דא אלטן בור זיכר קאמר טור • אומאדן זיין אומער בת
שבע

פֿע הארט איך דר בור . ווען דש קרבן תמיד האט ער נאכ'ן בור
שולסן . דא בונט אין זיין אומר זער ט שטרופן :

דא דער קוינ'ן איז שטוד אונ אויט דער קאמר קאס . זיין אומר
בת שבע זא אין דא נאס . אונ באנד אין אן אוילן אונ בונט אין ט
שאין . גלייך אונ אן טוט דען קינדן דא אן מיט רופן אונ ויזן :

זא שפדך איין און ווש האב איך אן דיר דר לונ . ווש נט אן בון דיר
זאט אישט אלן גלונ . אדרא ווערט שפרעכן ער האט זא איין ורואן
אטר גהאט . אלן דא בויזא אומר האט אישט אלש גשטאט :

דש וויש דוך גוט וואל דער אל הייליכקייט וויש . דש איך בון דייין
ווען האב גליטן מענכן שוויש . דש דו זאשט ווערדן שון אונ וואל
גשטאלט . אונ אין גרושר וראקייט ווערדן אלט .

אונ דיינש ואטרש ווייבר דא אנדרן ווען דא זיין ווארן טראגן . אונ
האבן גטון גלויבניש דא האבן זי אן גיהובן לו זאגן . גוט אל אין בישערן
איינן הויטשן אן . דער דא זאט ווערדן מיט רייכטום אונ מיט שון :

דא האב איך גלויבט הער גוט בישער איר אין קינט . איין ורישן און
דש אן זיין גלייכן כט וינט . מיט לערנן אונ מיט כבואה איך אנדרש
כט בונער . דרוין האב איך גטראכט איין טאג ביז אל הער .

איין ליבר און שלמה איך אוש דך שטרופן בז . וארום גלשט וויין
טרינקן אונ וארום טושט דש . איין גלכר קלונר אן אז דו בישט . דש
אויף דעם ערד באדיס דייין גלייכן כט אישט :

אוי דא קוינ'ן איין ערדן אונ אנדריא הערן . דא זיך לו דיר זיהן
בון וויטן אונ בון וערן . אונ גלשט דך טרוקן טרינקן . דא גלשט
דך בלייך הויטן אונ כט און גלייך ווינקן .

לו אדר שפראך קוינ'ן שלמה דוליבי אטר איין . ווש דו הושט גרעט
דיינא ווארט אל וואר זיין . איך טאט עש ווערליך נויאר דש ווייל איך
דיר לו זאגן . אונ האר נויארט איין דו הושט איך גטון גשלאגן :

דא בור איר זיך קוינ'ן שלמה דא ער פיעה טוכט נאס . דער
ענין גבראל בון דעם הייל קאס . ער שטעקט איין ראר אין דש
יארש גרעט . דרוין דא ווארד איין אינולט דער זעלבן שטודא .
דרוין

דרויף ווארד גיבט זיך לאנג דר נאך צו האט . אין דא גרוש שטאט
אין דעם רויזשן לאנדא . בון דען זעלבן שטאט האבן יודן ויל גליטן
אונז אפס אונטן גלעטן ווען זא האבן מיט אן גיטערטן :

דא ליט איר דער קוינץ בויאן איז ביזנדר הויז . דא זעלבן גינגער
צו איר אין אונז אונז . ווען עש שפראך קוינץ שלמה קיין רויזשן וואו דין
זיין . און הויז מיינט ווארטש דא אין אישט גיזענט ויל לערן אונז וויין :

בון לערן אונז בון שרייבן אונז אייטל גראקייט און מושן . דרום וואלט
ער טוכט פרייה זיך דין לושן . דר נאך ליט דער קוינץ בויאן איין
הויז צו זינען געש . אונז דא בית האקדש מיט אל דעם געש :

אונז איך דא שטאט מויאר ליט ער שטארק מאכן . אונז ווש מן דורשט
ליט ער אלש ביזאכן . נוך ווש קיין מוסח אויף דען הויז מן דא שעכט
ווען געש הויז ווש נוך זיך גיבט רעכט :

דא האט קוינץ שלמה געש גיבט אונז ליבא . ער ווש גר ווערטן גרוש
גראקייט ער דא טריב . ער נוך גן געבן גרוש אפער וואלט ער אויף
ברענגן . דא זעלבן שטאט משה רבינו מוסח נוך ור לאנג :

ער ברוכט אויף טויזנט אפער צו איינע מול . אויף דא מוסח דא גייל
געט גר וואל . געט דר זינט זיך צו שלמה נוך דא זעלבן נאכט . הייט
ווש דא ווילשט ער וול דיר זיך ווערדן בור אכט :

דא ענטוורט אים שלמה דעמוטליכן אונז ווא רעכט . דא הושט מיר
ויל גיטן אונז ווילן דיר דיינט קעכט . אונז הושט אים מיט ווטן אירן
אין קושטליכן און געבן . אונז אויף זינען שטול השטול אין געזענט אונז
אין אירן לושטו און לעבן :

אך ליבר געט איך בין נוך אין זינג איך וואר נור צוועלף יאר אלט . דא
דא איך און מיינט ווארטש שטאט הושט גיטאלט . אויבר בולק ישראל
אונז און דען מיר . איך ביט דיר אלמעכטיג קוינץ אונז איך הער :

גב מיר אין קלוגש הערן דא איך דא בולק רעכט ריכט . ער מוש
האבן גרוש ווייזייט דער זיך אונטערפליכט . צו ריכטן אין באלק
דא דא איז ווייט אונז ברייט . וואר איך אונטערפליכט ריכטן עש ווערט
מיר זיכר ליידא :

ראנט

ראנט ווירט שפרעכֿן דאס דא שולד ווער דיין . איך ביט דיר לייב
הער נבאיר אין דאס הערץ מיין . ויל קלונקייט אונז ווייזן זין אונז דיין
קעכט אונזער ריכט דאס ווארהייט . דרבייא מאגן אן דר קעקן דיין
ווארהייט אונז דיין אכפרקייט :

דא נביל גוט וואל דאס זיאלן ווארט אונז גוט . גוט שפרך צו שוואה אין
וול בולן ברענגן דיין אונז . איך וול דיר בור הייט אין דיר נאכט
היינט . דרום דאס דורט הושת בינערט לאנג לעבן אדר לייבא דיין
זינט :

אדר נרושן רייכטום ווען מ'ארט רעכט צו ריכטן . עז מוש דיר אל
נשעהן בור דיין אן נדיכטן . קיין קלונק מענשט אל ווערדן נבא
אויף דער וועלט . אונז דאס אלט האבן דד צו ויל קלונק אונז נעלט :

אן וול אויך ריט וידן אין דער וועלט דיין קלייבן . וואל אין אלן לאנד
אונז אלן קויררייבן . אונז נעשט ווען דייןש ווארט ווא איך דיין
זאגן . דיין לעבן וול איך לענגן אונז נעבן גיט טאג :

דא אנטומאכט שוואה אונז ווש וריידן באל . ער צוך נען ירושלים אונז
מאכט זיין קעכטן איין מאל . ווען גוט האט אין נילערט אין דיין טראג
ער קונט זיבלינג שפראכן אונז ויל שפראך ורנאס :

ער שטודר בור שריין גוט אונז ווש וואל צו אונז . ער ברוכט ויל דע
אופער אונז דוכט גוט . ער נען הייט אונז זעלט זיך צו האנט . דיין
אלר נרושט הערשט ווש נען דער איין טאנט :

דא דער קוינע שוואה אויף דעם קוינע שטול ווש . עש קאמא צווא
שנורן בור דעם קוינע אין נרושן האט . דא שפראך דיין איין נענערדן
קוינע איך ויל אויך קלאגן . בון מיין נרושן יאמאר דא ווער ויל בון צו זאגן
איך אונז דא נענערדן וואשן אין איינע הויז . ויל מענכר נטר קעכט נע
צו אונז אין אונז אונז . איר זיין נענערדן אדראן ברייט . עז אישט נענערדן
קינד ווא שילכט דען איר עז העטן בור זיט .

אלו איר זיין נענערדן נע לאנג אין איינע הויז . איר זיין ווארדן טראגן דעם
שימפן בור דער בודים אונז . דער בוד נען אונז אונז דאס נאון איין
אן איך נענערדן . אן דעם דריטן טאג מיין געלן האט אויך אונז נעטן :
דר אן

איר זון אישט נישטארבן זיא האט אין אים שולן דער דרוקט . זא
שטודאדא אין בייא דער נאכט איין זון זיא איר נוקט . אונזן איר
טון זון איר אין איין בעט . איר האב עש לידד ור שלאסן דשא
איר זיא בייא טעט :

צו מארגן וואלט איך מיין און זיין דעם איך העט ג'ואוואן · עש וואס איין און
 כט דא איך איך הט ביאן · דא שפראך דא אנדער דו לייןשטאל איין
 פֿעקא · נאך וויל איך דש קנד ביהאלטן טעט ענ דיר נאך דוקא :

דער לעבנדן און אישט מיין קרא ווא דא ווילשט כדרר • דו פרוכה
אוכ דו גרושה • אך נב דיר עני כט וודר • ציהאלט דיר דען טוטן און
דען דו הושט דר דרוקט • און יבלט דיר איכט און לוש איד און
נלוקט :

דא שפראך דיא ערשטע און איר תיבת. היינט וואך אין נבֿקֿא ווא
בישטו דא. דו ביסט אל דין טאג אין דא געווען שטעט. און האב
נאך דיר קוין קומן און ברעט:

אונגב איר איין און ווידער טוט און אישט דין. אונג דש לעבנדן
קינד אישט דש איין. דו אונגשט און איין אונגירן שפירן דא אונד
הרום. דער טוט און אישט דין בין איך אונדש אונס:

דער לעבנדיג וון אישט אין וואס האט זי איינש דר טראכט איך האב
דרום ניהאט מענכא נטי נאכט איז רידטן זי אבור דעם קוינך אונז
טריבן ון נישפייט איז דא הויזר די דא נאכן ווען זי וועלן ון אין איי:

דא שפּרדך דער קוין דיא אין שפּריכט און • דיין זון אישט טוט און
 איינר לעבט אדא • וו שפּריכט די אדער אהפך איינר אישט לעבנדן
 זואר • און דיינר אישט טוט נישט נעב דיר אין בויזאר :

מן שפך דער קוין ברענגט איר אין שארפֿש שווערט • ווא באר
וואר עש גברוכט ווא ער עג בנערט • דא שפך דער קוין האקט
דש לעבנדן קנד חן נווית • אזנעבט אקלכר אין טיל דש זיט
טריבן אזאז אין נרוש גשריית •

דער דער באראט יא דיאמוט און שפראך קוינץ הך גבורן . נעבט
 איינער נעמען דער קינד דארטן טרייב איך קיין לארן . מן אל עניט
 טויטן נעבט איר דער קינד איין . זיין שפראך דא אנדער מן טוט דער
 אין

אין דש אויל הייזן :

דיא קינדער וול און וואס האבן אונז בון אנדער שניידן . טראגן איר אונז די
דש רעכט און און נישט בור אידן . דא דער ליכט דער רוח הקודש
אויף דעם קוינא נאטור . ער שפראך נעבט איר דש קינד זיא איר :
דיא רעכט אונז .

ענ נאמ דיא רעכט אונז איר ליכט קינדליין . דיא אנדער העט זיא
נערן ליכט בישן העט ענ און נייזן . אונז דש דיא אירן און אן אירן ארס
הייט טרונ . אונז דער קוינא שלאה וואס ווייז אונז קלונ :

דיא דש ישראל הארטן דש ער אונז וויילד העט גריכט . זיא בורכט
זיך בור דעם קוינא דא זיא הארטן די גריכט . ווען נאט קלוקייט און
אס דער שיי . ענ וואס דער קוינא שלאה מעכטן איבער ישראל נייזן :

דש בוך טוט אונז נעמן וואס ער בור הערן בייא אים העט . דיא בייא
דעם קוינא ווארן טעט . עמיה און קדוך דער כהן הגדול וואס . אונז
ליכט אונז אברשט בייא דעם קוינא זאש :

אונז דר נאך לונד קאנאל אל חורף אונז איה . זיא נאשן און רייכ
קליידן איר וואס היט שישא . הושפט און אחלוד ד קוינא נענער
בריה און יהודה און הערליך אויבר דש הייז :

קדוך אונז אברשט ענ ווארן דיא אברשטן כהנים . עמיה און קתן האט
לועלן הערן אונז אים : בור און קתן און דעם קוינא נאט וואס
אדשור אויבר דש הויז איז נעבר ער וואס :

אדשור דער רעכט אונז אונז דער דען ליכט און . נאט העט
קוינא שלאה מעכטן הערן וויין . ענ ווארן איר לועלן נאט מעכטן
אן הוב . אדלכר וואס און ריט אונז און מעכטן נאט :

אדלכר וואס און אדלכר וואס און ריט אונז און מעכטן נאט
אונז אדלכר וואס און ריט אונז און מעכטן נאט
אדלכר וואס און ריט אונז און מעכטן נאט

אונז אדלכר וואס און ריט אונז און מעכטן נאט
אדלכר וואס און ריט אונז און מעכטן נאט
אדלכר וואס און ריט אונז און מעכטן נאט

אדלכר וואס און ריט אונז און מעכטן נאט
אדלכר וואס און ריט אונז און מעכטן נאט
אדלכר וואס און ריט אונז און מעכטן נאט

אין און איין לאנדא דש ווש גרוש . און אויך אן אהינדע דער בורט
גרוש קראפט . ער ווש גאר מעכטיג אויבר אין גאלדיא גראב שפט :

דער הט דעש קוינש טוכט טעט מן זיא היש . בענה זון אדלד
דער הט זין לאנד גרוש . און גבר אין ראות גלש אויבר אעכנץ
גמאירט שטיט . בון איטיל גטן קופער זיא ריגן העט :

אחינדע בון אהרם און אחימאען דש קוינש איידם . בשעת טוכט
שמה דא שונשט אונט אלן איידן . די גאב אים דער קוינש ווען ער
ווש אין ריט גרייט . און אין ורואר הער בענה זון חושי :

הושפט זון פרח אין העלד אים דר קארן . שמוע זון אלה אדיל און
הוך גבארן . און דען זונעלפטן וועלן מיר ריט ור געשן אי . ער ווש לו
זובן און היש גבר זון אור :

ענדע זון רתן דער הט אויבר דא זונעלן לו גביטן . און אקיל כר
אונט דען דאזיגן מושט זך גריטן . און ווען דא ווש עבוד אל היט
גאב ער חושי . ער ליש ניכט גברעכ אין דעם הויז :

הורא און ישראל ווארן אז זאז גאט אין דעם מיר . זיא אשן און
טראנקן מיט וויליכס הערלן גער . גאר מעכטיג ווש שמה גיוועלטיג
מיט שטערק . אליא קוינש מושטן אים דיין אזויט אז אליא גמערק :

בון לאנט דען פלשדעם ביז גען מלרים ווש אים אלש אונט טון . זיא
מושטן אים אל לינו געבן און הולדען לו זינד קרון . ער ווש אין
מעכטיג קוינש דער וויל ער הט דש לעבן . זיל עשן און זיל טרינקן
זיך מן לו הוב געבן :

אליא טאג מושט מן האבן דריישיו מוש געמיל מעל . און געכנץ מוש
רוקן מעל דש גבראך ריט זון ועל . גיהן גמעשט רינד און לווינלעך
בון דער ווידא . און הירשן און הינדן דא ווארן טיט ברייט :

און גיכשט מעגלרייא גוילדא און פסא האנד גמעשט . אליש
גאר גמאירליך און אויף דש אלר בעשט . עש ווש אלש נאך דעם
באלן און דא ווש קיין גברעכ . איטיל וויליכא טאג מיט טערדן
און מיט שטעקן :

דעם 22

דער קויניג האט טויזנט ווייבר איקלייב אל טאן און ויל מאכט . און
דער קויניג אורברלינג קעמ און דא ווערן ביזאכט . קיינער איז נישט
אבגן אלי טאג ויל שפייז . און אל די גוורן און אונדל און רייז .

דיא לאנד הט ער ביזוואנק בון תפסח ביז נען ענה . ישראל נאשן זיכ
אונטער אירן ויט בויאן און ויין שטאק דא . בון דן ביז נען באר שבו
און אייבר אל דר נעבן . דער ווייל קויניג שלמה האט דא לעבן :

עש הט קויניג שלמה וירליך טויזנט שטעל מיט פפערד . אין איקלייב
שטאל ויר טויזנט דיא ווארן ויל נעלטש ווערט . אל זו זיינעס היר וואן
און צוועלף טויזנט ריטר . ווער איינער אב גאנץ עש ווער אים ווארד
ביטר :

און דיא צור גאנעלטן הערן דיא שפייזן דען טיש . איקלייב איי
אונטער אונדל ווידר הויכ נאך ויש . הייא און האברן און גערשט
זיא דען פפערדן אכטן . איקלייב נאך זיינע שטאנד זיא ביזאכטן :

גוט דער נאב דעם קויניג קלוקייט און ויל . און נאנט אין דעם היר און
אוש און חון ליל . מער ווען אל קינד בון מירח און קלוקייט מירח
לאנדא . דיא דא שטערן זעהר זין און כישוף טרייבן מיט דער העט

ער וואר קלוק ווען אים הירשון און אברהם דער גוט מן . מער דע
מיטה ריבם און אל דור האדבר אל נאם . מער דען זוסן הירשון און
דיא דא דא מעשה בון עש ויש ור נעבן . זין נאמן גינג ווייט אין דיא
צווייך און אין דיא עבן :

ער מאכט ויל בויכר בון אל קלוקייט . קיין מענטש ויש וו נאערט דער
זיא אל דורך ליאט . ער נאנט דרייא טויזנט בייא שפיל זין גוואנן
טויזנט און בויניג צו האנט . אויף דיא טאן אים באלד און אויף דען
אונדל אין דער וואנט .

אויף דאס ויך און גיבול און גוידעם און ויש . עש קאמן בון אל דען
בולקרן צו לויפן בור זיינע טיש . בון קלוקייט שלמה הארטן אל בולקר
אויף דער ערדן . ווער עש נויארט קונט הוירן ניט רייכר מוכט ער
גווערדן :

עש ויש אין רייכר קויניג מירח בון נא ויש ער גינגט . צו דעם רייכר
קויניג

קוינך שלמה ער זיין בוטן נאנט . ער הט גיהורט ווא קוינך שלמה ווער
אן זינש ווארט שטאט . דא וויל דוד לעבט נך האלט ער אין האט :

דא שיקט שלמה ווידר צו דעם קוינך חירום . מן נאנט עז זיא גוועגן
אין קוינך בון רום . ליבר וואלט קוינך חירום אדך וואלט דרך ביטן .
דו ביטט איינש ווארט וואלט גוועגט אומ ווישט גאלץ זיין זיטן .

אין ווארט העט געגן גביט אין הויז צו געט . דא קרנן זיין גוועגן צו
גרוע דא ער געהאט האט . אז לאנג ביז איר געט זיין גיטד האט געגעבן .
דש זיין וויינט זיין גבאל אומ אונטער זיין בוישן זיין גלעגן :

נון האב אדך קיין בורכט צו מול אויש אומ אויש . אדך וואלט געגן בוואן
דש הוך גלובט הויז . געט שפראך צו איינש ווארט אדך ווארטד דש
הויז בוואן . האב דארין קיין בור דריש אומ לוש דיש כט גרוואן :

אומ גביט דיינ קנעכטן דש דא הויאן טאן בון דעם וואלדא . אדך
ויל דא וואל בילאלן ווען דא עש בור דינ באלדא . מן ונט כט ארן
גלייכן אז דין באלך דא גידאגיס . דא דא וואל קעגן הארן איינא
קנעכט איט דא כמ .

דא דש הורט חירום זיין וואנטליכ בושטאפט . ער ורייט זיך בון
הערלן אומ איט גאלנר קראפט . ער שפראך גלובט זיא געט הויט אומ
אומד מער . דש ער אין האט געזעט צו קוינך אומ אדך הער .

זון דעש קוינש דוד נך וואל מן בור שטין קאן . דש ער אישט ווייז
אומ גאר אין קלונג מאן . שלמה אדך טוא דין ווילן אומ טוא דש געגן
איט טאן אויבוקש בוואן גול מן דרך גוועגן .

איינא קנעכט גול כידרן הין אין דעם וואלדא . הין איין אין דש איר
דש דא גיט באלד . דש הולץ גול מן זיין אויף גרוש וועלן . אומ גול עז
לשן קולן אומ אן דש איר שגעלן :

דר צו גולן איינא קנעכט אן אונדן אין דש איר גין . אומ גולן עז אוישר
זיין דר צו זאגן אדך דיד אין . גיב נוארט איינש גינד בון דיינס הויז
שפיידא . אדך הויז אן דיינ ווערקן דו ביטט גאר קלונג אומ ווייז .

דא גאב קוינך חירום שלמה אל זיין בינער . בון טאן אומ בון בוקש
בוואן א לענגר א מער . אומ גאב ווידר שלמה דעם קוינך חירום
זון ד

לואר • לווילנץ טוינט אונד ווילן בון יאר לויאר :

דעם גלייכן בון גערשטן דעם גלייכן בון ווילן • דאס האטן לוי עש
דיא הולץ הארד זיין • נאך דעם אלס בעשטן אויך דיא אויל געשטאן •
נאך גאב שלמה קלדייט ויל אויש דער מושן :

עש וואס ארד לויטן קוינץ חירוס אונד לויטן שלמה לואר • זיא וו
שרידן איין זיכרהייט בור אדרמן אופן וואר • אלס לויטן גיטרויא
ברודר שלמה גלייכן ווארד דיא גיבארן נאך גיבארן • ער וואלט בון אן
היבן לוי דער געלביגן שטונדן :

ער הוב אויף איין זיין בון ישראל גיין • דריישיג טוינט מאנן ביט ל
גרש אונד ביט לוי קליין • ער שיקט דיא גיבארן זיא וואלט האלץ הויאן •
אונד לוינליך טוינט בליבן דיא היימן ביא דען ורויאן :

ווען דיא קאמ וודר וואס ליהן אנדריא זיין טוינט אויז • וואס בליבן דען
דיא לויטן מונעט אים הויז • אדאכט נאס איין דיא רענט נאך האט
שלמה זיבנליך טוינט טראנך • אונד אכטליך טוינט שטיין הויאר :

דאס ווארן אייטל גרש אונד דרויבר געזעט אונד לויט • ווען דיא ריג
וואלטן ערבטן און גילן און זיא אין ארד הויט • דער געלביגן דריי טוינט
אונד דרייא הונדט אויך • איט עשן אונד טרינקן און זיא וואלט בור זיך :

דיא גיבארן דער קוינץ און גילט הויאן גרוש שטיין • אייטל ווערק שטויט
דיא דיא ביט ווערן לוי קליין • אליא גאנץ קושטליך גילט אונד ווילן עבן
גיבארט • דיא מאכטן דיא שטיין מעלן עבן און ווערן דיא גיבארט

אונד אויך דיא הויפטן באלקן לוי דען ווענדן אונד טיך • אים אכזיגנדיג
אונד ויר הונדערטן יאר הוב זיך און דיא זיך • און קינדן ישראל בון
מאכטן ווארן אויז גאנץ • אין ארד הוב ער און דיא ער עשן און גיבארט :

אין דעם יאר דעם וודרן און ער קוינץ וואר הוב ער און לוי בוואן • ער
טעט עש בון גאנצן הערלן אונד גילטן גיטרויאן • אונד וואס ער דאס
הויז בוואט דאס מויכט ארד הויזן גערן • לוי ארד גילט דער דיא אישט
אלס דער וועלט איין הער :

איט קושטליכע גיבארט איט קאמארן אונד שוץ גיבארט • איט הויפטן לוי
אונד איט איינס שוץ טיך • דיא געלביגן איט דעם אישט שוץ מאכט קאן
עש

עש נְרוּחָהֶן • וְעַל עַל הָעַל נְרוּחָהֶן דַּעַר אֶל בִּלְדָּה מֵאֵר אֶיִדָּן :
זַעֲכֵנִי קְלוֹסְטֵרן וּשְׁ דִּיא לַעֲנֵן אֶמֶן זַעֲכֵנִי קְלוֹסְטֵרן וּשְׁ דִּיא וּוִיט •
דְּרִישִׁינִי קְלוֹסְטֵרן הִךְ לֹ דַעַר זַעֲלֵבִין לִיט • דַּעַר בָּאֵר הַזֶּה לֹ דַעַם
הִכָּל לִיִּנְלֵן קְלוֹסְטֵרן לֹאָן • זִיֵּהֵן קְלוֹסְטֵרן וּוִיט וּשְׁ זִיִּין אֶמֶן נְאֻךְ :
עַר מֵאֲכָט דֵּשׁ וְעַנְשֵׁטֵר אִישִׁין וּוִיט אֶמֶן אֵין עֵנֵן • עַר מֵאֲכָט הַיִּבְשִׁי
עַרְקֵר אֶמֶן וּוִידִלִיכִי נְעֵנֵן • אֶמֶן אֶמֶן דַּעַן הִכָּל אֶמֶן פֹּאֵלשׁ נְרִינְשׁ הַרְסָן
בִּישְׁלֹאָן מֵיט גֻּטֵּן בְּרַעַטֵר דִּיא לִיִּנְרֵךְ אֶמֶן דִּיא קְרוֹס :
דֵּשׁ הַזֶּה דֵּשׁ מֵן בּוֹיֹאט וּמֵאֵרן אִישִׁיל גֻּטֵּי שְׁטִיין • קִיין הֵאֵמֵר נֶאֱכָרְקִין
אֵיין וּשְׁ כִּט נְהִיט דֹאֵרן אֵלִיין • דֹּא נִדְבָּעֵט אֶמֶן דַּעַר קוֹיִנֵּן וּשְׁ אֵל
אֵיךְ הַעֲבֵן אֵן • שְׁטִין לֹ הוּאֵן אֵמֶן אֵיין אֵיךְ עַר כִּט קֹאָן :
דֹּא שְׁפֵרְךְ קוֹיִנֵּן שְׁלֹאָה וְעַר וְעַרְט מִכֶּשׁ אֶמֶטֵר וּוִיין • אֵיךְ טֹאֵר דִּיא
שְׁטִין כִּט בִּיהוּאֵן מֵיט קִינֵם אֵיין • עַר לִישׁ דִּיא לַעֲרַנֵּר חוֹפֵן זֹא אֶלֶטֵן
אֶמֶן רוֹטֵן • עַר טוֹרְשֵׁט קִיין אֵיין דֵּר לֹ מוֹיֵן גֻּטֵּי הוּט עַשׁ בֹּר בּוֹטֵן :
אֵיךְ וְעַרְדֹּא זֹא יֹא כִּט מֵיט דַּעַן קֵלִין הַרְוִישׁ נְרֵאָבֵן • אִישִׁעֵרן וִיל גֻּטֵּן
רוֹט דַּעַן מוֹשׁ אֵיךְ הֵאָבֵן • דֹּא שְׁפֵרְאָכֵן דִּיא לַעֲרַנֵּר קוֹיִנֵּן אִישִׁי מוֹיִשֵׁט
אֶמֶן אֶמֶטֵן • אֵיין וּמֵאֵרן הֵיִשֵׁט דַּעַר שְׁאִיר דַּעַן מוֹיִשֵׁט אִישִׁי הוּן :
דֹּא מֵשִׁה רַבִּינֵן דַּעַר וּוִיז אֶמֶן דַּעַר קֹלֵן • דֹּא עַר נְרִיב דִּיא בֹּרֵר שְׁפֵנֵן
אֶמֶן דִּיא דַּעַר כֵּהֵן הַגְּדוֹל אֵן טֹרֹן • דֹּא נֵם עַר דִּיזֵם וּמֵאֵרן אֶמֶן דַּעַר
דֹּא הֵיִשֵׁט שְׁאִיר • וּוִיז בְּרַעֲנֵן אֵיךְ אֵין לֹ וּמֵאֵן דִּיזֹאָנֵט מִיר :
דֹּא שְׁפֵרְאָכֵן דִּיא לַעֲרַנֵּר קוֹיִנֵּן דַּעַן טוִיִּבִל מוֹשֵׁט אִישִׁי בִּלְיוֹנֵם • זֹא
וְעַרְדֵּן וּמֵאֵל מוֹשֵׁן טֹאֲלֵן וּוִיז אִישִׁי אֵין וְעַרְט זִינֵן • דֵּשׁ זֹא אֵיךְ זֹאָן •
וּמֵאֵן עַר דוֹךְ אִישִׁי • אֵלךְ דִּינֵן אִישֵׁט אֵין כִּט בֹּרֵר הוּן זֹא וּזִישֵׁן עַשׁ גְּוִישׁ
עַר בִּלְיוֹנֵם זֹא דַּעַר קוֹיִנֵּן דִּיא טוִיִּבִל מוֹיִשֵׁט דַּעַר הַעֲלֵן • זֹא מוֹשֵׁטֵן
וּמֵאֵל קוּמֵן מֵיט אֵל אִישִׁי גִּיזֵעֵלֵן • דֹּא זֹא כֹן קֹאֵמֵן וּוִיז עַר זֵךְ בּוֹרְכֵטֵן •
זֹא הַטֵּן זֵךְ אֵיין גְּרוֹשׁ דֵּר וּמֵאֵן אֶמֶן עֲבֵן זֹא אִישִׁי הוֹרְכֵטֵן :
זֹא בִּילֵן אֵלִי כִּדֵּר בֹּרֵר דַּעַם קוֹיִנֵּן לֹאֵרֵט • זֹא שְׁפֵרְאָכֵן קוֹיִנֵּן שְׁלֹאָה
זֹאָנֵט אֶמֶן לֹ דִּיזֵר בֹּאֵרֵט • וּמֵאֵרן הֵט אִישִׁי גִּישִׁיקֵט נֶאֱכָר אֶמֶן אֵיךְ :
דַּעַר קוֹיִנֵּן לֹ זֹא שְׁפֵרְאָכֵן מֵיט וּמֵאֵרן אֶמֶן הִךְ :

וואו אישט דער ווארק דער דא אישט שאיר נאנט . און טוט איר
אנדערש און זאגט איר עש לו האנט . ווערט איר עש בור איר בור הע
און ווערט איר עש רט זאגן . אך לוש אויך און טיטן הויט ביא די
טאג :

זא שפראך מיט אנדער איר האבן ען קיין ווישן . אבר דער אברש
טויביל דער איז דארין זבלישן . דער ווישן זאגט זאג און אישט מי
קוינשטן ורייא . ער אישט אלס טויביל מיינשט און הישט אשד
קוינט איר דען ועלביגן ביזוינען ניוואון איז דש שפיל . דא שפרא
דער קוינאך אויך בטן וויל . זאגט איר וואו ער זיין וואונגהוט גט
ערקאן זיך גט בור בערען איך וויל אין ברענגן לון :

זא שפראך לו דעם קוינאך דאט אין יערנע בערען . דא לא היין איש
קואן ווידר רינאך נוערען . אין דעם ועלביגן בערען הוט ער אס אי
גרב נגראבן . דיא בולט ער מיט וושר בול דיא אוש ער אל טאג האג
אוג בדעקט זא מיט איינע שטיין איין זיגל ער דראן לינט . ער בורכ
זיך גאר ער דש און זא גט אן רנט . ווען אל טאג ער גין היאל בארט
ער לערנט אס היאל ער זיך גט שפארט :

ווען ער עש הוט אר ברוכט ווידר הראב ער כדרט . ער לויסט אויב
זיין גרב אס דש כאנט ווידרט . דוך זיכט ער זיין זיגל אוב עש כיו
איז לו דרוקט . און אוב דער שטיין גט זייא בור דוקט :

דרוזער גט טרענק דש זאגן איר אויך . ער אישט דרוין ור וליש
דש זאגן איר אויך און הוט גרוש שויד . און גאב דער קוינא אורלי
דיין קוילין אל . היין בורן זא מיט אנדער מיט איינע אונגבאגן שאל :

דער קוינא ליש באלד רופן בכיה דען הערלין וואס . דיא דער לו אס
שפראכן באלד לו דעם קוינא קוס . און דא דער הערלין בכיה לו
דעם קוינא קאס . ער בוקט זיך כדר ווא אס דען וואלן לון זאס :

דא שפראך דער קוינא הערלין איך אוש אויך וואן . איר אושט זי
בידיט דארין אושט איר אויך שוואן . אשדא די דען אוש איך האב
דען ברענגן איר הער . האב דארין וליש דש גט איך אויך ער :

נעמט מיט אויך דיא איין קעטן און דש נקליין . דארין שטעט
גשרבן

גשריבן איין בוך שטאב אלואוויין . איין ויל ווירטער שפן דער אישט
אשטאדאט שטארק . אדך דארף איד כט לערנן איד לערנט וואל
דער הארק :

אין לעלן אום איין הויפן שער וואל אום איין לעלן מיט וויין . איר קוינט
איד וואל ריכטן וואער האנגן . נערן שפראך הערליך בדיה אדך
טו ווש אדך קאן . ער נאמ דש גרעטווא איין ווייטער האן :

ער קאמ אין דש גבירן דא ער ואנדא דא גרוב . בדיה שפראך לוש
זעהן ווש ויל דער טיייליש בוב . ער גרוב אמדר האלב דער גרובן
אין אנדרא גרוב דא . אום אויבר האלב דער גרובן גלייך איין גרוב אום
אונט האלב דער גרובן מאכט ער איין קליינט לעבליין . דש בון דער
גרוב לוש אין דא אנדר גרוב הייך . ער נאמ שער וואל אום דש לוך
ער מיט א שטופט . דש מן ער כט מערקט גרואל ער עש בור
קלאפט :

אום בון דער אמברשטן גרובן גנגן איין קליינט לעבליין . דש בון
דער גרובן לוש דער וויין הייך . אומביר שטופט עאבר דש מן
עש כט מערקן קאמ אום א וואל דא גרוב ווידר כט דער שטאדא :
דא גינג הערליך בדיה אום זעלט זיך אויף איין בויס . ווא באלדא
אשטאדא בון דלס היאל קאמ . ער ווש גר דורשטן דש זיך ער עבן
זיך . עש שטיט גר עבן ער כט אים זעלבש שפראך :

דען שטיין טעט ער הן וועק אום בינגט כט דער שרעק . דא ער זיך
דען וויין אום בינגט אין כט שרעק . אדך ויל זיך כט טרינקן עש שטיט
דוך גשריבן . דש דואר ויל הויט א שפוט אום בון איר קלודיט
הויט גטריבן :

אמ ווש ווא כט מוט דער דורשט אין בינוואנג . ער קאמ ער כט לושן
ווא מאשט ער טראנק . דא ער הט גטראנק . ווא טרונקן ער דא ווש .
ער ויל בור שלוף כדר אויף דש גרודא גרא :

דא ער ווש אשלוסן בדיה דא הער שליין . ער נאמ דא איין קעטן
ער טראט גר ליין . ער לינט דא אשטאדא אום דען האלד דומ . גמר
וואל בור שלושן דער דען אלס אדום :

דא דר 18

דא דר וואָס אַשאַדאָי ער בִּינאָט זער לוי דער שרעקן • ער שטא
זיך זער מיט מעכטן שטערקן • ער בִּוירט אין גרושן יאָמער און דו
איינ קעט • נון וואָס טושט אַשאַדאָי דו אנטלאָסט איר ניט •

דער נאָמן בון דיינע הערן האָט דך ביזעשן • אַשאַדאָי שפּרד א
יאָמער אַך האָב אַך ור נעשן • הן בִּוירט אין בִּכִּיָּה און אין בערן • נ
מושט אים נאָך לויטן טעט פּרש האָלט נאָך אַזא און נערן •

זאָ קאָמן בִּויר אַינען גרושן בויס דען שטיש ער דר כּידר • בִּכִּי
רִקט אין הרואַר גר ורישליך הווידר • זאָ קאָמן בִּויר אין קליין הויטל
אַשאַדאָי בִּינאָט זיך לויבן • דא אַינען זאָ אין וויטואַל יאָמער בִּינאָ
ער לויטריבן •

דא אַרעם וויטואַל נאָך הרואַ אונז באַט אין אַזא זער • ניט בִּרד איר א
האָליין דו איין לויב הער • און זאָ אַזא אונז באַט אונז ער וואָלט זיך ד
בון לויבן • דא בראַך ער אַינען בון זיין ביינן •

דא שפּראַך אַשאַדאָי איר אַשט גלייך געשעהן • אין שפּרד וואַרט
פּפּלִיגט און לויבן • אין לונגן מיט ווייבן וואַרטן לויב בִּרִכַּט דש ביינן •
הן בִּוירט אין בִּכִּיָּה און הינאָרדן אליין •

אָלן זאָ און נאָך אַשאַדאָי קונט זיך ניט ריין • אין אַראַר בִּינאָרד און
בִּינאָט אין לויבן • ער נאָך אַזא דעם וועג אונז נאָך נעבאָך איר •
אַשאַדאָי שפּראַך אַך מוש העלסן דיר •

ער בִּוירט אין רעכט אויף דא אַנדא שטרוש • מער בִּינאָנעט אין
אין טרונקנער דער וויין אַזא אַזא טוש • ער נאָך אויך איר אַשאַדאָי
בִּוירט אין רעכט כּידר • דש ער קאָס לויבן גלייך אין דעם וועג ווידר •

זאָ קאָמן און אין אַרט אין קושטליכא ברויל־פֿט וואָס דא • זאָ טריב
און וויידא מיט שפּרינגן טאָלן און אַשאַדאָי הוב און לויבן ער אונז
וואָל טרויאַרן ווערדן • דער אין נאָך גין דא הער בון וערן •

זאָ קאָמן בִּויר אין אַרדן אין שושט דא אַזא זאָ • אין אַזא שטאָד
דר בִּויר אונז בִּט אין דש • איין לויב טרויט אַזא שטער אַך וואָלט עש
אויך וואָל זאָלן • אַכט איר אין פּאָר שוך עבן נאָך אַינען גבאָלן •

מיט גוטן דיקן גאָל זעשט אונז שטאָדק • דש אַך ניט און וועגן דאָרף
(וואָס)

לויפן לומן מארק . דש איך אין זיבן יארן דיין מאן גין דש דא כרטא
רישן ווערדן . דער איינשטער שפראך איך האב דא נאך געזין :

דא דש אשמודא הארט ער בינאנד נאך זענען לאפן . דש אים אל גין
לייבא בינאנטא קראכן . דר נאך גינגן דא ווירט אים געהן דורטן אין
זיין . דער טרייב ויל ליבדייא דארטן נאכער זיין ווילן :

דא דש אשמודא זאך ער האב אבראקט לאפן . אום דא זיא קאמאן
ירושלם אידראמן שפראך וואו וויל זיך מאכן . ביי די בודט אשמודא
גן האב אן וואלט אין כרטא לויפן בוד . אן ליט אשמודא שטין דרייא טאג
באר דער בארגא טויר .

דא אשמודא זאך אים דש אן אין כרטא בור ליט . וואו אים דש ביטויטן
דארטן האב איך אין דר ליט . און שפראך אשמודא וואו אים דש זיין
דער קוינא ליט אים אכטיטן ער העט ליט גיטרוקן ווילן :

דא לאפן באר דער בורג ויל ליט שטין . אשמודא ליט זיא אויבר אנדער
אין אויבר אין . דא גינגן לומן קוינא אום נאנטן וואו אשמודא גיטן העט
וואו ער אין ליט אויבר דען אנדער גלייט העט :

דא שפראך דער ווייז קוינא ער איינט עש אלוא . איך האב ליט
גיטרוקן איך וואו מער טרינקן דא . ווען איינער ויל טרינקט מיכערן ער
זיך טרינקן קאן אשמודא האב אבראקט :

אישט עש נאך כרטא ליט דש אן איך וואו בוד לויפן . דא דש דער קוינא
האט ער ליכט אויש דער מאשן . ער ליט אים ווידר זאמן ער העט ליט
ויל געשן . ווי זאנט עש אשמודא דא ער באר וואו געשן .

דא ער דש הארט ער נאך דא ליט ווידר . ער ליט זיא הער אב אויף
דא ערדא כירד . אן זאנט עש דעם קוינא וואו ער העט גיטן . דא
שפראך דער קוינא וואו אר דש כרטא בור שטון

אשמודא איינט ווען איינער עש ליט . וואו אוישט ער זיך אויז הונקן איז
דש ער גענט ווערדן וויל . נאך דען דרייאן טאג אן ליט אין אין . איט
אים נאכער ער אין איל אים אום גיטראהין :

דער שטייביל קאס ליט דעם קוינא ליט . אן בודט אין אן איינער איין
קעטן הער ליט וואו טעט ער אין . ער נאכער דא איל אים וואו זיך
אמטן . גלייך באר דעם קוינא דא ער וואו געשן :

אשגדא שפראך לוס קוינך אום בישט נאך ניט זאט . דו הושט די
נחלן וועלט אונט דיר ניהאט . סך הושטו ניט נסן אום הושט און
ביזאמקן איך . ניט מער ווען ויר אילן ווייט ניהרט אן דיך :

וויש קאכטו דר אויברען הא איז דיר וועלט . ניכט מער וודר נלז
אום נעלט . דו הושט ווערליך שטערבן . דש הושטו ניויש . און
הושט דא וועלט לושן יד דיר ליבא אישטט .

דא שפראך דער קוינך איך האב דך הוישן האבן . ווען איך טא
אלהא דיא שטיין וודר הויאן נאך נראבן . איך טאר ניט אויף זיא אוי
היבן וודר קופער נאך איין . איך ווש האבן דען שאיר דען גולשט
היר וויין :

דא ענטארט אים אשגדא איך האב אן ניט לואר . דער ענקל אויב
דש איר דער הוט אין בור וואר . ער אין נאנט נטרויט נויארט דט
איער הון . דעם נלויבט ער אויף זיין אייד אום הוט גיכט קיין מאן
דש ער אין אויף בודט אויף דען הויכשטן ועלון דר . דען ער הוי
קוינ ודען אום ווערדן ניוואר . אום הוט נלינט דען ווארט אויף דט
הערטן שטיין אום הוט אין נשפאלטן שפעלטליך קליין :

דאריין האט ער ניווארען זאגן דש אפש וואכשן מאן . דא היט ער
יך שפייזט היט זיין יאגן מענכן טאג . דער קוינך ליש גוכן וואו אי
איער הון אים נעשט זאל . אום נאב זיין קנעכטן היט אין ול לויטערט
נלאו :

דיא דיר נאמן דש נלאו אום געכטן אים נעשטן דא . זיא באנדן אייניש
אויף איינס בערג זיא ווארן זער ורא . דא וואר דער אויער הון אויף
דעם נעשט ניט . אין דעם געלבן נעשט ער ול אויער הינליך העט :

זיא נאמן דש ווייט נלאו אום שטודלען ער אויבר זיא . אום בור בארען
יך דש ון זיא נך זיא . דער אויער הון קאס נבלוהן אויבר דש נעשט
זיין . ער קאט בור דעם נלאו ניט היינן :

ער טרייב נרוטן יאמר אום דש נלייכן זיין יאגן אויך . ער האפלט הין
אום הער ווען ער זיא וואל נאך . אויף העב ער יך אום אלק וודר הין
ין . היט אים בחכט ער דען שאיר דער נט אויער האן :

ער .

ער ליגט אין אײַז דש גלאז דיא קנעכט אין אן שרייאן . ער וואך בױן
דאס ווען ער בורכט זיך בױד דען דרייאן . דען שאיר ליט ער ליגט דא
טרוינן אין דר בױן . אס דיא איער הון וואשט ריט וואלט טון :

ער הט דעם ענגלן גיטווארן ער וואלט אין ווידר ברענגן אס געבן .
בױד גאך גרושים יאזר קס ער אס זיין לעבן . אס ווירט זיך געלברט
נר בױד גרושם ליידן . אס דיא טרוינן דען שאיר דא הין בױן דסן בייגאדן
זאלט שיידין :

זא ברעכטן אין דעם קויכין וויא גער ער זיך ורייט . ווען דיין קושטלעך
ווארסן ון אן איין ארט ליט . נון שפראך הערליך ביידיגט דעם
טייכל אשגאדי . לויט איך דיר דאן איין ווארט אדר דרייא :

וויט הויטע דרויף געהאט דא דו ביט גאנץ מיט איר . דש און גיך
דער בלינדא גיך אונד דעם ווען איר . אס בוידיט אין רעכט אס
ווייט אס דען ווען . אס איך דען טרוינן האלשט אונד דעם
דרעך :

דש וול איך דיר ביישיידן אס ווארסן איך אין האב גידיט . דען
בלינדן אונד רעכט דו ער ריט איר ווארט . ווען איך האב אין דען הייל
בױן אס הוירן און . ער ער אישט אין גאנצער גידין גווענט ביי אל גיין
טאן

אס ווער דא אישט איין ווארסן ון אס אל הא וואלט טוט . אײַז יענר
וועלט האלט ון אישט בױד גיט . אס דעם טרוינן האלף איך איך
ביידיט . ווען ון אין דען הייל אל טאן אײַז אין שרייט :

וויא ער זיין גווענט איין בויזנרעט אל זיין טאן . אין דער ווארטן דו ער
אײַז יענר וועלט קיין זכאט הבן מאן . דא שפראך ביידיג אבר ווארסן
הויטע און גוויינט דורט אײַז יענר ברולעט וויט הויטע מיט גוויינט

הער ווידר שפראך אשגאדי דש וול איך דיר זאן . דער גיט ווערט
שטערבן אין דרייטן טאן . ער הוט איין קליינט ברודרליין דש ליגט
ניך אין דער וויין . דיא ווייל וויט דיא בליא אנאדן אליין ליגט :

זא טאך דר ווייל קיין מאן נעמן זא וויט גלייז האבן . דרייאליין יאך
וויט הארן אײַז דען קליינט קנאבן . עש אישט יאט דר בארן בייא
זא איינר

מינר אר . דש דא גל אליין ליין דא בודעט זיך נעבוכ זער :

אך מוש דך מער ורום ווארום הושוטן גלאכט . דאדער שטונד ביי
דעם שווער דא ער אים דא שוך האכט . דא דא גולט ווערן נאכט
זיבן יאר . שטיט עש כט דרוין נאך איר רעכט וואר :

דא שפרך אשגדא עש וואל גדיין האן . ווא קאן ער אבר וויטן אט
לעבט זיבן טאן . ער אן אורן שטערבן א טראנט אן אין הין וועק . ווי
האן אין דען העלפן דא אן אונד דא וועק :

נע וול אדך דך ורום כוך איינש . דש גולטו אדך בייידן דש אדך ט
אדך ווייט . ווארום הושוטן גלאכט דא יענר טריב כשון . גולט אין
כט לאכן דש ער כיש שון :

דער איין ועלטן האן וואלט טרייבן גרוש טיברייא . אויף גרוש חסור
אונד אירנט איינזייט . ער נאש אויף איינע קוינן שאן דען נאמ
ביאלן קונט ער האכט אויף איין אנדרש נאם אונד ער איינזייט בוינדא

ווען ער ועלברט כט ווייט ווש דא אישט גרוש . ווא קאן ער אדך כט
וויטן ווש אנדרש ווא אישט . אונד נען דער הערליך ביייה הין זיי
שטרוש . אשגדא ליש ער לין דען טייכל אונד גרוש :

אונד מושט אשגדא לאנן בייא דעם קוינן זיין . ביז ער די ביי
האדש בויט האפט אונד זיין . איין האל ווש דער קוינן ביי אשגדא
אליין . דא רידטן אט אנדר בון גרוש אונד בון קליין :

דא שפרך דער קוינן א דעם טייכל אשגדא . לוש אדך דך ורום
אם זייא ווא אים זייא . אן דנט יא גשריבן ווא דא ענקל גרוש אכט
האבן . אונד אדך דא טייכל האבן גרוש דער לאיבן .

א האבן גרושן גוואלט אדך זער וואונדערט לואר . דש דא ענקל האבן
גרושן גוואלט דש ווייט אדך וואל באר . אבר אין מאלש טייכל ווש
גוואלט ער האבן אט . דארויף האב אדך אדך באר וואונדערט אל און
טאן :

אונד ווייטט א האל כיש אשגדא לוס קוינן שפרך . אישט ער דין
וולן אדך ווייז דך גרוש נאך . דש דא אונדשט וויטן מעגליא אבן
טאן . דא דורט האשט געזען ווידר וערנט נאך האיר :

כס איר

רם איר דיא איין קעטן בון איינע האלן האב . אדך לייגן ריר ווש דו
וולשט ווש אדך גלערנט האב . אום נאכ דו איר דיין וקנליין בון דיינר
האנט . אדך לאיין דיר הויפט קוינשט דיא דיר רט זיין ביקאנט .

דש טעט קוינען שלמה ווא ער אין גיבעטן העט . אום נאכ איך בון
דעם האלן דיא איין קעט . אז באלד איך דיא איין קעט בון דעם
האלן קאס . ער טרעט קוינען שלמה ווא באלד ער אין דא היין נאכ :

ער מאכט זיך א נישט אום שלוקט שלמה איין . וולן טעט ער אין
דיא ערד אום איין אין דעם הייל היין . אום טפייא אין איש ווידר אין
איר קליין וויל . אום איש דער מאשן ווייט וואל ויר הווערט הייל .

אום אדך דיר טייכל אן שטאט שלמה נאש . ראנט אנדערש וואשט
וואן עש דער קוינען ווש . ער שטעלט זיך ווא איין קוינען בון רעכט
ווא . ער לאן ביא אל היין וויברן ביא וועלכער ער וואלט :

אזון קוינען שלמה זיך אום אריס נאך . אישט איר גיטרוואט ער זון
איך געלברט שפראך . בין אדך קוינען שלמה אודר בין אדך עש רט .
איך גישאך גלייך אז דעם בעקן בון בארכט דער זיין פפערד ור לארן
העט :

דיא ער לאנגן גרעכט היין אום אדך הער . דא ער זיך בון געלברט קענט
דש ער קוינען ווער . דו אלר ליבשטער אלעכטיגן גוט ווא בן אדך אום
אריס . ווא זיין אל איין דיר דש עש גוט דר באריס .

בון ווא אישט איין געלט ווא אישט איין גוט . ווא יטיא אדך אום נאקייט
אן גרושר ארמוט . אדך וואר איין האל איין קוינען בון בין אדך איין
בעטלער . ער ליף איט איינע שטעקן היין אום הער :

דיא זיך בון קוינען שלמה אן גרושר ארמוט : ווש זעהן . גוט אז עש דיין
וולן ווש דיא אישט גישעהן . אום שפראך דער אריס שלמה ווש איין
מענטש דער אייבריקט . ווא מאשט ער אין טרינט :

ראנט ווא זיך בור לאשן אייף זיין גוט אום אייף זיין געלט . אדך ווש
גוועלטן אייבר דיא גאנץ וועלט . אדך ווער נאך ווא געבאן איר איין
שטוק ברוט . דש אדך בור גרושע הונק רט לעג טוט .

ער ליף בור אל טידן אום קלאפט אן . געבט איר אום גוטש וולן
אדך בין

אך בין איין אדער מאן . וועלט איר איר קען איר בין קוינען שלמה
איר וויכט אירש וואל גלויבן און און איין קשמה :

ווען עש דא לויט הורטן זא העבן אן צו לאפן . געבט לויט וויט
איר דא מאכן . עש אישט דא איין נאר און שפריכט ער קוינען זייט .
ער האט וואל זין איין אין פסעכען אדער דרייט :

ווען דא דו געשט איז דעם ארמן קוינען טריבן . א לויט ער אבר ווי
אן ונט עש און גשריבן . און רעט אן דען לויטן וועלט איר איר
קען . איר בין געווען איין קוינען קוינען שלמה טא איר איר נעבן :

איין קוינען אדער : וואל אן איר געווען צוואר . איר וויכט עש
גלויבן עש אישט טרויער וואר . דא עש הורטן דא קלונן דש דו
אדער אן שפריכ . וואל אן דש ביטען עש גט גט גלייך צו דא :

ווען איינר אישט אין דו וואר ער גט אדער גלייך . און דו
שפריכט אדער ער זייט געווען איין קוינען זייך . דא שפריכט דו
רופן דען הערליך בריה . לבר נאט און רעכט און בייט און :

איר זייט זא דער נעכט דער בייט דעם קוינען זייט . נאט וואל אן
מליך איר בייט דעם קוינען געווען זייט . דא שפריכט בריה איר
שפריכט אן . איר קאן עש גט געבן נאר וואל אעבן טאן :

דש איר בייט דעם קוינען געווען בין . דא שפריכט דא שפריכט
וואל הוט דש איין זין . וואל און דש זין עש קאן גט גלייך צו זין . אן
עלכ וועלכא איר הערט אישט זך צו בור שטין :

זא שיקטן צו דער קוינען לויט דער קוינען איר בייט דר . זא און
אן ביר ער לויט זא בייט איר . דא אכטאן דא איר ווידר אעקן
אן זייט בין . וואל אן געטאלט האבן זא ווען דו בישט בייט אן
אין :

ווען דא לערנר וואל ורשטן ווער ער קין מעגט אדער אן . זא ווער ער
אין גלייב און העט צו זא איין האן . דא אכטאן אן דו קוינען איר
קאן עש גט ווען . נאט טראגט ער אן דא לויט אישט ער א לויט :

איר בויכט ער זך בן איר דש נעמט איר איר וואר . ווען ער
קאט

קאמט און זיט דאס אין באגער. און קאן איר זיך ריכטן און
דאס וואס זיך און. זינט איר דאס און איר זיך און:

דא שפראכ'ן דא סנהדרין דש קין שלמה דט נדין . ווארעם דעם
אראן בעטער קומ צו אונז היין . נאך וואס איז דיר געשען דא
אומדערן אא שפרייטשט . דו זיט קורץ שלמה אא דו ביטע אא
הילט :

אַן אַס אַל זיך ער נאָב אַן אַל וואָר זייַן. דאָ קאָכט עס וואָל אַמערקן
דאָס וואָס קיין לייַן. דאָ שפּראַך קורצן שְׁלֵה איר אַשט נאָשט
נעריש אַלן. טאָט איין קלער אין מדינת ער טאָט דאָרט קליין:

דא כאטש דא סטודירן איז איין קעגן אים איין וינדליין. דארויף וועט
נאכאן אין הייליגן שטן ויין. דא וועט נאך דער ארעס שטעהן אים וואלט
אשטענדן אין שטערן. אז באלד ער דער טיילן נאך דא און ער אונזן

דא ער כן וואס אנטפערטן שלמה ווידר קויפן וואס . ואם און נאך
הערליך איז גיבט שטול וואס . אבר דעמך וואס קויפן שלמה וואס
ווייזט . ווען ער בארעכט זיך שטעט באר דעם טייל איז :

בן אדם וידען טיב וידען אדם היבן וידען יא • וידען טיב דע האט
באט אן עש כע זין קאן • איט גא נרושן קוישטן אדם איט נאנלעס
אייש • דע טעט אלס קוישן טיב דער קלון אדם דער וויז:

ער ליט דש הויז בויען מיט טויערן אלטאדירן. אים מיט וועגדיל שטייך
דש ון כנן איז אים אידן. ער ליט זיא הויפט טעבלין קעקעלט אים
קשטעבט. אים אבטל אים קאלעט אז אים עו לעבט:

אמנא דהיבשי ערקר לי ש ער מאכן נרינגש הרום : בוצין קולופטרן
הוך דער קוינגאמארום : מיט אייטל טעגן האלן קלאטא אין שפילן
קלאטא : ווער קאן עש איש נרינגדן ווא איינשטריך ע ווש :

נָתַן שְׂפָרָאךְ לִּי שְׂלֹמֶה אֵיךְ ווִיל דִּיר זֶאן יֵינְ . ווערשטו אֵיךְ בִּירְכֵּן
אָמֵן אֵין יֵינְ נִבֹּט נֵין . זא ווִיל אֵיךְ דִּיר הָאָלְטֵן ווִיש אֵיךְ דִּינֵם זאט
האָב אַ שְׂפָרָאךְ . אֵיין שִׁכְנָה זֶל אָמֵר יִשְׂרָאֵל רֵאן עֵש זֶל רֵט ווערן
לִי בִרְאָךְ :

ז: ש

שמה ליש דש הויז בוואן אונז נאכז בול ענדן . מיט טעק אונז בוקט
בוואן דא ענדא אונז דא ווענדן . אינ ווענדן דש קודש הקדשים
מיט טעק ליש ער בדעקן . און זך קיין שטיין בוש אין אלן עקן :
ער ליש דרויז שניט קנפן אונז אונפרא בלואן ויין . דאריין ליש ער
זעקן דען הייליגן גוטש שריין . ער ליש אלש אויבר זיהן א.כ. ליש זכש
רט בור דרשן . אנדר גלרא ווש : ווא בלייך בור דעם אונשט און עש
אין שלישן :

ער ליש מיט גולדן קעטן בור ריגלן דש הויז . עש ווש מיט גולד בשלואן
איש אונז איז . אונז דש הייליגן מוהבא קיין גולדא ער שפארט אונז ליש
עו אויבר גולדן . ער קונט עש וואל בור דולדן :
אונז איך דען פאלשט ליש ער מאכן שיר . אונז לויזן גרוש ויגל ליש ער
מאכן צו היינר צו . זיא ווארן גישכנט בון אויל בוים האלץ . זיהן גילן
ווש היינר ווייט מיט אירן גיבירד שטולן :

אונז זיהן גילן הוך און זאך דאין ויל זייכן . בון איינע אורט צום אנדן
טעקן דא בויגל גרייכן . ער ליש זיא שטעלן אויבר גולדן דש הויז .
דש הויז בון בלואן אונז ראון ווש עש גישכנט איז :

ער ליש אלש בישלואן מיט לוטערק נאך גולדא . ווא און עש גולט מאלן
אונז לואכרן וואלט . דש פלאשטער ליש ער בדעקן מיט לוטער קלארן
נאך . מיט ראון אונז מיט גילן אונז ביל עש איס :

אונז אויך דא בייא שטודל וואונדער און זאך . בון אויל בוים האלץ ווארן
זיא גישכנט אויך . אונז גרידרט מיט קונשטן אלזא ורייא . ווש און
איינש בידורפט דא העט און אל מאל דרייא :

אונז אויך דא העיגדיגן טורן און גולט עש זעהן גען . דרויזן טטונדן
בויגל אונז לעבטן זיא בון גען . דען אינדרשטן הוב ליש ער בוואן בון
גיהויק שטיין . דא ורדא בון טעקן הולץ גלאט בון העלסן ביינ :

אין דען יאר דען ורדן גינגט אונשט ווש דש הויז . אין דעם מונעט
הייך אין דעם היילסטן יאר ווש עש איז . אין דעם מונעט מרחשטון
ווש עש בולענדא . מיט אל זיינע רעכטן דש טאך אונז דא ווענדא :

זיבן יאר ער בייאט אויבר גוטש הויז . אונז דרייא זיהן אויבר דעם זייכן
דא ער דאך נאך אין אונז איז . דא און רט גולט שפרעקן ער אישט טרעג
און גוטש

אין ג'טש ד'כטש אום האנדל . איך לאן ריט ויל דראן אום וי'כש שון
העט אין ואנדל :

אין לופט הויז ליש ער בויאן הונדערט קלאפטרן לאנג אום ווייט . בוינץ
זיהן קלאפטרן לאנג מיט זיכס אום נאנג ברייט . עש שטונד איין ויר
אין איין קושטליכן הוזהן צוואר . איינא בוינץ קלאפטרן לאנג אום
דרייסיג קלאפטרן ווייט בור וואר :

מיט זולכס אום וואנדל'יכן ג'בויא . מיט אויך ג'שניצטן וענשטן אום
מיט נאנצטרייא . איינר העט אים וואל אוישן נעמן דר וויל דער ענ
אלש העט ועלן דורך זעהן . אום אקלייב איינערשטע ביאנדער ענ
וואר ויל דר בון צויעהן :

אום נאך אין הערליך ג'בויא דא דער רעכט שטול שטונדא . וער קאן
ענ אלש דר זין איין בון גרויט . נעבן דעש קוינץ הויז ג'אכט אין
אלכר ג'שטאלט . אום דעש גלייכן פרעה טוכער אין הויז ג'בויט אום
אעכץ וואלט :

בון אייטל ג'הויאן שטיין דא ווארן ריט צו שענן . אין אום אויך אוישן
ליש ער עש אלש אויש זענן . דא גרויט בון דען שטיין זיהן אום אכט
קלאפטרן לאנג . דען גרושן הוב אום הוב ג'טש אום איין נאנגא :

בון אייטל זולכן שטיין אלש הויבש אויש ג'הויאן . זעליג ווש דער
אענש דער ענ אלש זולט שוין . אין אום אויך אוישן אין קיין וינץ
בלוש . עש ווש אלש ג'הויאן דש וואנדער ווש גרוש :

דא שיקט קוינץ טלעה נאך הירוס בון צור ג'בארן . ער ווש דער
בעשט קאפער שאיד אין דען זעלבן יארן . זין אוטר ווש אין ווטוע
בון נפ'לי ג'שלעכט . אום ווש ער אלש קינט דש קונט ער רעכט :

בורדיג בון וואר האלבן בון דן ווש זין אדל . אן אל זינער ערבייט וואנד
אין קיין טאדל . בון פארפער אום בון זידן קונט ער זעלבן אום טלינגן .
אום איך שטיין צו ור זענן ווש איך גרינג :

דער אלר בעשט שטיין מען אין נטר זיארדאן . אום אין נטר שטיין
שניידר אום ווש ער מ'ארט נך אן . ער ווש אין זולכר נטר נולד שאיד
בון לואירן אום בון האלן . דארום ליש אין קוינץ טלעה בון ווייטן הולן :

ער קאמ צו דעם קוינץ ער אכט אים ווש ער וואלט . צוון דיקא
קאפערן 5 u

קופערן ווילן ער נאך איך רייבן זאלדא · אכטליהן קלופערן הוך דיא
אנדד לזעלן און ואגן · דארויף שטונדן קנופן געטרט מיט שפנקן ·
מיט ראון איש געטאכן און הרום ויל מילנרום גמאכט · מן נאך ויל
מיינשטר שטויק אז איין לויט שטערן ביזאכט · אונזא ויל מילנרום
ווארן דראן ווין · געטעמפסט מיט געטרט גמאכט דריין ·

דיא רעכט היש ער יבן דיא אנדד היש ער בועז · ער שטעלט זיא
אין אלס ווא הערליך ווש דש · דער דש גינעהן העט דער העט
גינעהן גרוש מיינשטרשט · אין אל זין גלידרן נאכ עז איך קרפט
ער מאכט דש מקוה דש ער ים נענט · דאריין ווארן זיך טובל דיא
כהניק לישן הר אוישן אר גומט · דריישין אלן הט עש און ואגן
ליהן אלן ווייט · בוינקי אלן הוך דראן מאכט ער מענכ זייט ·

איין פרישט ווש זין דיק הרום מיט הויפטן קנופס · דאריין קאס ויל
ושר ווען מן עש וואלט שויפט · די דאזיג לזירליך ים הויפט אז דער
מאשן · אז איין ראון קראנץ ווש עש נאכץ גנאשן
מן נאש לזעלן רינדד דארויף שטונד דש ים ווין · דיא אן גינער
קערטן זיא הרושר אונז אר הינטר טייל הייזן · אז איין קאפסא מיט
ראון הרום ווש אר ראנט · אנדד האלבן הונדט מקנאט נאש מן
דריין און זאנט ·

נך ליש ער גישן ליהן קופערן בויש שטארק · גרוש מיינשטרשט
ליש ער דריין גישן און בור בארן · גישפרישט אונז גבוליןלט שטונדא
אלו דראן · מן קאן עש רט אלש טראכטן וודד ווא נאך מאן ·

מיט קנויפסאון גרידט אלש דעם צירקיל נאך · זיא הטן אל איין
מאש דיאנדד אונז דיא הוך · אונז אויך דאריין גנראבן בוינל אונז לזבן
· אז געטאלט דיא האלבן מאן דראן גר ארבן ·

דארויף ליש ער זעלן קופער האנט ואש · מיט אלז גרושן קוינשטן
נאנט יאמ דש בוך דש · אין איינש גיט לויט וושר דריי מקנאט אונז
ויל · דש גישכין הט קיין מוש נאך קיין ליל ·

בוינקי שטעלט ער איין דיא רעכט זייטן אונז בוינקי איין דיא לינק זייטן
דר גמן דש הערליך ים דש שטונדא לז אלן זייטן · דיא מאכט הרום
דיא

דיא העבן קרד ורט אים בעקן • ער איזט אין גוטן און דארפֿט אין קט
אויף בעקן :

ער האבט דיא וויבסן זיין דיא אלד היפטטן קספֿף • אים ור
האדדט אילקסן לויכטן ווא די גלחן קספֿף • דש קספֿר ווט
גלייטט ווא דש גלדא דעס קוינן האבט ער עש עבן • לו גוט האז
ווש ענ גרעכט ווא אן גאלט הן געבן :

דער קוינן ליש דיא בלס גישן בייא דעס ירדן און דיא ערדן • לו וישן
סכטת אים לידן קט וואר וויכט ער ווערדן • דיא בלס ליש אן לין
בז גרוש שווער אים אן זאל • דש וויכט קאט אן קט זילן בון דען
בלס אל :

סך ליש דער קוינן האבן לו האז גוטש זיין גישר • בון לויטערן קלארן
גלדא מיט ליבלסן זיך • אים ליהן גלחן טיש דא דש לחס העקסן אויף
לון ליהן גלחן לויכט דיא ברענטן נאכט אים טאן :

דיא בלונן אים לויכט שערבן אים דיא קלינגדען בעקן ריין • אים
בויארא ספאק בון אייטל גלד אל גייין • דיא שלושילן קודש
הקדשים אים לו אל דען שלושן • בון אייטל גען גלד ווארן דא גנאשן :

אם דיא ווארן בלענד דיא ווערן בון דעס היילן האז • דער קוינן
ליש טראקן זילבר אים גלדא בון אים הדוז • אים דש זיין וואר אל זיין
טאן הט אקדש גווען • די טרונקן אים האז אים ליש ענ לו האיל לענן
בון דעס זילבר אים גלדא וואלט שלעה קט לושן בויאן • ער וואשט וואל
דש דש בית האקדש חרב ווערט ווערדן זא אושט עש איד חזק •
דש דיא בולקר קט גאלטן שפרעכן ווש דוד האט גידכט • אין האז
הוט ער מיט גבויט אים לו גוט גידכט :

סך בון איינלייא וועגן וואלט ער קט נעמן דר בון • ווען ענ וואר אין
טאן דוד אין האקדש דער ווש גרוש כון • דיא אראן גאלט ער האבן
גשפייזט בון דעס גוט אים געלט • ויל בעשר ווער עש גוועגן וועגן לו
בויאן אויף דש וויטיא געלדא :

דיא אין בית האקדש איזט גינעאר לו גוט • דען מעגשן בון דער
ערדן בישאפֿן האט • ווער אין מעגשן דר נערט אים בייא דעס לעבן
בהעלט • אה העט ער די וועלט בישאפֿן אים בון גראט אויף גשטעלט
דיא

דא ליש שלמה בויאן אמו'לש גאמלן אל איזנטן ישראל נר אין גרושי שר.
אום אל מעכטיג הערן אום ישראל נאר. זיא וואלטן צו דעם קוינן קואן
נען ירושלם מיט הערש קראפט. ווען דער קוינע העט עזעלברט
אונגשאפט:

ער וואלט דען הייליגן שריין נען ירושלם טראגן. בון צון שטאט צור
אדראן הורט דש גאגן. עש גאמליט זיך אל ישראל זיא קאמן גריטן
אונג ציבארן. קיינר בלייבא דא הינטן זיא וואלטן זיך ניט שפארן:

מיט אלזא גרושר הערשאפט מיט אל דען בלייבאר. אום מיט
קושטליכען ציאנך דיא הויבטן אומזורם. מיט העלר שטימ זיא דריין
גאגן. דש טעטן דיא אלטן אונג אייך דיא יונגן

זיא קאמן אים אונגעט תשרי צו סכות ווש דיא צייט. עש קאמן דיא
עלשטן אונג אל ישראל אז גאט אים מיר לייט. דיא כוהנים טרוגן שריין
נעטש מיט דעם אהאל אונד נאר. אונג אל דיא כוהנים אונג לויס ווא נר
גרוש דיא שר אונג דיא ווייד וואר:

דער קוינע ליש אופער ברעגן אונג אל ישראל גלייך. אויף צור שריין
דער הייליקייט עש ווש קיינר גאט אריס אודר רייך. דיא שוין אונג די
ריקער דיא זיא דא ברוכטן. דיא אופער קונט מן ניט צילן זיא טעטן
ווש זיא אונגטן:

דיא כוהנים ברוכטן שריין נעטש אום טעלטן אין אין זיין גאגן.
אונד דיא צוון בויגן אין דש אלר הייליגסאך. דיא אין ליש מן דיא
שטאמטן שטעקן דש ווש גרוש וואנדער צייכן. ציהן אלן ווש דיא שטאמטן
לאגן אונג טעטן דעמך הר צור רייכן:

ווען סיארט צוואו טאבלן לאגן אין דען שריין. דיא דער הייליגאשה
הא גלייט דריין. דיא ער דורט אין תורב האט אנטפאנגן. ביז אויף
דען דייזלן טאג הער נאר ווייט אד לאגן:

אז דיא כוהנים טראגן צור די הייליקייט. דש בית המקדש וואר באלד
וואלן. בון מיר נעטש ווייט אונג ברייט. דש דיא כוהנים נעטש קין
עבודה קונטן טון. צור וואלן מיר נעטש דער וורדיג אום דער שון:

דיא שפרייך קוינע שלמה נעטש תה האט גשפראכן. ווש ער אל וועגן רעט
דש ווערט ציאר צו ברוכן. דש ער וואלט רואן איינע דעם נעב דיק.
ראנט

נאמט קאן אין זעהן אין איינעם בליק :

נביט אדך האב נביט אין הערבן צו דינעם ניעש . ידך האב עש
וואל ברייט מיט אל איינעם ניעש . דארען גאטט וואס דיין לויכה
אדורליכן . אבר נאך אים שלח אים נעבן געשען ווארן דר בן גשליכן :

דער קורצן קערט זיין אן נידעט צו דעם באלק נאמין . דער קורצן
בענשט ישראל דא דא שטענדן נרוש אים קליין . ער שפראך נאכט
זיין גוט ישראל דער זיין ווארט האט נהאלטן . דש ער האט דר הייט
איינעם נאט דעם אלטן :

גוט שפראך צו איינעם נאט דר האב איש דער יפטן לאנדא . נאכט
קינד ישראל מיט איינער נאענטן האנט . אונ האב זא דריין נאענט
אונ אדך גיטעלט . קיין אנדער שטט ווען ירושלם האב אדך איש
דר וולט :

צו ביאן איר אין הויז צו קאמ אין לאנדא . ציד אדך דך דר וויל
דו האנטט וואל זיין ווא . אדך האב דך איש דר וולט בון אלס יודישן
נאענט . אדך האב דך וואל נאענט דש דו איר בישט עבן רעכט :

דו האטט איר אונ צו ביאן אין בית האקדש זיין . דן ליבר אין קנעכט
ציד אוש עש גוט זיין . אדך טו דיר צו ווישן קיינש וול אדך בון דיר הבן
בון דיינן לענדן ווערט קומן נאך אין שויער קנאבן :

דער זעלבן גוט עש ביאן ער ווערט אין קלונר מאן . אונ ווייט אונ דא
וועלט זיין נאכטן און רט וסדן קאן . אבר אדך ווייט וואל דו האטט ענ
נהאט אונ . אדך בן דיר דרום האט אונ האלט דיר עש ור גוט :

עש שפראך קורצן שלמה דו בישט וואל צו לובן . דיין ווארט בישטעטן
הר כדן וואל דו בישט אבן . בון בין אדך אן איינש ווארטט שטאט
אויף נשטענדן . אדך זין אייף קורצן שטאט ישראל מיט איינעם אן אל שטאנדן

דו הויז האב אדך נביט אונ איין שטאט צום שריין . אונ אין דש הייליג
הויז האב אדך אין נאענט הייזן . אונ אין דעם שריין דא שטין דא בור
טרידונג אונ זיכרהייט . דא דא האט אונ שריין מיט דער נאנטן
יודישקייט :

דא טוט דא קורצן שלמה צו דעם ווארט הייליג אונ ריין . זיך
טעג

טעגער שפרייטט ער נען הייל אום שפראך דו בישט גוט אליין . אין
הייל אום ערד אישט ריט דיין גלייכן . דו דר קעגנט אדרדאן דען
אראן אלס דען רייכן :

ווש דו הושט ור היישן איינע וואר דיינע קנעכט . דש אישט אלס
נשעהן רעדליך אום רעכט . ווא דוא הושט נישפראכן קיין מאן זאל
ווערדן בור שרען . בון שטול קוינציריך . ישראל בלייבן זאכט ור מיטן :

אום ביהאלטו זא דיין נאעץ דש זא האבן אויף גוטאן . אום אויך תורה
אשה וועלן רעכט נאך קוואן . נון גוט בון ישראל דוד דיינע לבן
קנעכט דיין ווארט ווערדן אל בישטעטיגט אום נאר רעכט :

דו מעכטיגער הער איך האב דיר גבויט דש הויז נאר וין . אום אימנט
וואלט גרענקן ווא קאן דש גיין . דש איינר גוט ית אין הויז בואן וול
ער גאט עש בליך מידן . אלי הייל אום ערד מיטן גוט ריט דר לידן :

דו טראגשט דיא נאנץ וועלט אום אישט דיר נאר גרייך . דו הושט דיא
וועלט בישאפן אום אליאנטו יארליך דיך . קער דיר לו איינע גבעט
דיינע אונטער טעגריך קנעכט . איך ביט דיר בור איך אום בור אל
ישראל גיטלעכט :

הייט אויף דיין טאן האיר מיין גבעט . האב דיין אויגן אומן אויף דיינע
הויז שטעט . אום הויז לו איינע גבעט אל דיא אויף דיין ארטן . דיין
שכנה לוש דיא רואן ביט איך דיר מיט גוטן ווארטן .

אום הויז דיין קנעכט אום אויך ווען ישראל ביטן . אל הער לו דיינע
הויז דיין גמור גא ריט ווערדן בור מיטן . הויז זא בון דעם הייל איך
גינדאד גיבא אין דא . דו בישט דער מוט העלפער בון ישראל איך איך
ול ווא :

אום איינר העט גמירט אום וודר זיין גינעלן גוטן אום גוט . גוט שטרוף
אין נאך דיינע וולן דו דר קעגנט דוך אדרמאש וואט . אין ווא דא
דא איך יישט היינער אדעם מאן . הער גוט לוש זא לו שפרתן דיין
מאכטעש וואל קאן :

אישט זא אבר און שולדין לוש זא עש גרייך . דש זא עש ווערט
גמור אום אפגליך ורטן . מיט נאר הויפטן קידן אום אדר גרוש
שאנד

סאנדא · הער גיט בײַן גאנצן הערצן ביט איך דיר ט האט :

אל הא בור דעם אונז וואו זי רעכט איז נין · דש אונדז ט דיר קא
ריכטן אי לענגר אי מין · דעם בויאדעט אונז שולדיגן וואלטענע כט ו
טראגן · דעם גרעכטן אונז אונז בלאנע: מיט גוטן טאגן ·

אמ דיין וואלך ישראל בור אירן ווינדן דר אורט · טון זיא וודר תשובה
איר גבעט אל ווערדן גיהודט · אל הא טו דיין הויז אונז ווערדן טון דיין
בינערן · הער גיט הויז זיא בון האל איר בעט וואלטענע זיא גווערן :

אונז גב אין איר אידא דז זיא אונז וודר קערן · הייט טו אירן לאנד
מיט גרושן אירן · דש זיא בינען איר לאנדא דש דו אירן עלטרן האט
געגעבן · מיט גרוש זיכרהייט אונז וויליכן דינן אונז לעבן ·

ווען זיך דיא האל איין האלטן אמ געבן קיין דעם · ישראל בון אירן
אידן וודר קערן גב זיא דיין גען · הויז זיא בון דעם האל דש זיא
כטור דערבן · וויש זיא אין גוטן וועג דש זיא בלייבן ביא אירן ערבן :

ווערט ענ זיין אין האנגר אין האגל שלאכט אין גלאבא · אונז איד הייא
שרעקן אמ אין דש מעל קעמא דיא מילבא · אונז דש זיא דיא ווינט
בינונגן אמ ווא זיא דעם אן טריפט · הויז זיא בון דעם האל אמ ·
ביהויט זיא ור גפט :

בור גב דיין באלק ישראל דו קעגשט אל איר הערץ · דו ווישט אל
גדאנקן אונז ווישט איר שמערץ · דש קאן כאנט טון ווען דו גיט אל
דו ביט אידראן גלייך דעם אראן אונז דעם רייך · דעם גרושן אמ
אמ איד דעם קליין ·

דארום ווערדן זיא דיר בורכטן · ישראל דש זיב באלק דיין · ווען דו דר
קעגשט ווא דא איר לוכר הוט אין דעם הערצן זיין · דיא וויל זיא איד
לעבן איין דער ערדן · טו דיר האבן זיא דעם גטרויאן אן זאלושטן קיין
בויא ווערדן :

אין גיגאר ארעמאדא דער דא אישט בון וויטן לאנדן · אמ הודט בון
דיין נאמן גווער אין און אל שאנדן · אונז ווא ער ביט דש וואלטענע און
גווערן · דש ער וויש טו זאגן בון איינע רעכטן הערן :

דש דיין היליג נאמן ראט אין דינס הויז · ער ווערט עש איבר אל
6 1

אמן אומ וואס ער זיצט אויז : ווען דיא באלקד הוירן בון דיינן גרושן אירן
זיא ווערדן זיך אל גמיינליך צו דיינעם כאמן קערן :

הויר אין בון דען הימל דו ליבר זארטר גוט . ווען דער זעלבין גיט
צור דינט הוט . אלש צו ליב אומ צו אירן דיעס הויז וואל גיטן . דא דיין
כאמן אישט אויף גירויפט אומ איך גיבויט הון .

ווען דיין באלקד ישראל גיט אויש צו שטרייטן אויף איר ויינט אים וועג .
אומ ווערדן דרך אן ביטן ווייז אין דען רעכטן שטעג . אומ ווערדן דרך
אן ריפן אל היא צו דיעס הויז . הויר זא בון דען הימל אומ ווייט זיא
אין אומ אויז :

ווערדן ישראל ווינדען ווען קיין מענש אן ווינד אישט . אומ ווערשט
אויף זא צו דען ווען דו דרך דער רעכט הער בישט . אז זיא זיין אין
דעמאלדן לאנדן מוהט אנדר וער . לויט זיא ריט בישטעקן דו ויל גיטר היר
אומ זיא זיך האבן צור שאשן אין אירר ויינט לאנדא . אומ זיא לויט אנטון
אומ איר ויינט האבן דיא אובר העט . זיא ווערדן ביקענן אומ שפרעכ
איר האבן גיטולט . ווען זיא אלמא ביטן כס זיא אין דיין הולדא :

אומ ווען זיא אויש גן צו דעס הויז אל הער . ביטן זיא דיין דר בארמוק
אומ מאך עש אין גיט שווער . הויר זיא בון דען הימל דש זיא דיא
יורן ווייטן רעכ . ווען ישראל איז דיין באלקד אומ טון זיך צו דיר ור
שפרעכ :

אלמא מיט גאנצן הערצן אל היא צו דיעס הויזא . ווען דו הישט זיא דר
לויט בון אלירס אויש . בון איינס הערטן טעשט דא צול מיט אייין .
הער גוט הויר איר גיבעט גאר ליבליך אומ גאר ליין :

דו גלשט דיין וואלך גווערן זיך ווא ביטן זיא דרך אן . זיא זיין דיין ליביא
קינד דו הושט זיא גשיקט היין דן . זיא זיין דיין אירב גאר אופליך
אומ רעכט . אז דו הושט גשפראכן צו משה דיינס קנעכט :

אומ אז ער הט בולענדט טאגה צו ביטן צו גוט דו גיבעט . ער שטונדא
אויף בון זיין קריאן אז ער זיא גיטן העט . צור אופער שטול גיט
זא וואר גידיט . דיא העגדא בוט ער צום הימל אומ איז גשפרייט :

ער שטונד אויף אומ בעכשט ישראל מיט איינס גרושן שטיק זער .
גילובט

בלובט זיין געט דו האט געבן ישראל הער · דייקן ליבן ואלך ישראל
רואנאן אויף דערם לאנד · גלייך אז ער האט געפראכט אין מיט דער
קעכט האנט ·

עש גל זיין געט מיט אונז אז ער מיט אונזרן אילטן איז געווען · ער גל
אונז רט ור לושן אז אונזרן איר ואל געגען · וו זיין אונזרן הערן און זיין
וועג אונז אין זיין געבט · אז דו אונזרן אילטן האט געבטן געט ·

עש גל זיין אל מיין ריד דאך האב געגען בוד געט · אונז אונזרן
אונז אונז שפוט · וו טון געבט זינט קעכט אונז געבט ישראל דש
וואלך דין · בון טאן וו טאן געט ווילן דין ·

דש עש גל וושן אל בולקר דער ערדן · דש קיין אונזרן געט אונזרן
ווערט ווערדן · נאך קיין אונזרן געט אונזרן אונז אונז אונז
ישראל געט אונז אונז קיין ·

דו אל אונזרן הערן זיין געט מיט געט · ער אונזרן רעכטער נאט העלפער
ווער דך אויף אונזר לושן האט · אונז ווער דא געט דען רעכטן וועג אונז
אונז רט טרעג · ער ור לושט אונז רט אונז אל זיין וועג ·

אז שוואר דער קיין זיין געבט האט אונז געט · איין ביי אונזרן
הייל אונזר אונז אונז טון · אונז בוד ברעכט דא אונזרן אונז אל דא
שעכטונג · דא כהנים אונזרן ווייבן מיט אונזרן געט שפראך ·

אז דש ביי אונזרן כהנים בון דעם הייל הר אב · דש זאך אל ישראל
גאון אונז אונזרן עש זאך אב · זא וילן אונזרן אונזרן אונזרן
הערן געט · בלובט זיין געט אונז דש ער עש געט געט ·

דער קיין געט געכט דער אונזרן ויל אונז אונז אונז · אל
ישראל מיט אונזרן קיין עש ור דרוש · וו זיין אונזרן אונזרן
רינד אונז אונז אונז אונז אונז אונז · דא ווארן אל בוד ברעכט
אין דש בית האקדש האן ·

עש ווש אונזרן געט טעכטן ווער קאן עש אלש געט · דש געט אונז
וואר וו קיין אונזרן דער ערדן אונזרן אונז עש ור ברעכ · דא האטן דא
כהנים געט זאך אונזרן אונז אונז אונז · אונזרן ווילן אונזרן
אונזרן דען ריין ·

אז דא אונז

הוט אין גרוש זאייך אין מלכים גיטון . אומ ווען ישראל דען אפגאן
בן וועלן נאך נון . דארום הוט ער גברוכט אויף ישראל בויז ויל . זיא
הון גיטון אז איינר דער ניט ואלן וויל .

וויש בול ענד צווייליג יאר אז שלמה הט גמאכט . הויז געטש ית
וויין הויז האט ביטראכט . דר צו הוט איס גיהולסן חירום בון צור
ט זינר ביערונג . היט טאנן אומ בוקש בוואן היט גילד אין אל
נווערונג :

ארום נאב איס קוינן שלמה חירום צו האנט . צווייליג וועשטער שטיט
ס לאנדאן וויש דר שטאנדא : דא נאך ער צו ביזעק דיא שטיט
אל . אבר זיא האטן אין זיין אים צו מאל קיין גבאל :

א שפראך חירום צו שלמה דו ליבר ברודר היין . דיא שטיט דיא דו
דר הושט געבן מוכטן ניט שלעכטער גיין . חירום היש עז לנט כבול
ן טויטשן איז עז גרעט . דיא ערדא איז אייטל זנט קיין גבאלן ער
דראן העט :

ענוך שיקט חירום קוינן שלמה גילדא . צווייליג אומ הוכדרט זענט
ר ווא אן עז האבן וואלט . נאך הובא דער קוינן שלמה אויף איין זינ
אומ שטוייער . צו בוואן געט ית הויז אומ צו ירושלים דיא מיטאר :

אומ גינט מענכ געט שטאט דיא קוינן שלמה בוואט . נאך אל זינען
וילן זיין לובא נאט אן לויט . חצור אומ גינה דיא שטיט אן אלעו נענט
גיר גול אן ניט ור געשן ווער זיא אנדרש קענט :

פרעה דער נאך אויף אומ גוואן איין נאכץ לאנט . דיא שטיט ער צו
בראך איין טייל ער ור בראנט . ער שענקט עז זינר טוכט צו איינר
אורם נאב . נאך היין ליבר איידיק שלמה אומ ווילן דיינט לובא .

דא נאך קוינן שלמה אומ בוואט דש נאכץ לאנט . אומ גינט אנדרא
שטיט צו האנט . אומ מאכט זיא נאר שטארק אומ וועשט . אומ דער
שטיט ביהעלטניש נאך דעם אלר בעשט .

אומ וויש ער גוארט ביערט צו בוואן אין דער שטאט . אומ צו ירושלים
אומ אין דער נאכץ וועלט ער דיא הט . אומ ווא ער העט צו גיבטן
דש וויש אלש גילדט . אומ גילדט בון ווייטן אז ווער עש גשארט :
iii כן הט

דא דער קוינע שלמה און גר ורולד ווש . אים אויף זיינע הערליכן
רליכן שטול נאש . אז הר נאך שטעט נישט ריבן אים וואס ווש
נאכט . ווער אין אן זאך זיין הער'ן אין ליבא אים לאכט :

בזט ביא זיין הולדן עש גולט דא קואן . ווער עש דא ברעך זיין
גולט אים ווערדן נאמן . לויס אים אויך ווילדא קיינע אוישן בלייבן
גולט . זיא גולטן בון אים ליין נעמן ווער עש האבן וואלט .

בור שטודא אקליכט שפרך אים נענט זיא מיט אים נאמן . זיא
אן אים אל גיהורם ווא בארד זיא דא קאמן . עש קאמן אל דא וינץ
טויב'ל אוי דער העלן . די בערן דא ליבן מושטן זיך אל שטעלן :

קאמן און גיבורדן אין בורכטן שטודן זיא . דער קוינע שפרך לו
דש וואנדט איך אי . וואו אישט דער אויער הון ד: ער טוט אוישן
בלייבן איך וויל אישט נישט ור טראגן איך וויל אישט אין שרייבן :

אן אויער הון ער נאך שיקט דש אנדר גיבור'ל אלט . זיא גולטן אן
ענגן ביא זיינע האל: . אוב ער ווידר שפעניט אים נישט נען הובא
קעם . דער קוינע ווער נאכריך בליך אן אים זיין לעבן נעם :

זייט דער אויער הון דעם קוינע און אל נואמן . עש אישט דרייא
דא איך ווידר אש נאך טראנק . איך וואלט עש אלט ביזעהן אוב
עש ווער אין לאנט . דא דיין נרושי הערשפט נישט ווער ביק אנט :

וואך איך און לאנג ביז איך אין לאנדא וואנדא . דש אישט אויש דער
שן שון קיטור אי: ענע נענט . דא ערדא אישט נולדן דש: זיבר אויף
ער נאשן ליגט . אים אויך דא היילי גיטטיין גרינע אן זיא וויגט :

אבעם טראגן אפש קיינע ווערט שטינקן . דעם בך בון דעם נן
אן זיא דא טרינקן . דא קוינע הישט מלכה טאמא אישט זיא
נענט . זיא בודט נרושי הערשפט דא הייס אן ארן לאנדא :

שפרך דער אויער הון נון בולנט איינן רוט . ווען איך האבן ענ וואל
ענגן נאך אויערם גיבט . שרייבט איר אין בריב דער בוס וול איך
זיין . איך וול אויך וליין אן איר לאנד הין איין :

עש קוינע שלמה שרייבר אין בריב טעטן זיא דא שרייבן . זיא
באנדן

באחדן אים אין אן איינעם בלוינל אים לויפטן טעטן דא אין דא טרייבן.
אנו אדך אליא בוינל דא אים נאך נאמן. מיט איינר גרושן שר אין
קייטור זיא דא וואגן:

וואל דין לו דער קויכנין דא זעלבן זיא דא וואר. עש ווש איין גרושי
יכשטר בון דער בוינל שר. דיא שטאט זיא בידעקטן דיא בלאנל מיט
אדן גבידר. דיא לויט בור לוכן אירן שיין דש ווש לאנט דר וודר:

ווא זער אלכה שפא דר שראק דש זיא דוואך. זיא בור וואנדרט זיך
זער דש דא קיין ווארט דא שפראך. ווען ער ליט זיך בור זיא כידר
דער אויהר הון. זיא דך איין גרושן בריב אונ דער ווש אן אים גבונדן:

דיא וואו ווש ווא קלונדען בריב זיא אים אב באנדא. דען בריב
ביינדט מן לו לייאן נוך איר שפרך לו האנט. דא אים שטונד גשריבן
מיין האלד אים מיין ורידא. אכביט איך דיר בור אן אונ מיין נעשט
אויך דר מיט

אך טודיר לו ווישן אן דעש בריב גישרפט. דארויף וולשטו מערקן
ווא מיין נאך אישט גשטיפט. גיט הוט גקויכנט מיך אויבר דיא גאנץ
וועלט גמיין. עש ווש מיר אלט דין גרוש אונ אויך קליין:

זיס אונ אויך וולדא דיא טוייבל איש דער העלן גראט. ווער וודר
שפערנט מיך איך בלדא וואוט. ווען אל דיא גאנץ וועלט אוש מיר
זיין אנטרען. דו וושט מיר איך האלדן וולשטו אנדערש וריד הון:

וולשטו מיין בוס ור אכטן אונ וודר מיך שטעלן. ווא באלד וואלט איך
זאמלן דיא טוייבל איש דער העלן. מיניא רטר דיא בערן מיניא
הערניגן דיא לובן. איך וואלט דיר בלדא זייגן וועס איך בין אבן

זיא אוישן דיר ור וואושטן אונ דיין ויל נעשט לאנדא. איך ברענגן דיר
ט שותן חוכ מיך דיר לו טאנט. דיא טיר אוישן איך וואונדן מן
איערן בעט דין. דיא בוינל ווערדן איך עשן דש וולט איר ווערדן
אם:

דרום קום אונ האלדין מיר ווא אנדער קויכנין האבן גטון. גן מיניא
וודרדיקט אוישן זיא אב זיהן דיא קרען. עש אישט דר וואלו טרען
וולטו לענגר לעבן. דו וושט דיר רעכט שיקן אל איך דיר וריד געבן:
דיא

דיא קויכען וער דר שראק דיור ורעאדן בעטעט . דש זא שיד באר
שרעקן . באר לאר איר קראפט . נאר באר נרושק אנשטן ווש איר זא
זער נוט . זא ליש איר הערן רופן אין איינע ניימין רוט :

ווש זא גולט טון אום ווא זא ניד גולט האלטן . זא ריטן איר איר הערן
אום אויך איר האלטן . וור זעהן אן דעם וועגן דש דו אין מעכטנדי
קויכען אישט . איר גולט זעלבש ליהן דאין האבט קיין באר דרישט :

מיט נרושר שענקונג אום ויל קושטליכר נאב . לו אירן קויכען שלמה
בון וועגן זיכט לוב . ויל נוסט אידיל גשטיין אום שווארדל אום רובין .
אום אויך נטי פעלדלך בריט מיט אויך דא היין .

דא נידעכט דיא קויכען גול איר זא בארן . איר וויל איין קלוקייט אום
אום וויל איר כט שפארן . איר וויל קויכען שלמה ור נאכן אום ווש אין אום
שטעקט . דש ער מיט גולכר קלוקייט ווידלדך אישט בדעקט :

זא ליש ויל שייף לארן מיט מענכס אידיל גשטיין . אום אויך דש נטי
נלדא לויט איר ריין . אום אויך זעכש טויזנט קנאבן אל אין איין נרוש
אלש איינר אז דער אנדר אום גשטאלט אין איינר ווט :

דיא קעבלדך שון ווארן אין איינר שטנדא נוארן . זא ווארן אל נליד
אן טאגן אום אן יארן . זא ליש זא אל קליידן אין אייטל פורפל זידן .
אום בון נטן שארלך ליש זא זא אין בישכידן .

דא מיט וואלט זא ור נאכן דעם קויכען זיין קלוקייט . ווען דיא קויכען
מלכה שפא וואשט מיט איר וויישהייט . דש דיא זעלבין קנאבן
ווישטן אין איינר נאכט . אל מיט אנדר שטערבן זא הט עזאג איש
גטראט :

דיך בט זא דעם קויכען אום שרייב אום מער . קויכען שלמה גולט אום
זא ביטן זער . דש זא וויכט קומן נעהר ווען אין דרייא יאר . ווען זא
ווש בון לאנדא ישראל טאן רייז רבן יאר נואר :

אום דא דער קויכען דיא קנאבן אן נאך . ווא בארד העט ערש באר
שטאנדן אום אז שפארך . ון גולט דיא קינד קליידן אין ווייט לייכט
זא ווערדן אין איינר נאכט אל שטערבן אום בארד לייט טוט :

ער   לז

ער שיקט זא האן ווידר די זאק קנעבליין . איך האב זאנקלייד אלס
זאמט דורשטיגין . נך באלדא דר נאך קאס דיא קויניגן זא ווארן .
מיט קושטליכער הערשעט אונז מיט זא וואזיקליכן גרושן שארן :

זא ליט דעם קוינע אנביטן זא גלויקאונא אויך האיל . זא ברוכט מיט
אדער זא מערנש טאיל . בן גולכס אדיל גשטיין . אונז אויך זיטן שפיל
אן קאן ענרט אלס דר דענקן ווען עש ווש זא זא :

אז דער קוינע הארט דש זא זעלברט קאס . ווא באלד שיקט ער
הערליכן בדיה אונז ער מיט אס נאס . איין זא גרוש . שר זאשן אונז
וואזיקלייד . זא טרום אל אן רייכ קליידר דיא ווארן אלזא רייך :

זא ווש דער הערליכן בדיה איין דעם אונז ריין . ער ווש דער הויכשט
אין דעם דיא זאן איבער שיין . זיילא אויגן דיא לויכטן אונז דער אורמ
שטערן טוט . ער טרום אן רייכא קליידר דיא ווארן זער גוט :

ער הט איין קרום אויף זיין האר גשלאגן . מיט איין העט זא איין קוינע
וואל אויגן טראגן . נאך גינג אס זא באלק בויטשטן אונז אויך הערן .
דיא איין דיא קוינען זאך דיא הער קואן בן וערן .

זא זא בן ארן ספעדד כידר אויף דיא ערהא . זא שפראך גוט גרוש
אויך קוינען שלמה אדיל זיט אדיל אונז ווערדא . אדיל זיט איין אדיל
קוינען מעכטיג אונז אויך רייך . אין דער גאנצן וועלט זינט אן זא אונז
ווייך :

הערליכן בדיה דער שפראך דוליביא ורויא איין . אויך בין זיט דער
קוינע אויך בין דער דינר זיין . ער אישט בעשר דעם אויך בין . זא
טריב גרושא וואזידר דיא איין אירס זא :

דיא שפראך דיא קוינען דאן אן פרויבן קאן . ווש דער קוינען שלמה
אונז זיין בויט איין אונז . אישט דש איין דינר ווש אונז ער זעלברט זיין
דש אונז אויך וואל שפרעכן אויף דיא טרויא איין .

דש אס זאמט קאן גלייכן אויף דער וועלט קיין אונז . אן דינר גרוש
הערשפט מערקט אן עש וואל אן . דיא הט דער קוינען שלמה איין
טון זא וואל בדייט . דער ווש זא רעכט שון אונז וואזיקלייד גימאייט:
עש ווש דער זא בישטערט מיט מעכטיג אדיל גשטיין . דער בורן
ווש

וויס היין גלאז נאך לויט אונז נאך ריין . אונז וואר איט דער מאסן וויט
אונז גרויט . איין אישידיג וויט אונז דעם גלאז היין שטויט :

בנייה קאס בור אן דא דש דער קוינז נאס . אונז דא קוינז מלכה
שכא אונז באלד דא קאס . ער זעלט זיך אין דעם וואל מיט קושטליכ
זיך . דא קאס דא הער גנאמן מיט אדעם גרויט הייך :

זא נאך אין דעם פאלשט דער קוינז זאש אבן אן . ביא אים שטונדן
דא הערן אונז ויל קושטליך מאן . זא נאך דו וויט ריט דש דאקט זא
גרויטליך . איך מיט ווערליך וואטן וול איך אדערש לוס קוינזליך :

זא הוב זיך איין אויבר דא קרא זא ווערן . דש ווען אליא בודשט
אונז אליא הערן . זא מיט זא אויטשט וואטן דאך דש וויט גראט .
דא עש דא לויט זא דא לאכט מענכר מונדא :

זא טראט אויף דש גלאז אירי בין ווארן זא אן פלעקן . דא זא דש
מערקט בור שאנדן בינוט זא לוד שרעקן . מן ווארן אירי בין אונז
זער רויך . בון דעם בויען אן ביז אן דעם בוד :

דא עש נאך דער קוינז לואלכה שכא ער דא שפראך . שונד ווייבש
בולדא איך דא גנאמן . דש האר אויף דעם ביין גלייכט מענכן פארשן
גלויבא לאנגא האר פלעקט אין מאן לוד הון :

דא מן דא קוינז לוד קוינז שלמה גנן . דער קוינז שלמה זא הערליך
אנפערן . זא שפראך קוינז שלמה בון איד הויט מן וויט זאמן . אונז
מיט גרויטן אירן אויכט איר דא קרון וואל אויף טראמן :

זא שפראך איך וול איד בור זוכן מיט מענכס רעטריש . דש איר
דש דער רוטט זא ווייט איך גרויט . דש ער איז קיין לון וויט מן בון
איד שפריכט . אונז האב איך דארויף לוד גריכט :

זא גנא אים איש מעק רעטריש שונד . ווא ביהערד ער עש זאמן
אונז בריט זיך רט זער . דא זא דש הארט זא גוואן איין אסדן דאך
דש זא בור אונזעכט גלייך הינטר זיך זאמן :

דא זאמן איר דער קוינז וויט זא מיארט בינערט . איר בלייב ריכט
בור האן זא וואר עש אלס גווערט . זא מיט אן אדעם זין זא העט
א כל וואל

אך דער קוינ' לודער קוינ' שפּאַ נַנְט . אך טוא אזיערן
רוי' הט אויך איין האנט . אבר אך דש שפּריך אונז נאך אייך
אך אוש אויך בור אב טרייבן בון דען ביינן די זייט'ן האר

בט איין קארניץ איט קאלד ווייך . אז ווייט אירי בין ער זיא
דיך . זיא ווארד דר בון גלאט אונז העל נאכ'ן אויבר אירן ליבא .
קוינ' שלא האר ביהענדא גיוואן ער זיא לו איינע ווייבא .

עט קוינ' שלאיה בט רעכט גיטון . בון איר קאס נבוכד נלר ער
א האבן לושן נון . איינר גול זיך בט אל זאך לושן גלושטן ער קואט
גוטש דארויזא . עש וואר דער זעלבין בוימוכט דער דא בור
וואושט דש הויזא :

ב איר דער קוינ' ווארד וויש זיא בינערט . דז ווש זיא אלש לודרנט
דש גיווערט . בון מענכעס זעלניאקייט דש מן אין אירן לאנדא רט
לאנדא . זיא גיענט דען קוינ' הייזאן זיא זיך ווארד וואנט :

גוך הייט אין אר לאנדא דיא קוינ' אלז שטולן . אויך שיקט קוינ'ן
דש געמ קוינ' שלאיה קורעלן האלן . דש גיוויכט בון דעם גילרא
אמ קאס אין דעם זעלבין יאר . זעקש הונדרט אונז זעכציג
זענטער זאנט אונז דש בוך בור וואר .

ווש איס שענקטן קויפלויט אונז הערן דש לאנדן . עש מאכט דער
גינ' שלאיה טרעטן בור דיא האנדן . אויף אקליכ ליט ער שלאמן
בש הונדרט גילדן אונז גיאלט . אונז נאך דרייא הונדרט שילט ליט
ער מאכן אונז אויבר זיהן איט גילדא :

דש עש גלייך . דש עש גלייך . בידעקט הויבש אונז דייך .
גילארט . בור רעם פליך . ער ליט זיא אל הענט נאך אנדר וין הער
אין זיין לופט הויז ווער זאך גולכ דינ' מער :

גון ליט דער קוינ' מאכן איין שטול בן העלפן בין . דען הט ניא קיין
קוינ' נאך קיין בוישט זוא ריין . דער דען שטול זאך דער קונט אמ
בט גילענקן . ווא ער ווש גימאכט איט אל זיין גילענקן :

דראן ווארן פערליך אונז מענכר קרענקל שטיין . דאזנט אונז רובין
ספיר לויט אונז אויך ריין . אונז דיא גיטן שאראל ווער העט זיא
זיז כל קוינ'

קדמ בִּצְלוֹן • קיין קוֹפֶנְהַגן אין דער וועלט עש ווש אידראן וואל גִּבְלוֹן :
אויף ויר שטארקד אילן דער קוֹפֶנְהַגן שטול שטוד • בֶּן לויטרם העלפֿן
ביין גִּמאַכט בֶּן דעם גִּרֹט • דיא אילן ווארן גִּמאַכט נאך עבן אומ
נאך רעכט • הויבש קוֹפֶנְהַגן אומ גִּמאַכט אומ גִּרֹט קוֹפֶנְהַגן ווש זיין
גִּמאַכט :

אעקש גִּמאַכט שטאפֿל דאראן גִּמאַכט ווש • ווער מאן דיא ווייזיהייט
דר גִּלן אומ זאגן דש • אויף דער שטאפֿל שטודן לונעלן לִבֵּן דאך
בֶּן לונעלן אדלער • די שטודן אויף דער שטאפֿל אומ אכרלִיג אדער
אומ גִּלֶךְ גִּשטאלט וויא דער אדלער דעם לִבֵּן דיא הענדא בוט • אומ
דיא אדלר אומ אירן אולין ווארן בֶּן גִּלֶךְ רוט • דיא גִּלֶךְ בֶּן דעם און
לִבֵּן אומ אדלער • לויא אומ זיבנליך אדלר אומ אדלר לִבֵּן אומ הער :
אומ דער העלפֿן בייא שטול אומ קוֹפֶנְהַגן • טן זאגן אומ דיא בויכר
ווא ער ווש לו גִּרֹט • ער הט זעכש שטאפֿל ברייט אומ ווייט •
דאראן דא שטודן הויבש לוי אלא גִּיט :

אויף דער ערשטן שטאפֿל שטודא אין אכש טון • אומ גֶּמ אומ
אין לִבֵּן אומ איר גִּלֶךְ קדון • אויף דער אכרן שטאפֿל אין גִּלֶךְ
בער • גֶּמ אומ אין הויבש קאלבא דש שין בֶּן גִּלֶךְ הער :

אויף דער דריטן שטאפֿל אין לעפרט וו אִישִׁלֶךְ • דר גֶּמ אין
לעמלין אומ לויכטט זא אִישִׁלֶךְ • אויף דער ורדן שטאפֿל אין
הויבש גִּלֶךְ אומ אומ דר גֶּמ אִישִׁלֶךְ אין גִּלֶךְ אדלר וואר :

אויף דער בויכטן שטאפֿל שטודא אין גִּלֶךְ האן • אומ גֶּמ אומ
אין קאן דיא זאך אין וויכטלך אן • אויף דער זעכשטן שטאפֿל אין
שפערבר בֶּן קלירם גִּלֶךְ גֶּמ אומ אין בֶּן ווא און אין אאלן וואל :

אומ אויף דעם שטול אין טיב דא ווש • אומ בייא אד אין מולך אִישִׁלֶךְ
דא זעלבן ווש • אומ דיא זעלבן מיכונן דיא בייט אל בולדק האלט •
ווערדן זיין אומ יִשְׂרָאֵל אומ שטין אין אירן גִּמאַכט :

אומ אומ אויף דעם שטול אין גִּלֶךְ לויכט ווש • דא אין ווש
גִּמאַכט גִּלֶךְ ווען אין גִּלֶךְ • אומ לִבֵּן שערבן אן זיבן גִּלֶךְ חוץ
בֶּן

בֹּן מֵלֶכֶר גְּרוֹשֶׁר מֵיִשְׁרָאֵל שְׁמֵעַט הָאֵט כִּימַעַט הָאֵרֶן וְאֵן :

מֵיט זֵיִן קִמְסִפֶּן אִיכ בִּלְוִין אִיכ לֵיִן אִיִּש גְּרָאבִן . מִךְ מֵאכְט עַר
מַעַר דֶּש וְאֵלֶט עַר הָאבִן . דִּרְאָ וְאֵרֶן גְּרָאשֶׁן אִיכ גְּמֵאכְט גְּלִיִּךְ זִבִּן
אֵלֶט מֵן . דִּיא זֵיִן גְּוֹעֶנֶן אִמְנֶר אֵלֶטֶרן דִּיא מֵיִר זֵיִן קִוֹמֵן בֶּן :

אִדֶּם אִמְנֶר אֵלֶט וְאֶטֶר שֶׁם אִיכ כֵּחַ אִיִּךְ . אִבְרָהָם אִיכ יִחְזֵק אִיכ
יַעֲקֹב אִיכ אִיבֹדֵל הַעֲרִיִךְ זִיִּךְ . אִיִּךְ דַּעַר אִנְדֶּרן זֵיִטֵּן דַּעַש לִיִּכְטֶר
שְׁטוֹכֶרן אִנְדֶּרִיא זִבִּן דִּיא . דִּיא אֵלֶר וְרוֹמֶשְׁטֵן מֵאכֵן דִּיא דִּיא זֵיִן גְּוֹעֶנֶן
בֹּן דִּאכֵן אִוֹא :

לִי אִיכ קִהֵּת אִיכ עֵימֶרם מֵשֶׁה אִיכ אִהֲרֹן דִּיא בְּרוּדֶר לִוִּין . לִוִּין
כִּיִּמֶם אִלְדֹד אִיכ אִלְדֹד חֹר מֵוֶשֶׁט לִוִּיטֵן דִּיא שִׁטֵּן . עֵט וּוֶש מֵרִיִּם
הַבְּיָאָה זֵן דַּעַר אֵלֶר וְרוֹמֶשְׁטֵן מֵן אִיִּן . דַּעַן גֵּטֵט אִי בִישׁוֹן אִיכ דִּיא מֵן
אִי אִוִּיבֶר שִׁיִּן :

אִיכ אִין דִּיא לִיכְט שְׁעֶרֶבן אִיִּן קִרְוֵן מֵיט אֵילִן זִיךְ זַעֲלִבֶרֶט גֵּאש . דַּעַר
דֶּש זִיךְ דַּעַר זִיךְ וְאִמְנֶר גְּרוֹש . מֵן גֵּינֵן אִיִּש דַּעַם לִיִּכְטֶר לִוִּין לִאֲקִין
זֵיִן . דִּארֵן וּוֶש גְּרָאבִן עַלִּי הַבֵּהן אִיכ דִּיא קִסְדֶּר זֵיִן :

חֲסֵרִי אִיכ סִסְתֵּם אִיִּךְ דַּעַר אִנְדֶּרן זֵיִטֵּן . דִּרְאָן וּוֶש גְּרָאבִן אִהֲרֹן
הַבֹּהֶן קִסְדֶּר בִּלְיִיטֵן . מֵיט אִין נִאמֵן גִּבֵּי אִיכ אִבְדִּהוּ . עֵש קִאמֵן וְלִי
דַּעַר לִוִּיט דֶּש לִוִּיטֵן :

מִךְ וְאֵרֶן לִוִּין בִּימְנֶרֶי שְׁטוֹל אִיִּךְ דִּרְיִן גְּמֵאכְט . דִּארִוִּיִךְ גֵּאב דַּעַר
קִוִּיִּךְ גְּרוֹשִׁי אִכְט . אִיִּךְ אִיִּכֶם גֵּאש דַּעַר כֹּהֵן גִּדֹל אִיכ אִיִּךְ דַּעַם
אִנְדֶּרן גֵּש . אִיִּךְ דַּעַר אִנְדֶּד כֹּהֵן דַּעַר נִיִּךְ דַּעַם כֹּהֵן הִגְדֹל וּוֶש :

עֵש שְׁטוֹכֶרן אֵן דַּעַן שְׁטוֹל זִבְלִיִּךְ שְׁטוֹל גְּלִרְיִן . מֵיט וְלִי אִדִּל גְּשִׁטִּין
דִּיא קִוִּטֵּן כִּט בַּעֲשֶׂר גִּיִּין . דִּארִוִּיִךְ גֵּאשֶׁן דִּיא סִמְהֶדֶרן אִין גְּוֹאמֶט
אִוֹ רִיִּךְ . דִּיא קִוִּטֵּן אִיכ בַּעֲשִׁטֵּן לַעֲרֵם אִמְנֶר יִשְׂרָאֵל גְּלִיִּךְ :

אִיכ אֵן אִיִּךְ לִיכֶר זֵיִטֵּן שְׁטוֹכֶרֶי אִיִּן מֵיִר וּוִיבֵא . זִיא גֵּאכֵן אִוֹ אִיִּם
דֶּש וְדִוִּלִּךְ וּוֶש זֵיִן לִיבֵא . מִךְ שְׁטוֹכֶרן אִיכ דַּעַן שְׁטוֹל וְלִי אִיכ לִוִּיטֵן
שְׁטוֹךְ זֵיִן . בֹּן גִּלְדֵּה אִיכ גְּשִׁמְעֶלֶט מֵיט אִין בַּלְעֲטֶרן זֵיִן :

זִיא מֵאכְטֵן דַּעַם קִוִּיִּךְ שְׁלֵמֶה אִיִּן שֶׁאֵן בֹּר אִיִּם . דַּעַר שְׁטוֹל דַּעַר
לִיִּכְטֶט בֹּן שְׁטִיִן אִיכ בֹּן גֵּם . וְעַן דַּעַר קִוִּיִּךְ שְׁלֵמֶה אִין דַּעַן שְׁטוֹל
גֵּינֵן . גְּרוֹש וְאִמְנֶר אִיכ קִאשֶׁט זִיךְ דִּיא אִין וְנֶךְ : אִיכ

אז דא ער מ'ארט טראט אויף דיא ערשט שטפּעל אן . דער הויבש
נאָרן אכט בוט אים בור דאן . זיין בויש ב'העגד דארויף זיך דער
קוינ'ן שטעלט . ער הילט אין ג'וויש דש ער אין ריט ועלט :

אז נאכ אין זיינע גענען ער אין ב'ון אים נאכ . ב'ון איינעם צו דען אנדערן
ביז ער ה'ן אויף קאם . דא קאם איין אדלר אזוינעלט אין ויין רידר .
אז בראכט אין קושטליכ קרן אזוי קאם באלד ווידר :

אז נעלט דא אים אויף דש הויבט זיין . זיא ווש זוא קושטליך מיט
אדיל געטליך דאריין . דא דש דיא קוינ'ן הורטן אין וועמדן לאנדא .
זיא קאמאן צו קוינ'ן שלמה אזוינעלט רידר צו האנט .

ה'ן ב'ור דעם קוינ'ן זיא שפראכן דו קוינ'ן רייך . וואו וינט מן אין דער
וועלט אריינט אויער נאָיך . אז אוד דער שטול ריט מער אישט
ווארדן ג'מאכט . אזוי אוד קיין מעגש מער אזוא הוט ג'מאכט :

זיא אובטן ג'וט דער אים דיא וויזיהייט הט געבן . זיא וואלטן אים אן
הארן אל טאן ארש לעבן . אזוי אל אדלר אזוי ליב מאכטן דעם קוינ'ן
שטאן . אקליכט אויף זינד שטאט אויף אין אכטונג האטן .

אין נאָדריא טויבא כדדט אדא אויף דען שריין . זיא נאכ אין סקר
תורה דיא מושט אוד דא זיין . אזוי נאכ זיא דעם קוינ'ן שלמה אין
דיא הענדא דא . דאזן מושט ער ליין וואו ג'שריבן שטעט אזוא :

דש משה רבינו הוט ג'שפראכטן ער גול ליין אן אים דא . אל טאן
זיכש לעבן דארום ווירט ער בישטעטנט יא . זיין קוינ'ן רייך אזוי
זינד קינד אויף דער ערדן . ווערט זיך שטערקן אזוי לאנג ווערדן :

אז ווען דער קוינ'ן זאט אויף דען שטול זוא רייך . דא הער קאם
ג'מאכטן דער כהן נדא זיא וויכיליך . אזוי גרושט דען קוינ'ן אזוינעלט
זיך רידר אויף זיין שטאט . דא קאמאן דען דיא אלטן אקליכט זיין איינע
שטאט האט :

דא קאמאן דען דיא לויט צו ריכטן אים קאמאן דען דיא לויט . זיא מושטן
רעכט נאָן איר קינד גורשט לויט . ווען דער קוינ'ן מיט זינד
קלוקייט . האט עש אזוא ג'מאכט . אזוי זינד הערלעך הט ערש אה
דיא
בעראכט :

דיא ריד אס ליפן ווען דש דיא טיר ור כאפן . דיא האטן אין אלץ
שריין אום אין אלץ ברום . דיא אכשן דיא שריין דיא ליבן מיט
גריין . דיא בערן דיא מארטן דיא מיט לויטער שטיין :

דיא קירטן נאך דיא זאך דיא אדלער . אום אל דיא בויגן דיא ווארן
אום הער . ווען שון דיא לויט . העטן וועלן לויט בון גרושע אדער לויט
שרעקן ווש איר הערן דר שלאגן :

ווען דש דאזיגן שטול וואר מיט זיין גלייך . און ווייט אז אלץ לאנד אז
ווייט אז אלץ קויכנרייך . דר נאך אויבר לאנדאדער קויכנ בון אלערס
לאנדא . דער היש שישק גען ירושלים ער זיך וואנדא :

אום נאס דין שטול דרויף ער זיגן וואלט . ער קאסן צו דער ערשטן
שטאפפיל דיא קאסן דער ליבט האנט בון גלדא . אום שולן אין מיט
זיכער טאגן איינש אן זיין ביין . אין שלאך זער גרוש אום מיט קליין :

ער מושט אל זיין טאגן הינאן אום דיא ווייל ער לעבט דא . דארום היש
אין דעם הינאדעם פרעה . דר נאך דא דיא זידן דעם שטול ווידר
צו וועגן ברוכטן . אום דש זא אומדניגן אום זיך מיט בור גוט בורכטן :

דיא קויכנ כבוד לזר אין שטאט ירושלים קאסן . ער בור טרייבא דיא
ידן דעם שטול ער נאס . ער נאך צו דעם שטול אום וואלט זיך דארויף
געלן . דער ערשט ליב שולן אין אום בינדא אין צו לעגן :

אום דעם דאזיגן שלאך ער זער אנפאנדא . אל טאגן זיינש לעבן ער ער
מיט ור וואנט . נאך כבוד לזר שטול אלכסאדום מוקדון ער אין דיא
גיוואלט קאסן . ער בורט אין גען אלערס אום דא ער אין נאס

נאך אים ווש אין קויכנ דער היש איינעם . זיין וואטר ווש אין קירך
דער ור דערבט מוסר . דעם שטול נאס ער אום וואלט אין אין קירן
לאנדא בויגן צוואר . דש גאן אום דיא בויכר בור וואר :

אום אז ער אין נאס אום אין דש שיף היבן וואלט . דעם שטול צו בוך
אין בוש בון קלארעם גלדא . קויכנ אכסרם ליש רוסן אלץ גלדא שאיד
אין דער וועלט . ער דער בוש זיך ויל גוט אום אדך געלט :

ווער אים אין מילכן בוש מאכ קאט . דעם וואלט ער ריך מאכט צו
דער ז

לאנך ביז משיח קואט דר נאך ווערדן זיא עש בור איידן :

אבר משיח ווערט בון דיד נישלעכט זיין . אזוי אל דש קויניגרייך ווערט
ער ווער נעמן איין . דא דש שלמה הורט יבבעם וואלט ער באהן .
יבבעם ווש רט בול לו שישק קויניג מלכים ווש ער גבלוהן :

דארין בליב ער אזו לאנך ביז קויניג שלמה שטארב . דר נאך קאמ ער
ווער דש ער דקויניגרייך דר ווארבא . ווער קאן ער אלש דר שרייבן
בון קויניג שלמה קלוקייט . זיין וויזהייט אישט ווייט אזוי קואן אזוי האט
יך ווייט אזוי נישפרייט :

דא ליט קויניג שלמה מענכא בויכר הינטר איס . אין קן דו וואל מערקן
איס גלייכט ניס . אזוי ווער ער וויל ווישן דער מאנך דיא בויכר וואל לענן .
דש בור אזוי נאך איט קלוקייט זיין גלייכן רט אישט גווענן :

אויבר ישראל האט ער נקויניגט וירליך יאר . אין דער שטאט ירושלים
זאגט אזוי דו בוך בור וואר . אזוי דנאנך וועלט ווש איס גווענן אזוי
טון . זיא הטן איס אל מושן דיין אויבר זיא טרונג ער דיא קרון :

אזוי דא ער נון בור ניגן ער ווארד בינראבן אין בור שטט . ער ליט
זינגן וון רחבעם דש קויניגרייך ער הט . דש רט מער ווערד איין
ישלעכט ווש איס גבליבן . גלייך וויא בור אזוי שטיט נישרבן :

דא ניגן רחבעם לו שכם ישראל ווארן לו הויף קואן . זיא וואלטן אין
מאכן לו קויניג הילט ער זיך ערבר אזוי ורוואן . דש הורט יבבעם דער
אין מלכים ווש גבלוהן . אזוי בור קויניג שלמה אין זורמן ווש גבלוהן :

ישראל שיקט נוך יבבעם ער ווש איין קלוקר מן . היר רוט אזוי דש מיר
עש רעכט גרייפן אן . זיא שפראכן לו וון שלמה הויר לו לוש דיר זאמן .
מיר מאכן דרך לו קויניג דיא קרון גולשטו טראמן :

דוך וועלן מיר דרך ביטן דו גולשט אזוי גבערדין זיין . דיין וואר הט אזוי
בישווערט אזוי גהאלטן אין פיין . נרושי מסיס אזוי עליס האבן מיר
בון איס גליטן . דרום ליבר רחבעם גוועלן מיר דרך ביטן .

דו וועלט אזוי ורנרמן מיר וועלן דיר גערן דיין . רחבעם גב אין לו
געטוארט איך וויל מיר דרייט טאן ביזן . אן דען דריטן טאן זיא קואט
ווער . הין וינך כל ישראל רחבעם ועלט זיך כידר :

דא איט דען אלטן לויטן דיא אין זיגש ווארט שטט ווארן גיעשן . ער

שפראך וואס אל אדך ענטווארטן ישראל האט דך ור מעשן . דא שפראכ
דיא אלטן יאמ ווערשטו וואלן זאגן דאס . ווען און נוייביל ענדיג בור
זיך נאט :

אדך דך האט דער אים אלשט דך נגן אין האטן . שפראך דו וואלשט
טון וואס זא וועלן איר הערן זאשט אין שפאלטן . אומגב אין נגט ריד
אם ווייכא ווארט געבן . זא ווערן דיר איוויג ריכט בישטו אכערש קלוג :
דא געבט אים ריכטעס וואס זיין דאש אלט נארן . וואס אלט זאט אכער
בינדן אומוועק שיקן אויף איינע קארן . ער שיקט נאך דען יונגן דא
ער מיט וואס דר טאן . ער שפראך קומט הער אדך וויל אויך ענזש
ראט וראטן :

זא אים קאמ זיכא געעלן עש ווארן אייטל יונגן . דא ער מיט האט
געעכט אומדער לאנגן ברוקן גשפרונגן . זא שפראכ זיך ריכטעס
וואס וואלט גיבן אן . דיין קינד הייט זאשטו לושן זיא איין אישר מאן .

זאן דעם וואלן ווער אומדיר מיט אין אלע הארט . האבן זא דך דוך
אין קיינע שטאך געהאט . דו זאשט אין דא אים נרינגן דו בישט
אין לודיל מאן לוש דר ריט אים וואל אומגן אן העשטו קיין זאן :

שפראך זא אין איין דויער וינגר אשט דיקר ווען איינש ווארט לענדא .
וועלט איר איר ברייא אין שטרייך דא איד נגט שענדא . איין ליר
מאט האט איד נער בישווערט . נאכ ער איד דא בעכר אדך נים
אויך דא העבן בון דעם הערט :

וואס מיינט איר אויך בישווערן דא וואס אויך מיט גיילן האט גשלאגן .
איר מוישט אכערש לידן נחש אים מושט איר טראגן . אדך קעשטן
אויך מיט נעסמן דא הארט ביישן . איר מושט ווערלך געבן אומ וואלט
איר אויך ביישישן .

דו וואלן קאמ אן דעם דריטן טאג יבערס אומדאש וואלן קאמ דא הער
דא שפראך וואלן ליר קוינגאנט אומגן מער . דא ענטווארט
אין דער קוינג אומ שפראך זא אין דרוט . אין וואס דער זאגן דא ער
בון הער נאמן דען ראט :

ווען דך איין דינג וואלן דא זא הייליג קיין דאס . וואס נגט וואלן האבן
וואס באלראשט בור דך נאט . אן נגט הער גרעט זא אדך דעם ביי
אמא

אזא נַט . דא שיקט גַט רחבֿעם אין זיין הערן אום אין זיין אומט :

דא שפראך זיך אל ישראל דרייא אונזיט צו זען . גא היין אין דיין הויז
דען וועג דען דו ביסט קווא הער . אום האלט דיר דיין בית האקדש
נאך אומי גאר עבן . וור וועלן בייא נישווארניש איידא ניש אין לארבער
אום דרך נעבן :

ישראל נאך ווידר הייס און נישלעכט יודא וואלטן ניש ברעכן . רחבֿעם
ווש ג צורניך דיא שמוכהייט טעט אים וויא אום וואלט עש רעכן . אום
שיקט דען נעבור אדורניש בון ישראל וואלט ער זינע נעמאן איבן . ישראל
אין דר ווארסן דש אן אין אומשט טוט אויף היבן :

עש שפראכן אל ישראל איר האבן אים דיא א נישווארן . האבער
אים זיין ירושלים וועם לינטאן זייניש נאך . איר וועלן נאך וואלדען
אין קויניגנאט . דער אומז ווערט נאכאן נאך אונזרע אומט :

דא רחבֿעם דש מערקט ער דר שראך אום נאב ווערן נעלט . ווער
ער נישט נבאווהן איש דעם ווייטן וועלדא . ער העט אוישן שטערבן
ער אלק בן ירושלים אין זיין שטאט . ישראל העט אן אים גברוכן דרום
דש ער זיך דר צו דינט האט :

דא רויפטן אל ישראל רחבֿעם וון נכט בון אפֿערק נישלעכט . זיא
שפראכן אל גימין דו ביסט אונז צו קויניך גרעכט . זיא מאכטן אין צו
קויניך רחבֿעם וון נכט . רחבֿעם וון שלמה נוארט אין שלעכט האט :

אום דו וד דרוש אין דר רחבֿעם וואלט קויניך זיין . ער נאמליט אכניך אום
הונדערט טויזנט אין דען שטרייט היין איין . ער וואלט מיט איין קוואלט
דו קויניך ווידר קיין דא קאם שמועה דער גביא רחבֿעם איך וויל
עש ווארן .

גַט דער איר הוט נישפראכן קיין שטרייט גלשטו טון . אום לוש אל
דיין לויט צו הויז ווידר וון . ווען דו גשעפט אישט בון איר איש נאמן .
זיא הורטן גַטש ווארט נאך דעם קויניך ווש זיא נישט צו לאמן :

נון לושן וויר רחבֿעם בלייבן אין קויניך איבר יודא נישלעכט . רחבֿעם
ווארד צו קויניך באר וואר ער גווען אין קנעכט . ער וואר אין רייכר
קויניך ער בארט מעכא שטט וין . שכם אן בערג אפֿערק פֿנואל
אומשט אדך אומזיין

דא ג'דוכט אימ י'דבעם אין דש הער'ן זיין . איך אוש עו אנדערש שיקן
ענ'ט איר אין דז הער'ן מיין . דא ווערדן אל ישראל צו דעם ר'נל אויף
נ'ן קויכ'ן יוצא ווערט זינן ווא אוש איך אז איין ג'דוט דא שטין :

אין דעם ב'ת האק'ש טר כאנט זינן דען ווער אויבר יוצא אישט איין
הער . אונ קויכ'ן יוצא לייאט אין דער ס'סר תורה צו שטיא איך אז איין
גולדנער . ישראל ווערדן דש זעהן איר הער'ן ווערט דא דר טראגן .
צו אירם קויכ'ן ר'דבעם איך ווערדן דא דר שלאגן :

י'דבעם ג'דוכט אין אימ זעלברט איך אוש זעלברט זעהן צו דען זאכן .
דש איך אל ישראל מאגן אב טריק מאכן . ער כאט אונ אויסט איין כ'שע
איין ל'דק זענט ער דר געבן . י'דבעם שפראך איך וול אויך ביטן
אזייער ח'ת'מות גוט איר איר געבן :

דש איך בין איין קויכ'ן דש איך עש מאגן זיין . דש איר ישראל ווערן
ג'הוצט וואו איך ה'ן קוס דש דא איר זיין . אזי דז איך מאגן ש'פן אונ
ביטן עז זיין וורכ'ן יאדער וול . דר צו וואלט איך גערן האבן אזייערן גוטן
וול :

גערן שפראך דא אלטן זען דך ג'נט וול הון . ווארום וואלטן וור דך
כ'ט קויכ'ן לון . אזי ווט דו צו יארט ג'ביטשט דש גול ווערליך זיין . טרוץ
דעם מענטשן דער דא שפריכט זיין :

דא שפראך י'דבעם איך וואלט אין עב'ודה ז'דה מאכן . איי ג'נט ביהויט
אזנו שפראך דער ל'דק ב'אר דען צו זיין זאכן . צו אימ שפראך דער
כ'שע הוד דא ר'ד בון איר דא בון וואשט כ'כש דער ל'דק בון דעם
אן ג'לייטן טורכר :

מינשט דש י'דבעם איין גולכר מן זיין . דער דא גולט נאך נון דער
ב'אר דאמטן אפ'טוריין . ער וול צו יארט ור גוכן אב אימ ישראל בולט
זענן . אזא ווערדן אין האלטן ור איין רעכטן הערן :

איט דען זעלבן ל'שט ער ח'ת'מות צו וועגן ברוכט . ווא נאר איר קיינר
אויף דש ר'מאט ג'דוכט . אונ ברוכט ער אל ל'דקס אויף דיין בר'ב
ג'מיין . אזא איך א'ת'יה דען כ'דיא וואר'ן ער אויך אזייער איין בין :

דא ח'ת'מות ל'ינט ער ישראל דא איט וואלט ער דא אל בין ג'ייסן . ווער
גערן טעלט דעם אישט ל'ייכט צו פ'פ'ייסן . ער אכט ישראל אב טרעטן
בון

בֹּן דַעַם וּנְעָן דַעַן רַעבֹט • אַן גַּמְיִינְקִילִךְ יִשְׂרָאֵל אַל לִיהֵן גַּשְׁלֵעֲכֹט :
 עַר לִישׁ מֵאֲכֹן לִזְוִיָּא קַעֲלֹבֵר נִלְרֵן אַז גְּרוּשׁ • אַךְ דַּער גְּרוּשֵׁן אִינֵר זײַ
 הָאָטן ווֹדֵר לִי כַאךְ מוֹשׁ • יִרְבֵּעַם שְׁפִרְאָךְ לִי יִשְׂרָאֵל אַךְ נִאָנְאָךְ מִן
 אַוּיִן בֶּן יְרוּשָׁלַיִם וּלֹא אִיר כִּט מַעַר גִּין :
 דֹּא שְׁטַעט אַיַער נֶט דַעַן ווִיל אַךְ אַיִךְ לֵאמֹר • דַּער קאַן אַיִךְ וואָל
 הַעֲלֹפֵן דְרוֹם וּלֹא אִיר אִים כִּיִּם • אַךְ נִאָן אַיִךְ רַעבֹט דִּז אִישׁט אַיַער
 נֶט דַּער אַיִךְ אִישׁ מֵאֲרִים גַּהוֹלָפֵן הוּט :
 עַר שְׁטַעֲלֵט אִין קֶאָלֵב אִין בֵּיהֶאָל דֵּשׁ אַמְדֵּר אִין דֵּן • דֵּשׁ וואָרן דִּיא
 גַּמְעֵרֶךְ בֹּן יִשְׂרָאֵל עַר גְּרִין עֵז בּוֹיֶלֶךְ אַן • יִשְׂרָאֵל גִּנְטן לִי דַעַן קַעֲלֹבֵרן
 אַוּוֹדֵשׁ בּוֹיִן גַּט־רַעבֹט • עַר מֵאֲכֹט ווִיל כּוֹהֲדֵם דִּיא כִּט וואָרן בֹּן לִי
 גַּשְׁלֵעֲכֹט :

יִרְבֵּעַם מֵאֲכֹט אִין יוֹם טוֹב אִין מֵרְחֵשׁוֹן לִזְוִיָּא • לִי דַעַן קַעֲלֹבֵרן טֵרִיִּם
 זײַ אִיר מַעֲשֵׂר בֹּן יֵאֵר לִי יֵאֵר • יִרְבֵּעַם הוּט גְּרוּשׁ אַפְשָׁרן אַוּיִן דַּעַם
 מוֹבֵחַ דֵּשׁ עַר הוּט גַּמְאֲכֹט • בּוֹיֶלֶךְ לִיהֵן טאַג אִין מֵרְחֵשׁוֹן ווִישׁ דַּער יוֹם
 טוֹב גַּט־רַעבֹט :

נֶט שִׁיקֵט אִין גִּבֵּיא דַּער הִישׁ יֶד עִידוּא • עַר קאַס לִי יִרְבֵּעַם נֶטן
 בֵּיהֶאָל אַל דֹּא • עַר שְׁטוֹדֵר בִּיא דַּעַם מוֹבֵחַ אַז אִין בּוֹיֵאָר פִּסְקֵאן אִין
 זִינֵר הָאָט דַּער גִּבֵּיא בֹּר לֵאָרן יֶד בֹּן אִים וואָט :
 דַּער גִּבֵּיא רִין מוֹבֵחַ מוֹבֵחַ אַז הוּט גַּשְׁפִּרְאָכֵן נֶט • בֹּן דִּזֵּר ווערט
 אִינֵר גַּבֹּרֵן דַּער הִישׁט יֵאֵשׁ הוּט דַּער ווערט הָאָלֵטן זִין גַּבֹּט • אַוּיִן
 דִּיר ווערט עַר בֵּרַעֲנֵן דַּעַן קַעֲלֹבֵר אִיר בִּין • עַר וואָלט כִּט שְׁפִרְעֶכֶן
 דַּעַן קוִינִךְ בֹּן זִינֵר אִיר וועגן אַלִּין :

ווען דִּיר קוִינִךְ יֵאֵשׁ הוּט בֹּן קוִינִךְ דִּזֵּר קאַס • עַר וואָר דַּער ורואַטֶשֶׁן
 קוִינִךְ דַּעַן אַן כִּיא בֹּר נאָם • הִינְטן נאָךְ ווערט אִיר זַעֲהֵן ווִישׁ בֹּן אִים
 אִישׁט גַּשְׁרִיבֵן • ווִישׁ עַר אַלֵּשׁ ורואַקִיט הוּט גַּט־רִיבֵן :
 דַּער גִּבֵּיא גַבִּי אִין לִיבֵן וואָ נֶט הוּט גַּשְׁפִּרְכֵן • דִּיא אַלֵּשׁ ווערט ור נאָשֵׁן
 דֵּשׁ מוֹבֵחַ ווערט בֹּר וואָר לִי בֵּרַעֲנֵן • דֹּא לִינֵט דַּער קוִינִךְ בֹּר לֵאָרן
 וואָר עַר כּוּט • דַּער קוִינִךְ הִישׁ אִין אַן גַּרִיפֶּן דִּיא הִינְט עַר נאָךְ אִים בּוּט
 עַר לִינֵט אִישׁ דַּעַם גִּבֵּיא אַז שְׁטֵרֹפֶט אִין זַעַר • ווִישׁ טוֹשֶׁט הוּט
 אַמְדֵּר ווערט הוּט דִּךְ הִישׁן קוֹמֵן הַעַר • אַךְ ווִיל דִּיר דִּישׁ שְׁפִיִּאן
 ווֹדֵר נֶעֱבֹן • בֹּן הֵם קוֹמֵשׁטוֹר כִּט לִישׁן מַשְׁטוֹהִיִּן לֵעָבֹד :

דעם קוינן ור דוירט דיא האנט ער קונט זיארט ווידר קערן . דש
אונז וואס ער רשן דער קוינן האט קלייבט אירן . דער קוינן שפראך
עס דעם קוינליכן און איבער זיין דאנק . ביט דיין גוט בור איד אונז איד
עש עט לאנג :

אין האנט וול איר עס ברענגן אונדזיר אישט זיארט איר לואר . רא באט
דער גביא עס זיארט איר ווידר ווא בור . דא שפראך דער קוינן
עס דעם גביא קום עס איינעם הויז . איד גב דיר עסן אין שענק
ווערט דיר דרוש :

דא שפראך דער קוינליכן און עס דעם קוינליכן . געבט איר האלב
דיין גוט איד געבט איר דיר גלייך . גוט איד ברוט איר דיר עסן אונז
וואס איר האט טרינקן . עס ווארט איר אביב ביקומן אונז אונז באלד
ווארט איד בור זינקן :

ווען עס האט איר א בוסן איד גל היא ווידר טרינקן נאך עסן . אונז איד
גל עס ווידר קערן דעם וועג דעם איד האב הער גאנעשן . דער גביא
גל אין אידן וועג ווידר ער הער וואס קומן . עס דעם וועג ביהאל
דער גביא אלע וואס :

אין אלטער וואס גביא עס אין דער שטט ביהאל . ער וואס איד איינער
דער דאס בורט שראל . ער האט דש גדימאל בון דעם ערעכטן
גביא . ער קונט אים עס מאכן וואס דא ווער דר מער אונדז ווא :

ער האט אין גרושן און דער האט דש אלט גיזעהן . ער זאגט עס זייער
וואס וואס דא ווער גיזעהן . ער זאגט אים בון דעם גביא וואס וואונדער
ער האט גיטן . אונז וואס ער אין וואס גאנץ אונז וואס ער אין וואלט גל :

ער העט עס וועגן עסן איר דעם קוינן לואר . ער האט אים איר
ווארטן רכש געבן בבור . ער שפראך איר דינט קעלבר דיא און
פלאנעט עס שטעטן . אונז האט אב געלעטן בון דעם וועג דעם ערעכטן :
דער אלט גביא שפראך עס דעם קידן זין . וואלט איר איר אידל העלפט
איר אין דא ערעכט שטחש אין איר ווייזט איר דעם וועג אב איד דעם
גביא וואס וואס . ער רייט אים הינט נאך אונז וואס אין זען אונז
איר לידן :

עס אים

זו אימ שפראך דער שרר גביא בישטו בון לאנדא יוזא קומן . אימ
ענטווארט דער רעכט גביא איך בין עש ווט האשטו בון איר אד נאמן . זו
אימ שפראך דער שרר גביא קום זו איר היימ אין איין הויזא . בייש
אין ווילנאן אונגא דען ווידר הרוש :

בין שפרך דער גביא דש טוא איך ווערליך ריכט . אונגולט איך הא
עשן ווארעכט ווער עש ווש איר נשיכט . איר דינט דען אפגוטן אונ
טוט ווידר גוט . דרום וול איך הא נישט עשן גוט איר עש אד בוטן הוט :

זו אימ שפרך דער ואלש גביא איך בין אונג און גיט גביא אונדו . מיט
איר הוט דער ענגל גרעט אונג גוט נישפדוכן דר זו . נא אטאל דר
דיין אידל אונג רייט דעם גביא נאך . בוד אין מיט דר היימ אונג אונג
דר זיין נאך :

נבא אימ זו עשן אונג טרינקן דער גביא ליש זיך איבר דידן . זא נאמן
מיט אנדער אונג קאמן זו הויזא אל בידן . זא זענטן זיך נאמן טיש אונ
אשן אונג טראנקן ביד . גוט שפראך זו דעם ואלשן גביא דיינס חבד
ווערט עש ווערדן ליידא :

איין ווארט הוט ער ווידר שפענגט אונג איבר וארן איין נבאט . אלהא
הוט ער נעשן דען ביטן טוט . מן מערקט ליבן קינד ווש נישאך אל
הא . דש דיא גביא בון דעם גיטליכע מן קאמ אונג דען ואלשן גביא
דער גיטליך מן הט עש אד שולט גוט נבאט האט ער זו ברוכן . דער
ואלש גביא הט עש אד דינט ער האט אימ גוט עשן לושן קוכן . ער
שטאנדא אונג נאך דעם עשן אונג וואלט דר בון דראבן . ער הט בור
שולט דו ער בייא זיין עלטרן ריט ווארדא ביראבן :

דער שרר גביא ליד אימ אין אידל דער גביא רייט דא היין . אימ קאמ
אין ווישר ליב אונג שטעלט זיך ווידר אין . ער ווארן אין בון דען אידל
אונג רייט אין דר דיד . ער טרט אין מיט בוישן אונג זו רייט אימ זיין
לייד :

אונג ווארן דען טוטן לייכנאס אין דש ווייטא וועלדא ברייט . אונדו זיך
אידל ווער דא נאך אדור רייט . בייא דעם קורפל שטונד דער ליב
דער אידל אונג דער אדורן זיטן נואר . דער ליב אש ריט דען
קורפל נאך דען אידל בור וואר :

עש נָתַן לִי אֵין דִּיא שטאַט אומ גַּטן עש דאָסן . דז הורט דער וואָש
בָּיִא אומ נִיגְנִיאָס אֵין זיין זינן . ער שפּרד דער גַּטלִיך אן האט ווידר גַּ
גַּטן . זיין גַּבוט האט ער לֹ ברוכֵן בְּבֹדֶן האט ער זיין לֹן :

ער לִיש אֵס אֵין אֵיזל נֶרְטן אומ רייט אֵין דִּיא ווייט . דער לִיב האט אֵין
רט גַּטן דער אֵיזל שטודא אֵס אן דער זיט . אֵיזל הוב דער וואָש
בָּיִא אֵין . אומ לִיגט אֵין אֵיזל דען אֵיזל אומ בֹּדֶט אֵין דא האט :

ער קלאַנט אֵין אֵיט יאָמא אֵין לִיב ברוּדא אומ ווואַר אן . ער לִיש אֵין
בִּינאַבן אֵין אֵין אֵיט אֵין גַּהורט אן . דא שפּרד דער שֶׁך בָּיִא לֹ
זיכס גַּינדא אומ קנאב . ווען אַך ווערדא שטערבן לֹ אֵס גאַלט אֵר
אֵך בִּינאַבן :

אֵיכּ בִּין לֹ זיין עש ווערט דִּך אַלש גַּשעהן . דש ער האט גַּרופֿט
אֵיזל דז אַמבֿה דש ווערט אֵידראן געהן . אן ווערט דא בִּין אֵר ברענן
וואוּ אן דא רכט . זאָ הבן גַּמכט אפּגַט אֵין שֶׁמֶרן אומ ווש דאָסן זינט
נֶך דען דאָסן יִבֿעס וואָלט רט אב לֹן . בֹּן זיין זאכֵן ער פֿאַלענעש
אער לֹ גַטן . ער אַכט לֹ כוהן וועס ער כווארט וואָלט . עש גַּינֵג אֵס
אֵיזל אֵיש גַּט ווש אֵס כִּיא האָלט :

ער גאַלט אֵך האבן גַּשטושן אן דִּי לִיכֵן גַּרש . דש ער אֵי דש טעט
גַּט עש גער אֵר דרוש . גַּט שפּרד לֹ יִבֿעס זיִיא מֶך אֵין ווואַר אֵין .
ווש דז הוּשט גַּטן דש וול אֵך אַלש רט געהן אן :

אומ וול דירש אֵר גַּעבן אומ טוא מֶך רעכט . זיין קוִינִיגִיך וול אֵך
שטערקן אֵר כּוד אֵיכס קנעכט . אֵיט כּוד אֵס דִּר יִבֿעס וול אֵך
אֵיא דר אֵיין . אומ אֵין דען אן עֵין בֹּדֶר דודען וואַר רִיאָן :

דא ענטוּרט יִבֿעס לֹ גַט דעס הערן שון . ווערד אֵך אַדער כּוד
אן דעס רִיאָן בֹּדֶר אן . גַט שפּרד לֹ יִבֿעס דוד אֵין קנעכט ווערט
בֹּדֶר אֵין אֵך אֵשט ער עֵלטר ווען דז אֵין :

דא שפּראך יִבֿעס דש גאַלט גַשעהן . וול אֵך כּוד דען אַלס בֹּדֶר
אֵר אן געהן . אומ אֵי אֵך דש וואָלט לִידן אֵך וואָלט אֵך אֵי בֹדֶר לֹיסן
קאַט אֵך יאָרט אער גאַוואָלט ער זיך גֵיסן :

אומ טעט ער אַעכטא בִּיבֿריִיא דא טעט ער אַוואָלט אֵין דען
עלם

ועלכן לייטן זיין אן אַבֿיה ווארד קראַך . דא שפראך זיך יִדְבֿעם ל
זייכס אילכס וויבא . לִינאן אַנדרא קליידר אונזר ענדער דיין לייבא :

אונז נא היינען שילד דא זינט אַחֿיה דער גֿא . ער האט איר וואר
נאנט געוואלט אדך ווערדא לִי קוִינִי א . ווערט ער דרך קעגן דו וואיין
ווייב בישט . ווען ער איזט אַיין ווינט וואס ער נאנט ער אלס וואר אז :

כס אירט דיר ליהן ברוט אונז אַיין וועט אירט האנד אַדך . אונז נא אַס
דיין אן זיין נאך שוואך . ווען ער וואר דער זון אן פֿעלאן איינס
גֿא לִי שערן . ער ווערט ער אַ נעשן אונז ווערט אן אַדך רט
געדענקן :

דש טעט וויבא יִדְבֿעם זיא קאס נען שילד לִי וון . אַדך דש גֿא האט
זיא בלייב רט לאנד דא שטון . וון וואס דער גֿא נאך אַיין אלטער גרייג
אן . ער קאט בור נאשר עלטער נאנט זעהן אן .

ער וואס וואל ביידען בוינִי האנדט יאר אלט . ער האט בור לארן זיין
נדיכט ער האט דרוק אונז אַיין נישטאלט . דש ער יִדְבֿעם אן גֿא האט
נאנטערט תורה . דר בון אל אן לערן אַיין תלמיד דער דא רט איזט
בסֿדא :

דען אל אן רט לערן ווען ער רט וואל אן . דש זעלבן גאט אַחֿיה
דער שילד האבן דראן . דרוק אונז ער ווערדן בלינט אַ זיין לייט
קאס . דש ער דיין יִדְבֿעם לִי איינס תלמיד אַיין נאס :
אז יִדְבֿעם ווייב שטודע זיא איינט אַבן נאך . ער גאט דא רט קעגן ווא
זיא ווער קואן דאך . זיא ווערדט אַדך שטיק אונז טראט דריין . אז
ווער זיא אַיין פיאַרן אונז זיא ער אַוויכט גיין :

נִיט שפראך בור לִי דעס גֿא דא קואט יִדְבֿעם וויבא . דו גאט לִי
דיין אַ ווא זיינס לייבא . אונז שפראך לִי וויבא יִדְבֿעם ווא אַדך דך
לערן . אַ זיא לִי דיר נעט אנטפֿערעדן ווערט זיא זיך ווערדן :

דא דו הארט דער גֿא דא שטיק בון אַדך בוישן . איינשט אַדך קען
דך רט דיין קואר וואל אַדך דיר בוישן . דו בישט בייבא יִדְבֿעם אַדך
בן דיר גינענט הערט דיין אן דער שאלק איזט רט אַיין לויז ווערט :

אַדך דעס בויזענט יִדְבֿעם נִיט האט אונז נישפראך . אַדך האב אן
גיאכט לִי קוִינִי אַיין גבול האט ער לִי ברוכן . אַדך האב איינס

קנעט דער קויןרייך אב גרישן . ער טוט נישט אויך
הוט ער זיך נישט :

זאג דעם שאלך ירבעם ער הוט גאנצליך געווארן . ער דעמאל
אפגאן דיאמאנט ביהל פֿיגין . איך בין דער וועלט אין הער נאך איר
טוט ער זיך נישט בוקן . ער האט איר ור אכט אונז געווארן היינט זיין
רוקן :

איך וויל איין גינדא ירבעם בויזא ברענגן צו האנט . איין הונט וויל אים
נישט אויב בלייבן דער דא ברענגט אן דיאמאנט . ער וויל נישט אויב
בלייבן ווי ער האט . אונז דעם געשעהן דיאמאנט ברענגן אן גיט :

דיאמאנט בון ירבעם וויל נישט ווערן גינדא . דיאמאנט וויל נישט
אויס צו פֿעלדן ווא דיאמאנט . אונז גאנצליך אונז האט אים דעם
אן ביישן . אישט ער א געווען קלוג אינדא ווערט ער זיך ביישן :

דער קינדא ווערט שטערבן אונז אליין צו גראב קומן . דרום דא און ווי
גייט בון אים הוט ור קומן . אל ישראל ווערט אן קלאגן ער אישט אים
וואר קנע . דיא קעלער דיא ירבעם אכט הט ער געווען געברוכט אב :

גייט ווערט זעלן אין קויןרייך אן דיינע און ירבעם שטאט . דער ווערט
איר ור געלטן ווי ער א גיטן הוט . דער קינדא בון ירבעם ווערט נישט
געגען . און וויל נישט געדענקן דא אין וואס מער אישט געווען :

גייט וויל ער ישראל נישט גראב . גאנצליך דיינע און ירבעם
דאמאל שטאט אים וואל נאך . ישראל וויל איך צו בויען אויף דער דא אים
ווי ער שטייט . בון אירם געטן לאנדא האבן דיא ער א גייט גיט :

איר וויל גינדא ירבעם ווי ער האט געטן . ישראל געטן נישט ליכטליך
אין זייער געטן האבן געטן . איין שטודע ווייב ירבעם אונז גינדא דיינע
אין איר הויז . דיא טרעט נישט און דיא שוועל דעם קינדא גינדא דיא גיט
אויש :

דער יאנגווארד גינדא אן קלוגן אל ישראל גאנצליך . גלייך אויף גייט
צו דעם גינדא אליין . אונז ווי קינדא ירבעם אין זייער גייט מער גינדא
אונז ווי ער הט געטערטן אונז . ווי ער אן דעם :

און דעם געט גינדא אין קינדא ישראל בוך . ווער ער וויל ווישן דער
גאנצ

גא הין אום נאך • צוויין אום צווייליגן יאר וואר ער קויפן אום שטארבא
דער נאך • זיין זיל בור נען היאל ווא איין קוא אין איין מוזא לוך :

ער ליט איין אן היט גיב דער ווארד צו קויפן דא • הינטן נאך שטיט
גשרבן ווא עש אים איש גינא און • רחבעם אן שלמה איין און ורלון
יאר ווש ער אלט • זבנליהן יאר ווש ער קויפן אויבר גשלעכט יודא
זיין גוואלט :

זיין מוטר היט געמייט גשלעכט יודא גינא דען שלעכטן וועג • אויך אין
גוטש דינשט ווארן זא גאר טרעג • זא גינא אויך נאך דען אפגערן וואו
זא נויארט מוכטן • אויף בערג אום אויף הוהן אום אונטער דען בויען
אנפער זא אויף ברוכטן :

יודא טריבן און ווערדיקייט זא הטן זיך בור נעשן • גלייך און ווא דא
באלק דא דא ווארן אים לאנדא געשן • און קויפן רחבעם ווש
בוינא יאר קויפן געווען • אויף קויפן שישק קויפן אלדער ער וואלט
אים דא מעטן לען :

עו ווש דער הינדקדין פרעה ער קאם מיט בולק גרוש • הין בן ירושלים
ווא ווער עו רחבעם ור דרוש • ער נאם דש ביה האקדש אלד אום
דז קויפן אלד גר • אום אויך דען קייזרליכן שטול ווא ליב ער אים וואר
עש ווש דער הינדקדין פרעה אל זיין טאן דר נאך גשטנדן • און לאנג
ביז ער דען שטול ברוכט אין זיין הנדן • ער איינט דרוין צו זען אום
גרש הערשפט צו טרייבן • עש ווער אים געווען מילר ער העט עש
און לושן בלייבן :

ער טראט אויף דא ערשט שטאפטל דער ליב אנטפער אין • מיט
איינע גרושן שלאק דש ער ויל דא הין • בור גרושן און מעכטן בינקט
ער הין צו זינן אום מושט אל זיין טאן הינן :

ער נאם דא גולדראט שילט דא שלמה הט גמאכט • ער בורט זא בן
אלדער אום הילט זא אין גרוש אכט • דוך מאכט רחבעם קופערן
שילט אן דא שטאט • אום נאב זא דען באד לויסערן אום דא ער בייא
אים האט :

אום ווען קויפן רחבעם אין גוטש האז גינא • אקליכר בון זיין קנעכטן
אין שילט אנפערן • און ווש דא גוואהייט דער קויפן דא דא בט •
אום

אזא הינן זא דען ווידר אויף אר ערשט שטאט :

קוינך רחבעם שטארבט צו ירושלים ווארד ער בינאבן . ער הט נרושי
שטרייט מיט רחבעם נרושי שלין זא אנגער גאבן . מן דעם קוינך בוך
בון יודא שטייט עש גשריבן . ווש קוינך רחבעם זיין טאן הט גשריבן :
זיין און היט אביה קוינך ווש ער דרייט יאר . זיין אונט היט מעלכה
קוינך אבשלום טוכט דא בשידוך זאנט אונז בור וואר . זא גיווינט
אדן אן איביל איר ווערן אן זך נאס . דער אפפיל נאך דען שטאט .
דש קנדא נאך דער אס :

ער גינג און ווען גיכט ווארט זיין הערן ווש רט גאנץ מיט גיט . אז
דוד זיין עלטר ווארט דער זיך מיט גאנצן הערן בט . אס ווילן קוינך
דוד גאב אס גיט קינד צוואר . ווען קוינך דוד גלייבן וואר זא אויף
גשטאנדן בור וואר :

עש ווש דער וואשט קוינך דא אן א בון גיט . און דא זך בון אוריה
התיד ווש גיט ליט . אבר דא נרוש השוכה דא קוינך דוד טעט .
דש אס גיט דער הער לעקשט אר געבן העט .

סן הט דער קוינך אביה אין אורטליכן שטרייט . מיט דעם קוינך
רחבעם וויל ער נאך לעבט אין דער גיט . אביה ברובט צו זאאן וואל
זר האדרט טויגט אס . אונז רחבעם קוינך ישראל אכט און האדרט
טויגט בון דן :

זא שטרייטן מיט אנדר דער שטרייט ווש גשורד . אביה רופט
גיט אן דרום שלום ער מענכא אונט קינד . און ביהילט קוינך יודא
דש ווייט ועלדא . דרום שלום ער קוינך ישראל אס וואך מיט שאנדן
אלדא ליטן זא איר געלט :

זא דר שלום גינץ און האדרט טויגט דא הייבן ליט ער צו טרעגן
דער קוינך יודא אס זיין וואלן גיט ווארן זא דער קעגן . ווען זא
שריין גיט איר האבן ווידר דך גיטן . האבן איר געזיגט דא אשט
רט אנגעלטן און :

זא סן קוינך אביה שטרב דער דא ווש געזעלטן אייבר יודא גשולעכט
זיין אן היט אס נאך אין וואר קעכט . מן אס ורדן יאר ווש ער
קוינך זיין עלטר ווארט מעלכה געט . אין אונז נרושי האר אן זא
וינט אן איינס לאנדא :

דא

דינר ורומ קדינ אסא ווש וויז אונקלונ. אז דוד זין אלטר ואטר טרייט
ער ורומקייט נאכן. אונ דראאן מערן אפונטר דא זין עלטרן האטן
נאמאכט. דא איש ער בור וישטן דרוין נאכ ער זין אכט :

בן הארט ווש זין עלטר ואטר הט ור איינש דר דוכט. זא הט נאמאכט
אין לינדן גרוש בויברייא זא מיט ור ברוכט. זא הט זא וושן שרינ
אין איינש אמש נישטאלט. דא מיט טרייב זא ויל און קיישהייט אופט
אונ מערין ואלט :

ער ווש איר אין ליבר אפונט דער איר האלף לו אלן זייטן. דער ורומ
קדינ אסא וואלט ריט לענגר בייטן. אן דען בך קדינ ור ברענט ער
דיא לינדן דרוט. דיא ורויא טעט עמאל ריבן אומ אירן אפונט :

נך טעט איר קדינ אסא ויל לו ליידן. ער טעט זא בון איר הערשט
דא בון מושט אן זא שידן. דער אפונט ווש איר נפרענאלט אונ נאכן
איש שמהאלן. גלייך אז דא אלטן גייטן דיא נערן לעקן ואלן :

בן ווש קדינ אסא זין הערן נאכן מיט גוט. אבר דש נישלעכט יוצא
טרייבן הייליך מישטוט. בור וויקלט אין דיא אפונטר דש קדינ
זוילן נאך ריט דר בייא ווש. ווער דש אי טעט דעם טרון ער האט :

ער נאם גרושן שאן דען זין עלטרן הטן מדיש גוועגן. מיט אל דעם
גית המידש נאעט טעט ער לו האלף לעגן. אונ ברוכט זא דר אין הויז
גוטט הין אין. דארינן וואלט ערש האבן עט גולט אונ זין :

ער ווש אויש דער מאטן קדינ אסא אונ רייך. ער הט בון נישלעכט
יוצא דריא הונדרט טויזנט גלייך. אונ בון נישלעכט בכדין זוויא מול
הונדרט טויזנט מאנן. אונ אויך אכצן טויזנט דא אל בון קונטן שפן
וויין אין קס נלוהן דער קדינ אויז מאדן לנט. מיט טויזנט מול טויזנט
אן אלן קרעפטין הגט. אונ הט דריא הונדרט היר וועגן מיט איין
ביטלאמן. דא דש מערקט אסא זין הערן וואלט איס ור נאמן :

אסא נוך איס אנטנן אין דען טל מורישה. ער ווש אלן וויליך אז
העט אין איין וולך בישן דא. ער העט נך זיינש לעבן נאכן אונ נאך דר
וועגן. ער ריף לו גוט דעם הערן נב אונ דיינ וועגן :

זו בישט דוך דער גוט דער אדרמן העלסן קאן. וועם דריט וולשט
א א העלסן

וְאִם קָאם אִין כְּבִיא דוּ הוּשְׁט טוֹרִלִךְ נִטוֹן . קוֹיִנְךָ אִרְם הוּשְׁטוּ
נִדְרִיקֶט גֵּט הוּשְׁטוּ גֵּטוֹן . דַּעַר דִּיר הוּט נִהוּלֶפֶן בִּיא דַעַן שׁוואַרְלֶן
אִרְן . דוּ ווערשט אַל דִּין טאַג שטרייטן אונז ווערשט נִט לאַגן בִּיא
יִאָרן :

דַּעַר קוֹיִנְךָ ווֹש לִזְרִינְךָ דַּעַן כְּבִיא לִיש ער וואַגן . אַסאָ נִיוואַן דַּשׁ נִיכֶט
דַּר נאָךְ נִט לאַגן . דַּשׁ הַט ער בֹּר וִיזִדא דַּשׁ ער נִט לִדִּינְךָ לִיש . דִּיא
לַעַרֶכּר אַוֶט דִּיא חֲתִינִיכ ער לִזְ וִיזִר ער בִּט הִיש :

דַּעַר קוֹיִנְךָ אַסאָ וואַרד קראַנק לִזְ לַעַזט ער שטַרב . זִין און הוּשְׁקֶט
דַּשׁ קוֹיִנְךָ וואַרבא . אַן בִּינְרוב דַּעַן קוֹיִנְךָ אַסאָ אִלדא אִין זִין גֵּראב
דַּשׁ ווֹש קוּשְׁטִלִךְ גֵּראכט גֵּרוש און בִּיא זִינֶס לַעַבן ער דַּר בֹּון גֵּראב :

יִש הַט ער אַלש לִזְשן בֹּוילן אִיט נִיוִירֶן אִלזוּ גֵּט . בֹּון גֵּולִיכֶר אַפִּטִיקִרִיא
אִין אִין אִילִין קוֹיִנְךָ טוט . דִּרִין לִינֶט אַן דַּעַן קוֹיִנְךָ דַּעַן קוֹיִנְךָ אִיט
קוּשֶׁר ווִירדִיקִיט . אַסאָ הַט ער אִזוּ בִישְׁטעלט אונז בִּיא זִינֶס לַעַבן
אִזוּ בִּרִיט :

זִין און הוּשְׁקֶט אִינִי דַּעַם קוֹיִנְךָ שטולִיש . ער ווֹש בֹּולר טונֶנט אִז
זִין בֹּולש זִין וואַש . בֹּון לִזְשן ווִיר אִין רואַן אונז אִין קוֹיִנְךָ בֹּון יִזִדא
בֹּלייבן . אִזוּ וועלן ווִירד אַן הִבן בֹּון קוֹיִנְךָ יִשְׂרָאֵל לִזְ שרִייבן :

אִין קוֹיִנְךָ יִבֶּעַם שטאַרבא זִין און קֶדב ווֹש אַן דִּיא שטאַט . אִין וועג
יִכֶט וואַטרש אִין דַּעַן זַעלִיבִין גֵּוִיבן ער טראַט . אִיזִר הִיש בַּעֲשָׂה און
חִיָּה בֹון יִשְׁפֶּקֶר גֵּט לַעַכְטן . בֹּון הַט דַּעַר קוֹיִנְךָ קֶדב אִיט דַּעַן
פִּלְשְׁתִּים אִין גֵּרוש וַעַכְטן :

אִין דַּעַן זַעלִיבִין גֵּטִילִיךְ בַּעֲשָׂה דא הער קאָם . ער רַענט אִינִי קוֹיִנְךָ
קֶדב ער אִיט זִין לַעַבן נאָם . אִין זִין לאַנט וואַר ער קוֹיִנְךָ יִשְׂרָאֵל אִין
זִין נאָם לִזְ הַנט . ער וואַר אִין אַעכְטִיךְ קוֹיִנְךָ אונז נאָם אִין דִּיא לַנט :

אִין דַּשׁ קוֹיִנְךָ שטודר אִין יִיזִר הַנט אונז גֵּוואַלט . ער דַּר שֹׁלֶן
יִכֶט יִבֶּעַם אִלש לִזְ טוט גֵּאר בֹּלד . ער לִיש רֶכֶש אוֹיבֶר בֹּלייבן בֹּון
עַם גֵּט לַעַכְט זִין . אִזוּ אִין קִלִּיכא זִיל דִּיא אִין אִין הַעט אִין
טראַק אוֹיבֶר רִיין :

אִין וועג יִיזִר וִיזִדא וועג ער גֵּט דַּעַר לִזְרִינֶט הַעט . אִזוּ אִיזִר ער בִּט
יִכֶט ער אִין אִזוּ אִין גֵּט . וועג גֵּט הוּט גֵּטִילִיךְ יִבֶּעַם גֵּול בֹּור
טִילֶט

ט' אָנט ווערן . און אַזאָיגה השלוח וואָש גיטפראַכֶּן בֹּון גֵּט דעם הערן .
אומ וואָש דיגד נֶדֶב זיין טאָג הט גיטריבן . אין קויניג בוך בֹּון יִשְׂרָאֵל וינט
אין עט גיטריבן . אומ דיגד קויניג בעשֶׁה מיט קויניג יודא גאָלן
שטרייט . זא וואָרן מיט שלאָפֶן בייִד אַנְדֶּר בִּירִיט .

בעשֶׁה וואָש קויניג אַזיבֶר יִשְׂרָאֵל זיך אומ לוינלֶיך יאָר . ער הט מיט יודא
זיין שטרייט גיטריטן אַסֶּן וואָר . ער טעט אויך בוז אין אַזיין גֵּט וואָר
יִכְבֶּעֱם דער בויאָוֹכֶט . זיין גלויבן גיל אַס וואָל דר נאָך ער זיך ריכט
זו בעשֶׁה קאָם איין גֶבֶא יִהוּא ער זיך נענט . ער שפּרֶךְ לֹו דעם קויניג
גֵּט הוּט מיך לֹו דיר גלענט . אומ מיך דיר אַזא הייטן זאָג . דיגד גרושן
בויבֶרייט וויל ער דיר גיט ור טראָפֶן .

גֵּט הוּט דיר אַזיין גלויבן בֹּון דער ערדן אַזיין דער אַטן . דאָ בישט
גלענט אין הייטן קיין שפּערינג אין דער טעשן . אין רעכטער שטאַל
בוב אומ אַס גלויבן אַס לֹאָט . גֵּט הוּט דיר גאָכט לֹו קויניג אַזא הוּשטו
אין אַזא באלד גיט גלענט :

אָך האָב דיר גאָכט לֹו קויניג אַזיבֶר יִשְׂרָאֵל גאָיין . דו געשט אין וועג
יִכְבֶּעֱם לֹו אַלר ודאָזיג שפּערישטו גיין . דו מאַכשט יִשְׂרָאֵל ווינדיגן
דש אַזשט מיט שווער בֹּון דיר . אָך זאָג דיר בעשֶׁה הוּר דש גאָר עבן
בֹּון מיט :

גֵּט וויל אן דיר רעכֶּן און אן יִכְבֶּעֱם און כֶּט . דו הוּשט אַזיין רעכט גיטן
דו הוּשט אַזיין גיט . דאָ הוּשט גאָיניט לֹוואָר דיר ריכט שטאָדן קן
אָדער מיט . אָך זאָג דיר בעשֶׁה עש ווערט קוואַן דער טאָג :

אַל דיאָדא שטערבן בֹּון בעשֶׁה אין דער שטאַט . דאָ הוּט ווערן זא
עשן בֹּון אַס ווערדן זאָט . דיאָ אַזיין דעם ועלד שטערבן דיאָ בויגן
ווערדן זאָט פֶּסֶלֶן . אַזא אַל דיאָ דייקן ווערט אן הרֹס דוקן :

דיין אן ווערט גיט אַזאָ קויניג גבֶּאֹר דש בעטן ברוט . יִשְׂרָאֵל הוּשט
מאָכן ווינדיגן בעשֶׁה נאָם איין געבן טוט . דיר בייִד זיין לייטן וויל
שטערק הט ער גיטריבן . אין דעם קויניג בוך בֹּון יִשְׂרָאֵל וינט אן עש
אַלש גיטריבן :

אַזא וואָ גֵּט לֹו דעם גֶבֶא הט גיטפראַכֶּן . אַזא וואָר עש אן בעשֶׁה וואָל
גראָם

גראַפֿן אונזער הט גוטן דש בויז אין אויגן געט . נאך זיינע בור דינטן
לון אל דער וועלט לז שפוט :

עש גינג אימ איד און אויך קויפֿן יבבעס לואר . בון זיינע גינדא רט
אויבר בליב אז ווייזן אז אום אין האר . בעשע וואר ביינאבן לז תרצה
דא פפלאנער אים לז וואכן . זיין זון היש ילה דעם זעלט אן אויף דא
קרוין :

לזיא יאר ווש ער קויפֿן אן זיינש מאטש שטאט . ער ווש אין מאל
טרונקן אום הט זיך געשן זט . זיין מאטשאלר היש זארי דער וואר עז
גוואר . ער נאמ אין שווערט אום דורך שטאך דען קויפֿן גאר .

זארי שונן אלש לז טוט דש דא פפלאנ לעפיל לז לעקן . בון בעשע ליש
ער רט אויבר בלייבן איין אן איינע שטעקן . דא קינדד אין דער ווען
דיא לויט אים בעט . גלייך ווא געט דער דער לז נאך גיאה העט גירעט :

איד ווש דער קויפֿן אלה אין בויזר אן בור געט . דיא ריד בון דעם
גביא הלט ער בוראין שפוט . ער הט בייא זיין לייטן איד ול גינדא
גטון . אין קויפֿן בוך בון ישראל שטעט עש גישריבן ווער עז וול הון :

נון הארט אבר ווייטער ווש דער מאטשאלר אנפסיג . ער ווש גיהייטן
זארי אום ווא עש בור באש נאך . ישראל אמן בור גבתון דען פלשתימ
עש לז גיהארט . אן זאנע עש דעם ואלק ווא זארי הט גטון אין מארט :

ווא ער קויפֿן אלה לז טוט העט גיטלען . אום ווא ער אויבר ישראל
דיא קרוין וואלט אויף טראגן . ישראל הטן אין שטארקן הויבעטן
עארי ווש ער גינגט . זא שפראכן לז אים גיעל זיא דו קויפֿן אויבר
דש לאנט :

עארי ווש לז קויפֿן אויבר דא זעלבן שטאט . ער נאמ מיט אים אל
ישראל ווען ער זא זער בט . זיא לז אן אויף דען קויפֿן דען מאטשאלר
דער זיך לז קויפֿן הט גאמאכט . בור דא שטט תרצה אויף אין נאב אן
אכט :

זא שטוראמן דיא מאיאר מיט שיטן . דיא לויט אין דער שטט גינגט
עש לז בור דרישן . דיא שטט ווש גוואמן אום לוסן אין דיא בעט
דש מערקט דער מאטשאלר עש גיביל אים רט .

זארי

חאבֿ דר געבן • ער ניינט זיך דען אפֿטן דער וויל ער הט דש לעבן
ער דינט דען לידן בוזאן אונז ווש ער וואשט צו טון • אונז ווש דא וואר
ויר גיט ערשט וואלט ערשט הון • ער ליט אן אלי טויר שרייבן אחאבֿ
הוטור לויקנט גיט ישראל • איך לאנריכט אן איך דש אין גיט ועל :

זיין איך אונזר ישראל דא ער ריט איין אפֿנט אין שטעלט • ער
ראט בון גיט דא אפֿנט ער אויש דר וולט • ער ווש איין בויג קוינ
זיך הערן אונז אין זינען זיין • זינען בויברייא גלייכן שטיט ריט צו וידן
הוט אבר ווייט ווש אין זיין לייטן נישאך מער • איין מאן היט זיך
יאל בון ביתאל ווש ער הער • ער בויאט די שטאט ירחו דא יהושע
ט בור בון • ווער דא שטאט בויאט דער גולט ווערדן אויבֿל ברוטן
הוט גאנצט איין חרם אונז וואלט זיא דא היט • דא שטט גולט זיין
אשט אונז גבויט ריט • אבר ווער דען גרוט לייט דעם גולט זיין אילט
שטערבן • אונז דער דא אן העכט דא טויר זיין יונגער און גול
בור דערבן :

הוט דיר חיל ויל הויבֿער קנאבן • דא שטט ער דא בויאט ווא
הוט דא וואלט האבן • דען ערשטן שטיין ער לייט דא שטרב זיין
רשט און • דא ער דא טויר אן העכט זיין יונגער און נאך דר בון •
יאל בינוט ער צו טרויאן אום דא קינד זיין • ער זש אין נרושן
בילות ער הט אין קיין • דא שפראך דער קוינ אהאבֿ צו אליהו דען
תשבי • דער ווש איין קושטליכר אן אונז איין נביא :

זיין אינער שטט ווש ער בירדין תושבֿ ווש זיא נכנט • וואו זיא אירנט
טונדא אין דער זידן אונז • דא שפראך דער קוינ צו דעם נביא
נארט • נא היט איר צו חיל בית אל אל הא צו דיגד ווארט :

איר וואלן אין טרושטן אום דא קינד זיין • זיא זיין איך אל נישטארבן
הויבֿש קנאבן אונז זיין • אן הוט הרט קוינ וידן אירן לייך • דש מאך
איך וואל שפראך אין דעם יודישן רייך :

ער קוינ אום דער נביא קאמ צו חיל צו זיין • זיא שפראך צו איך ער
אלט עש האבן לושן שטין • איר וושן דאך אל שטערבן ירום העלסן
א 80 וידן

גַּטְשׁ יִיד נִשְׁאָהֵן דער קדוֹן בליב אומדד בַּאָל . דש און קיט נִיבֶרְךְ
אום שמועקט אומדד וואָל . גלייך אגנֶט דער הער ל אלהי הוּא
ביז גַּט נאָך רעגן אומאָד נִשְׁפּראַך העט :

ענשיקט זיך נאך רעגן זאכן דער ורויאן און וואָרד קראַנך . אום ווש און
שוואַך דש אים דאָ גיל אַיש דראַנך . דא שפראַך דא ורויא לז רעס
גַּט־ליבן און . דש דא בישט הער קומן גרוש שאָרן האב אַך דראָן :

דו אַכשט מיט דינר וואַקייט איין און הוט אַוּישן אד דערבן . אום
דינר וואַקייט ווילן הוט ער אַוּישן שטערבן . אד דו הער בישט קומן
דא וואָר אַך האָ דא וואַשט . אין איינר שטט אום דא דו און קומאשט

זאָ בין אַך רכֶּש נאָכט דש זיכט גַּט און . אום גידענקט איר איין אינז
אַך דיר קיט גלייכן קן . דיין וואַקייט אַך אַנטקילט אַך קאן אים לידד
קיט גַטן . איר אַישט דרום נִשְׁטורבן איין ליבד טרויט און .

דא שפראַך זיך אלהי גב איר הער דיין טון און . ער נאָך אין בון איר
שוש אום טרען אין דר בון . אומבן אין זיין קאמראַ אום ליגט אין אין זיין בעט
ער שרייאַ גער לז גַּט וואָ ער נאָמאט העט :

ער שפראַך גַּט ווש הוט דא בור שולט . אַך ביט דיר גַּט בון הערלן
לז דא גיורן האַדא . עש הוט דא ארם ורויא איר דש בעשט גַטן .
דו קוירן לז הער אום הער לז אירן און ווירד אַוּישן שטון :

ער ליגט זיך אַוּישן דש קינד די לעבן אום דא ווייט . דש טעט ער דרייא
מאל לז דער זעלבן לייט . אום שרייאַ רעגן הוך אום ווילן דעש ארמון
וויבא . גַּט קער דו ווירד דא גיל אין רעגן לייבא :

אל הא אין דאָן קנאָבן אין גיל לייבא . הער גַּט לז אב אַך ענ הוט
אן טריבא . דש דא גיל זעהן לעבדן אירן און . איין גבעט גלשט
האָרן אום איין ווילן גלשט טון :

גַּט האַדט דא שטיק אלהי רעס זמן קערט ער דא גיל ווירד . דש
קנד וואָרד לעבדן אַיש אום גַט און אל גיל לידד . ער נס דש
קנד אום נאָב ענ דער אומדד גיל . זי הין דו ליבא ורויא דא לעבט דש
קנד דיין :

דא עבמאָרט דא ורויא רעס קדיא אלט נאָרט . דו בישט איין רעכט
ביא

בִּיא מעריך אִךְ וואל לֹ דאָר ווארט • אִךְ העט עו ריט נָקוּיבט העט
אִךְ עו ריט גִּיעֶהן • מיט דעם מעל אומ מיט רעם אױל בֹּן דײַר
ורואקײט אישט נישטעהן :

עש קאם נאך אײלִיכֶן טאן אײן דעם דריטן יאר • גַּט שפראך לֹ אַלֵּה
בֹּרַכְט דִּךְ ריט אומ אין האר • נִיא לֹ דעם קױכֶן אַחאב רעם וול אִךְ
נעבן דא • עש גיין ול אגטר יִשְׂרָאֵל דאדא טון תשובה :

אומ דא עש קאם דא לײט דש זיך אַלֵּהוּ גאַט דער לײט • לֹ דעם
קױכֶן אַחאב דער אלן בילדן רײטן • נרוש הונקד ווש אין שווארן דש
וער ול בֹּן לֹ נאָן • מן מושט ול לײט טוט הין וועך טראָן :

מן הט קױכֶן אַחאב נאך אײן וואון מן אים הויז • ער הייט זיך עבֹדֶה
אום ווש קוון אױז • בֹּן עֲשֹׂן ווש ער בורטן אום ווארד לֹ אײנעם גִּיא •
אום ווש דעם קױכֶן שפֹּר אױבר גיין הויז גִּיעֶלֶט אִי •

דא הט קױכֶן אַחאב אײן וויבא הויט ווש זא טעט • זא הייט אַיבֹל
זא קערט אום דש ברעט • אל גִּיאַם לִיש זא טוין ווא זא אײס
קאם אן • ווש טעט מן עבֹדֶה דער ורום בידר מן •

ער נאם היימליך הוּדֶרט בִּיאַם אום בֹּר בארן זא דאר • או אַמֶּט
בֹּנֶפֶלֶן אײן אײן הויז כהנט ווארד איר נחאר • ער שפייגט זא מיט
ברח אום וואר אום לִיש זא ריט וד דערבן • העט זא אַיבֹל דער
וואשט זא העטן אל מוטן שטערבן :

מן ווש קיין וואר או וויט אז אל דער יודן לאט • עש ווש אלש אײן
גִּטְרוֹקֶנט ביז אַיף דעם גוט • אַחאב שפֹּר לֹ עבֹדֶה שפִּיר אױבר
גיין הויש • קסן מיט מיר מיר וועלן נן מיט אכנד אױש :

אב מיר אירנעט בֹּנֶדֶן וואר אן אײנעם ארט • דער מנִיָּל בֹּן נאָן אום
וואר ווש ריט מער גיהרט • דש דוך אומד וך בײא לעבן מוּכֶט
בליבן • זא קונטן שיר קײט נן בֹּר הונקד אום בֹּר דרשט דעם זא
מושטן לײדן :

דא ווען וועלן ווד טיין אקלִיכֶר נָק אַלֵּין ביגאד • אקלִיכֶר נָק אײן
ווען זיך עו נשאך נרוש וואנד • אַחאב אײן ווען נָק עבֹדֶה אן
דער אסרן גיטן • אַלֵּה בִּנְגֶט עבֹדֶה אום קענט אן בֹּן וויטן •
מן עבֹדֶה

עבֹדֶיהֶוּל כִּדְרֵאֵיזֵין אֵן בְּיָדֵט אֹמֵ שְׁפָרְךְ בִּישְׁטֵן מִיֵּין הָעַר אֱלֹהֵי־
 אֱלֹהֵי שְׁפָרְךְ לֹא אֵיט ווִידֵר אֵיךְ בִּין עֵי אֵי . בָּא זֶאנְ דִּינֵט הָעַר דֵּא
 קֹוֹמֵ אֱלֹהֵי לֹא אֵיט עֲבֹדֶיהֶ שְׁפָרְךְ לֹא אֵיט ווִידֵר מִיֵּין הָעַר מִיךְ וִר כִּיט
 אֵיךְ בֵּיט דִּיךְ לִיבֵר הָעַר כִּיט גֵּב מִיךְ אֵין דֵּעֵן טֹוֵט . אֹמֵ זֶאנְ אֵיךְ עֵשׂ
 אֲתֵבֵ אֹמֵ ווִידֵר דִּיךְ כִּיט אֹוֵ דְרוֹט . זֵא ווער אֵיךְ דֵּעֵן לֵינְ זֵא ווערט
 עַר מִיךְ טֵיטֵן . דֵּער ווִיכֵט טרעגֵט דִּיךְ הֵין וועק זֵא בִּלִּיב אֵיךְ אֵין
 מִיטֵן :

דש ווייט גיט וואל איין הער האט דך לושן וזכן . בון זיינע גרושן זאכן
טוט ער מ'ארט וואכן . עש אישט כירננט קיין קויכנייך נוך כירננט
קיין לאנט . ער האט זא אל בישווארן מיט אינ' גרעקער האנט :

אזבאן דך ארנעט האט ביהאלטן אין איינע קוינערד. אלי קוינע
ומשטן אים דין גלייך. און שפרייט דש קוינע אהע ווש קוינע אויב
דיאנאל וועלט. זא ומשטן אים זינע ברענגן איט בארן נעלט:

בא אדך לז קווינך אהבב אויפ שפדך עש קוואט אנהו • אז בארדא אז
אדך הן ביה בון דיד גא טראגט דך איין ווינט היז דא • אישט דיר
אמרש לז ווישן ווש האב אדך גטון • אז אפסט באפלינג נבי יאס אדך און
אין הויל בוד בארן הון •

אך האב הונדערט פלייטן נישט פיינט אים וויין און אים ברוט • דען
אויב דען האט איהן אן קען דען ביי אים טוט • דען קענעכט ביי אים
דך באר אט דו שפרייט אים וול עש איהם און • ווען ער דך ביי אים
א ווערט ער אים דר שטאם :

כין שפדאך וך אליה אדך שווער בייא נאט דעם הערן . דא אדך בור
בן נשטאדן הייט ווערד אדך נאענהן ווערדן . לו דיינע קינדן דעם
הערן יום שבתה נאט אדך דעם קינדן יאזאב אום יאזאב
דעם בעטן ברוט :

[illegible]

דיינט וטרש הוז געדא . מיט איר אפגאן איר זיט מיט געזעהן
אין בלינדא :

ישראל דין דען אפגאן זא זיין דיר נאך נאך . נישט אראפ לויט האט
גייט אים געהאן . וולטע איר באלן אים דעם לויבלין קומן .
שיין נאך ישראל עו ברענגט אין אלן אומן .

הער אן בערן כהן אים דין שיק בדיאס מיט . איר בורק האלבא
האדערט איר דען בעל אן ביט . אים נאך ויר האדערט דא דא דין
דען לידן . יא ווייט אז אל ישראל וואס זא קאן וסין .

דיא סיד האלב האדערט אייטל שיק בדיאס ווארן . זא אשן אל מיט
איר דא דא דא דא דא . אהאבליש דא שיק בדיאס ווארן . ישראל
קאמט ענלברט לויסן . דא דא איר נאך קומט וועגן בור ליד העט
זא נאך אירן שיק :

זא קאמט אן בערן כהן זא העט אין לויבלין אט . זא וועטן מיט
וועט לוי דין אז אפגאן אין לויבלין טוט . וועט דא ווארן בדיאס היט
ישראל איר בליט . מיט איר געשייט אים פרידן ווער אן סאדע נאך
נאך ווארד :

דא נעמט אל דען דער בדיא אים שפראך לויט ישראל אט . האט ישראל
אל גאין וואס איר זא דא . ווארן זיט איר לויבלין אין דען לויב
געדאן . לויב דין געט דעם הערן איר נאך לויב דעם געטאן :
איי שפראך דער בדיא אישט געט גרעכט . א אישט וואל בליך דא דא
דיין אל געלעכט . אישט דען דער אפגאן בעל גרעכט . א גאט איר
אם נאך אן . ישראל אים מיט ענטאדען אים לויב דא אט שטן .

ישראל ווארן וועגן לויב אים וואסען מיט וואס לויב . אט דא געט דא
אורד דען בעל בור אים הערן גאט דא . אהא שפראך לויב דעם בליך
אך בין לויב אין בדיא . געט דעם הערן איר ישראל לויב דא
זא זיין דער אלס בדיאס אין עטליך האדערט . דא איר עט אן האט
גליטן איר עט ווער האדערט . מיט אן וואל איר ביווערן אים דעם רעכטן
גליבן . וועלכע דער דא איר לויב דער איר גאט גאט האט :

אן אל הער ברענגן לויב נאך געט שטד . אים אלס איר געט דער
איר געהאט איר . אירן שטד גאט זא שטיין אים איר דא האט לויב
טא . איר מיט איר שטד דעם גליבן אט וואל איר עט דא :

11. מן גל קיין בייאר אן לוינדן דעש גלייכן איך יאדך און . דופט כאא
אדערש גוט און איך גיין גוט ית דא . און וועלכר גוט ענטוורט און
דש בייאר אן לוינד . דש אישט דער רעכט גוט און קאן בור געב
דיא גינדא :

דיא ענטוורט אל דש בולק דש אישט ווערלך גוט . מן גל אליה בולק
גלייך נאך זינען און . מן ליש דא הער ברענן מון שטיר גרוש און
זיין . אליה שפראך לוינדן שיקר בייאס איזל גל איזער זיין :

— מאכט אד אס ערשטן אד זיט דא איינשט מענן . און דש איזער
קינד קיין בייאר איז דש אונדז ברענן . און דופט אן איזערן גוט
און שרייט נאך לויט . ווער דו גלייך הוט דער בוד דא ברויט :

דיא וואלטן נעמן איין שטיר ער וואלט רט גן בון שטאטן . ווען דיא
מאלן בייאס דוך דיא וואלט האטן . און אונדז בייאס שפראך גיא איז
אין . דער שטיר שפראך ווער ער אישט אד רט אס זין :

אד און איין געזעל זיין אין איינס בוך גבור . און איז איינר קריס
געשן אין עטלך יארן . און אד גל דא לוינדן אפונטן ווערדן געשעכט
און איין ברודר לוינדן ווערדן גרעכט :

דיא שפראך דער בייא לוינדן שטיר ווער . דו גלשט איז אין גן
און לויט דר לוינדן אל דיין גלייך . ווען גוט ווערט אדך גלייך
אס דייק וולן און ווען . גלייך און בון דיינס ברודר דא דו איז בשט
אין איינס בוך גלעט :

סך גען דער שטיר רט איז אין אליה אוןשט אין אין דיא געט געבן .
דיא ברייטן אד אונדז דעם שטיר כאאן דיא זיין לעבן . דיא דופטן אן
דען בעל איז אן בעט און קליין . בון דען אונדז בייאן דען איזאן .
ענטוורט און לוינד בעל אוןשט דיין בייאר געהן . און לוינד יאר
און דיא האבן אוןשט געשען . דיא האקן איז דעם אונדז און
שפרייטן דך דער . מן לוינד בעל גען און ענטוורט ווער :

דיא לאנג דיא שרייטן אד שרייטן וועט איין ווערט . אד אפונטן וועט איין
שלאסן און ענטוורט איין רכט . אליה וועט אד שפעטן . מן שרייט אד
גל גען . לוינד דעם גוט בעל און איין שטיק קעם בן אס הער .
ער האט

ער הוט לייבט צו טאפֿן אדר אשט אין איינעם שטרייט . אדר הוט
דיא שייטן אדר ביא איינר הורן לייט . ער אשט לעבט אנטשולפֿן
דרום שרייט היך . וולטו נישט און וואכֿן וואל אונז שולפֿט נאך :

זא הטן אין גרוש שרייאן אונז איין גרוש קראלן . זא מאכטן זיך בלוטן
אז העטן זא צו ביישן דיא קאלן . זא שטאק זיך מיט שווערטן אונז
אויך מיט שפיטן . דשדז רוט בלוט בינעד בון אין צו אלטן :

זא האטן איין גרוש פֿרדיגן דער מיטאנוש דר בון . עש ווש אונז דיא
מסכה לייט זא וואשטן ריט ווש צו טון . מן הורט אבר אינש ווש
איינר בון אין טעט . בון דען ואלטן כֿביאם ער זיך ור בארן העט :

ער הט ביא אים אין בייאר ווען זא ווערדן שרייאן ער . גא וואלט
ער אן לויסן די דש און וואשט ווש דא ווער דר מער . עש קאם אין
גרוש . שלאנג אונז אין דא העקט . אונז אונזער אים מובח ווש ער דער
שטעקט :

אונז אויך דיא ואלטן כֿביאם דר שראקן אין אירן גינדן . דש זיך קיין
בייאר וואלט אן לוינדן . מן הורט קיין שטיק נאך קיין ענטווארט . אלזה
גנג הין צו דער זעלבן ווארט .

דא שפראך דער ורום גביא געעכט הער איר לויבן לויט . נֶט דער
רעכט דר גא ווערדן דר קענט הויט . ישראל קאמאן אל צו לויפֿן אז צו
איינעם טאנץ . ער בויאט דש מובח ווען עש ווש ריט נאנץ :

עש ווש דש זעלבין מובח דש שאלו הט גמאכט . צו דיין נֶט דעם
הער הט ערש גטראכט . דיא בויזן קוידן בון ישראל נֶטש מובחות
הטן זא אל צו ברוך דש זעלבין מובח וואלט אלזה ווידר מאכן :

ער נאם צוועלף שטיין אז ויל אז ישראל געלעכט . ער בויאט איין מובח
אין נאמן נֶטש גרעכט . ער מאכט אין גרובן אונז דש מובח הרום .
דיא דא ווש אז ווייט מן העט מוין קארן זעאן הרום :

אז ווייט אז צוואו מוש און איינעם אקר קאנט שטיין . בונפֿלדן און
ווייט אז ער קאנט גין . אונז בונפֿלדן און ברייט ווש דער גרובן
אונז שוין ער דער גביא אונז וואלט ער אונז האבן :

ער ריכטט און האלד אונז שטויקט זיין שטוי . דארויף ער אין לויט ער
שפראך

שפראך אלישע קומ לז איר . דו ביסט מיין תלמיד בלי איר מיין קרן
באל מיט לויטריק וושר דש איך ענ וואל פוין .

דש טו דרייא וואל דוליבר דינר מיין . אלישע אוא ביהענדן אונד נאט
אויבר דיא הענד זיין . ענ נישאהן גרוש . נסמך דא ווער ול בון לז הויך
ווען אלישע ליהן וינך נאמן אודא רויך .

עט ראן אויבר דיא אפער דער גראבן ווש ואל . אונד דש נאמן אונד
אלהו שפראך מן וואל אן . אונד אויך דיא הולנר מושטן זיך זעלברט
שפלטן . מן זך גלכ וואנדער מערן פאלטן .

דאעש מן קאס אונד דיא מכה לייט . ישראל שטונדן הרומר אונד
אין קריש ווייט . עש ווש מן שיר אבנט אלהו נענהנט אונד ויל נדר
אויף דיא ערדן אונד שפרייט זיך אויז מיט אל זיין גלידד :

ער שרייב גוט אברהם גוט יצחק אונד אויך גוט ישראל . הויט גל ווערן
לז וויטן דש איך זיך אויז דר וול . דודו דער רעכט גוט אונד ישראל
בישט . איך בין דיין קנעכט איך האב גוטן ווש איך האב גרושט :
איך גל איין אונד בויאן דו נאכשט איר טרויאן . ווא וואל מן מיט
מאר אויש ירושלים קיין אונד בויאן . דיין נאמן ווערט געהיליגט אויף
דין טאג . ענטוארט איר גוט ענטוארט איר גוט דיין נאנד עש וואל בור
מאן :

ענטוארט איר מיט בויאר דז לוש בון דען הייל ואלן . ענטוארט איר מיט
ווטר דש נישעך בור מן אלן . דיא שפרעכן גינטש ענ ווער כישון אונד
פאלען לז וושן . מיין זכות אונד איר תלמידים לוש איך הויט נאמן
הינטן נאך ווערן איר ישראל גלויבן ווען משיח קומט דרוט . אונד איך
זאג בור ישראל דש גוט בעטן ברוט . ווען דש מיט נישעך אונד מיכט איך
אב טרעטן . גוט בון דיין הייליגן טרון דיא הויט בון איר גבעטן :

דש ישראל גלן מערן דש רכש אונד דיא אפנוטר אישט . ווען דו גוט
ישראל דער רעכט הער אליין בישט . זא ווערט איר לזויבליך הערן
וודד לז דיר קען . דיין אב גוט בור זיך אונד ווערט זיך מערן :

דיא אלה האט אויש גבעטן מיין בויער ול בן הייל הדאב . אויף דש
אונד

מחבא איין גליך בויאר אך רא געגהן האב . איין וואס נא גשונדא
אומ וואנדל'יך גרוש . וואוואשט עש דא וואלן גביאס א דרוש :

ער בור ברענט דש אפער הולן אומ אדך שטיין . דא ערד מיט
דעם וואר מיט אנדער אלט גייין . דער גראבן וואס אומ טרוקן אז איין
ברוט . ישראל וון אייני איר אנזליט אומ לעבטן גיט :

זא שרייאן אל מיט העלר שטיק אומ לעבטן גיט דער דא אישט איין דער
גיט דער אישט איין הער וואס גאן וור גאן מער . אבר דער אפנוט
בעל דער אישט טו שעלטן . דש וור עש האבן אומ לאנג געטריבן גיט
וואס אגזיט אפגעלטן :

ווער אן דא אפגער גלייבט קליין אישט גיין געוין . זא ווייזן איין אן דא
העל דש גשיכט הין אומ הין . זא גיין הולן אומ שטיין דער טויבל
אזיביי איין ור וואנט . זא בור אירן דא לויט אומ ברענגן ד'טו שאס

אליהו נאר הוך שרייא גרייפט דא ועלער אן . קיין לוטט אנטריקן אומ
זיט ורשיא אומ . ישראל ווארן נאר ביישיגאנין דא ועלט בור בורד
דש גשיקט אי דש אן וואשט וואס דא וואר דער מער :

אן בורט זא אל גבונדן טו איינס בך הישט קישון . אליהו איש זא אל
שעכטן אז אן דעם געבן פפלענט טו טון . איר גיט וואס אנטשולסן זא
קומן טויאר וורד . ד'טעט אלז דער גביא דער וואס אומ דער בידר

דא שפריך אליהו דער גביא טו דעם קויכ'ן אומ . גא כון עשן אומ
טרינקן אומ זיך נאר דא . עש ווערט איין רעגן קומן אז ווייט אז אלי
לאנדא . אחאב הוב דך הין דין טו עשן אומ טו טרינקן טו האנט :

דא גינג דער גביא אויף בערג כראל הין דאן . ער שפרייט דך בידר
דער גאנץ וואס אומ . ער טעט גיין עגזליט צווישן זיך קרא . הער
גיט גביא איין רעגן אלז בט דער וואס גביא :

אליהו שפריך טו זינס יאן גא אומ דך גען דעם איר . אומ ד'טעט
קומן איין וואלן מיט רעגן בער . דער יאן דער וואס ביהעמא אומ
זאק עבן דא . דער יאן שפריך טו אליהו אדך ווערד קיין וואלן גינד :

דער גביא בט מער אומ שפריך טו דעם יאן גיין . גע דך זיבן וואלן
הייל אומ דעם וואלן איין . דער יאן לויף הין אלז אן דער גביא בט
טו דעם צינדן וואלן ער איין וואלן דער געגן הט :

דער יונג שפראך זאג איהו איך זיך איין קליינש וועלן לויין . אז איינע
מאכט טעגער מוכט אין זייער הענט זיין . נאך שפראך דער קביא לויין דעם
קוינע נאך . ער זאל זיך מיט לאמא מיין דער רעגן נעך דער נאך .

ער מוכט וויכטש ווערדן נישט ער הוב אן דער רעגן . אחאב רייט בון
דאסן ער ווער וויכטש אים קוט נאענט . ער קאמ זייערע אל אומ בינאכדא
בארט לוינע רייטן . אליהו נאכטש זיין לעבן אומלויף אים אן דער זיין .
דרום טעט ער דער קביא דע קוינע נאך וואלט ער אירן . וואו וואלט ער
וואו איין קאמ ער לויף באר אים אומלויף דער . ער קאמ אין דיא
שטעט זייערע אל אומ נאכטש ער זיין ווייבא . וואו אליהו העט נאטון מיט
דער קביא אים לייבא :

ער הוט אל קביא דע שלאגן מיט דעם שווערט . איינעל וואו אומלויף
דער אירן אישט ער מיט ווערט . איך בור טראגן אים ער מיט דעם זאל
אדראמא זעהן . ער מוש דעם טוט לידן דער אן אישט נאענט :

איינעל שיקט איר בוסן לוינע אליהו דעם וואו אים . זא שווארע ביא אלן
קאמ דא מושט היין אן . אימא קומט אומלויף אומלויף לידן . איך
וואו ווערלך אד זאג אומלויף אים שווערט קאן שריידן :

אליהו לויף בון דען ער טעט אים נאך מוט . העט אן דיא האר דר נאכט
ער העט מושט לידן דעם טוט . ער קאמ נען באר שבע דעם אין זאג
שטעט . דא זעלבן לויף ער זיין יונג דען ער ביא אים העט :

אליהו נאך אבר ווייט אן דיא וויכטש היין אים . ער מושט אים וועבן
האדער בוס ער זעלט זיך דריין . ער וויכטש אים דעם טוט אומלויף
נעך נאכטש ארבעט . אדא אומלויף אים נאט וואו האב איך דין האדער דר
ווארבע :

דעם איך זאל לעבן לעבן וואו אים עלטער לוינע . איך האב מן נאענט
לעבן וואו בוינע הונדערט יאר . מן נאט אליהו וואו פסחם אליהו הכהן
מן . אומלויף וואו האדער הכהן עביר לוינע וואו ער קומן בון .
ער לוינע זיך דער אומלויף אומלויף דעם בוס . אים עביר אן דא וואקט
דא בון ער אומלויף קאמ . דער עביר שפראך זאג אליהו דא מושט אומלויף
שטעט . אומלויף באר ער דא מושט ווייט זאג :

אליהו

אליהו זך לו קאפפן דא לאן איין קובן אויף קולן גיבן . אונד איין קלאמ
וויסער ער גרונט וויסער וול זך דא מאכן . ער איז אונד טראגן אונד
זך ווידער דער . דער ענגל רופט אליהו : לוס אנדערן מאל ווידער :

ער שפראך דא וויסער ערשט אונד אונד גיין . דער ווען איז
וויסער דא ליב וויסער איין . אונד שטודט אליהו וויסער אונד אונד טראגן
ער ריכט זך לו לו גיין וויסער ווען אונד גיין :

דא נאכ אונד דא וועלכע ערשט אונד גיין . גיט דער הער העט
עס אונד גיט . דא ער בון דעם ערשט , ריכט טאן אונד געשן וואר .
אליהו האט זך בון דא ערשט בערן דא :

ער קאמ זך לו בערן חורב דער היש דער געטליך בערן . דארויף היט
משה רבינו גיט געזעהן וואנדעליך ווערן . אין הייל דא אונד שטודא
אויב נאכט בלייבא ער דא . גיט שפראך לו דעם גיט וויסער
הא ליב אליהו :

אליהו שפראך אונד האב אונד דא בון גיט . העט אונד אונד דער
גיט אונד העטשט אונד דא נאכט . דא האב אונד לו דא גראבן בון אונד
וואלן אונד . אונד האב דא אונד געשעכט אונד האב אונד בור טראגן :
ישראל האבן גער גיט אונד אונד דא גיט . אונד בון אונד אויב
גיט אונד אונד אונד וועלן גיט . דא האבן אונד דא גיט דא
שלא אונד אונד אונד גיט . דא אונד זך מואר וויסער הער
גיט אונד אונד גיט אונד גראבן :

דא שפראך לו גיט אליהו שטעל דא אויף דעם בערן . אונד וול דא אונד
גיט אונד וואנדעל אונד ווערן . גיט אונד משה אונד געשעכט דעם
אונד שיר גיט . גיט אונד בור דא ווערט דא וויסער גיט :

ערשט ווערט לוס ערשטן גיט גיט אונד גיט . ער וויסער אונד וועלן
לו גיט אונד גיט ער גיט . דא אונד אונד גיט אונד גיט דא
אונד אונד וויסער אונד שטאדן . דא אונד אונד גיט אונד גיט ער
ווערן וואל אונד אונד גיט :

דא נאך קומט אונד בויאר דא אונד בון אונד גיט . דא נאך קומט
אונד שטעל שטעל דא אונד אונד אונד אונד . גיט אונד גיט דא
הא אונד שטעל זך דא גיט . דא האט אליהו אונד גיט אונד גיט :
גא 12 דא

זיין אנזליט ער צו דעקט מיט זיין קאפ וואל ער שטעלט זיך אין דיא
טויר בור דש בערנש היל דיא שטיק אין דא רויסט אליהו ווש טושט
דיא אליהו שפראך איך בין אויבר גבליבן צו דיר אליין גביא :

ישראל האבן דיין אויבחות צו ברוכן אונז יודישן זיך ריט מער דיא
גביאס האבן דיא דר שלאסן אונז דרום בין איך גבליהן הער העט זיא
איך גירפן איך העט אויסן ליידן אונז איך אויסן דשלאר מיידן
עט שפראך צו אליהו קער ווידר הין דיין וועג הין דורך דיא ווישטרי
אין דיא שטט דמשק אונז אלב חזאל צו קוירן אויבר ארץ וועג ער
איסט קיין יוד דרום אשש ער ישראל גרם :

אונז יהוא גן נאשי זאלא אויבר ישראל דיא אונז אלשע און שפט בן
אבל מחלה איך צו איינס גביא אין דיין שטאט יא דו טוישט צו
איינס גביא צו אונז ריט מער דו בישט ויל צו צוריק אויבר ישראל וער
זולט איך אונז מיט ישראל אונז גן וויא וואלט אין גיטעהן ון אוש אין
אונז ווילן איינס אויבר געהן דורך בור טראן איך עש ישראל ריט
דש גלשטו ארץ ווערדן חזאל בון ארץ דער ווערט אין רעכט שערן :

ווש ער ריט קאן בור ברענקן דש ווערט יהוא בור ברענקן אונז טון
ווש יהוא ריט קאן בור ענדן דש קומט בון אלשע ריט דר בון עש
גל בון ישראל ריט מער אויבר בלייבן דען זיבן טויגט דיא ריט
בויברייא טרייבן :

גרישט האבן ישראל אפנטר גקענט אונז גקוישט ישראל הוט ויל
גטון ווש דיא מירט הוט גלושט דרום אושן דיא עש אקעלטן דיא
וויל דיא איין טאג לעבן אונז אושן ליידן מענכרליי אקטלויך דר נעבן
אליהו גינן בון דאסן אלשע ווש דורט ארץ אדיר שטין אונז גינן מיט
איינס פסלע אונז צוועלן רינד בור ארץ גין אליהו פסלע אונז טראסן
אין אנטל אלט רוד דען באגד ער ארץ זיירא לענדן אונז ארץ דין
בד :

פר נאס דען זעלבן אנטל אונז ווארף אין אלשע צו אלשע ליט דיא
רינד שטון אליהו מיין הער ווש ווילט אלשע שפראך איך וויל
בייס לויסן אונז ויל אונז נעמן מיין אונז אונז וויל איך קוישן
דיינס דינט דארף איך איך ריט שטאן :

אליה שפראך זאלטע וואס האב איך דיר נטון . קער דו ווידר דין איך
אויס דיר האן . אלישע לויט נאךש אונז שעכטט זיין נישט שטיר . האט
מאכט דעם לויט אין מעודה אונז נאכ אין אלן ביר .

אלישע וואס זאל נעך דעם פסלונ ער דא נאכ . אונז האקט אין זי
שטויקן דא איין נאך דא וואס . דרויבר זעלט ער דאשטן בור
אויס נאכ ערשט דעם לויט . דא איך דעם נאכ אל דין וואל איר אונז
אויס דעם לויט .

דא דא אלס וואס נישטען אלישע נאך אליה נאך . אז איינע רעכט
הערן דער אונז נאך נאך . דא איינע וואס נאךש אונז וואס וואס
לערן . איין וואס אונז איין אונז וואל איך נעם אנפערן :

און וואס איין רייכר קויפן אונז וואס איין וואס . ער וואס אונז וואס וואס
אין אונז קאנט . ער דא נאך בן דא אונז וואס נאך . זיין אונז דרייט
קויפן דינט אונז אונז קויפן קויפן .

דער קויפן בן אונז שפראך זיין דעם דעם דין . וואס וואס קויפן ישראל
זיין אין אונז אונז דין . ער וואס אל דין וואס אונז נאך וואס בור
שארן . דא שטעט ער דא שטראט אונז וואס וואס ער דא האן :

ער שיקט בונט זיין אונז קויפן ישראל אונז דין . ער וואס איך דיר
דייט אונז איך וואל דיר דאשטן . שיק אונז דין דאשטן דין וואל
אונז דין וואס אונז דין קינד דא דא וואס האט :

אונז נעם דא שראך אונז אונז אונז באלד וואס . אונז נעם דאשטן
הער איך אונז דא דא דא . איין וואס אונז קינד איך דא שיק
איין וואס אונז איין נישט . דא אונז דין נאכ אונז לעבן נאכשטעט

קויפן אונז אונז אונז וואס וואס וואס אונז . דין וואס אונז
קינד וואל איך האבן יא . אונז אל דין נישט אונז וואס דא אונז דין
דאשטן וואס אונז בור וואס אונז אונז :

אונז האט וואס איך דא אונז אונז וואס וואס . איין קעכט
אונז דין וואס וואס וואס וואס וואס . אונז אל פער וואס וואס דא
אונז אין וואס . וואס וואס דאשטן דין וואס וואס וואל דאשטן
זיין :

קויפן

קוּינֶן יִשְׂרָאֵל לֵישׁ רוֹמָן דִּיא אַלְטֵן אִים לאַנט . ער לִיגט אַין בֹּויר דִּי
שטאַכדייט אונז שנט . אַךְ האב אַיִן ווייבר אונז אַיִן קינד מיט בֹּו
אִיטן . ער בִּיגערט דִּיא סִפֶּר תּוֹרוֹת ערשטליך טוט ער אִיר עט
אנביטן :

דא ענטווארטן אִים דִּיא אַלְטֵן אונז דש בולך גַּמִּיִן . אִיר זאָלט מיט הורן
כאך וועלן טון גרש נאך קליין . אונז לושט אױך מיט שרעקן אונז הב ער
אִים דא בלוט שייטן . ווש וויל ער אױך טון ער ווערט אױך מיט גאַנץ
זו בייטן :

וויא וואל יִשְׂרָאֵל אפּטער דינטן דִּיא תּוֹרָה זא דענוך אִירטן . דרום ווש
וואל בילך דש זא נאך דרום ווערטן . ווען זא וואושטן דענוך וואל דש
זא גרעכט וואר דִּיא תּוֹרָה . וויא וואל דש זא דינטן דער עבֹודָה זָכֶה
וויא וואל קוּינֶן אַראָב וואר אַיִן בויזוויכט . דִּיא תּוֹרָה ער אִירט אונז
זא מיט בֹּויר ריכט . דרום ווש ער ווירדיג זיין קוּינֶן זױן אונז
זױנלנדיג יאר . דרום דִּיא תּוֹרָה אישט גשרבן אִיט זױן אונז לױנלנדיג
לִיטער בֹּויר וואר :

קוּינֶן יִשְׂרָאֵל שפראכֶן זי דען בוטן שפּרעכט זא אַויערמ הערן . אַיִן
וויבא אונז קינדא וויל אַךְ גערן אנפערן . אבר דִּיא סִפֶּר תּוֹרוֹת וויל
אִךְ אִים מיט שיקן . זאָלט ער אַיִן לעבן קושטן אונז גיהאקט ווערן
זא שטויקן :

קוּינֶן אִים ווש זארכן זיין זארכן אן אִים בראן . געט זאָלט אִים ווירד
בין אַךְ אנדרש אַיִן גער אן . שארן וויל אַךְ בֹּויר וואושטן שווער אַךְ
בייא אַיִנמ אפּטן . דש ער זעלברט מיט קעגן זא ווש ער גבויט הוט :

אִךְ וויל עש בֹּויר וואושטן אונז מיט קעגן מערקן . אוב אַיִן שטט דא
אישט גשטענדן אִיט ווירדליכן ווערקן . אן זאָלט ערד זינדן אן אַיִן
אן אַיִן אַיִן געכט לִיגן . דִּיא לױט וויל אַךְ זא האקן דש קינד אן
דער ווירן :

אִךְ וויל דִּיא ווירן ווש הער אַךְ בין . ווערשטו אַיִן זאָלט דא זעהן
זא עסרן ווירט זיך דיין זין . דִּיא ערד דִּיא אן שארן אישט ווערט
אִיין זאָלט אן שובן הן טראגן . דש דִּיא אִיר זאָלט אַבִּירטש דש אַבִּירטש
וואל בֹּויר זאָלט :

דא שפּר

דא שפּעך ק׳יין אהאב לױ דען בױטן לױ העט י נאך אײן אײש ענטױרט
אזױ העט יך דער מאנט י אנטױערט הערן אײן אײמנן אנטױ אױא
דינן אױך נעב רט אנטױ אױן דרױטן אײן שלעכטן פּע־לױנן:

אמרו ואלו אין אויך ביטען קאן ער איינארעטן • עש נשיכט מיט אלש
ווש ניד אינער טוט ור מעשן • איך רויאן אייך דא איך העב נעטן
• נעמט ער אים מיט אים און ערש וואל און :

דער אל זיך מיט בדיואן דער איין שטרייט מיט קאן ביסטן • וואס ער
ווארט דראן ביוון דש שטרייך ער אן דיא לין • האט ער דוך מיט
ביוואון דש ער זיך רואן טוט • דא קויבן דש האט ארויף וואס
זיין אט :

דרויף טראנק ער איט זייער קוילן און זייער גנעלטן. בן הדד
שפראך צוואר אדך בויש קוילן אהאב זיין שעלטן. ער שפראך ט זיין
קנעכטן ליגט אדך בור דיא שטט. דאס טעטן זיין קנעכט וואו בן הדד
גישפראכן האט :

עש קאם אין ורואר בײַא מכײַה ווױט ער נענט אונז היט • הױט ם
קױכײַ אהאב אײך זאגן אויך נױש • נױט האט נישט פראגן דר אלט דײַן
בױכט האן • בור הדד נרױש דר אונז ווױט זא אהאבט האבן זױט טון •

דיאוויל אדך גיט געבן אל אין אייער האנט • קויפן אירע זעכצן הייס
אליה איט גרויסער שאנד • דאך וואס טו פרייבן דש גיט נאכט גלייבן קן
• וועט גיט נישט וויל העלפן דעם הייליגט דין און •

אחאב שפירקט לז דעם גביא ווער אז דעם שטרייט כוונן. אחאב
טורשט זיך זעלבסט מיט אונזער ווינדן. ער בורכט זיך ער העט גוטן
לז ווער ווידר גוט. ביין שפירק דער גביא גוט דיר עש גבטן האט:

נעמט דיא זאכן הערן דיא און אייערס העב זיין. דען שטרייט ווערט
איר צוועקן בייא הוצר זאכן שיינ. אזאב לאט דיא זאכן הערן איר ווארן
צוויא חוס דרייטלין. דר ניקר זיבן טעגט בון ישראל דיא ווארן גאר
בזשין :

דיא זעלבן זיבן טראגט ווארן בן ישראל תיבד בליבן • דיא דאזיג
 היינטן לודען אפגעטון נקד קיין ביברייא טרבן • עש וואס תי תיכס
 ארטן תחבב האלט זיך בור דא שטט • צד ארט דען זיין וואר
 טראגן תחבב זיין זיך זאט :

דא בינאנטן דיא יונקן אין שארן לונגן . מן זאנט עש בן הדד זיא ווארן
נוואסנט ביז אין דיא לין . נאר הופרטן שפרך הדר ט זיין קנעכט
מיט טל . קואן זיא אויף וריד זאנט זיא לעבנדיג אל :

וועלן זיא אבר שטרייטן גרייט אין ט דעם לעבן . מיר וועלן דיא יונדן
לערן זיא מושן אויף אונט לעבן . זיא קאמט ט אנדר זיא האטן איין
הער לין . ווש דיא יונדן דר גריסן דש האקטן זיא ט וירן :

דיא אראייס זיך ווערטן זיא שלונק וישט הין ווידר . דוך וילן דיא אראייס
דר נידר . דיא יונדן ווארן היינץ אויף דיא בון ארס לואר . דיא יונדן
שלונק אויף זיא גישווינט דש דיא אויף שטובן דיא האר :

דיא אראייס וואהן מיט שאנדן דען שטרייט הטן זיא ור לארן . דער
רעכט הויסן בון אחאב ווש ערשט בולר לארן . הדר אנטראן נויארט
מיט לונדן ריט . דער וויס וויין דען ער הט גטרוקן וואר איס ווארן
ויל לוביט :

ארס ווש ווארן וואל נידרושן בון דען יודישן לויטן . דער נביא שפראך
לואחאב איך וויל דיר מעל ביטויטן . אי דש יאר איז געט קויניג ארס
ווידר אויף דך נייט . זייט אין גרושר הט דש אויך נייט גשיכט :

דיא שפראך דיא בון ארס קויניג בולנט אונזרן רוט . דער געט בון
ישראל זיין מאכט אויף דען בערן הט . זולטן מיר מיט אין שטרייטן
אין אינס טען טאל . איך געט קאן אין ריט העלפן מיר דר שלימן זיא אל

מיר וועלן דיר מער רוטן דיא קויניג זען אל אב . אונ בור אקליכן איין
גרייטן גרוב האב . דיא קויניג האלטן זיך דיא הינטן דרום מוישט מיר
ור לין . אונ איס ערשטן זאל בולק זולט איר בויין :

דיא קויניג ארס דש הורט דער רוט גביל איס וואל . איך וויל אויך
ווערליך בולק אזו טויאר איך זאמן גול . ער ליט זיין באלק אויף טרייבן
אונ וואער נויארט מוכט . דיא חוס הער קאס דש יאר ער עט הויף
ברוכט :

אין דיא שטט אסיקה דיא סהט בייא דען יונדן לאנד לאן . ישראל נד
אין אינטגן דיא יונדן ווארן ריט לאן . אויף דען שפלינג בערן וואלטן זיא
דער יונדן הארן . (אש זעהן שפראך דיא יונדן ווש וועלן אבר דיא נארן :
דיא אראייס

דיא ארמייס לזהן דא הער מיט איינעם ברייטן היר . מן קונט דא מיט
דר לילן אז זינט אין דעם איר . דא קאפ אבר דער גביא לט דעם קוינע
ישראל . הורט איר קוינע זיט איר אנדרש אין נער געזעל :

נעט הוט נישפראכן אונז אנביט אויך עבן דש . וואו דיא ארמייס רידן
אויס איינעם האלן וואש . וואו נעט ווער טיארט מעכטן אויף דעם בערג
היר . אונז אין דעם טאל ווער ער קראנק וואו אין אלד :

נעט וואו אין לייגן דש ער אויבר אל מאכט הוט . אין בערג אונז אין טאל
אישט ער אויבר אל נעט . ער הוט אויך לושן זאגן אין אויער הענט ווערן
זיח געגעבן . איר גאלט בון דעם ארמייס קיין לושן לעבן :

דיק מיט בון אויער ורואקייט וועגן איר זייט אין בויגן מן . איר דינט
דעם אפגאנג אונז שטויסט אויך מיט דראן . אויך מן דיא גרושן לייגן
דיא אויך זיין גיטעהן . נעט אישט אויבר אל נעט דש מוש אירס געהן :
איר ווערט עז געלברט וורשן דש נעט אישט אין הער . ישראל אונז נעגן
אירם דאן טאל אונז געבער . עז קאמ אין דעם זיכערן טג דער שטארט
וואש גיטעהן . עש גאס איינער דעם אהדרן הער ביא דעם גרינט .

עש וואש אין גרוש שאלאן אירם וואו הין לטאל . האדרט טונגט בוש
געגן אין איינעם טאל מיט דער נאל . דיא אויברין מושטן אהטירן געגן
אפיקה אין דיא שטאט . אונז אין אירן אין לויסן דיא מיטל אין גרושן
וואו האט :

דיא מיטל וואו דיא אויברין אויף זיבן אונז לויסן טונגט מן .
אין גיטעהן גרוש הערען ליד . איר קינע בון מן אהטירן דער קוינע
בן הירד אונז אין וואלדן זייער קנעכט . וואש זיח האטן גרעט אין גיטעהן
גאר אונז גאר רעכט :

בן הירד זיך בור בארן אין איר קאמאר הין זיין . דא שפראכן זיין דינע
דו גאלטט אונז גיטעהן זיין . וואו האבן שטעט גיהורט וואו דיא קוינע
בון ישראל . זיח זיין גאר דר בארמין ווער מן איר האט געזעל :

טאל אין זאק מן דיינא לענדן אין שטריך מן דיין האל . דו גלייכן מן
וואו אונז בן הירד שפריך אונז עז אלש . דא קאמט קוינע אהטיר
אונז באטן מוס איר לעבן . זיח שטעלטן זיך דר בארמין אונז ער מן עז
וואו אונז געבן :

אמ' וילן אחאב ט' בוש לבר קזינ' לובזאמ' . זי'א אונ' הויט נ'נעד'ר'ג
איר האבן נ'רוש' שאמ' . וור זיין נ'וועגן און נ'רעכט דען טוט הון איר
ב'ור שולט' . זי'ט אונש' נ'נעד'ר'ג אונ' נ'עבט אונש' אויערן הולד'א :

אונ' אויער קנעכט בן הדד דער אנביט זיך אונטר אויך . ל'ושט אין
הולד' נ'יוויס דש' ער נ'ט מער וולך . ער וול' הויט אונ' אויאר מער
אויער דינ'ר זיין . אחאב זיך דער באראט אונ' נ'נ'ן אים אין זיין הער'ן
הין איין :

קזינ' אחאב שפראך לעבט טיארט מיין ברודר נאך . זי'א האטן איין
נ'רוש רויאן דש' ווש' נ'רוש דוך . זי'א ענטוורטן אים ב'יהענר בן הדד
טך לעבט . אחאב ווש' אים הולט אים הערל'ן אין וריד'ן ער שו'עבט :

ער שפראך ברענגט איר בן הדד ער קאמ' ב'יהענר דאר . אויף זיין
וואגן ער אין זעלט דא ער זיין ווארד נ'וואר . בן הדד שפ'ר'ך לו אחאב
אך וול' דיר וודר נ'עבן . ווש' מיין וטר דיין וואטר נאמ' ב'י'א זי'נמ' לעבן

אין מי'נ'ר שטט דאמ'ק וולשטו איין נאשן בויאן . אז מיין וואטר הוט אין
שארון עז'נול איך אויאר רויאן . דז' איך דיין וי'נד וואר איך הב' טורל'ך
נ'טון . זי'א ב'ור שריד'ן איין זיכרהייט אחאב ל'ש' אין מיט וריד'ן וון :

עש' קאמ' איין נ'בי'א אונ' שפראך לו זי'ר'ס נ'עולן . נ'ט הוט ג'טפראכ'ן
אמ' ל'וש' דיר עש' נ'עולן . דז' וולשט איך שלאגן דז' זי'שט איר וי'נט
אורד' הולט . אבר דער מן אין נ'ט שלאגן וואלט :

סן שפראך דער נ'בי'א דז' הושט נ'ט רעכט נ'טון . דז' הושט נ'ט נ'טון
ווש' נ'ט וול' הון . אז באלד אז דז' בון איר נ'עשט אין ל'יווא ווערט ד'ך
ד'ר שלאגן . עש' ווער בעשר דז' טעשט ווש' נ'ט טוט זאגן :

דער נ'נ'ן דיין שטרוש' איין ל'יווא אים ב'יקאמ' . ווי'א באלד ער אים זיין
ל'עבן נאמ' . דער נ'בי'א נ'נ'ן ל'י'נמ' אנדר'ן מיין . דז' וולשט איך וואל'
שלאגן מן דען קאמ'פ'ן הין אן :

דער מן שפראך איך ל'וש' איך נ'ט לאנג' ביטן . דש' איך ד'ך וול' שלאגן
דז' הושט איין זעל'ניאן זיטן . ער נאב' אים נ'טי'א מכות לו דער זעלבן
שטונד' . אין דש' וול' הין איין מוכ' איין ט'פ'יא וואנד :

אמ' דרחק' ל'ש' זיך דער נ'בי'א שלאגן אל'א הערט' . וועגן ער ו'שט וואל'
דש' עש' :

דשעט ישראל אויבילן ווערט דורך גולט זיין אין כפרה דורך בלוטש
טראפסט דער דרום וואו גביא גינגאז זיכט קאפן :

דער גביא לוך ט דעם קוירן אונז היט אין גרוש וואנדן . אונז היט
זיכט אונז היט ער נאך בור בורדן . דש אין דער קוירן רט קענט
אונז שרייב דעם קוירן אן . הער און האט און גיטלעך דש האט דער
גטון :

אך גיט אין איינס שטרייט אין און קאמט אונז אונז גיט . ער נאב אונז
נו ביהאלטן אין און היט ער גיטאונ . אונז בורד אונז און רט לויסן
הין . און וויל דיר אין גיטאונ אונז ביהאלט אונז און :

לויט און לויסן בור און הויט דין לעבן . אונז און לענטער נאב
אונז אונז גיטאונ . דעם גיטאונ נאב און אונז היט און און . דר
ווייל און גיטאונ אונז דרום אונז טרויארט אונז און :

און אישט דער גיטאונ דר בון אונזאונ . דרוי העט און און
גרוכט און ביוון . און וויל יענע דרום האבן איין לויט . און ביט
און לויט הער העלפט אונז דש און לעבנד בלייבא :

דא שפרך דער קוירן אונז און דיר דש גיט לעבט . דא אונז
ווערלך האלטן דש אונז גיטאונ לעבט . ווארנט נאמסט דיר און איינס
האלטן זיין גיטאונ . אונז לויט און לויסן דר בון אונז גיטאונ :

דש טעט אונז דער גביא דעם קוירן לויט איינס בייט טפיל און . דש
ער געלברט אונז טפירעך גולט דש ער ווער שולדן לויט דער טאג .
דער גביא ווי ביהענד דעם אונז ער אב רש . דער קוירן און
דר קענט דש ער אונז דער גביא היט :

און שפרך דער גביא לויט דעם קוירן און בור לויט . גיט האט גיטאונ
דש זיין דיר בור וואר גיטאונ . גיט האט דר אונז קוירן און ווערט
וודר קואן . דא אונז און רט לעבנד האבן גולטן זיין לעבן אונז
און האבן גיטאונ :

דא האט גיט ווינט לויט לויט זיין און זיכרהייט . דין לעבן הויטאונ
און זיין לויט און וואר היט . דין און און שטט זיכט באלך
ווערשט אונז גיטאונ . דא ווערשט נאב באלך ווילן דין לעבן :
גוט

נָט דער הער האט דיר מענכֿן שטארקן טון לִימָן . ער האט דיר
נברוכט אין דש נעץ דו קאנט דך ניט רימן . דו האטט בן הדד לושן
ליהן דו האטט קין דען טוט . ווא עש דיר האלט גינעלט האב דיר דש
בוטן ברוט :

דער קוינץ ווש לורנער נען הייס אין זיין הויז . ער ווש נאר גרעאשין
עו וואלט איס ניט זיין אויז . דא היימן בלייב ער לו שארן אין דער ויל
נעטן שטט . מערקט איר נון ווייטער אונז ווש ער אבר טאט .

נאך דען דארף דינן איינש טגש ענןשטאך . דש דער קוינץ אחאב
בייא זיינע הויז דר זאך . אונז אויך בייא זיינע פאלשט נאר איין וויין
וויין גרטן . ער גרובט ווער ער מיין אך וואלט אין וואל אנדרש ווארטן

אין אן היש זך גבֿות דער דען וויין נארטן הט . דער קוינץ שפראך
לו גבֿות אונז אין זער בט . ליבר גבֿות ור קוינץ איר דען וויין גרטן ויין .
אך וואלט נערן מיט דיר וועכטלן אויכט עש אנדרש גיין :

אך גב דיר אין בעשרן אדר איר ויל דיר אין בינלן . וועלכש דו לומ
ליבשטן וולשט זאך איר דיינן גיאלן . איין ווארן נארטן אך דרויש
אך דאריין וואלט איר שפאלירן . דו אלשט איר זיין ווילן דאראן
אלשט ניכט ור לירן :

גבֿות שפראך לומ קוינץ דש טו איר ווערליך ניט . דא זיא נָט בֿור דו
איר איר ביט . איין וויין נארטן האב איר גערבט בון איין ורוינרן
הער . איר וואלט אין ניט נעבן חוש נאדאט ווער :

דער קוינץ נען הייס וויא זער עש אין ור דרוש . דש ער ענ איס בֿור
זאגט זיין לארן דער ווש גרוש . דש איס גבֿות יזעאל דען וויין נארטן
הט בור זאגט . איר וול איס מיין ערב ניט נעבן ווש ער אין איר גבט :

דער קוינץ ליגט זך כידר בור אונאוט טעט ער דש . ער וואלט וודר
עטן נאך טרינקן אויף גבֿות טרונ ער הש . דך מיט קיינע גינעלט נען
ער ניט אין זיין אויט . איינע דש זיין לו נעמן ווש ער הט נָט :

וויא וואל די קוינץ בון ישראל בויז ווארן . דך טורשט ער וודר רעכט
ניט אויבר ווארן . דש בולק העט ער ניט גליטן אין קיינן וועג . זא
העטן דא קוינץ בור אכט אז ווען ככט אן אין לעג :

אזל

איזבל קאם הייבט אונז נאך דעם קויניג לוי. זיא שפראך דו טושט נאך
אז דיא קינדער אין דער וועג. מיט וועס ווילשטו טאמלן ווארום וואלטו
ביט עשן. ביטשטו דעם טורכט אודר הושטו דך בור געשן.

דא שפראך קויניג אחאב דש וויל איך דיר זאגן. עש לייט איר נאך
שווער איך קאן עש כטבור דאגן. ער שפירך איך זאגטו נבות זיין
וויין נארטן וואלט ער איר געבן. איך וואלט אין אים ביזאלן אוב עש אים
ווער עבן.

אודר וואלט אים געבן דעם בעטטן וויין נארטן דרום. ער הט איר
אן נבארן אים נאכט דש וויל קרום. אונ שפראך דו איר איך נב אין
כט היין. אונ דש דו איר געבשט אל דיין נט לונדון.

דא שפראך דו אים איזבל אישט עז ככש ווען דש. איך וויל דיר דעם
יאמר בוילן. דיר אונש ווערדן בט. ווא טושטו אונ קינדש זיין דש
דו איין קויניג ביטשט. איך האב כט גיוואשט ווש דיר גיווען אישט.

געזט דך לנס טיש אונ האב אין גנטן אונ. נבות וויין נארטן אונ דיר
ווערדן אודר עז טוט אים מארנט. איזבל ליש אין ברב שרייבן
אין דש קויניגש גשטאלטן. דו דעם ורייטן הערן אונ אויך לונדעם
אלטן.

דיא אין נבות שטט זאשן אים אחאבש זיין דראן. איך טוא אייך אונט
ביטן ורייט אונ אויך אונ. איר וואלט אייך לונדעם וואלטן אים איינשטעלן
מאכן. ווער עש ווערט לונדעם ברעכן דער ווערט עז כט דר לונדעם.

זיא אונט אין הייאלד דעם הערן אונ דעם אלטן. געזט איר נבות אונ
איר וישט אייך וואל לונדעם אלטן. אונ ביטשטעלט איר לונדעם מאכן דיא
מאש ערדן זאגן איר וואלט נבות ועלן ער אישט שולדן לונדעם שאלטן.

אונ דש לונדעם זאגן ער האב גשולטן גנט. אונ אויך דעם קויניג ער
גשולטן הט. האלט דיא נאך בור שווען נבות וויל איך לונדעם זיין לעבן
אונש ער לושן איך האב דיא ווייל קיין רוא.

א וואלט דיר אין איש זיהא אונ וואלט אונ שטיין. שוויינט מאירט טטיל
מיט אייך וויל איך איר וואל איינ. דיא הערן אונ דיא אלטן דעם ברב
מאכן דיא גוואר. זיא הובן דך איין אונ נאכן לונדעם נבות דיר.
דא שפראך

זיא שפראכן לז נבֿוֹת דער קוינֿ אונז נבֿוטן הוט • איין נאשטאג זאָ
 ווד האָבן וואָל האָט לז גֿעט • ווער עש ווערט ברעכֿן דעם טוט עג כיֿ
 גֿעט • דאָ הערן אונז דאָ אלטן האטן איין בויזן מוט •
 עש וואָרן איינל בויזונכט שעלֿק אונז בור רעטר • אונז טעטן אן דע
 גֿעטן אן אז דאָ אויבֿל טעטר • ווען דאָר אן נבֿוֹת ווש נאָר איין ורואַ
 אן • אן דעם ביתֿ האָקדש הוב ער לז זינגן אן
 ער הט דאָ בעשט שטימ דאָ נאנט הוט ניהאט • ווען ער אויףֿ נֿינן
 גֿען ירושֿלם אן דאָ גֿעט שטט • אונז נער מיט נעלשפֿט אן דעם
 טעמפל זיין גֿעזאָך • דש עש לז גֿעט דעם הערן הוך אויףֿ קלאַנג •
 ווען עש קאָם לז נבֿוֹת טורשט מיט זינגן • דש אן מיט זולט
 שפרעכֿן ישראָל דרום אויףֿ נֿינג • בון וועגן זינר שטימ אויך טעט ער
 עג ורואַקייט • דאָר אן נבֿוֹת וואָשט מיט בון זיין הערלֿן ליד •
 אונז נבֿוֹת זש בייא דען אלטן אונז הערן • דאָ קאָמן לזוין ואלשיא
 גֿערם מיט אירן בויזן מערן • אונז שפראכן לז דען אלטן דאָ וואָל מיר
 אויך זאָגן • דאָר אן נבֿוֹת אישט ווערט לז דר שלאָגן •
 מיר האָבן ניהאט דש זולט איר מיט ור שלאָפֿן • גֿעט הוט ער נישולטן
 אונז דען קוינֿ נער טון שטרופן • דאָ דש דאָ שעלֿק הורטן זיא נישפֿן
 אן אן • אונז נאָר נישטרענגלֿיכן אונז איין שולדיגן און •
 ער וואָלט זיך נאשט ור ענטוורטן זאָרט וואָלטן • ניין דו שלאָק דו
 הושט גֿעט אונז דען קוינֿ נישולטן • זיא לזוהן אן אויש בור דאָ שטט
 ביהענדן • אונז דר וואָרפֿן אן מי שטיינן אַלדא מיט אירן הענדן •
 זיא אונזוטן זינזל וואָ נבֿוֹת ווער ור שטיינט • זיא האטן זיך מיט
 זינזל היימליך בור איינט • דאָ אלטן בור רעטר אונז דאָ אלטן
 בויזונכט • מיט אירן וואָלטן לזיגן דאָ זינזל האט לז נירכט •
 דאָ זינזל דש הורט וואָ נבֿוֹת ווער טוט • זיא שפראך לז קוינֿ אַחאָב
 אַך זאָן דר דש בוטן ברוט • אירב נבֿוֹת וויין נאָרט דעם ער דר מיט
 גֿעבן הוט • אונז קיין זאָבר אונז קיין גֿעלד ער אישט וועלדֿ טוט •
 סון ווש דער וויין גֿעלדטן נאָלן מיט דעבן ויין • ווען ווער דאָ טויט דער
 קוינֿ דער גֿעלד ערביא אישט זיין • דאָ דש הורט קוינֿ אַחאָב וואָ
 אַא

הוא ער ווש . ער כדרט אין דען גארטן אונד וואלט זיך ליין אין דען גארט
אחאב וואלט יא ערבן כבוד וויין גארטן . גיט שפרך צו אליהו דען גאסט
רט לענגער ווארטן . אונד נא צו קיינען יאראל אונד צו טרעט אונד דען
וועגן באלדא . דען כבוד וויין גארטן ער רט לאנג ביהאלט :

שפרך צו אונד דען רונד דען בויג און . דען הושט אין אונד אונד אונד
האשט דען אונד זיין ערב און . שפרך דען גיט הושט געפרונד דען כבוד
טוט אשט געשעהן . איך נאך דיר און וואר דען ווי אונד אונד אונד :

גלייך און דער שטעט דען דען האט האבן געלעקט זיין בלוט . דען אונד אונד
דען דען דען אונד לעקן ער שטעט דען דען אונד . נון ווש דער געט אליהו
אין געבט געטש רט טרעגן . וואר באלדא ער אחאב צו טראט דען וועג

דען אחאב אליהו נאך אחאב שפרך צו שטארן . דען בייטש און רעכט
ווייכע הושטן איך אבר געבארן . אליהו שפרך דען וודר אונד ווא
געבאלט דיר דען . איך האב דען צו אונד געבארן גיט דער טרעט דיר הש
גיט ווערט דיר בוישן דען גרושן איבר אונד . אונד אונד בויברייא צו
טרייבן עש טוט זעלטן ווט . הושט מן און געשן ווש דען הושט געשן .
ווער קאן עש אלש דען גיט געבט הושט געשן :

דען הושט אין דען ספר תורות נאמ גיט איש געמקט . אונד נאמ
דער אפגער הושט דען געלעקט . בויג ווערט קאמ אונד דען און
ווערט דיר אנדערש לויין . הייט דיר דען העלפן דען געט בון שוין דען
גיט וול דיר אויב דען נאמ וול ער איש געקן . אל דען דען געבט
אונד דען אונד קאמ דען שרעקן . הושט רט געבט ווש געבט אונד
געטש אשט געשעהן . און ווערט געשט און געשט אונד בון דיר געטן :
בון דיר זול רט איבר בלייבן דען אונד דיר צו העט . דען האט דער
דען ברוכלט און דען וואנט . ווש געבט אונד געטש וודר און .
נאך דיר אשט ער כיש און ווערט דען רט שפאן :

אונד דען ווייבא דען ווערט רט צו געשטן . אונד געט בון געט דען
האט וועקן דען עש . אונד אונד אל דען דען דען דען דען דען דען
דען האט וועקן דען עש בון און ווערט דען :

פ דען דען

דיא אויף דעם ועלדא שטערבן דיא בױן ווערן דא נא פפֿלוקן • עש
נאט קױכן אַחאַב און ווערט דרך הרומ רוקן • דיין וויבא אױל הושט
נבֿולט האב דיר דען שארן • דו ווערשט וואל בושן די הייטן ווארן •
דו הושט דיין טאן נרושי בױבריאָנטון • אין ווען אלר בֿולקר דיא גֿט
הוט אַ טרייבן און • ווען איר נרושי אַנד קױכן דיין נאמן כט גלייכן •
זיא העטן דיר מיט אירן אױגן ווייכן :

אַחאַב נאך זער דר שראך דא ער דיא ריד הורט • זיין קאפֿן ער
בוקט זיין וארב האט זיך בור קורט • ער גרובט נרושי ליידי אויש דער
מושן ווא • ויל אַנט הט ער נטון אונז אויבר ווארן דיא אלט אַ :

אַחאַב נאך הייט נא הויז אליין ביי דען ווערן • ער טרש זיין קליידר
אין זך טעט ער אן זיין לערן • ער לַנט זיך אויף דיא ערד אונז וואלט
כט ראשטן • ער טעט כֿכש אַדרש דען בעטן אונז ואשטן :

גֿט שפראך נא אליהו ווא נועלט דיר דש • אַחאַב מאכט זיך אַנטר
טערגאָר ווא ער נרושי • דוך ויל אַך עג אן געהן אונז זעלן בדייט •
אבר אין זינש גושט טאן ברעכן אַך עש ביזיט :

נאן לושן ודר דש טטון אונז זאן וויטר דאר • אין נאנלר דרייא יארן
כא קיין שטרייט וואר • נאדשן דען ואלק ארמ אונז ישראָל נאואר •
אַחאַב וואלט אן היבן זאנט אונש דש בוך ור וואר :

אונז דא עש סן קאמ אין דש ודר יאר • דער קױכן יהושפֿט בידוכט
זיך נאואר • אונז וואלט ליהן אין קױכן אַחאַב אַנט נא קױכן ישראָל
ער זיך נאך • דר ט טרונג אין זיין זון אונז נאנאס נאך

יהושפֿט ווא נאטאָגרט מיט קױכן אַחאַב נאואר • עש ווא דיר קױכן
יהושפֿט ווא אונז דש אישט וואר • אַחאַב שפראך נא יהושפֿט דוא
קואשט איר רעכטעבן • אַך וואלט דרך ווארליך אונז קיין נעלט נעבן :

דא שפראך קױכן אַחאַב נא אל זיין קנעכטן • מיט קױכן ארמ אונז
אך אבר נעכטן • מיין נאט שטט ראמות נאגד הוט ער טון ערבן • אַך
ויל אַס דאָרט לושן אונז גאט אַך דרום שטערבן :

מיין ליבר שוואַר יהושפֿט הילף דו איר נא שטרייטן • נען שפראך
קױכן

ע' דר נישפראכ' מיט דיין איינן הורנר ווערשט אן ארם וואל נראכ' :
 דא מיט גלשטו גאלטו שטושן קיינר ווערט אויבר בלייבן . אונזאנטן זיא
 אל ווער קן עש אל דר שרייבן . זיא שפרוכ' רייט נען כאמות' נאָלער דו
 ווערשט בילויקן . גוט הוט נישפרוכ' דו ווערשט דא האקן לו שטויקן :
 דער בוט נאָן בהענד נאך דעם ווארן גביא . דער בוט שפראך לו
 דעם גביא איך זאג' דיר אל היא . דש דעש קוינש גביא אל גלייך
 זאגן גוט . דו גלשט אויך אא רידן וולטו וואלן מינע אונט :
 לו אים שפראך מביא' אז לעבט גוט דער הער . דא ווארהייט וויל
 איך זאגן ווש איך בון גוט היידן ווער . דא מיט נאָנער דא היין דער
 קוינ' בונט אין לו ארם . זאלן וור נען כאמות' נאָלער אויף דא ארם לונ
 אדר גולן איד עש מיידן . דער גביא לונ קוינ' שפראך . נא ורייל'ך
 אויף נאך וואל טעט דיין זך . ווען גוט דער הר אין דיין האנט ווערט
 ער דיר זא נעבן . האב נויארט אכט אונט לוש קיין לעבן :
 דש רידט דער גביא נאך דין איינע נלעכטר . אבר יהושפט מערקט
 אויף אז איין גוט וועכטר . ער נאך וואל אהאב דש קיין ערשט דא
 ווש . דען גביא ורנט ער וויטר נאך איד בוד באש :
 איך טא דך בישווערן ביא דעם ווארהאפט'יגן גוט . דו גלשט איר
 רעכט זאגן ווש גוט נישפראכ' הוט . דא זייט דער גביא איך וויל דיר
 זאגן . ווערדן ישראל ליהו' און ווערט אין וואשט נאך זאגן .
 ישראל זיין אז דא שוין דא קיין היידן האבן . גוט הוט נישפראכ'ן
 ישראל גולן ווידר היידן טראבן . זיא האבן קיין רעכטן הערן הייט זיא
 ווידר קעק אדרמאן דין זיין הויט . ווערדן ישראל אויבר נאך אא ווערט
 שוין הויט :
 דא שפראך קוינ' ישראל לו יהושפט אא . איך האב דירש נאך נאנט
 אויף דער שטט דא . איך ער הוט אל זיין טאט' קיין גוטש גינאנט אויף
 איך . זא עש איד ריט נאך טון אס ווא דאכט דיר :
 דא שפראך דער גביא איך לוש איך ריט איר מאכן . איך וולן גוטש ריד
 זאגן אס נעלט עש מיין ראבן . איך האב גינעלן גוט אויף זיין שטול
 זיין . ע' דער רעכטן זיין איך לנאך זיין בית דין מיט וולן :
 ראנט

כאנט אל אים נדעלעך דש גַט אין גיט האט . זיין איר אישט אומטון
אם איבער אל ווען קיין ארט האט גַט . גַט דער הער שפּעך ט זינס
בית דין . ווער וול אַחאב איבער רידן דש ער ליכט דא היז :

אין דיא שטאט ראמאנע נאָעך דא ווערט ער דר לָטן . זיין בויבע דיא
ער האט גַטריבן דיא בלייבט ריט וד טווען . און וואס אין אן רייז ער
אויס ווערדן ט ריכט . ער זיא לאַנג אַדער קורץ עש אים דוך גַטריכט :

דא שטודן דיא עקל איינר רעט אים איינר רעט אים . איין לבר גב זיין
רוט אַחאב גאַלט ווערדן גַטלאַנג בלא . דא גַנג אַיש דיא זיל בון גבוא
אם שטודא דא בור גַט . גַט וולטו איר דר לויבן אַך ברענג אַחאב
אין טא :

גַט שפּראך טו גבואַ אים וואס וולטו טון . דיא זיל שפּראך היז ווערד
אם וול אַך היז גון . אים וול דען וואָשן פּאָרעם בור וואָן . אין דער
ווארטן דש אַחאב גאַלט ווערדן דר שלאָנג :

אם וול טו אין שפּרענג אַחאב ווערט גווען . אַך וול אַך אן אים רענג
זיין גלויב אַיש אים טו ריכ . ער האט אַך לויפן טויטן טו און בור שלאָנג
זאָן . זיין לעבן וואָש ער לויפן גַט ווערד טו דער זילן טעט שפּרענג :

גא ורייז דיין אַיש דו ווערטט זיא איבער רידן אל . אבר קוס ריט
ווערד הייז האב דיר דיא וואָל . דו וואָשט בון איינט וועגן לונג דש דו
דיך וולטט רענג . אַך דר לויב דירש דש וול אַך דיר בור שפּרענג :

דו גאַלטט ריט ווערד טרעטן הייזן אין דיא עקל שר . און לייט דיא
קיין לוינער טון גא היז דאָר . דו וואָשט דך איינש דר וועגן קלויב איינש
אם צוואַר . וואָש וולטט טון דש גאָן היז מאַר :

חן מערקט ליבן לויט וואָר גרוש וואָש דיא קאָה . דש זיא איינש דש
גבואַ גאָה . טו רענגן אן קוינץ אַחאב אים וואָלט דך בור וועגן . און
אַחאב גל טויטן אַיש פּאַר אַכר אַיש דעגן :

און וואָן אַך דיר קוינץ אַחאב זיא גאָן אַיש וואָלש אַכר . גַט וול דיר
אביז דו קומטט ריט ווערד גאָט . דיא גַנג טרעטן און בעגה אים שלאָנג
אכּהא אַיין גיין באַהן . דש ער זיך הרעס טרעטליט אַיש זינס אַהן :

אם שפּראך טו אַכּהא וואָש ווערט האט דך אן גוועט . דש גַט אַיש דיר
טו פּ .

דעט עו ווער רעכט דער דיר אויב טעט . דא ענטווארט איך מִכִּיָּה
עו ווערט קומן דער טג . דו ווערשט דך ור בערן דש דך גַּטט שלא
דא שפראך קוין . יִשְׂרָאֵל שְׁלִימָה מִכִּיָּה דא הן . און האכט אַמּו
דעט הַיִּבְטָח און נאָט איך . און דש קוין גַּטט און יאָש גַּטט איך
ביבעלן . און אל און אָמֵן גַּטט און דא דא דא דא שטעלן .

דא שפראך דער קוין שפראכט עו גיט איין ערשטליך גבול . געבט
איך טעטן איין וועלכע ווער און ברוט . ביז איך איט וויד ווידר הייט
קום . איך וויל אדאש מיט שטעקן בן איך אנדערש ווען :

דא שפראך מִכִּיָּה ווערשטו איט וויד ווידר קערן . גאט און איך
העכט און דא דא דא דא דא דא דא . עו אושט איך אויפן רואן גאט
איך אייך איין לונגן . דו ווערשט ווער דא דא דא דא דא דא :

איר הוט מיט גאט בון דין ווידר קומן . דא וואלטן נביא איך
יך אדא האב איך עו ווערן . דו אושט ווערליך שטען דין גאט רייטן
ד שרם . איך ביט עו אויך אלן גאט ענעקן און גיט דרויף איין ענעק
אדא גאט גאט גאט . איט הערש קראפט . און הוּשָׁפֶט
קוין גאט וואר עו העט גשט . דא שפראך קוין יִשְׂרָאֵל גאט קוין
וואר . איך וויל איך באר ענעקן דש און איך מיט קענט דא :

אבר דורפסט דער גאט ביהאלט דין קליידר און . ער הוט עש
איש איין איך גשפילט קוין איך און דין און . אדא ור ענדרט דין
קליידר און קאם אין דען שטרייט . נון הוט קוין איך גבולן גאט דער
גייט :

דען גאט דרייט קוין דש גאט גאט רייטן . אלן איין קוין
יִשְׂרָאֵל און גיטש איט קין שטרייטן . איך בן איך וויינט איך וויל
איך ין איך רעכט . אדא ווער איך באנדער ווער און קוין שטעק
דעט קוין איך רייט גאט און שטרייטן . דא און דאט קוין
הוּשָׁפֶט איך דא דא רייטן . דא גיט עו ווער קוין יִשְׂרָאֵל און
און דא דאטן . און גאט דא דא שווערער און באן דא איין שפאטן :

דא דש הוּשָׁפֶט דא דא ער שרייב ווער גאט . איך גאט מיט דין
גאט

נָטוּן אֵיךְ אֵיין וּלְטִיגֵיךְ וואָס . ור נָב אִירשׁ לִיבֵר הָעִיר גֵּט אַתָּה עַשׂ .
 אַמֶּדֶשׁ רִיט גֵּיזִין . דאָ קענטן אֵין דאָ רִיטֶר אונט שטעקטן ווידֶר אֵין .
 אֵיין און טָך זיין בּוֹג אונט שוּש און נָבֶער . אֵין דער יוֹדן הויפֿן און וואַס
 רִיט בּוֹן וואָס הָעִיר . אונט טראָגֵיךְ גֵּיזִין קוִיכֶךְ יִשְׂרָאֵל דּוֹךְ פֿאַגֶנֶד יִבֵּר
 דּוֹךְ הָרִישׁ הֵן אֵין . דער פֿיילֵךְ גֵּיזִין אַס אֵין זיין לִיבֵר דאָ קונט
 רִאנֶט בּוֹר זיין :

אַמֶּדֶשׁ הָט ור עסֶדֶט לִי אַל אֵין בּוֹאנֶט . גֵּיט גֵּט קֵן עַשׂ רִיט הָעֵלֶם
 ער קענט אֵין דּוֹךְ אֵין וואַס . דאָ אַמֶּדֶשׁ בִּלֵּט אֵין אֵס שטעקן דאָ
 פֿיילֵךְ ער שפּרֶךְ לִי דעם בּוֹר און גֵּיזִין גֵּיזִין .

ער שרִיבֵיט אֵס קער אַס דען וואָס . אֵךְ בּוֹן לִי ער קראַךְ אֵךְ קֵן
 רִיט אַמֶּדֶשׁ וואָס . דער שטֶרֶט וואָס גֵּיזִין אֵין דעם גֵּיזִין טאָג .
 דּוֹךְ הָיִל זיך דער קוִיכֶךְ אַמֶּדֶשׁ דֵּר ער רִיט :

דֵּר ער יִשְׂרָאֵל רִיט אַל אַמֶּדֶשׁ וואָס אֵין גֵּיזִין אֵין . דער קוִיכֶךְ
 שטאַרֶב אֵין דען אַבֶּט דֵּר בּוֹך אַמֶּדֶשׁ וואָס . דֵּר בּוֹלֶט רֵן דּוֹךְ דען
 וואָס אֵין דאָ ערֶד . ער וואָס בּוֹר בּוֹר קֵן דער אֵין וואָס ער רִיט
 וואָס :

אֵין אַמֶּדֶשׁ לִיךְ הֵיט לִי אַמֶּדֶשׁ לִי שטֶט . דער קוִיכֶךְ וואָס בִּיזִין
 לִי שאַרֶב ער זיין גֵּיזִין הָט . בּוֹן דען גֵּיזִין בּוֹלֶט דֵּר אֵס אֵין
 לִיבֵר . קאָס גֵּיזִין אֵין דאָ שטֶט דאָ קֵן וואָס גֵּיזִין :

דֵּר בּוֹלֶט לֵעֶקטן דאָ הָט גֵּיזִין אֵין אֵין . אֵין גֵּיזִין
 אֵין אֵין גֵּיזִין אֵין דֵּר גֵּיזִין . סֵן הָט זיין ווִיבֵר דֵּר אֵין
 אַמֶּדֶשׁ וואָס לֵשׁ אֵין . דאָ שטֶט גֵּיזִין אֵין אֵין :

אֵין אֵין וואָס אֵין הֵיט ווִיבֵר . וואָס דֵּר קוִיכֶךְ וואָס
 נִשְׂאֵר קאַלֶט אֵין זינֶט לִיבֵר . וואָס ער דאָ בּוֹלֶט אֵין דֵּר אֵין
 וואָס . וואָס ער לֵשׁ אֵין בּוֹר אֵין אֵין :

ער גֵּיזִין מֵן אֵין וואָס גֵּיזִין הָט . אֵין וואָס ער גֵּיזִין
 גֵּיזִין אֵין שטֶט . אֵין דאָ הָט בִּיךְ דֵּר דאָ הָט
 בּוֹלֶט . אֵין וואָס דֵּר קוִיכֶךְ אֵין :

אֵין קוִיכֶךְ בּוֹךְ בּוֹן יִשְׂרָאֵל שטֶט ער גֵּיזִין . אֵין קוִיכֶךְ

זון דער מאכט זיך הייזן . אומוואנד אן זיין שטאט קויפן אומאן
אין קויפן בלייבן . אומוועלן בון דעם קויפן . הוישעט איין טייל שרייבן :

בויקן אומ דריישיק יאר ווש קויפן יוצא אלט . זיין מוטר הייז ענדע
הייט צו זיין מערין ואלט . אין ווען זייןש ווארטש אסא דער קויפן אויך
קן . אומ ווש ער טעט הייז וואקייט ער עש אן ריין :

ווש געט דעם הערן וואלן קביל . דש טעט ער הייז ולייש אומ הייז גוטן
וול . ער האט הייז קויפן . ישראל איין ורד קומאכט נואר . בור לאקא
זייט אומ בור עטליכע יאר :

אז נון קויפן ישראל צו טוט קיטשן ווש . אומ קויפן . הוישעט בון דעם
שטרייט קנאש . ער לוך הייז גען ירושלים אומ דא ער הייז קאם .
אז באלדא קאם איין קביא דא ער . הוישעט ור נאס :

דער קביא אין שטרופט . הוישעט ווש הוישטן גיטן . גולשטן איינס
בויאויכט אומ נאכ'ן קהולפן הון . וועט געט אישט זיינט דעם גולשטן
אויך ויינט הון . געטש לארן אישט קרוש אסא דא נאך קיטן :

דוך וול ער דירש שענקן דו הוישט דש בעשט גיטן . אומ אויך אליא
אפגער הוישטן צו ברעכ'ן און . אומ קיין אפגוט הוישטן וועלן לידן .
וועלכער גיט האט וועלן ברעקן דעם הוישטן לושן צו שניידן :

דאך קויפן . הוישעט אומ לוך זעלברט אויש . בון באר שבע גען
בערן אפרייט בון הויז צו הויז . אומ מאכט דש דא יודן ווארן ורום אל
קייין . דא דינטן געט דעם הערן קיינר שפראך דר צו קיין .

ער זענט אויבר אלריכטער אז ווייט אז אל זיין לאנט . ער שפראך
ליבן לוייט הויטט אויך בור שנט . בורכטט איר געט דעם הערן אומ טוט
אידרין דעכט . דעם ארמן אז דעם רייכן הערן אומ אויך קנעכט :

עש קאמן אויף . הוישעט וול ורעמדי בולקד צו ליהן . אז דא ווילרן
בויקן קאמן דא צו ליהן . דא דש . הוישעט נאך זיין הער'ן דר שראק
זער . ער שרייב אויף צו געט לוש אויש גיט ליבר הער :

דא קומן וול ורעמדי בולקד אומד לאנד וועלן דא ערבן . גולדש אומ זיין
עש ווער בעשר וור שטערבן . נון ביטן וור דרך הער דא אין דיינס
הייז

הויש • לויס אונז ריט אד דערבן אונז יעמדיקליכן איש :

איר ביטן דך גיט לויס אונז ריט אד זאגן • אויף דך ליבר וואר נעבן
וויר אונזר איין • וואלט אונז ריט העלפן ווא האט אדך וואל אונן • דש
איר זיין אל צומיילנד אן די קויפן צושלאגן :

גיט שיקט אים אין צייט דאס שפּעט אד זאגן ריט • גיט אישט דיר האלט אונ
שטעט דיר בייא אונז ארט • דא יודן ווארן אדולד מיט איינע צווישן
צוואק • אונז דא אונז מיט אירן פאזיצן דש עש אין דא וואלדן קלאק
דא שפּראך קויפן דאס שפּעט אד דעם וואק צווישן • זייט איר נאך אונז
אונז אים הערן צווישן • אונז אד דא יודן זונן אויף איר ווינט דר • זא
ווארן בור אל עט דש איר קיינר לעבדיגן וואר :

דא יודן אין דרייא טאג ריכט אונזשטעטן • ווען דש זא דא ווינט
איש זעהן אונז אין צווישן העטן • דער רויבא וואר א צווישן דש שטעט
ריט אונז • דא יודן וואלטן זיך וודר אן דעם וודרן טאגן :

אונז אין אונז שרייבן אונז אין אונז ציגן • אונז אל דא ריכט צווישן
דריין אונז קלייבן • מיט דערפון אונז שרייבן גיט ווארן זא ער לובן • בון
צווישן אדולדקייט בינאדן זא אונז טובן :

זא אונז וודר הייט זא האטן עש וואל צושפּעט • דער קויפן דאס שפּעט
בור אן מיט צייגן ריטשפּעט • דין איין נען צושפּעט וואל אין דא הייליג
שטט • אל דא בולד בור דאס שפּעט זא בורכט האט :

וואר דש אלש וול ווישן וויש דאס שפּעט האט צוטון • אים קויפן צווישן בון
צווישן אונז ערש וואל און • דש בולד בון אדוק איין קויפן אויף נאס • דא
ווייל ישראלי האט קויפן דין קויפן אויבר זא קאס :

אדוק אונז אל האט דין דעם קויפן בון צווישן אונז • אדוקט אונז אונז
איין קויפן צווישן ווארן זא אונז ריט • דאס שפּעט אונז צייגן אונז אונז
דער וויש צווישן • ער וואר איין צווישן אונז גיט וויש אים צווישן
דאס שפּעט שיקט נען אונז אונז שיי אונז • ער וואלט אונז ברענגן
גילד דא שיי אל אונז ברוכן • אונז קויפן ישראלי אונז צווישן ער זיך צווישן
וואלט • איר וועלן מיט אונז דא דש גיט גילד :

דא Q i

דא וואלט יהושעס ריט ווען דער נביא צו איים שפראך • דו געזעלט
דיך צו קוינץ ישראל דרום דיר דיין שיף צו בראך • דורט אין ענין
נבך דא אנבט אים ווידר יהושעס • צו אהיה ון אחאב קוינץ ישראל
עגיר שט :

איך וואן דיר קוינץ ישראל צו דיר איך איך ריט געזעל • מיר לייט ריט
דראן אובעש דיר שון ריט געזעל • איך געזעלט איך צו דיינע וואטר עש
איסט מיר נאך ליד • איך מאן דש וואל שפרעכן ביא מיינע איד :

אום געטעך מיר דען ווש דען שאדן איך דוך העט יאך וול איך דיינ
מושן אום נבך דיר נאך גיט • ווען אל מיינ טראכטן אישט נויארט אויף
יער וועלט • עש לישט זיך נידען אומדור לירן דש בויז בור שנייט געלט

בון יהושעס ורומדייט אין קוינץ בוך בון יוצא עג שטעט • ער בור נין
אז זיין עלטרן צו ירושלים מן אין בראבן העט • זיין עלטרן מן היש
יהושעס איין קוינץ ווארד ער דא • אז ורום אז זיין וואטר ווש ער ריט אה

נאן היבן ווידר אן בון קוינץ ישראל צו שרייבן • אום קוינץ בון יוצא
לשן ווידר איין וויל בלייבן • אהיה ווש צווייא יאר קוינץ דש בוך וול
אורש וואן • ער טעט אלש בויז אין געט הערן אויף :

לייך אז זיין וואטר אום וואטר אום אז יבגעמ ון געט • דער ישראל אכט
אינדן אום אופט געטן הט • ער דינט דען אפגוט בעל דש ווש ווידר
גט • אום דער יודן גלויבן ווש איים איין גרושר שפוט :

דער קוינץ בון מאב וואלט אחאב דיין צוואר • נאך טוט קוינץ אחאב
וואל אין דען געלבן יאר • ער ווידר שפערנט אן אחאב ון דער היש
אהיה • אום ווש ער ווידר אין קונט טון דש טעט קוינץ מאב דא :

דא ליש אהיה בוואן איין הויבש לופט הויז • דער בודיק ווש געטערט
דש ליכט שיין הדיש • דיר קוינץ אהיה ויל דורך דש געטער • אומ
נך געטוידר אז העט אין דריין געלאגן דש וועט :

דער קוינץ ווש קראנך בון דעם ואל ווא גרוש • ער רופט זיין קנעכטן
ער הט ווילאן און מוש • ער שפראך צו זיין קנעכטן בון מיינט וועגן
וואלט איר נון • איין גט היש בעל געבט אין דעם ליגד עקדון :

דען וואלט איר בורשן אוב איך אויף ווארד שטון • אל היא בון דינס וואל
אום ווארד ווידר אום נון • אום ביט דיין אפגוט בון מיינן וועגן גרוש
אום

אזכ איר גרושן . אייער אקליכר ביגלד אדך עג אין וול גנישן לושן :
דיא בוסן הובן זיך אויף אונו וואלטן גען עקרון נון . דא שפראך דער
ענגלי קוטש צו אליהו דו גלשט מיט לענגר שטון . נא דען בוסן אכנגן די
אליהו לושט שיקן . אדך וול אימאש ווענדן ער ווערט זיך מיט דעם
מיט וליקן :

אזנו שפריך צו אימ אז אב קיין גוט אונטער ישראל זייא . דאז ער געט
צורשן צו דער אפגוטרייא . דרום הוט גוט נישפראכן דו בעט דא דו
בישט אויף גלעגן . דר אב ערשטע מיט ווידר אונו ווערשט מיט לעגן
דא נאנגן אליהו אונו נאנט דען בוסן דיא מער . דיא בוסן קאמט צום קוינ
ער שפראך בון וואן הער . דש איך גער וואונדערט דש שפרכן דיא
בוסן . איין מאן אישט אונש ביקומן דער הוט אן נאר לאנגא לטון :

ער שפראך צו אזנו ווידר אלן דיר ווידר נאמן . איז קיין גוט אונטער ישראל
אזנו לוש דין בושטשט טראמן . צו בעל זבוב דער אימ ועלברט מיט
העלפן קן . דעש בעט וועלטו שטערבן דו קומשט מיט דר בון .

דיא שפראך דער קוינ ווא הוט ער איין נישטאלט . דער אויך הוט
בינגט אזנו הוט אזנו גרעט . דיא בוסן שפראכן ווידר ער אישט איין
רויכר מאן . אזנו איין לידרן גרעט אומ דיא לענדן טראנט ער אן :

דער קוינ באלד שפריך ער אישט אליהו דער חשבי גננט . נאך אימ
שיקט ער איין הערן ער גלט קומן צו הגט . דזר הער מיט צונפלינג
אן נאך אליהו רייט ער דא . אויף איין הוכן בערגיש דער ורומ אליהו :

ער שפראך צו אליהו דו גלשט צום קוינ קומן . דו בישט איין געטליכר
אן דש האב אדך וואל ור נומן . אליהו שפריך צו אימ ווידר אדך בון איין
געטליכר אין . איין בויאר גול קומן בון היאל אונו גול דך צינדן אן .

אזנו דין צונפלינג אמן אזנו אליהו דש ווארט איש שפריך . זיא באלד
אן איין בויאר דא גישונד כידרן נאך . הראב בון דען היאל דש
בויאר קאמ . עש צד ברענט דא אל איר לעבן עג אין נאמ :

דש וואר דער קוינ אמן אמן שיקט אנדר דאר . אויך מיט צונפלינג
מאן נאך אימ מיט איינר שר . ער איינט צווישן אליהו צו ברענגן . ער
איינט מיטש אין דש בויאר גלט אדך צו ברענגן : ||

גלייך ווא דער ערשט רעט אלס רעט דער איד · אין בור ברענט דש
בוידאר ווא דעם ערשטן נישאך · דער קוינ'ן שיט היין דריטן אבר
מיט בונדל'ן מאן · ברענג איר אלס האנדל קום ניט בון דאן :

דא קאם הער דער דריט מיט זיין בונדל'ן מאן וריטן · ער ויל אויף
דיא קרא אליה ווש ער ביטן · אדך ביט דרך לבר גטליכר מאן לוש איד
מיט וריד וארן · אלס הא דיין קנעכט דיינר גנאדן טוא אדך הארן :

אין בייאר הוט גיכדרט אמ בור ברענט דיא לווין הערן · אומ בייא
איקליכע בונדל'ן ווא דו וואלט אמש גיווערן · דש איר הא בלייבן דיין
קנעכט לענגר בייא לעבן · אלס הא אין דיין גמדות טון איר אמש געבן :

דער ענגל'ן גוטש שפראך ל אליה · גיא היין אבר לון אין אמ גיא מיט אין
יא · דו דרשט דרך בור דעם קוינ'ן לון האל בורכטן ניט · גיא היין
נאר ורישליך אומ שטעל דרך בור זיין בעט :

אליה גידרט בון דעם בערג אומ קאם לון דעם קוינ'ן דרוט · ער
שפראך לון דעם קוינ'ן אדך בין דיין רעכטר בוט · דו הושט נישאך
בוטן לון בעל גוב גוט עקדון · עש אישט אייטל ועלשיריא ווער מיט אין
וול אומקען :

גולשטורט גידענקן דש גוט איז אמטר ישראל · דרום ווערט אדער
דרך קואן גר איין גרוש אונגבעל · דו וואלט בלייך דר בורשן דען דער
דא אישט גוט · אלס הא אין דיינע בעט גיאטו איין געהן טוט :

דא שטארב דער קוינ'ן ווא גוט הט גשפראכן · עש שטיא לאנג אודר
קארן גוט לושט ריכט און גירוב · דא ווארד זיין ברודר יהובס קוינ'ן אין
זיין שטאט · ווען דער קוינ'ן אחוה קיין אן ער הט :

אומ ווש קוינ'ן אחוה בייא זיינע לעבן הט גינאנגן · ווערעש וול ווישן
דער אומש עש אן וואנג · אין קוינ'ן בוך בון ישראל אומש ער עש גובן ·
דא שטעט עש אין גישריבן אין דען געלבן בוכן :

אז נון גוט וואלט האבן אליה גולט גען היאל וארן · בון וועגן זינר
דראקייט דיא אן אים ווארן · וואלט אין גוטריט לושן אומש דען אונדריין
ערטרייך · גוט שפראך לון אליה דו אומשט אין דש האלדרייך :

דרך נאקט אומש דא גישריפט איר זיין גיהן גיוועגן · דא זיין בון דען
בטח

בטרן טוט זיין געגען . אונז לעבעדיג קומן אין דעם הייליגן פערדיג .
און געטאך איד אונז אליהו דעם קלוגן אונז דעם ווייז :

אליהו אונז זיין תלמיד אלישע גענום בון דעם נאגל הין . אליהו שפראך זי
אלישע ור כס אין דין זין . דו וואלט אליהו בלייבן איד אונז נעם ביהאל
מן . גיט האט אין געשיקט אונז וואלט אין דעם רט אונזן בור שטון :

בור גרושער דימוטיקייט דעם ער זיך וואלט שידן . אליהו געדוכט וואל
דעם אלישע דארן געטאך גרושע לידן . דאס געמאך קאס אונז אלישע
אונז שווארץ ביי דעם לעבעדיגן גיט . אונז לעבט דין לייב אונז לייבא
דך רט אונז :

זא קאמאן נעם ביהאל דא קאס אין שר מיט כביאס זיין . זא שפראך
זי אלישע דו זכשט דין הערן רט אונז . אונז ער שפראך זיין אונז וודר
שווייגט איד ווייט ער איד . האן גענום זא מיט אנדער אליהו אבר שפראך
איד וול נעם ירחו וון גיט האט איד דר געזאגט . דו וואלט הא בלייבן
דו בישט הא וואל ביקאנט . זיין שפראך אלישע איד שווער אבר
זער . איד קאס רט בון דר זיט איד זיין קומן הער :

דא געגעבן אבר כביאס דא אין ירחו ווארן . זא שפראך זיין אלישע
הייט ווערט דין הער בון דר אונז . ער שפראך זיין וודר שווייגט
נויארט שטיל . איד ווייט ער איד וואל געטאך וואל גיט וול :

אליהו הוב אבר אן זיין אלישע ער דא שפראך . בלייב הא לבר תלמיד
איד אונז גן זיין דעם בך . דער הייטש ירחו זיין שפראך אלישע טאר
בון דר טרעט איד רט אונז וורבן אונז אונז אין האר :

זא גענום מיט אנדער דא לודן ווארן אונז . בוינפאלן דער דער
כביאס שטעלט זיך רט ווייט בון דאס . אליהו אונז איד אלישע ווארן
ביי דעם ירחו שטון . אליהו נאס זיין רויט אונז דא ער אונז פאלן
זיין :

אונז וויקלט אין זיין אנדער אונז שאלן אין אונז דעם ווארן דר . ווא באלד
ער זיך טיילט דער בך נאגל אונז נאר . זא גענום טרוקנע בוש איד
דעם בך . דא זא הין אונז קאמאן אליהו אבר שפראך :

דעם דעם דו ווייטשט דעם איד בון דר שיד . ער זכשט אונז הארט ער
זיין iii

ראנט ווען אליין וויר בייד . ווש בינערשטו לולען דש גולשטו זון מיר .
א איך איך נאנן אונ נאמ שייד בון דיר :

לואמ שפרך אלישע דול בר רבי מיין . וולשטורדך בון מיר שיידן
ווא מויכט מיר ווירר נייין . מאן ען דען אנדרש נייין איך וול דיר
ביטן לולען איין נאב נאך מיינס נידוקן אונ דטן :

דו איך לוייא מול און איין נרושר נביא מול ווערן . אונדו מיין ליבר
מיינשט אונ הערן . דא שפראך אליהו לול אלישע ננט . מול איך הין
וועק נעבן דש איך ריט האב אין מיינר האנט .

דיר איין מייש נטיילט וול איך דיר מייש נעבן . דארויף גולשטו
מערקן נאך אונ נאך עבן . ווען איך בון דיר ווער נומן . אונדו
ווערשט ען געהן . גו ווערט דיין הייטונן ניווערט אונדו וואר נישעק
זיכשט עש אבר ריט זאן איך דיר און אלי ועל אונ שפוט . דש עש ריט
נשיכט גו הייט דיר העלפן עט . זא נאמן מיט אנדר דא לון בידר
לויט . אלישע נאן אין ווערן זין מיינשט אין רויט :

אונדארעטן בון מענכס לערן דא קס היין בויאר פפערד לול רעק .
דארויף בויאר מאן דא לון הייט לול רעק . אין דער וואס בור
אליהו האב נאן הייט לול רעק . אלישע הט עש וואל נעעהן דיר
ער בארד בור שוואנט :

אלישע הוב מיינ זין שטיק אונ נאך וער שרייט . ער נאס זין קליידר
אונ רייט זא מיט אלנווייט . ער שרייט מיין וואטר מיין וואטר הושטו
איך הויט נלושן . אונ אל דיין תלמידים שטין בור וריידן בלושן .

אז אליהו נען הייל בור זין מנטל איך אב וול . אלישע הוב אין מיינ
נאומן ווש דש שפיל . ער שטעלט זיך לוס יידן דא אייברן ווער איך
נערן . נון האב איך קיין שיינ ווא ווערט ען מיר נען ווערדן :

דא שפרך זיך אלישע איך מוש ווייטער טרעטן . דש איך קום דורך דו
וואר איך מוש מירט ועלברט אכטן . דא וול איך בור נאן אב דש
נטיילט אישט וואר . ער נאס אליהו מנטל דער ווש בולר האר :

אכ שאלן אין מיינ דש וואטר מיט זינס מנטל וער . אונ שרייט אן עט
דער דא ווש אליהו הער . אז בור אז דו וואטר דען שאלן אנפאנגט
עש שפילט זיך בון אנדר אלישע נאן הין אייבר לול האנט :

דראן מוש אדראן מערקן דיא ווארהייט מוש גשעהן: ער ווש צווייא
און אז איין גרושר נביא אז אליהו דז מוז אדראן זעהן: דש זיך בור
דער יידן בן אנדר הט גשיידן: דא ווארן איר לודן זאט גנאשן: כזת
אירר ביידן:

אבר אינזר ווש אלישע דא מוארט אליין צוואר: דעמך שפילט זיך
דער יידן גלייך אז וואל אז בור: דא קאן מן וואל פרויבן דער ענאיש
רעכבן וויל: ווש אקליכר זייכן הט גיטון בייא זייכן צייטן ויל:

אליהו דער ורופ נביא ווש בייא זייכן צייטן גיטאך: מוארט אכט נסיס
דיא אדראן זיך: אבר דער נט אלישע דער טעט אכזיהו: מן קין עט
וואל רעכבן דש זיא אל ווארן גשעהן:

דער קינד דער נביאס די דא שטונדן בון דס: זא נאמן צו אלישע
איר ווארן בונפליג מאכן: זיא זאהן דש דיא נבואה גאנץ אויף אלישע
רשט: זיא בוקטן זיך גמן אלישע בייא אויף דיא ערדן זאט:

דיא בויכר זאמן אונש מער ווש דען זעלבן טאג גיטאך: דא אליהו בור
נען האיל דיא נבואה הר אב ברך: דז רשט מער נביאס ווארן אונזר
ישראל אז ער: דיא בונפליג נביאס שפראכן צו אלישע לבר הער:

דא זיין בונפליג שטרך נביאס דיא וועלן אכץ דיין הערן: איין וונט
הוט אין צווארפן ויל לוייכט בון נט אין די זערן: זאגן דיא נביאס דאס
איין וונט הוט אין גיטראמן: אין דש גיברג בון זאנזאן אלן זאמן:

דא שפראכן דיא נביאס קנאבן ער דשט מער זאשן בליבן: זאט
נאנזר ורליגן טאנער הוט עט זאט גיטראמן: זאט דשט אייכט
זאט גשעהן אויך אזא וור וועלן אייכר אל זאגן דא אז דא:

צו אין שפראך אלישע איר דורכט עט ווערליך רשט: זאך וויש עט גאד
וואל דש עט זאט דין דט: אבר זאין דין טאג נען האיל דשט ער
גלזון: זיא שפראכן וודר צו אלישע אלש דך עט רשט בר זאטאן:

איר וועלן אין זאכען ער מוש אונש דר אלבן: זיא זאכען אין אייכר אל דין
האלן זאכ אין גראבן: זיא זאכען אין גאנזר דרייט טאג זיא קאנן אין רשט
רשטן צוואר: זיא קאנן נען: רשט זאט שטענן בר אלישע וואר:
ט זין

זו אין שפראך אלישע אך האב אויכש בור גינאנט . איר זייט אל נאמק
ווש האט איר נון דר יאנט . דא שפראכן דיא לויט בון ירחו זו אלישע
דעם ורומן מאן . דיא שטט אישט גארנט או דיין אויגן גינעהו הון :

אבר דיא ווטר טיגן רכש זו טרינקן . דיא לויט מושן ור דערבן זיא
זיין זער ביטר אונ זער שטינקן . זו אין שפראך אלישע ברענגט איר
אין גיטראן הער . אונ בולט אין בול מיט זאלן לוש זעהן ווש דא אישט
דער מער :

אלישע גינג זנס אורשפרונג אונ ווארן דש זאלן הייין . ער שפראך
נט הט גשפראכן דו וולשט בויר ביטר זיין . דו מאכשט דיא לויט
קראך דא מיט אך דירש בויש . או באלד אונ אלישע דש רעט דיא
ווטר ווארן אים :

דש ור איין צודיך זייבן מיט זאלן ביטר אים זו מאכן אונ נט . אלישע
גינג אין ירחו זי ביהאל הט ער מוט . ער גינג אין דעם וועג אס ביקס
אן דעם וועג . יש דער שטט . גאר ויל קליינא קנאבן קיינר קיין נטט
אן אס הט :

אלישע זיא נוד שפוטטן אויף דעם קאספן ווש ער קאל . זיא רופטן אס
ניק גלאן קלאבן אונד נארוגן השטט גינאמן אל . ווען זיא טרוגן אין די
שטט ווטר אויף אירן רוקן דיא יונגלינג . גלייך אונ זיא זיאן טרעכט
דעם גיטראנג :

אז דיא ווטר אין ירחו ווארן אים ווידר קערט . אין גינג אב איר נארוגן
דיא זינד הטן בון גיט . דיא זונגן ושט ולוכטן אלישע גינאמן זיא
זער זי שעלען . אלישע קערט זיך הרום ער טעט זיא ווידר געלטן :

ער זאך דיא זונגן זיא וואלט ער זיא דאך שישן . ער מערקט אן אין
אין דש אן איין ווש קיין גיט בישן . אן דעם הייליגן יום הכפרים איר
מיט ווארן זיא ווארן טראגן . אונ טוט זיאן שרפט בר וואר זאגן
אלישע דש וואל זך דש רכש נטש בון אין קאס . זיא ווארן אל חייב
היטה ער ולוכט זיא מיט נטש נס . דא גינגן זיאן דעם וואלד לוידיא
בערן אונד גיט . זאכ זי רישן בון אין לוזן זאל ורניג דש ווארד הט
קיין מוט :

אן דעם זעלבן גיט וואלד קיין טר פלאט אס זי גיין . דיא קנאבן
האטן

העין זאט ריש: ויט ארן זין. ווער קאן דיא נסיס אלדר זין אום
 אויך דר זאגן. אלישע קס נען כדאל צו שארן וואלט ער זיין עטליך טון
 נון ווש יהורם זון אחאב קוינץ ישראל אלן. ער טעט דש בויז אין איין
 נעטש דש חסר רט וואל ווש גיאלן. צוועלף יאר ווש ער קוינץ דוך רט
 צו בויז גאר. אז זיין וואטר אזי וואטר אונז דא ער דען אפגער נס וואר:
 דיא זיין וואטר העט גימכט דיא טעט ער דר בון. דיא קעלבר ליש ער
 שטון דיא דא העט גימכט ירבעם נכט זון. איין קוינץ ווש בון וואל
 אשע ווש ער גיננט. ער דינט קוינץ אחאב מיט לויט אזי מיט לאנד
 אונז דען קוינץ אחאב וושט ער זינע נעבן. בון יאר צו יאר אל טאן
 זיינש לעבן. האדערט טויזנט שוין אזי האדערט טויזנט וודר. דיא דא
 ווארן און בישרן דען זינע לנגט ער כדר:

דא מן קוינץ אחאב שטרב וואלט ברעכן. קוינץ ישראל וואלט
 ער רעבן. לוש זעהן שפראך קוינץ ישראל ווש קוינץ וואל קאן. דען
 זינע וול איך האבן אודר מיר בלייבט דען קיין מן:

ער ליש ואלק וואלן דיא בעשטן דיא ער ואנד. אז ווייט אז ער מיארט
 מוכט אז ווייט אז דער יודן לאנט. ער אנבוט קוינץ יהושפט צו ער
 גולט אים העלפן שטרייטן. ער טעט אים מט אזי קסן צו רעכטן זייטן
 נון ווש דער שטרייט נוך אין יהושפט טאן. און דש ער עט דא הער
 זעלט דז בוך וול חזני זאגן. דז מן דיא זעכש ליהן נסיס אל קן ביזויאן
 דיא דא טעט אלישע מן וול אין ווערליך בליך פרייזן:

נון אנבוט קוינץ ישראל יהושפט קוינץ יודא. דז מין ליבר שוואג דז
 גולט דך צו ברייטן דא. זון אשע קוינץ וואל האט וודר איך
 גיטן. קאן איך אין דר גרייסן איך וול חזניש רט וארן לון:

יהושפט אנבוט אים וודר דש גול גואר נעט זיין. מין קליידר גולן נאן
 דיין קליידרן גלייך זיין. אזי דר צו איך מין ואלק גול זיין דינש ואלק
 גלייך. מין פפערד אז דיין פפערד בי דעקט קושטליך אזי ריך:

קוינץ יהושפט בון יודא נאך אין דש הער. זין ואלק ווש ברייט גאן
 מיט קושטליכר ווער. ער וואר גאר וואל אפפלאגן בון דען קוינץ
 א. הארץ

הוצק דאנק הב מיין ליבר שוואַך דו בישט איר דוך נט נראם :

נא וואס וועלן וויר ליהן דו איר קוואן דר בון . יהושעט שפך דורך
אדום דער אישט איר אנטר טון . גאנזה דורך אדום קויכט אדום
וואס ברייט . אומער לוך מיט זיינעם וואלך אין הערשט ער זיך קליידט :
דא ליהן דא דרייאטן מיט דרייא נרושר הער . נאנלר זיבן טאג דא
ביקנען זער לורדשטן זער . דא האטן אל קיין וואס דש וך אנט דא
נאנל שר . אומ אל דא בויש נענער אומ אלש דש דא אכן וואר :

דא שפך קויכט ישרא וואס זאל אומש נישעהן . און וויר נון דאשט
שטערבן וואס זיין וויר אויב בור זעהן . דרייא מעכטיג קויכט אומ
דא אומ וינדן . דר גרייפט אומ קויכט אומא ער ווערט אומ שינדן :

קויכט אומא שטוט אין וואס דש איר אויף אין ליהן . איר ווערן דורשט
שטערבן איר אן העבן ל וליהן . דא שפך קויכט יהושעט איר
וועלן נט בר לאמ . אישט כרעט קיין גביא דער אומא אומבט נאמ :

דא הב אין דינר ל אין אן שפרעכט . אדך וואלט דרויף וועטן דא
אין איש ל ברעכט . אדך האב גזעהן אישע אן שפט אין דיום הר .
דער אליהו הגביא דינט אומ מיט נרושר איר :

אמ פאלעטן אל וואס נרוש נסמט נישעהן . ער נשט וואסר אויף האט
אל הו מיין לויט האבן עש גזעהן . דש זיין ונקר ווארן גלייך וואר רור
ברוק . וואס נשט אישט דש זייט יהושפט דש איר אין האבן גבונדן .

נא וואס אישע נאמט הייליך אין דען שטרייט . ער גרובט אן ווארה
זינר נאך בידורפן בייא האבן אן זייט . דא נאמט דא דרייא קויכט
אומ שטעט בן ארין וועטן . דא וואלטן דעש גביא מיט גרושן איר
פאלעטן .

אבר יהושפט דער וואס טך זיין קלייד איש . ער נאמט בור דען גביא
שאלעכט אן אין שאלעכט אן אים הוי . בן וועטן זינר ווארה אומבט ער
זיך כדר . אומ שאלעכט נאמט אן גזעהן דער וואס אומ דער בדר :

א: בור א: דער גביא קויכט ישרא נא . וואס קוואלט איר דער גביא
ל אים שפראך . גאט דין וואס איר וואס גביא וואס האב אדך מיט
דר ל שפן . דין ריד זיין איר אין מיין אומ וואס אישט האטש קלאמ
זיין

בין שפראך קוין ישראל ניט און אין ליבר הער • לוש איד עש ניט
אנטגעלטן ביט איד דך זער • דש ויר אולטן ואלן דיא קוין אל דריא
• אין האנט קוין אונז דא גוט בור דיא :

איר שטעקן אין נוס איד אונז איד ניט געדעקן • אונז לוש אונז אינז
וארן אונז אינז דיינע הערן געקן • דיא שפראך אלישע דער הער
אונזעבט גוט דער הר • דיא איד בין בור גשטאנדן הויאר אונזער :
איד טרייב דיר ניט זיכעוה איד בין דיר ניט הולט • עש אישט טיאר
גשווארן איד בייא נולד • ווער ניט הושקט דעם וול אישט בור
טראגן • איד וואלט דך ניט אן געהן בייא אל איין טאגן •

מן ווש דער גביא נאכריק דיא גבואה זיך בון אס אב טעט • וואל בון
דעם גביא דיא אויף אס רואט שטעט • ווען דיא גבואה רוא טאגן
קיינען מן • דער דיא אישט נאכריק אונז ליכט בון אס הין דאן :

דיא שפראך דך אלישע ברענגט איד אין לויטן גוט • אידר אין גוט
וידל דיא איר ווילד מכת אין אונז • מן הוב אן צו וידלן נאך איר
ווילד שסס • אז בלד קאס דיא גבואה צו האנט וודר אויף אס :
אז באלד דיא גבואה קאס דיא הוב ער אן אונז • גוט האט גשפראך ווש
איד איד זאגן דא • זאמלט איד צו אנדער אל גרעבר אונז בובן • אין
דעם דאזיגן טאל אונז איר גרבן ויל גרבן :

גוט האט גשפראך אל דיא דיא דיא זינט • דיא ווערדן ניט געהן וודר
רעם נאך וונט • דער בך ווערט בולד וויר דעם איד אל דיא זיך • איר
ווערט אל גיטק טרינקן איר חס איד אייער זיך :

מן אישט דש ריכט ווש איד גוט ווערט זייגן • אונז אישט אין אויערן
הענדן אונז נאכן אייער זייגן • איר אונז דיא שטיט צו ברעקן דיא
שטערק שטן אונז דיא בעשטן • שושר אונז איד דורסר חס אל גוט
פעשטן :

דיא גוט אפש בעם צו האקן דיא ברוין צו שטעסן • דיא עקיר נאגן
בור וואשטן אונז דיא שטיין צו קלאפען • דיא שפראך דיא צו נאכ גביא אין
הער וואל אונז • אין דער תורה שטעט גשדבן ביידילד אלז :

נעם ווער דיא ווערט בליגן אין שטאט אידר אין לאנט • דיא גוט אפש
א א בעם

בעם אל מן רט בֹּר דערבֿן לֹו הנטֿ . רש ראט אנש נער וואונדער
אויף דינמארט נער . יא שפּרדך דער גביא און אישט זיך דיא מער :

עש שטעט יא בֹּר בוטן אבר אויף רש ואלך רט . דיא מואבייט זיין
מגולע עש הוט איין אנדרן זיט . לוט לאַן בייא זיין טוכטערן דיא זיין דיא
בֹּן גבורן . גֵּט הוט זיא גייט אום טוט מיר אויך גאָר נאָרן :

אז דער מורן אויף גֵּט אומ דש קרבן מיידי לייט . דיא וושר קאמל
לֹו לויסן נעבן בייא דער זיט . אומן בֹּן לאנט אדום דיא זעלבן הריין
ליכט . נאנט קונט ענ מערקן דיא זעלבן גרושן גשיכט :

ומא זיא ווארן הער קומן דיא וושר אומל . דש לאנט ווש בֹּלר וושר
דש הט קיין לֹו . דיא הארטן דיא מואבייט אומ נאהן דינמער . וויא
דיא קויכען ווערן קומן אין מיר לאנט הער :

דש זיא וואלטן ליהן אויף קויכען מואב לאנדא . דיא מואבייט בִּינדרן זיך
לֹו גאלן מיר גומפֿנטר הנטֿ . זיא לישן אויש שרייאן ווער איין שווערט
קונט טראגן . דיא גאלטן אל קומן זיא וואלטן זיך מיט ישראל שלאָן

זיא גאמלטן זיך לֹו אנדר איין מיכל שר אומ הער . מיט טרטשן אום
מיר בוטן אומ מיט מעכלֿליא ווער . זיא שטעלטן זיך אויף דש גאמערק
אומ וואלטן דיא הארן . לֹו זעהן שפּראך קויכען מואב ווש זעלן דיא
גרושן נאָרן :

אז דיא אויף גֵּט דער מורן אום דיא מן שיין דיא הער . דער שיין גֵּט
אין דיא וושר דיא דוכטן דיא מואבייט און גבער . ווא עש ווער בלוט
דיא מן שיין גאָר רוט . זיא גֵּטוכטן און קיין וושר בֹּן קיינר כוט :

דיא מואבייט שפּראַכן לֹו אנדר אומ ווישט מיר ווש דש זיא . דיא
קויכען בֹּן ישראל מיר זיין לוויא אומ דרייא . זיא זיין אנטר אנדר
און איינש גומארן . איינר הוט דען אנדרן הער גומאן בייא דען הארן :

אום האבן זיך אנטר אנדר גשלאָן דש דז בלוט בֹּן און רינט . איינר
הוט דען אנדרן גומאן בייא דען גרינט . עש אישט אנש אין זעלן
טגורד מושן וואל ריך ווערן . דיא מואבייט לֹוסן הין מיר קיינר וואלט
ענ אפערן :

דיא דיא קאמל לֹו שר ישראל זיא ווארן גאָר בטרען . זיא וואלטן ווידר
אומ

אומ קערן דא ווערן גערן צוהן • זאלען ל רוק דא אומצייג
גיינליך אל • כין שפראך ישראל אר זייט חין דער אומזאל •

ישראל וארן ביהענד אויף ור בלד אומ נאר וריש • אין דש געץ קאס
אין איין נער ויש • זאלען אל דא אומב דש עש קלאפט הין אדר
ישראל שלון דא דער אומצייג נאר ול כדר :

דא נאכן אומב נטי חכות אומ מיט שטארקן שלון • אומב ווש נעך ל
וליהן זאל קונטן זך כט רמן • ישראל קאמן אין לאנט אומב דא שטיט
זאל ל בראכן • זאל טעטן גרוש וואו שטרייט מיט מענכן גרושן זאכן :

דא עקיר זאל ל צוירטן אומ ווארען דריין שטיין • דא ברויט צוילטן
זאל מיט ערד עש בליב אר קיינר ריין • דא בויס ווארן זאל ל הארן
ביז אן אר גרוש שטאט • דא היש זך חרושת זאל מאכטן אומב וט

דא זאל קאמן צור דא אומאר זאל ווארען שטיין דריין • מיט דען גרושן
שליידרן אין דא שטאט הן איין • דא אומאר נאכן שטויקן זאל ל
ווארען זאל מיט שטיין • דו קיינר בלייב דא בון דער אומאר גאמין :

זאל ל ברוכן דא הויזר זאל לישן ככש דא שטון • דא נידוכט קוינ
אומב עו וול אר אן דא דרויאר נון • ער נס זבן הונדערט מאקן מיט
איש גלונקס שווערט • ער רענט אויף קוינ • ישראל אקליכר מיט זיין
פסערד :

קוינ ישראל וואלט מיט לענגר שטין • ער וואלט קוינ אומב צייגן אומב
אס אויף נאמן דא צין • ער נאב אס איינט דש קוינ אומב אומש
ווייכן • דער קוינ בון ישראל קונט אין וואל דער שלייכן :

דא ליש קוינ אומב דא זיין רופן אין רוט • קונט אר אר דש זאמן
ווש זין דו הוט • דש דא קוינ בון ישראל שטעץ און גלויק האבן • דש
זאמן ויר דיר באלד חברהם האט איין קנאבן :

ער היש זך יסדק אומ ווש זיין איינר נון • געט שפראך ל אברהם דא
אומש אירש ל לב טון • דו אלטט דייטן און שעכטן אר ל איינר איד •
דר ל ווש ער נאר ווילן אידל קוינ איד הער :

דש זעלבן גיטשן ישראל אל הא ל דור שטענד • דא שפראך קוינ
אומב אל דא דאך זיין אומט • איד וול איד דש איד צור נאכן אומב עו
ווא אומ

מאן ער נאמט זיין עלזנטן און אן דעם יעלביגן טאג:

**דער נאך אים קיין וואס ווערן און אין זיך אפערירט בור בראנט . ער
ברוכט אין גען דער און זיינע אפגעט ל האלט . ער דינט דער און אום
ר' דאזער אן . א דו ליב און איך האב א לארן אל מיין מאן :**

אמך הילף איר אין איינע מיטן דו וואלט איר קעגן איר דעם וועלן
 זאגן ווארד איין צושר זאגן געטון. בון געט איר ישראל איר איר
 אמרעכטן. דא פאלאן איר איר קעגן דעם זאגן צו שטעלן:

**דא מ'כט קויפן מאס ישראל גינד קרענקן . נ'ט שפיך צו ישראל מיין
איד טוט איר קרענקן . ווערט איר ענלאנגן טרייבן אל היינט צו דיג
מארט . עש ווער דא האלץ בעשר דש איר ריא בבורן וארד :**

**יִשְׂרָאֵל לַזֶּה בֹּן אֲמִיבִּי יֵאָדָם עַשׂ דַּעֲמוֹךְ וְאַל נִישְׁאַמֵּט • זֶה לְזוֹהַן אֵין
חֵד לֹאנֵד מִיט נֶאֱכָר הָעִירִישׁ קֳרָאמֵט • דַּעַן רֹיבֵא דַּעַן • זֶה הָאָטֵן
בְּחוּץ דַּעַן טִילְטֵן יֵאָדָם • נָךְ אַעֲנוֹכֵר אֲדֹאֵר קֻנַּעֲבֵט וְאַדֵּר דֵּר בֶּון
רִיד :**

מן וול איין ארא ווערדא איר און העט צוהייסן עבֿדֿה • ער וויל
צוועגן אין ציבא זא טרייאָט אַל־שֶׁדֶה • זא שפּרֿך אַיין און אישט
צשטארבן אירט און וואָל צקענט • יאָער קנעכט אישט צוועגן ארזן
אם און צשענט :

אדר וואס וואו וואס איז דא ברוך בויבן טעט . זאגט אליא קדיש
טען ענהאלן קיין בעט . דא בור בארן מיין און האנדלט כליש בור
דער בויבן הויט . מיין און ברוכט און עטלן נאנט אים עש לו נטרויט .
ער בור זענט זיין נרעט דש דא אויכטן בלייבן לעבן . בון וואס
קוכן וואלט ער און רכש נעבן . דא אשכחז הט מיין און בור זענט
הויכע איהבן און ווען איך זאגן האן לו אויפן א וול ער רבית האן :

אס וול איר איין טון דן קעכט נעגן • דער שאלק און ביזנעס
אלער נידערטעגן • מן הארט ווט דער אדוין נישט דאט אלשע
קאס • דא נאכטעט אדראן ראנט דא בור נאס :

דאן קאמט דער זון און ער האט אים געזען. בורכער האט
ברכער געזאגט אדאם. דא האט אים געזען און שטעטער
וודד.

ווידר • ענלין היא ויל לויט דא איך זיין נעמען וואס אונז בדר :

ווער אישט איין נעטש בורכער אונזערע אישט נעמען • אונז יוכף
הערק אונז איז עובר דא האבן מיט קוין נעמען • זא האבן מוילן
שטערבן אונז איין נעבן דא לעבן • אונז דא אונזערע אישט אונז נעבן
זא שפראך ענז אישט וואר אונז מיט אונז גלייך • אונז מיט אונז
עובר דא מיט נעטש בורכער האבן זא מיט קוין נעמען • דא שפראך אונז
אונז עובר דא וואס שטאט דא • דא שפראך זא אונז זיין ווייב אונז גלייך
ווידר דא •

דא הוואט אונז געווארן אונז נעמען • אונז בון אונז אונז אונז
עסן בור ברוט מיין הענט • אונז לויט דא ווייט דא ווייט דא
זא האבן אונז שטאט מיט בידעקן אונז זיין נאכט אונז בלושן •

אונז שרייבן דא יאן אונז אונז נעט • דא הוואט אונז געווארן אונז נעמען
אונז דא האבן אונז לויט דא ווייט דא ווייט דא • זא לויט דא
דעם נביא אונז זאן אונז בון מיין וועגן אונז :

אונז מיט דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא
אונז בון מיין וועגן דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא
אונז דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא
אונז דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא

לויט דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא
אונז נעטש בור לויט דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא
אונז האבן בור ווייט • אונז זאן אונז דעם נביא דא דא דא דא דא דא דא
דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא

דא מיט נעטש דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא
אונז אונז לויט דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא
אונז דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא

דא שפראך זא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא
אונז דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא
אונז דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא

אונז דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא
אונז דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא
אונז דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא דא

אזי וואלט בון אין אנטליהן שעפער אומ אויך צו בר . אומ טראג זיא אין
דיין הויז אומ שטעל דך זעלבר דרויבר . כס דיין קינדער צו דיר אומ
שפער דיין הויז צו . אומ העב אן צו גשן אומ האב דיא וויל קיין רוא :
ווען אין כלי ווערט בול אז רוק עש דר בון . דעש גלייכן וואלט אלן
כלים טון . דש קרוינליין וואלט אומט ווענקן עש אישט אורשפרונק . גיא
הין בור דך דו הוואלט בון נמוק :

זא נאך היינט בון איס אומ שאוש צו איר טויר . גיא הט ויל כלים אנטאהט
זיא נאך אומאפט איינש הר בור . אומ גש עש דען ואל דיא קינדער
ברוכטן אבר אין . זיא ווארן אל באל בון דעם קרוינליין קליין :

אומאפילו דיא ברוכטן קרוינליין זיא איס הויז הט . דיא ברוכטן איר די
קינדער זיא ווארן נאך צו דער זעלביגן ווארט . זיא שפער צו ארן קינדן
צו און אלש גבער . רייכט איר מער כלים אומ ברענגט איר זיא הער

זיא שפראכן צו איר אומט עש אישט קיינש מער דא . צו האנט בור
שווארד דו וויל און שפריכט יא . דרום ווארן שווייגן ווען וואל נאך נאסן
גשעהן . דיא ווארן אלס בור צו אלשע אומ ווארד אס דא בוריעהן :

זיא שפראך צו אלשע איר ליבר הער מיין . עש אישט איר אלש ווידר
ווארן אייער ריד אל וואר זין . דאך איר אומט ווערן געבן בון דעם
וואל אל היי . כין שפער דער גביא איר וויל דיר זאגן אומא :

דו הוואלט נאך דרום געהוירן נאך גידושן . דו הוואלט אויך נאך גקויפט
נאך אומ געלט נאך אומ גראשן . אומ הוט ענד דיין וואר און לענגשט
וואל בינאט . בון גיינר אומאייט וועגן אישט דש גשעהן באלד :

זיא שפער ליבר הער וואל איר בון גשעהן . ווערדן עש אומא
קינדער מיט ארן אומ געהן . זיא ווערדן איר עש נעמן וועגן וואל איר
עש דעם קלאמן . כין שפער דער גביא הויז לוש דיר וואגן :

יר קאן דש וואל אומ אויך דיינא פאנט . גאט ווערט און איר אומא בור
שטופטן אומ איר אומ צו האנט . אומ גב יהוה צין רבית ער ווערט
אס נאך בער . ער ווערט דאך צין ארם גישושן דו טעט און ריט :

זיא דאך דעם גביא אומ גאט היינט האט . זיא בור קויפט דש וואל
אומ

אום לויט איר פֿעלדז איז . מיט דעם איבערן אויל דש איר סך
בלב . זי וואר רייך אום זעליג איר טאג זיט איר ור טריב :

עש שיקט זיך איין מאל דשלישע נאך אויף . אין איין שטאט דא היש
שונם אין אייר ורויז הויז . זי ווש איין ערברא ורויז אלז דא מוכט
גליין . איר שוועטער היש אביטן השומרת דא יונק ורויז דין
דיא דען אלטן בוד מוכט ווארען נאך באלד . אונדזרין דא מאכן ווען
זי ווערן אלט . מן קאס דער נביא אלישע נאך אומט אין דיא זעלבן
שטט . ווען ער מושט ישראל ריכטן אום אומט לו שאפן האט :

דא אין מן דיא ערבר ורויז בוד איר בן זאך . זי רופט דען מן הער
אום לו אים שפראך . נעט הדיין לו אונז אום עשט איין ביטן . זי גאב
דרויף איר אכט אום ווש דרויף גולישן :

זו מוכט ער זיך בוד דך גינג ער מיט איר . זא גאב זי אים לו עשן
אום אויך וויין אום ביר . מן ווש ער גיוואנט אל מאל בייא איר לו שטון .
ווען ער לוז דורך אום דורך דיא שטאט וואלט מן :

דא ורויז שפראך לו אירס מן מן דולבר חסין איין . איך זיך אן דעם
נשט ער מוש הייליג גיין . מן זיכט בייא אים קיין וולן נאך קיין ווערן
אויף זיינע בעט . בולן מיד דולבר מן ווש איך גערן בון דיר העט :

איך וואלט אים בויהן איין שטויבליין אלט קליין . דש ער גיין ווענדא
אין מוכט האבן אליין . אום איין בעט אום איין טיש אום איין לויכט
אויך . ער קואט אומט הער דש ער הוט איין קוטש גמאך :

זי ליטשן עש אים בויהן ווא מן עש מאלן גלט . ווען ער לוז דורך זא
טעט מן ווש ער וואלט . דא ווארן זיא ביריט נאנץ מיט אירס סדר .
אום בודטן אין אין זיין שטויבליין אום אין זיין חדר :

אין מאל קאס ער דאך אן שטוגד אבר בייא איר דין . זא ווארן אין
זשט אירן מיט אל אירס אליש אום זין . מן הט אלישע אין יונק דער
ווש גתד גינגט . ער שפראך גא רויף איר דיא שומרת לו האנט :

זי קאס באלד לו דעם נביא אום שטוגד בוד אים . ער שפראך איין
ליב ורויז דא איך עבן ור כס . דו האט ארש אלהא גרוש איר אן
גטן . זאגן אן ווש בינערשט אום דש איך אסדשקאן טון :
הושט S i

הושתט ווש' לו שאפֿן אן דעם קוירן אודר אן דעם הויבט מן . אדך וול
דיר עט איז ריכטן האב קיין לוייב'ל דראן . דא שפּרדך דא ורויא הין
וודר נר' ציאל'ך ווארט מיט . אדך זיך לוישן דען לויטן אדך קלאנ' אויבר
צאנט מיט :

ער שפּראך'ט זיינע יונגן ווש' אל אדך אר טון . גחזי שפּראך'ט זיינע
הערן זיא הוט קיין אן . זיא הוט איין אלטן מאן אונ' טאן אר נישט . זיא
וואלט ליבר ער ווער נולרן אונ' לעגן דער קישט :

זיא וואלט מער מיט אים אז ריכטן דען מיט דעם אלטן מן . זיא אוש
הבן נרוש' מול ברענט זיא אין דן . דא שפּרדך'ט אר דער נביא דש
זאגן אדך דיר וואר . דו ווערשט האבן איין זון אי דא אזוי נישט איין יאר
זיא שפּרדך'ט אים מיין הער דער נטליך מן . דינר מייד גלשט מיט
גען דא מיט שיד זיא בון דן . זיא ליגט נד'ט אדעס מן דען ורוואן אום
דען אלטן . אדך וויש'ט מיט ווש' זיא טעטן אונ' ליטן עש' נישט וואלטן :

דיא ורויא ווארד טראגן אונ' נרוואן איין אן . זיא וואושוט כטור וריידן
ווש' לו טון . זיא נרוואן דען זון נליך'ט דער עזליב'ן שטונד . נליך וויא
דער נביא הוט נלושן איז זיינע מונט :

דער יאנוש נרוש' אונ' בן' בור דא לאפ' ווייל . איין מאל'ט זיינע ווער
אל דא אין נרוש'ר אייל . הין'ט זיינע ווער דער שטונד אין אדיר ביא
דען שרטר . דער יונג' האבן'ט שרייאן נאר אונ' נאר בטר .

אזווא איין קאפ'ן מיין קאפ'ן טוט מיר אונ' וויא . דער וואטר שפּראך
לו זיין יאגן שטיא איין'ט אונ' נא . אונ' טראגן אין'ט זיינע וואטר דש זיא'ט
אס ריכט . דש אים נישט בור זיא ריכט נשיכט :

דער יונג' ברוכט אין הייס אונ' נאב אר דען יונגן . אר וואר בור נרושן
שרעקן דיא זיך שיר איז נידרוגן . זיא הילט אין איין דען קניאן ביז
אזיין דען מיטאן הין . דער יאגן שטארב אר ווש' לייד אס דן :

זיא טעט מיט דעם נלייב'ן אונ' נס ארן אן מיט יאמר . אונ' ליגט אין איין
דש בעט אין דש נביא קאמר . זיא בן' דרוש' אונ' שיקט'ט זיא אדעס מן
שיק מיר איין יאגן אונ' איין אייל'ט בון שטונד אן :

אדך וול אוקט לויט'ט אונ' אדך דען נטליך מן ווענד . אדך וול אין הער
ברעטן דער מן שפּריכט ביהענד . אשט דוך מיט שפּיט נאך ראש
תדש

עש ווש אס איין נישט פוט אבר ווען איין זאלא יך נישט . דש זייץ
וול רט האבן דש ון רעט אודר שפריכט . אויך אין דעם ואנד גתי
אין טוטן הובט . איך וויל דען שטעקן ור זוכן אל הא לו דיר שטונד :

אס שטרייך אין אויבר דען הובט דער הובט לויף זיין שטרוש . דא דש
גתי יך ער הט וואנד נרוש . ער קאס לו דען קנאבן אום שטרייך אין
אויבר זיין נישטלט . דער יונג וואלט יך רט רויך ער קורט אום באלד :

ער קערט וודר לו דעם פביא אום העט גערן גלאכט . דער יונג אישט
בון דעם שטעקן רט אויף גוולט . דער גביא גיט אין דא קאמר דא
דער טוט יונג לאך . עש אישט ווערליך וואר נאך דעם בוכש ואך :

ער שפערט לו דיא טיד אום בט גיט גיט . ער ליגט יך אויף דען יונג
דער דא ווש טוט . מיט אל זיינס ליב דש דער יונג בינדט לו היץ .
ער טעט זיין גליד אויף דען יונג דש ער גלייך בינדט לו שוויץ :

אס גיט דען הין אום הער אום ליגט יך אויף אין וודר . דער יונג נאכט
יך לו רויך מיט אל . ייט גליד . אום הוב אן לו ריז נאנדר זיבן מאל .
אויף ווארף ער זיין אויף אז איין ורישר ון בון רעכט וול :

ער שפראך לו גיט רויף מיר דיא שומדיה . דא קאס זיא דא הער לו
לייף מן יך ודא אים איז . דיין ון אישט לעבנדיג טראן אין היין מיט
דיר . זאל בור אים אויף דיא ערד אום בוקט יך שיר .

זא נאס ארן ון אום דאנקט אים לו האנט . אלישע קערט יך גן גילג
עש ווש הוקר אים לאנד . חוכ אל זיין תלמידים דיא דא בור אים נאשן
זיא העטן גערן געשן זיא הוקרט אויש דער מושן :

אלישע שפראך לו זיינס נאמן ון זעץ איין גרושן האבן לו . מאך אין ווש
לו עשן ווש איך דך היש דש טו . דא גיט איינר בון דען תלמידים
הין אויף דש געלד . אום וואלט קרויט קלויבן ון ונד רכש אום געלט :

ער נאנד איין וולדן וויין שטוק אום קלויבט אים וולדרא שומאן . אום
הט אר איין נאנדר גערן לו אננדר גיטאלט לו איין נאמן . ער קאס
היט אום שפלט זיא אום ווארף זיא אין דען הבן היין איין . רמנט

גדוכט אן דא יך דש ער זא געטן העט דריין :

עש

עש ווש איין רעכטער פס האַנקט ון ריכט דש עשן אן . אז זא פ
וואלטן עשן דא שרייבן אל האן . א דו געטליכער ון איר מוושן אל
שטערבן . דש עשן איז א ביטער איר מוושן אל ור דערבן .

זא וואלטן ביט מער עשן דער גביא ליש ברענקן באיד הער . איין העט
בול מעל אונד ווארן עש חן דען האבן מער . זא אשן דו עשן עש ווש
אויס אונד גוט . דו זא דיא וינקר דר נידך לעקטן זא העט חן איין גוטן אונד

איין ון קס בון בעל שליטה הן לו דען געטליכן ון . ער ברוכט אס
ביכורס אונד לויגלעך ברוט לוס ערשטן אן . אונד אויש גדרושן זאגן
דיא זאלט ער בון אס נעמאן . דער גביא שפראך גערן וור וועלן זיך
זיין ביט שעמאן :

ער שפראך לו זינס יונגן גב עש דען לויטן לן עשן . עש ווארן איר
לוייא טויגט דיא ווארן בור אס גייעשן . דא שפראך זין דיר ווש
הילפט איין לייב ברוט אונד הונדרט . גב אין מארט לו עשן ווארט
זא האנקט :

גוט הוט גשפראך זא עשן דש ביט נאר . זא ווערדן לושן אויבר
בלייבן דו ווערשט עש גוואר . זא אשן דיא לוייא טויגט אונד ליש
אויבר בלייבן . אז גוט גשפראך ווער קן זיין וואנד אל דר שרייבן

נון הט קוינך ארס איין הויבטאן אויבר זין דיר . דער ווש גהישן
נעמן ער הט גרוש איר . בון זינס הערן דעס קוינך ער הט אס וול
שטרייט גוואסן . דר לו הוט אס גהולפן גוט דעס העלד וואלור אס :

ער וואר דער העלד דער אחאב דר שוש . נון ווש דער געלדן נעמן
אנערע אויש דער מוש . ער הט איין מול גוואסן איין קליינש אידליין .
עש ווש בון דען יודן ביא זינד ורויאן מושט עש זיין :

איין מאל שפראך דש אידליין לו זינד ורויאן שון . זאלט איין הער
נעמן ליהן גען שארן . דא אשט איין קושטליכער פרוםט אונד איז איין
וואר ון . ער ווערט און ווערלך היין כאט ער זיך אכרש זינד אן

נעמן גינך לוס קוינך אס וואלט אס דיא מער . אזא הוט גשפראך דא
ינקדווא דר דא אשט בון דען יודן הער . דער קוינך ליש זין שרייב
רוסן אונד ליש איין ברב שרייבן . אכט קוינך ישראל אלשט אס בור
זיין קוינך טרייבן :

קויכ' ישראל לייאט דען ברייב אונז' ריש זיירא קליידר . ער שפראך
בין איך געט ער טוט ענאין איין עליה לייידר . אונז' גולט איך קוינ' דיא
טוטן לעבנדיג מאכן . דערד האט אלישע בון דען דאזיגן זאכן :

דעם דער קויכ' ישראל הט' ער ריש' זיין גיוואנט . ער שיקט' ער דען קויכ'
אז בלד' ער הט' . ווארום הושת' דיין גיוואנט' ער ריש' ווארום הושת'
ער געדאכט . דעם איין געדאכט אונז' ישראל אונז' העשט' אין הער
גברוכט :

דא קען מען מיט זיינע וואגן דא הער גרנט . אונז' הט' איין אונז'ער
קלעפערן אין זייער האנט . ער שטונדא בור אלישע טויד דער גבאי
שיקט' דרויש . גיה' ער' ער דעם ידן אונז' באד' דך זיבן האל' דרויש :

דיין איש' זענדיקייט ווערט בור' ער אונז' ווערשט ווערדן . ריין געמ' ווש
נ' טרעכ' אונז' שפראך' ער זיין דינן גאין . איך האב' איר געדוכט' און
זיינען זיין ער ווערט געט' ביטן בור' איך . דעם דאזיג' זענדיקייט גענא
ה' בור' זיך :

איך גול' איך דעם ידן באדן ענאישט' איין גרוש' זיך . האבן וויר אין
אונז'רעם לאנט' ער איך גודן גע' בך . האב' אונז' פרסר' ער דאזיג' אונז'
זיין בעש' דר' ער' . ווען אלי' בעק' ישראל ער טרייב' איין
וואונדערליך לעבן :

איך וול' היינט' זעהן עש' אונז' אונז' ווערדן גאיר . דא שפראך' זיין דינר
הער רעט' ער וואו איין פויר . דער פרוש'ט' אישט' קיין' אונז'ר' זיירא
ווארט' אל' גשעהן . איר זאלט' אונז' באלן' אונז' גולט' איך ער בור' געהן :

אונז' ווען עש' איך גשעכט' ווש' לייט' איך דרין . ער שפראך' איך וול' איך
בלאן' דאזיג' גע' . אונז' טוקט' זיך זיבן האל' אונז' בך ידן . אונז'
באד' זיך זיבן האל' אונז' קאס' ווערד' דרויש' ער' :

זיין אונז' אן זיינען לייב' ווש' הייבש' אונז' וויש . אונז' איין הויבש' קליידר
אונז' אונז' אונז' אונז' . אונז' קאס' אונז' ער אונז' אונז' דעם ער אונז'רע
ווש' גע' . ער קאס' געט' ער גע' דאזיג' דעם ער ווש' גע' :

ער קאס' ווערד' ער גע' אונז' אונז' אונז' אונז' . ער שפראך' אונז'רע
איך עש' וויש' אונז' בון ער ווארדן גוואר . דעם אלי' אונז'רע אונז'רע
אונז' אונז' . זיין אל' בור' ער' אונז' זיין אל' אונז' טאגט' :

דעם

דער גוט האַטער ישראל דער אישט אין רעכטער גוט . דער גוט איין
גוט זיין וואס אונז שפוט . נון ביט איך דך גייליכער און כנס בון איר
אין שאנק . דער וויל איך האב דש לעבן זאגן איך גוט אוימער דאנק .

דער גבאי שפרך לו נעמן איך כנס ככש בון דיר . נעמן ודש עש
אישט אונטער דעם געלט געלט בון עבודה זרה גאוישט שיר . ער
וואלט אין יא ביטן ער גוט ער בון אים נעמן . זיין שפרך דער גבאי
איך אוישט איך איוויג שעמן .

נעמן שפרך לו אים ווידר אונז וואלט איר זיין גיבור בור גינן . דש איך
אונז נעמן ערד אונז בורין בון הינן . ווש גוויא אויל איזל אונז
טראגן א וואלט איך בויאן . אין אונז און איינס לאנט עש גוט איך
כט גרויאן :

ער שפרך דעם איין ערד אישט אנריין לו אונזערן דרויף לואר .
אן דעם זורן גוט וול איך גלויבן אל טאג איינש יאר . גוט גול איר עש א
געבן ווען איך אונז גון . איט איינס הערן און דא תעבה אונז אוש
בייא אים שטון :

ער לינט דך און איך דש איך איך גלייך בוך . איך אונז בון אים ליידן
נאר הערטן דרוך . הער גוט דו גלשט איר ער געבן איך בון זיין
אונטויליג און . ער געגענט דעם גייליכן אונז אונז אים דא האנט
אונז וואלט איט שידן בון דין .

ער שפרך געט איט וויד דא איט שיד ער בון דין . אונז גענא זיין
שטרוש . איך ווא נאר ער עש גיט אישע קעכט בור דרוש . דש
ער ככש העט געמאן בון נעמן לואר דוך . קאן איך עש גיש קאן איך
און אים הינטן נאך :

איך קאן איט איינש הערן וואקייט כט אל מאל אויש קומן . איך
וול כט אב אושן איך האב דעם עלווש געמאן . ער און נעמן הינטן
נאך נעמן קערט דך הרום . ער קאנט אים כט מאכן ווא אונז
ווארעם :

דש ער אים נאך ליין אונז ביל בון דעם וואגן . ער שפרך אישט
ויד לו איינס הערן דו גלשט איר עש זאגן . נאך שפרך עש אישט
ויד איך בון לו דיר געגעט . אים זיין לודן און קומן בון בערן אפרם
עש

עש זין לזון תלאידם ער וויל זיא בינאבן . ער שפריכט דו וואלט אים
שיין אומריט זין אויבר הובן . איין לענטער דאָבר אומי לזוויא פאר
נזאמט . בן הערלן נערן שפרך נעגן כס דיר לזון לזאמט :

ער נאך לזון לידרן נעק אומ בארד לזון לענטער דריין . אומ לזוויא פאר
נזאמט וואלטן אויך דא זיין . נעגן שפרך כס דש בן איר ווען ער
אין נער בט . נחמי ליש ניד אויבר רידן ווער עש כט נערן נאמן האט

נחמי הט אים בישטעלט לזון שטארק און . דא אים דש נירעט בן
אים וואלטן טראגן הן דן . ער ליש ענטראגן און איין ונטטר דש כזאמט
ווארד נזאמט . ער שיקט דאמן איר שטרוש אומי נאב חן ארן לון באר

ער קס לזאלישע זינען הערן אומי ווש ניד בור אים שטעלן . ער אכט
ניד בלא יודע אז קוטט ער כט דרייא זיין . בן וואגן הער שפרך
אלישע ווש לזידיין וועגן . נחמי שפרך אודר איך בין איין נאמיר איך
בין כרננט נזאמט :

איך דו שעמליכר בוב ווש קנטטו רידן . איין הערלן האט עש וואל
נידשט דא בן אויך בידן . דו בישט אים נאך נאָלפן . נעמא קורט ניד
הרום . דובישט אויך אל דיין טאגן בייא שבועה כט נזאמט וואס :

דו האט וועלן רייד ווערדן לז קויען וויין נערטן . נזאמט אומי קנעכט
אומי אידן אומי רינדער אומי שוין הערטן . ווער דא וויל הוך שטיין דער
נעלט נערן הערט כדרר . דש אויף נעכקייט בן נעגן קואט דיר חן
דיין לייב אומי חן אל דיין לידר :

נעש אל דיר כט בור נעגן אל טאג דיינש לעבן . אומ אויך דייק נאמן וול
עש ווערדן נעבן . או בור ווש נחמי אלזע אומי וויש אז חן שך . חן
נעגן ער זיין שטרוש אים ווש ורנט אומי ווא :

דא שפראכן אלישע תלאידים ווא רעכט אשט אים נשעהן . וועג וור
האבן וועלן לערנען ער האט אונז כט וועלן חן נעהן . וור העטן אונז
אויסן אר לויסן נאמן חן דא לענג . דא תלאידים שפראכן לזאלישע דא
נאמן שטאט אשט אונז לז נעגן :

וור וועלן נאש איין הויא בוית דש וור נרוס האבן . וועג וור בן
דיר לערן וור יאס נאג קנאבן . וור וועלן בן נוס רידן אומי וועלן בליקן
נעמא בן דען . איין הויא וועלן וור בוית אומי דא נעטן אומי .
דער

דער גביא שפרך נעט הין איינר וואו אין ביתן . הער נעט מיט אייערן
קנעכטן ביז איר דש הולץ האבן גיטערטן . ווארעם ריט שפראך אלטע
אך טוענען . זינט אין מאל דש איר איינר זא ריט וועלט אפערן :
די קאמאן זיא לוס ריזן אומ האקטן דער בויס ויל . איינר וואלט אין
בויס היס ווערען דיא האך אנטשולפסט אים בון דעם שטיל . זיא ויל
אים אין די וואר ביז אויף דען גרונט . ער שרייא אויזיא איינר האקן
זו דער זעלבן שטונדא

אך הב זיא אנטשולפט אומ וואו אל איר גיטערטן . איטט מיין הקן ור לורן
אך ווער זיא מואר זעהן . ער שרייא ליבר הער אך ווער מוילן
אנטשולפטן . אך ור מין קיין אנדרא האקן אויזיא איינע בויטל זי קוילען :
די שפרך דער גיטליך מן וואו אישט זיא הין גוילן . ער זאגט אים דיא
שטט דיא בור אין . דער גביא האקט אין הולץ לויז וואיזיעש אין
דש וואר הין אין . דש הולץ קען לוס הייזן אום שטעקט זיך דריין :

אומ שוואס הייזן מן באר בור אויזן אדראן . מן רכס ווידר דיא האקן
שפראך דער בידר מין . ער נאס דיא האק ווידר דער לייבן ווארן
ויל . דיא טעט אלטע וואו גרוש מן וויל :

נך טעטער מער אויז וואו ווערט הוירן . דער קויזן בון אים
וואלט זיא שארן בור שטוירן . אומ רכטט זיך זו היימליך דו מן זיין
ריט וואר גוואר . אום ור בארן זיך אין דש לויז מיט זינר גרשן שר :

ער איינע אין זינען זין אך וויל דיא יודן דר שנסן . אומ וויל דעם קויזן
בון שראל קוילען איין קאסן . דיא אנטשולפט אים אלטע דעם קויזן שראל
זיך זיך עבן בור . זיך ריט בארן אום ריט בור קיין שר :

אום וואו אים אויף דיא יודן ווארטן אלטע אים אין דש ארט . דער
קויזן . ווער קונט אים ריט מאלן ווער זיין ריט הארט . א לויז ער דען
אנדערש וואו אום וואלט דיא בייטן . דיא וויל לויז קויזן שראל אויף אין
אנדרא זיטן :

אום ליט דיא יודן זיין אין קויזן אים לויז . דיא יודן ווארן זיא חיס
וואו איר הנט טיארט וואר . דיא יודן טריבן ער לויזן לויז מאל
זאכן זאל . ווען דער גיטליך מן ווארנט דיא יודן אל מאל :

דער זי

דער קוינ' בון ארם קאנט איס רט מאכ'ן . ווער קוינ' ישראל וואלט בון
דען זאכ'ן . ער נידוכט אין זינס זין עש טוט איינר אויס איין ראט .
דער לויט קוינ' ישראל ווערדן איס וואס איך דא בור בוט .

נון האט איך עש דוך אין גרוסר הייזליכקייט ווער מאן בור זיין . ווער
אך עש אויף אין איין ער אויס ליידין פון . דא שפרך איינר בון זיין
קעכטן אדלר קוינ' רט האט . ווען אלע דער פרושט אונטער דען
יודן דא .

דער גאט עש אלס דעם קוינ' ישראל וואס דא אין דיינר קאר רעטט
דער זעלבן פרושט אלע אין אויף דך העלט . וואו אויס ער זיין
דער אן שפרך קוינ' ארם בור . דא שפרך זא אין דער שטט
דען ער זיך אויף האלט :

דער קוינ' שפרך איך וויל אין ביינ' . ער ליש די טרואער רופן
אונד ליש די אויף פסיס . ער קאמ דא אל ליידי הויבט לויט איט איינר
גרושן שר . רייטט הין שפרך דער קוינ' אין די שטט דען דא .

אונד נעמט אלעס איט ניוואלט בינד ארם הענד אונד בויש . אונד
ברענגט איר אין הער גאנץ . גאר דער טיייל אונד דא דרוז . איך
וול אין וואס לערן ער ווערט אין אנדער האל שווייגן . איך גב ארם לו
דא זאכ'ן וואס ארם שפעקן איינר ווייגן .

דא קאמ אין דא שטט גריט איט איינר גרושן מערץ . אונד גרינש
הרם אונד דא שטאט דא וויט ועלד וואס אין לו עפ' . נון שטוד אויף
דא גבא שוידנר אן דעם אורן . ער זיך דא ברייט היר זיין הערן
שטוד איס אין ארן :

דער זאכ'ן וואס דא שרדן אונד שפרך לבר הער . אונד וואס וועלן וור
אן הירן איך בורכט איך זער . דער גבא שפרך בורכט דך רט לויט
דיין גרמן זין . איר האבן מער ואלק ווען איט אין מאן גיין :

דא בט אלעס לו גאט וואס דען זאכ'ן זיין אויפן ווען ער טוט גאר שוילד
ער וול לייך בר זאכ'ן . לו האנט זיך דער יונגן ויל פסערד אונד רייט
אייגן . דא ווארן דיטל בויאר אונד אל גלייך בראגן :

גרינש אונד דען בערן דא וואס עבן וואס . אלעס בט לו גאט אבר אין
אונד . הער גאט עש זאכ'ן טער בלינט אל דא דאגן לויט ווערדן . ער
שונד

שׁוֹנֵן זא איט שטר בלינדקייט גױט דער עבין הערן :
אן־שע שפראך צו דעם הר און דש אישט ריט דא שטאט . דא
דער זעלבין מן זיין וועגן אכן הט . דען איר אל הא נאכט איך וול איד
אין וויין . ער מוש איד ווערדן אונש עש ער האלט אידן :

ער בודט דו גרוש בולך אין דא שטט שארן . ער בט גױט דען הערן
אויסן ארי אױסן בון . לו הנטומארן ארי אױסן אױסן דא וועהן זך אסן אין
דער שטט . דא זא זך קוצין ישראל ווא זער ער אלישע בט .

דו ליבר טרויער מאט לוש איד זא דר שלאטן . זיין שפראך אלישע לוש
זא מוארט ביטאטן . די זעלבן דא דוואנאשט איט דיינס שווערט
אונ בון . דא גלשטו דר שלאטן לוש דא בון דיר זון :

גב אין צו עשן אונ צו טרינקן אונ לוש זא ווערדן . ער אכט אין עשן
זא בלייבן לענגר שטון . זא קאמין צו אירם הערן אונ זאגט אסן בון
דען זאכן . זא העבן אן צו רידן אונ אל דא זא שפראכן :

דיא יודן זיין אס ארסן זא העטן אונש וואל געטן . דרען וועלן ווער מאר
רייטן נאך גען . אין איר אױסן אנט נאר צו קיינס בויין . אונ גלשטו אונ
האלט שטיין אונ בון אנדער קרויזן :

זיין שפראך קוצין אירם עש גלשט איר ריט . איך וול ריט אב לושן ווען
איך גלייך אירער קיין העט . איך האב נון ויל באלק אונ גרוש הער .
ער ליט ווערד זאמלן אן זאגט אן דעם איר :

ער לוך בוד שארון אונ בינערט דא שטאט . קיינר טורשט הין אױס
עש העט אסן אױכשט געט . עש ווש גרושער הונגן צו שארון צו דעם
זעלבין געשיכט . אין קאסן בון איינס אידן וולט זאכר אבצן בודט :

זא אשן קאלן אסן אונש ווש זא זאגן אסן ווען . בוצץ בודט
זאכר אין שוין דרעק . דער קוצין גען אױסן דא מוארט אין שרייט
אין ווא אן . אידל קוצין הילף איר בישט אבדרש אין בדר ון :

דש דיר גױט העלף שפראך דער קוצין צו איר . ווא איט אל איך דיר
בעלסן גא הין בון איר . ווא אישט דש קארן דש אן דיר אל דעשן :
ווא אל איך נעמן דען ווין אין דא קעלטל בדרשן .

מן ווש ורלשטו האבן דיא ורויא שפרדך און . איך אונ דיא נעלין אשט
דא . איך ליכא האט ניהט איין און וור הטן נאכט איין בונט . וור וואלטן
אונז קינד רעטן אל היא מיט אונזרע אונט .

הייט וואלטן איר עשן דען איין אונ אורק דען איר . מן האבן וור איין
און נעשן א וורקן היט איך נעבן איר . אירן און וואלטן איר אויך עשן אז
הט זא אין בור בארן . דש הורט דער קוינך בון דער ורויא אונט
שטונד אין אורק :

דער קוינך דער דר שראך בון הערלן אונ נאך אויף דיא וויאר . ער א
רש זיין קליידר אונט טעט איין זאך אן זיין לענדן דוואלך זך נאר וויאר .
דזער יאן בלשן ליב איין זאך אן טרונ . דער קוינך העט איין גרושן
יאמר נאך חפס נאך וימך :

איך ורלש אלישע ריט בור טראקן עו אישט אלש דין שולד . ער וואלט גוט
אונ אונט ביטן אונ אונט ניוויק האר . ער ווש זיין הויבט ור לירן
דש ווש אדדאן זעהן . הייט אויף דין טאן ווש עש נישטעהן :

דער קוינך שיקט זיין בוטן צו נעמאן אלישע בייא זינע שופפא . אונ
וואלט איך אב הויאן בייא דען האל דען קאפף . מן ווש אלישע אין זיין
הויא יאנ ביי איך דיא אלטן לויט . הורט צו ליבן קינד ווש איך אויך
זאן הייט :

א דעש קוינךש בוטן קאמאן ער צו אין שפרדך . מערקט אינאונט אויף
דיא דאזיגן זך . דא שיקט דש אונדערט און און וואל איר דען האל
אב הויאן . איך הב גיהורט איין שפריך ווארט בון מאנן אונ בון ורויאן
דש קינד גירט גר עבן נאך זינר אס . אונ דער אפפאל שפעקט נאך
זינע שטאמ . ער גירט נאך אחאב זינע ווארט דער ליט גבות אונ
ווינשט טויטן . דא וויל ער איך אויך ברענגט צו דין בוטן :

אלישע נאכט זינע דינר ווען דער בוט הרין נאט . אונ אז ביד אונ ער
אין דער טאר שטוט . דו וואלט דיא טויר צו שלישן אונ אין דיא האנט
נעמאן . שטוט ער אין דער טויר א וואלט און וואל קלעמאן :

זיין הער קומט דר נאך אונ דיא ווייל ער אונ שפריך . דא קאמט דער
בוט יאנ דען קוינך ער אויך זך . אלישע שפרד צו אין אלן דש בויז
קומט בון גוט . ווש אל איך יא העבן ישראל הוט איבר וארן זיין גיבט .
ישראל

ישראל דיין אפונטר דרום מוישן זיא אונקליך לידן • אין תורת מושה
שטעט עט נישריבן ער וול זיא בור שניידן • ווען ישראל דיין דען
אפונטרן לירי קינדר ווערן זיא עשן • דש אישט אלונט גיטעהן אום
אישט ניט בור געשן :

דא שפראך אלשע הירט צו דא ריד בון גיט • דש וול איך אויך זאגן
ווי ער גיטפרכן הוט • אז מורן דער טאך קואט היין וואלד לייט
ווערט ווערדן • דש ווערט אידראן : עהן קנעכט אונ אויך הערן :

דש מן ווערט אויש מעשן אין טאר שארן און ועל • אין מוש בון
איטל זעמיל מעל • אונ אין ניוויכט זיאבר אונ אין מוש גערשטן •
אונ אין ניוויכט זיאבר צום אלר ערשטן :

דא ענטוורט אים דער מרשאלך דער דען קוינן בורט • צו דעם גיט
ליבן מן דש דו עש ריטשט נוארט • אונ אכט גיט וענטער אים היאל
אונ ליט קארן רעמן • אז ווער ענטיט מוינליך לוש אלד ריד אונטר וועמן :

דא שפראך צו אים דער גביא דיין איין ווערן ענזעהן • דו ווערשט עט
ניט גריטן איין ווארט ווערט גיטעהן • דא גרוש וואלד לייט אונ
ווערשט דר בון ניט עשן • דו וולט גיטש ווארט ניט גלייבן דינר זיל
ווערט בור געשן :

מן ווש אין דער שטט שארן און נאר גרוש הונק • עט זש בור דער
שטט גתי דער דא ווש גיווען אלשע יונק • גא זאשן אין דען מנאע
הייזליין אונ דש אישט ווערליך וואר • ער ווש א זער מנאע מיט דריי
דינר זין צומאר :

אינר שפראך צום אנדרן ויר מוישן הונק שטערבן • גאל ויר אונ
היא זילן אז מוישן ויר ור דערבן • טון ויר אינש אונ גען אין דער אים
שאר • ויל לויכט געבן זיא אונש צו עשן אז לעבן איר דאר :

וועלן זיא אונש טיטן עט אישט בעשר גיטורבן • דען אז בויאליך
גאלן בון הונק בור דארבן • אים אובנט שפט צו ענד דער אראיס
שאר • זיא ווהן צו מאל קיין מעשן אים ראיט דא וואר :

גוט הוט לושן הירן דא שר בון אים צומאר • זיא הרטן איין וואר
ליכ שטיק • אין גרויזטן אל אר האר • בון רייער אונ בון פספראן אום
היר אונ גרוש • גיטענדן אין גרושן שרעקן אים אל אריין באלש :

אז עט

פש שפרד ארין מן לו זיינס נוצען דש הט קורבן ישראל געטן • ער הט
אויף אנש גרינדט אום איזש רופן לון • אל קויען תתיס איכ בך וזיין
לחדן • אום אזויט אלערס דא קומן לו האלדן :

דש וואָק אַשט טו וו דא ווערדן אַכט אַזיב פלאַן . אונז ווערדן אַכט
היינט אין דער נאכט אַזיב פלאַן אונז דער נאָכן . וואָך ווער דא קאָן
עש אַשט וואָהן זייט . אין וואָך אַזיב דא קיינער זיט זייט :
דא ליטן שטון אַזיב אַזיב אונז אַזיב רוס . דא וואָהן נאָכן נאָכט
אונז וואָהן בלוש . אַזיב אַזיב דא קאָן ווער אַזיב וואָהן קאָט . דא קאָהן
ווער אַזיב אַזיב דא קאָהן שטונדא :

אין איין גרוש מעכטן גייעלעט זיט טראכען אונז אשן • אין ווייט וואלן
אונט איד אונקלויק זיט גאנץ בור גאשן • זיט אונדן דא אשטן דא שטון ביי
דעם הערט • זיט גיידעטן איין גוט און אישט העכען ווערט :

דא שפרוכן טון וויר וויז זא וועלן זא נאך דין איין אנדער נאכעלט. דא
אסן אונט שראקן אונט ואנדן נארן אונטעלט. חסד נאכעלט עש אין דא
ערד. וויר וועלן עש ביהאלטן דעש עש נאכעלט חסד ווערט:

דא טפראך איינר צום אנדערן וויר האבן וואל געלעבט • וויר וואלטן עש
דעם קיינעם נאך וויר טויטן מיט רעכט • וויר וועלן דאס דאס בלאז בלאז
קומען • טעטן וויר דאס מיט וויר העטן דאס גרויס איינעם :

יא כִּנְיָן הָאֵל בֵּיר בְּדֵשׁ שִׁטֵּט טַר • דִּיא רֹמְטֵן אױף דִּיא וועכטֶר דער
וועכטֶר בֹּר הער בֹּר • אױף אַן דעם קױכֶן בֹּן דען אַל זאכן • וול
ער עשׂ אַנשׁ וְאֵן צִדִּשׁן ער אַתָּא אַנשׁ וואָל רײַך אַזאָן :

ווד זין קוואל צו שר ארץ דא דא ארץ זין : דא זין אל דר בון
 אר אשט ברנט דין : אר פסערד תוצי אידן שטון אן רבובדן אן
 אן פארן : אן דעם ברענט זין דין לייט עטל דער קוידן רט
 לענד דאך :

דיא וועבטער אקטן עט דעם קוינ'ן דיא דהרמן מדיאן אער . דער קוינ'ן
טוטט דיאן יאמ רופט דינא דינא הער . ער שפרדך אדך וו' אדך
אקט דין דיא נכט . דיא אכראייס דהבן אקטן אקטן רעאקטן געראכט :

זא שטן גאר מאל דעם ווער האקן זיין. זא האבן זיך סך בארן הינט
רען

בערנדין איין • אונזן ווירד דרויט זא ווערן אנש דר שטאם • אים
 איבער דען אייערן ווערן זא אנש דר טאם :
 דא שפראך אייער זייער דינר בולט איר איינעם רעט • מן גל נעמן
 בוינן פפערד דא ווירד קט הון גיטעכט • ווען זא האטן אל פפערד
 און ווייט אז אל ישראל נעשן • וואו דארט יודן וואנטן אים ווארן גינעטן •
 אויט דען זעלבן בוינן זאל מן לוייא שטערק קלויבן דרויט • אינ לון
 ווייט האק אל מן זענן דרויט ווייט • דער קויכען שפראך דורטשט נך
 רעכט • ער נאכ לון רוייט זייער נעטן קנעכט :
 נעט אים רייט היין אים זעכט וויא אים זייט • אינ זיגט איר ווידר דא
 ווארדייט אים קיין בוידיא • און ריטן זא דא היין דא זא האטן איר
 גינעלט • זיא וואנדן ויל גרעט ליען און ווייט אז אל דש ועלד :
 די אכאייס ווארן אנטרוקן זא בורכטן נך גרושר שארן • זיא ווארען
 איר גרעט בון נך ווער דא וויט גלארן • דא גרעכטן אוד דא אכאייס
 און אירעם זין • ענאישט בעשר ארם דא איר מירט לעבסדיג געטרעם :
 עש ווידר קורטן דא רייטער לוס קויכען היין איין • דא ער הארט דא
 מער קט ווארד אונטער ער גיין • דא יודן האבן אן זא ווייט ווער ליען
 קונט • זיא וואנדן ויל דעט נעטש לון דער זעלבן שטעט •
 דא אכאייס ווארן גלאוהן זא האטן עש לושן שטען • זיא וואנדן איר
 גרעכט אים מעל וויט אל דא ק איין • איין אים זיגאל מעל וילט דארט
 איין גרעכט • אונטער אים קארן אים רוקן מעל לון דער זעלבן גרעכט :
 עש וויט איין ווילך דרינגן בון ארטן אונטער בן אים • זיא העטן איר גרעכט
 אלונט זא זענן • ענשטונד ויל בולך און טאר טארט לון • דא דאס
 שטונד דער ארשאלק דער קויכען הט דאס בייבאן דש טיר •
 אין דען גרושן גרעכט לון טרעט מן און אירט בוישן • זיא דא דא
 הט גרעט אונטער ער אינאט בוישן • דש ער הט גרעכט • ווען
 גיט ליש רעגן מעל • דא קאט עש און וואלדל ט גיין • זיא דא האטן
 איין זעל :
 עש זאהן דא זיין איין דש מעל אים מעטן • דא נך גרעט גלאביל דא
 בון וואר ער קט עשן • מן ט טראט און אל דא אירט בוישן • זיא עולם
 ארשאלק • אל דא העט גרעט דער גביה וויא דאס בוישן :

איך דען דאזיגן זאכן וואס אבר הונד זיבן יאר . או ווייט אז דאס לאנט
שאדן עש ועלסט ביט זאזאר . דאס ערשט יאר אשן זיא וואס זיאהטן . אומ
דאס אנדער יאר וואס דאס וואס בור דער שטאטן :

אומ דאס דריט יאר אשן זיא דאס ריין ויך אלז . דאס וירד יאר אשן זיא
אויך אין אירן האלז איזל אומ אויך פסערד אומ אל דאס ויך אומ ריין .
אומ דאס בינפט יאר אשן זיא קאלן אומ אומ אל גאמין :

אומ דאס זעכסט יאר אשן זיא איר קינד . בון דען גרושן הונד וואר
זיא אינדער . אומ דאס יאר דאס זינד אשן זיא איר ווייט בון דען אומ .
זיא בור דינטן עש אומ אירן אפגוטן דאס איר וואס דאס :

אומ דאס שטערפט אומט ישראל אומ זיא ויך דאס שטיין . אומטע שפראך
זיא דער וואס אומ אומ דאס עש ביט בא דאס . עש וואס דאס זעלבן
אומ דען אירן אומ אומ אומט . ער שפראך זיא אומ דעס אומ
אומ ריד ביט וואס :

דער הונד וואס וואס זיבן יאר אומ לאנט . אומט אומ זיא וואס
אומ אירן אומט זיא . אומ אומ דאס לאנט פלשטעס ביז דער הונד
בור גאנג . דער הונד אומ אומ אומ אומ אומ אומ :

דאס אומ דאס זיבן יאר וואס אומט . דאס וואס וואס וואס וואס
זיא אומ דאס וואס . דאס וואס אומ אומ אומ אומ אומ אומ
אומ אומ . אומ אומט וואס אומ אומ אומ אומ אומ :

אומ דען דאס אומט שטארק אומ אומ אומ . דער קוינג שפראך
אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ
אומ אומ . דאס וואס אומ אומ אומ אומ אומ אומ :

ער זיא דעס קוינג בון וואס אומ אומ אומ . דאס אומ אומ אומ
זיא אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ
אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ :

אומ דעס אומ דאס וואס אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ
דער קוינג אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ
אומ דעס אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ אומ
הין אומ :

אם מעט דש ישראל מער נלויבן דראן האטן • זא היילטן זא בור גוט
אן מעט אינש נישטען • דער דאזיק גייד ווארן ויל אויש דער האטן •
אז איר וואל ווערט היידן וואי ישראל דט באד אויש נאשן :

דא אין אלטע דער גבאי' דאמשיק נד • סן מויעט איר גערן היידן ווא
לערט איר שפראך • ונדא איך דך הא ווש אישט דיין וועגן • טא
ניק רעכט תשובה זא מאנשטן ניק וואל נעגן :

דא ענטוואט איר נתי דו הושט איר נלערנט • ווער ויל לויט מאכט
אירען עש זיא היילר אדר ווערנט • עש היילט קיין תשובה ווש
ער חורגטעט • סן אישט מיין גייד ונרושור לון איז מיין בעט :

אך הב ישראל מער אכן וויסדיג דא קעלבר האב איך רידן נאמאכט •
די רעכען בור לויטן האט געטעט • ישראל האב איך נאמאכט נרוש אן
רוא • זיא לויטן זיהן ווא מער דא היין ווער וואר דרע :

אלישע נעגן איך בון איר און וואלט איר רט מער לט שפרעכן • ער
נדוכט אן זינען זין גוט ווערט עש וואל רעכן • נתי אישט דער נרן
איר דא רט כפרה האבן • בלעג און דאזיק אונדזערס דש זיין
דיא חנדרן דריי קנאבן :

סן ווש דער קוידן בן הדד בון דאמשיק נאר קרנך • ער שפרך לט זינען
הייבט אן וואל כעט לט דיר אין שאק • און נא דעס געליכט אן
אנטען דעס ערברן אג דעס וואן • איך האב ניהילט אלישע זיא
הער קאן :

און וואן אן בון גוט וועגן אוב איך דער קרנדייט ווער ניונט • איר
ניין וואל אנטען אז ער וואל קונט • ער לאדט ודלנ קעמליך ווש זיא
אונטן טראגן • ד בעשט שענקונג איש דאמשיק ווער קן עש דר וואן :

וואל קס טעם גבאי' איר דען נרושן פרוגט • דש קוידן איר לט איר
הט ניונט • וואל שפראך דו וואר אן דש הוט דיר מיין הער נעגעט
• ער אכטיט דיר אז אינעם וואר ער רודט וודד בויש ניקהעגט :

ער אישט נער קרנך דו וואלט איר נטי ענטווארט נעבן • אוב ער דער
קרנדייט בלייבט ביי זינען לעבן • דו וואלט דא שענקונג איז הארט
בא שוואק • ער ביט דיין ערבידיט דו וואלט איר דא וואהייט בא
דא
עשן :

דא שפּרדך אַלשע לזיינע תּוֹאָל נאָ אַזאָו אַן דיינע הערן . ער אַזש
ווערליך שטערבן אַזאָו טעט ערש האַלט זיט נערן . גוט האָט איר עש
זווייזן אין דער דעמך זייט . אַלשע קורט זיך אַזאָו אַזאָו דאָס דאָס דאָס
אַזאָו האָב דעמך לזיינע דער הייליג געטליך אַן . תּוֹאָל שפּרדך לזאָלשע
אין הער זיך גוט אַן . אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו
זשעהן . דאָ ענטוואָרט אַזאָו אַלשע דאָס האָב זיך זענען :

דאָווערשט אַן שטט בן הדד קווינאָ אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו
גוט זיינען אַל דער וועלט אין הערן . דאָווערשט קינד ישראָל וְלִ
אונזליך אַן טון . אַזאָו שטעט ווערשט לזאָל ברעכ אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו
איר אַזאָו דר וְלִטן ווערשט אַל דר שאַמך . אַזאָו קינד ווערשט לזאָל
אַזאָו טוט בון דיר הין טראָגן . אַזאָו אַזאָו דען אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו
שפּלען . גוט לזאָל אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו

דאָ ענטוואָרט אַזאָו תּוֹאָל בלד אַזאָו זיינע אַזאָו . דאָ אַזאָו דאָס אַזאָו
אַזאָו שפּרדך האָט אַזאָו אַזאָו זיך ביינען אַן דעם אַזאָו דאָס . בון
שפּרדך זיך אַלשע אַן אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו

דאָווערשט ווערליך לזאָל קווינאָ אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו
בון אַלשע אַזאָו קאָט אַזאָו לזאָל האָט . ער קאָט לזאָל זיינע הערן דער דאָ
ווערליך . דער קווינאָ שפּרדך לזאָל דאָס דאָס אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו

ווערליך דיר דער געטליך אַן לזאָל ענטוואָרט זענען . ער שפּרדך הער
דער קווינאָ דאָווערשט בלייבן זענען . דאָ עש קאָט לזאָל אַזאָו אַזאָו דער
קווינאָ זעבט נאָך . אַזאָו אַזאָו שפּרדך תּוֹאָל אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו

תּוֹאָל שפּרדך לזאָל קווינאָ אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו
קווינאָ לזאָל אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו
שטעט עש אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו
אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו

ער ווערט אַזאָו בלייבן עש אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו
דעם קווינאָ זיך גוט . אַזאָו אַזאָו שפּרדך תּוֹאָל דאָס דאָס אַזאָו אַזאָו אַזאָו
לזאָל אַזאָו . דאָ אַזאָו שפּרדך דער קווינאָ דאָס אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו אַזאָו
דאָס :

א א ט ת

חנאל ווארד אן שטאט קויכין אויבר ארץ לאנט . מן זעלט איך אויף
דיא קרן אויך ווש גוועלט'ן צו העט . נון וועלן וויר חנאל קויכין ארץ
לשון בלייבן . אום וועלן בון קויכין יודא אין ווילן שרייבן :

דיא דער ורום קויכין יהושפט אויבר יודא ווש בור נאנן . זיין אן יהורם
דיא קרון הט אנפסקן . ער וואר צוויין אום צוויינליך . יאר אלט דיא ער
צו קויכין ווארד . אכט יאר קויכנט ער צו ירושלים צו דער זעלבן
וארט :

ער גרייט ניט נוך זינען וואר ער ווש אויך ניט ורום . ער הט אהאבש
טוכער דיא לערנט אין ווען קרום . יא לערנט אין מער וויכרן אום ווש
יא נון טעט מערן . מן שפריכט גלייך אום גלייך גוועלט זיך גערן .

יהורם ליט זיין ברודר אל צו טוט שלאגן . אום אויך ויל הערן גוט ליט איך
מיט גשריפט אליהו זאגן . דיא הושט דיין ברודר דר מורט דיא בעשר
א זיין גווענן . דען דו אל דיין לעב טאג דו ווערשט אויך ניט גענען :

דו הושט אכן אינדיין נאכץ יודא גשלעכט . דו גרוטשט ניט נוך דיינע
ואר דער ורום אום דער גרעכט . ווען גוטש שלאק ווערט אויף דך
קואן . דיין ווייב אום קינד ווערן דיר אל גנוואן :

דיא בויז בלוט שייטן ווערשטן גוויק . דיינא דערמאר איך ליב ווערדן
דיר איש ריין . נאר מיט בויזר קראנקייט ווערשטו דיין צייט בור
טרייבן . גיבאלט עש דיר ניט וואלוש אבר בלייבן :

נוך גרעכט גוט אן בור אום וואלט יודא גשלעכט . ניט גר אום ברענן
בון וועגן זינש ליבן קנעכט . עש גינגן גשלעכט יודא אויביל אז מן אגן
שפרעכן . דש ואלך בון ארום ווש אן קאכין יודא ברעכן .

יא הבן יודא מויטן דיין ויל לאנג צייט . ארום מאכטן איין קויכין דער
אין בורט דען שטרייט . יהורם קויכין יודא שטונט אויף ביא דער
נכט . ער שלון זיך מיט ארום דש עש קראכט :

זא ואלך אדרמן ווער נויארט וליהן קונט . עש ווידר שפעכנט אן יודא
דיא שטט לכה צו האנט . ווער קאן עש דר צילן ווש קויכין יהורם אלז
בינגן . דיא וויל ער ווש קויכין ווש ער אלט אן ויגן :

אויף יהורם קאמ גרוש אונקלויך ווש אליהו הט אנבוטן . דרום דט ער
הט

הוט נדינט דען וואלשן אפנטן . וואער נאירט נין. דאראן איז אים
זיכא דראן . אויבר אין קאמ דש זיכטוס ער וואל נטגו דער באראן :

ננט שיקט אויף דיא פלשטיק אלי נאין . אונז אינשט ויל בולקר איר
בליבן אוישן קיין . זיא נאמא דען קוינן יהורם אל זיין ווייבר דר . אום
אויך אל זיין קינד אונז אל דען שאלן נאר :

איז בלייב נט מער אויבר ווען איין אן דער היט אחוזה . דא קוינן
יהורם שטרב ער וואר בירבן דא . דוך נט אין קוינלייך נרב נאנט
וואלט אין קלאגן . אין קוינן בוך בון יודא הורט אן ויל בון אים אאן .
אחוזה ווארד נוקוינן זיין וואטר היט עתלה . זיא וואש קוינן עמיר
טוכער איין בויבן וואש זיא יא . זיא העלט דען זון אן ער נין דען וועג .
לייך אז איר ברודר אחאב לייך דען זעלבן שטעג :

אחוזה קוינן יודא הלוי קוינן . ישראל אים שטרייט . חנאל קוינן אים
שולן קוינן ישראל ווארדן ווייט . קוינן יהורם וולך היט זינמ וואלך
ישראל . ויל ביהענד אין דיא שטט ירעאל :

דא זעלבן לאנער קראנק חנאל הט אין וואל נדרושן . היט הערטן
נרושן שלמן זיין ליכט וואש אים שיר בור לאשן . דא הורט אחוזה קוינן
בון יודא לנט . ער וואש קוינן . ישראל שוואר ער נוך לו האנט .

אין דיא שטאט ירעאל דא יהורם לאנ לו בעט . דא ער לו אים קאמ ער
דא היט רעט . אחוזה שפראך לו יהורם שוואר האלט דך שטארק
עו נעט נט אל וואל לייך איין וואל אויביל דש אנדר ארן .

אז בון קוינן אחוזה לו קוינן יהורם קס . ננט דער עבן קוינן האט
זיא בייד נראם . עש וואלט דך היט אין אים דער בעטיל טאנן . אין
ווארד נט וואל נלינגן זיא הטן אויבר זעהן דיא שאנן .

ננט וואלט עו האבן דש לו זיא האל קאמ . אונז דש זיא וואלטן אום קוואן
בייד קוינן אל וואן . קוינן ישראל אום קוינן יודא . זיא ווארדן ביה
דר שלאגן בון . הוא זון נאש דא :

אלישע דער ורום נביא רויף איין ורוואן קראבן . ער היט ינה זון אחיז
ער שפרך איך וואש דך האבן . ער וואש דער וויטון אן דען אליהו
לעבנדיג אכט ריכט דך לו שפרך אלישע אום זיא וערטן אום ביזנט
iii ע רמ

מן וולשטו האבן דא ורויא שפריך און . אדך אומ דיא געלין אשט
דא . אדקליכא הוט געהאט אין און וור הטן גימכט אין בונט . וור וואלט
אונדריקנדר עשן אל היא מיט אונדריס מונט .

הויט גולטן איר עשן דען מיין אומ אורק דען איר . מן האבן וור מיין
זון געשטן ו אורק היט אדך געבן איר . אירן זון גולטן איר אדך עשן גאט
הט דא אין בור בארן . דש הירט דער קוינץ בון דער ורויאן אומ
שטונד אין אורק :

דער קוינץ דער דר שראק בון הערלן אומ גינג אויף דיא מויאר . ער ט
רש זיין קליידר אונטעט איין זאך אן זיין לענדן דז וואלך נד גאר מויאר .
דער אן בלעשן לייב איין זאך אן טרוג . דער קוינץ העט איין גרושן
יאמר גאר אומט גאר וימך :

אדך וולש אלשע ריט בור טראק עו אישט אלש זיין שולד . ער גולט גוט
אומ אומ ביטן אומ אומ גיוויק האר . ער מוש זיין הויבט ור אירן
דש מוש אדראן געהן . הויט אויף דיין טאג מוש עש גישעהן :

דער קוינץ שיקט זיין בוטן לו נעמאן אלשע בייא זיינע שופטא . אומ
גולט אומ אב הויאן בייא דען האלז דען קאפן . מן וולש אלשע אין זיין
הויאן אומ ביי אומ דיא אלטן לוט . הורט לו ליבן קינד וולש אדך אויף
זאגן הויט :

אד דעש קוינץ בוטן קאמאן ער לו אין שפריך . מערקט איזונט אויף
דיא דאונד זך . דא שיקט דש אונדריט זון אן גול איר דען האלז
אב הויאן . אדך הב גיהרט אין שפריך ווארט בון מאמן אומ בון ורויאן
דש קינד גירט נד עבן נאך זיינר אומ . אומ דער אפסיל שאעקט נאך
זיינע שטאמ . ער גיראט נאך אחאב זיינע ווארט דער ליט גבות אומ
זוינשט טויטן . דא וול ער אדך אדך ברענגט לו דיין מויטן :

אלישע גיבט זיינע דיר ווען דער בוט הריין גוט . אומ אן בילד אן ער
אין דער טאר טוט . דו גולט דיא טויר לו שליטן אומ אין דיא האנט
נעמאן . שטוט ער אין דער טויר א גולשטו אין וואל קאמאן :

זיין הער קומט דר נאך אומ דיא וויל ער און שפריך . דא קאמ דער
בוט אומ דען קוינץ ער אדך זך . אלישע שפריך לו אין אלן דש בויז
קומט בון גוט . וולש אל אדך אן העבן ישראל הוט איבר וארן זיין גיבט .
ישראל

פיש שפרך איין מן צו זיינען געווען דאס הוט קוירן ישראל געטן ער האט
אויף אונז געדינקט אומ אויס רופן לון אל קוירן דאס איז בלע ווייטן
לחנן אומ אויט אלעס דא קומן צו האנדן :

דאס ווארד אשט צו ויל דא ווערן אונז אויבר פלאנן אונז ווערן אונז
היינט אין דער נאכט אויבר פלאנן אונז דער נאנן אלד ווער דא קאן
עס אשט ווילן לייט אין וויש גענעק צו אליה דאס אר קיינר נישט לייט :
דא ליטן שטון אר נעמלט אר אידל אומ איר רויש דא וואהן גאנץ נאקט
אומ ווער בלוש אדרדאן וואך דין ווער מיאט ווילן קאט דא קאמאן
דאס אלעס צו דער געלבן שטונדא :

אין איין גרוש מעכטן נעמלט דאס טראכטן אומ אשן אין וויש וואל צו
אומ אר חונליק דא גאנץ בור גאטן דאס וואנדן דאס שטון דא שטון ביי
דעם הערט דאס געדיכטן איין גאט אומ אשט העכט ווערט :

דאס שפרוך טון וור וויש דא וועלן דא נאנן אין איין אונד נעמלט דא
אשן אומ טראכטן אומ וואנדן גארן אומ געלט חסד גרובן עס אין דא
ערד וור וועלן עס ביהאלטן דאס עס נאכט אומ ווערט :

דאס שפרוך איינר צום אנדערן וור האבן וואל נעמלט וור וואל עס
דעם קוירן גאט וור טויט נישט רעכט וור וועלן דאס דא בורא בור
קומן טעטן וור דאס נישט וור העטן דאס גרוש גאטן :

דאס נאנן אל ביר בור דאס שטט טא דאס רופטן אויף דאס וועכט דער
וועכט בור הער בור אומ גאט דעם קוירן בון דעם אל אומ וור
ער עס אונז לויטן גריטן ער אומ אונז וואל רייך אומ :

וור זיין קומן צו שר אומ דאס דאס אומ גאט גאט דאס אל דאס בון
אר אשט נעמט דאס אר פערד אומ אידל שטון אן גבולן אן
אן פאך אין דעם נעמלט זיין דאס לייט עס אל דער קוירן נישט
לענדן האט :

דאס וועכט גאט עס דעם קוירן דאס דאס דאס אומ אומ דער קוירן
טוטט אויף אומ רופט זיין דאס דאס ער שפרוך איד וול איד
גאט דאס נישט דאס אומ אומ האבן אויף איין רעכט געראכט :

דאס עסן גאט וואל דאס וור האקטן זיין דאס הבווד בור בארן הינט
דעם

בערנהין איין • אונזן ווארד דרויט זא ווערן אנש דר שטאם • און
אויב דען אייערן ווערן זא אנש דר טאם :

דא שפראך איינר זינר דינר בולנט איר איינע רעט • און אלעמאן
בוינן פפערד דא וואר דיט האן גיטעכט • ווען זא האטן אלי פפערד
אז ווייט אז אל ישראל געטן • וואו דארט יודן וואנטן און ווארן געטן •

אויש דען געלבן בוינן אלע וואו צווייט שטריך קלייבן דרויט • איז לויט
אויש האק אלע וועלן דרויט אויט • דער קוינע שפראך דורטשט נר
רעכט • ער נאכ לויט דרויט זינר געטן קנעכט :

געט אונז דיט היין אונז געכט וואו איס זיא • איז גאנץ איר ווארד דא
ווארדייט אונז קיין בויבריא • אזויטן זא דא היין דא זא האטן איר
גילעלט • זיא ווארדן ויל גרעט לייט אז ווייט אז אלע דען געלט :

דא ארמייט ווארן אנטרוקן דא בורכטן דא גרושן שארן • זיא ווארדן
איר גרעט בוינן ווער דא וויש גלאדן • דא גרעכטן אונז דא ארמייט
אין אירע זיין • ענדשט בעשר אונז דא איר מירט לעבטן געטריקן :

עש ווארד קורטן דא רייטער לויט קוינע היין איין • דא ער הארט דא
אונז דיט ווארד אונז ער גליין • דא יודן האבן אן צווייטן ווער לויטן
קונט • זיא ווארדן ויל דעט געט לויט דער געלבן שטעט :

דא ארמייט ווארן גלאדן דא האטן עש לויטן שטעט • זיא ווארדן אונז
גרייט אונז אונז וויש אל דא אונז • איין אונז געלט אונז ווארד
אין געזיכט • אונז לויט אונז קארן אונז רוקן אונז לויט דער געלבן שטעט :

עש וויש איין ווארד דרינגן בויטן אונז בויטן • דא העטן אונז גרייט
אלעט דא אונז • עש שטעט ויל בויטן אונז טאד טאדן לויט • דא אונז
שטעט דער אונזשאל דער קוינע היין אונז בויטן דעט טאד :

אין דען גרושן גרעכטן לויט אונז אונז בויטן • זיא דא דא אונז
הט גרעט אונז ער אינעט בויטן • דעט ער הט גרעכטן • ווען
גוט לויט רעכטן אונז • דא קאט עש אונז ווארדן לויט • זיא דא האטן
אין געלט :

עש ווארדן דא דא אונז דא אונז געלט • דא אונז געלט אונז
בויטן ער טעטן • אונז טעטן אונז אל דא אונז בויטן • זיא געלט
אונז • אונז דא העט גרעט דער געלט אונז דא אונז :

נאך דען דאוונג זאכֿן ווש אבר הונג זיבן יאר . אז ווייט אז דש לאנט
שארן עש ועלט ניט צוואר . דש ערשט יאר אשן זיא ווש זיא העטן . אומ
דש אנדר יאר ווש דא ווש צור דער שטאטן :

אומ דש דריט יאר אשן זיא דש ריין ויך אלז . דש וירד יאר אשן זיא
לייך אין אירן האלז : דיזל אומ אויך פֿענעד אומ אל דש ויך אומ ריין .
אומ דש צווייט יאר אשן זיא קאכן אומ וויז אל גלייך :

אום דש זעכסט יאר אשן זיא איר קינד . צון דען גרושן הונג ווארן
זיא אדער . אומ דש יאר דש זיבנד אשן זיא איר ווייט בון דען אדאן .
זיא צור דינטן עש מיט אירן אפנוטן דש איר ויל ור דארבן :

קט שטרופט אוםט ישראל אומ זיא זיך דראן שטיין . אליטע שפראך
צו דער ורויא אומ לוש זיך עש ניט בא דרישן . עש וואר דיא זעלבין
וואר דען אירן זון הט לעבנדיג גמאכט . ער שפירך זיך אויש דעם לעד
מיין ריד ניט ור אכט :

דער הונג ווערט ווערן דבן יאר איס לאנט . אויף הוב זיך דיא וואר
מיט אירן גינט צו העט . אומ לוך דין לאנט פלשטעם ביז דער הונג
צור גינג . דער הונג הט איין ענד אומ דיא וואלבייל אן וינג :

דא כון דיא דבן יאר ווארן גאלץ אויש . דיא ורויא וואלט וודר הייס
זיהן אין איר הויט . דיא וויל האטן איר דיא שולץ וינאן איר הויט אומ
איר אעלד . אומ גינט ווש איר ווש גיבלבן בון גיטלונג בון געלט :

אין דען דאוונג שאנעט שטונד גיז דר בייא . דער קוינג שפירך
אך ביט זיך גאנצא דאס זייא . וואר הט עז אליטע דער גביא זיין טאן
גינגן . דיא וויל דו ביטט בייא אס גווען בא עטליכ זייטן לאנג .
ער זאגט דעם קוינג בון וואנדל זייכן גרוש . דיא ער הט גיטן און
זיא אומ אומ . און אן איר אדאן הט ער אויב גיארן . דש ער
אמיט כון דען איר דער אויש זענגן שארן :

אין דעם און דיא ורויא בא דען קוינג אס שרייב צור אדראן . אדלר
הער קוינג אס זעכט דען גוואלט אן . דיא וויל זיך בון דען האנג
איש דעם לאנט גבולהן . דיא וויל הט אן איר מיין ועלד אס האט
הין גיטן :

דא שפרא דער קויפן ווער מאן דיא וואיא קניין • אונד וואמאן זיא
 געהייסן ווייט אויפאל קין • יא שפראך ניד גחד דער איזשע יאגד
 גווענן וואר • דעפ דאזיג וואיאן וון איזשע גווענן טוט גאלן איז גאר •
 איזשע אכט און לעבעדיג און איינער קורכן שטונט • אז ווער איז דאס דאס
 געבעהן אזא וואר ער וויש אזא גוונט • דא דער קויפן הורט אויך דיא
 דאזיג מער • באיד איש ער באסן איינער זייער דינר הער •

גא: ה'ן שפירך דער קינד אונז אויף איר ווידר נעבן. איר הויז איז אויך
נעלד לייב איז לעבן. לו הנט קאב אן איר ווידר איר הויז איז נעלד.
אזוי ווי דרויף ווי נעבן איר גאט איז אויך נעלט:

דא דש ווש ג'שעהן אלישע נ'ך אבר ה'ן וועך . ער נ'ך אין אנט ארץ
אין דיא שטט דאשך . ער וואלט ת'אל מאכן נ' קו'ינ' אויב ארץ אנט
דא ועלב'ן מאנד ער ג'תי ב'י'א נעאן נ' האנט :

נתן ויש לו נתיבין צלוחין דער אלצה ויש בועגן. ער שפירך איבער נעמן
 דו ביסט טון בנעגן. דיין צרעת איז נון אין איד קאפן ווייל נון איז בבער
 אונז האט איד אין טאן אונז דנט איד בין דיין כסדר :

נערן שפּרד נעבן דעם וואלד אדך נערן טון . אז דעם קאָדער צו אונז
צושטעלן . יונג און אונז . אלע שפּרד דעם אדער צו
אדך און אונז :

מן הורט גבר ווייטער ווייט גיח: נעטן הט. א פער און אונט קוינען שרין
טך אין קוינען ארען שטט. ער נעכט און ארץ אלץ ארץ שטט ארען
בלייבן. און ווי ארץ איינע הערן אלץ ער וואלענעם שרין:

ער נאך צו דענקעלברן די ירבעם האט נאכט. ער נאך דין שטיין
דיס אנגיט אים קוינטשטן וואס ער נאכט. דאס די אונטן קעלבר
דאן אומטן שוועבטן. אז קונטן דאן נאך אז דא אומטן.

ער האכט עש איז חייבן הייליגן שם דעם נאכער דעם קעלער זון
דעם אונט. דעם דא האט קאטן דעם זאלער שטער. אג
שריית איז העלר שטיק ישרא אדך בן דין זוט. דער דר יאש
אנציקס אג דוד דא אד דהאטן האט.

אזא מַצֵּט דש יִשְׂרָאֵל אַמֶּר נְלוֹבֵן דִּרְאָן הָאָטָן • זיא הִלְטֵן זיא בֹּר נֶט
אן מוּשֵׁט אִישׁ נִשְׁטֵטן • דער דאָזיגן זינד וואָרן ויל אויש דער מאַטן •
אז איר וואָל ווערט האַרן וויל יִשְׂרָאֵל דִּט באַד אויש נאַשן :

דא אן אִישׁע דער נְבִיאָה דאָס דאָשֶׁק זיך • טון מוּכְט אַר נַעֲרָן הוֹדֵן וויל
לִרְטֵן אִישׁ שפּראַךְ • זינדא אִיךְ דִּיךּ הִיא ווּשׁ אִישׁט דִּיין וועגן • טאָ
נאָך רעכט תּשׁוּבָה זאָ מאַנשטו נאָך וואָל נִנְעֵן :

דא פּעטוּט אִישׁ נְחִי דו הוּשֵׁט אִיךְ נְלֶרְנֵט • ווער ויל לױט מאַכֵּט
זינדִיגן עשׂ זיא הוּיִאָר אַדֶּר ווערנֵט • עשׂ הִלְפֵט קִיין תּשׁוּבָה ווּשׁ
ער לױדן טעט • טון אִישׁט מִיין זינד ווּנְרוּשׁ ור לֹאן אִיז מִיין בעט :

אִיךְ הִבֵּי יִשְׂרָאֵל אַמֶּר אַכּן ווִיסִיגן דא קעלֶבֶר האַב אִיךְ רִדֵּן נִמְאָכֵט •
דִּי רִבְעֵן בּוֹר לֹאָנן הוּט נִטְרַכֵט • יִשְׂרָאֵל האַב אִיךְ נִמְאָכֵט נְרוּשׁ אָן
רוֹא • זיא לױפֵן לִיהֵן מוֹל אַמֶּר דא הִין ווער זאָ דִּר ט :

אִישׁעֵן נִנְךְ אִיךְ בּוֹן אִישׁ אַזא וואָלט אִישׁ נִט אַמֶּר ט שפּרעכֵן • ער
נְדוּכֵט אִין דִּינֵט זין גֵּט ווערט עשׂ וואָל רעכֵן • נְחִי אִישׁט דער נִרְן
אִיז דא נִט כְּפֶרֶה האַבֵן • בלעגן אַזא דִּינֵט אַזא אַדֶּרסֵט דִּשׁ זיין
דא אַדֶּרסֵט דִּרִיא קנאָב :

טון ווּשׁ דער קוֹדֵינ בֵּן הֶדֶד בּוֹן דאָשֶׁק נִאָר קִרְנֵן • ער שפּרִיך ט זינֵט
הִיבֵט מן תּוֹאֵל כִּסֵּט דִּר אִין שאַנֶק • אַזא נִיא דעסן גֵּט־לִכֵּט מן
אַנְטֵנן דעסן ערִבֵּן אַז דעסן אַזאָן • אִיךְ האַב נִיהוּדֵט אִישׁעֵט זיא
הער קוֹאן :

אַזא אַזא דִּין בּוֹן גֵּטש וועגן אַזא אִיךְ דער קִרְנִידִיט ווער נִיזֵט • אִישׁ
נִינֵן תּוֹאֵל אַנְטֵנן אַז ער וואָל קוֹט • ער לֹאדֵט ורִדֵּן קעמלִיך ווּשׁ דא
מוֹכֵט טראָגן דִּי בעטשט שַׁעֲרֵקוֹן אִישׁ דאָשֶׁק ווער קן עשׂ דִּר זאָן :

תּוֹאֵל קֵס טֵט נְבִיאָה אִישׁ דען נְרוּשֵׁן פּרִזֵּט • דִּשׁ קוֹיִרֵן אִישׁט ט אִישׁ
הֵט נִיזֵט • תּוֹאֵל שפּראַךְ דו אַזאָר מן דִּשׁ הוּט דִּר מִיין הער נִיזֵט
• ער אַנְבֵּט דִּר אַז אִינֵט אַמֶּר ער רודֵט ווידֶר בּוּשׁ נאָך־העגט :

ער אִישׁט ווער קִרְנֵן דו גוּשֵׁט אִישׁ נִט ענטוּרט נעבֵן • אַז ער דער
קִרְנִידִיט בִּלִּיבֵט בִּי זינֵט לעבֵן • דו גוּשֵׁט דא שַׁעֲרֵקוֹן אַז הִיא נִט
בּוֹר שוּטֵן • ער בִּט דִּיין ערִבִּידִיט דו גוּשֵׁט אִישׁ דא וואַהֲדִיט בּוֹר
דא יעֵן :

דיא שפּרדך אַלשע לזיינע תּחיל נא אונזאן דיינע הערן . ער מוש
ווערליך שטערבן אום טעט ערש האלט ריט נערן . גוט האט איר עש
בויזן אין דער דהען לייט . אַלשע קורט נד אונז און דיא אסר דיט
אום הוב דעאן לזוינע דער הייליג געטליך מן . תּחיל שפּראך לזאָלשע
אין הער נד גוט אן . מאַרען וויכעט און הייט ווש אשט דר
גשעהן . דא ענטוארט אים אַלשע דא האב דך גועהן :

דו ווערשט אן שטט בן הדד קוין איבר ארם ווערן . דש האט איר
גוט גלייגט אל דער וועלט אין הערן . דו ווערשט קינד ישרא ויל
אונגליך אן טון . איר שטעט ווערשט לז ברעכן אום איד וד ברעכן אן
איר אויז דר וולטן ווערשט אל דר שלאגן . איר קינד ווערשט לז בויזן
אום טוט בון דיר הין טראגן . אום איד דען אויטערן איר בוך און
שפּולן . גוט לוש איד עש ריט גלעבן אום און לאנג ריט אלטן :

דא ענטוארט אים תּחיל בלד אויש זיינע אונט . דש איר דש גוט רדן
אך שעמליכר האט גוט איד גלייך נד בינען אן דעם מאלך דין . נון
שפּראך נד אַלשע מן מאַגעש ריט אדערש גלייך :

דו ווערשט ווערליך לז קוין איבר נאנץ ארם אנט . תּחיל נס אדלו בא
בון אַלשע אום קארט אים לז האנט . ער קאס לז זיינע הערן דער דא
ווש קרנך . דער קוין שפּרד לז תּחיל דו ויל אשט איר גיווען לאנג :

ווש בוט דיר דער געטליך מן לז ענטוארט נעבן . ער שפּראך הער
דער קוין דו ווערשט בלייבן לעבן . דא עש קאס לזס אורען דער
קוין לעבט נד . איר ריט שפּרד תּחיל איד מע אים ביטן אין שיד :

תּחיל שפּרד לזס קוין אייערן גיבורן אשט לז הייט . לושט איד איד
קוין ויל לזיכט בא געט איד דער טויש . תּחיל נס אין טוך אום
שטיש עש אן אין וושר קאלט . ער ליגט עש און וין אן גיכט אים
נאמק אין אדער גיטלט :

ער גוט אים בלייך ביטן ער האלף אים נאד הער נד . תּחיל ווש נאך
דעם קוין גלייך גלייך . איר ריט שפּראך תּחיל דא וויל אשט איר
לז לאנג . דא ארט שטארב דער קוין דא ויל אים לז שטיש
דראגן :

א ע תּח

הוא ווארד אן שטאט קויכין אויבר ארץ לאנט . מן ועלם איך אויף
דיא קרן אויך ווש ניוועלט'ן צו העט . נון וועלן וויר האל קויכין ארץ
לשן בלייבן . אונ וועלן בון קויכין יודא איין ווילן שרייבן :

דיא דער ורום קויכין יהושפט אויבר יודא ווש בור נאמן . זיין אן יהורם
דיא קרן הט אנפסקן . ער וואר צוין אונ צווייגלן יאר אלט דיא ער
ט קויכין ווארד . אכט יאר קויכין ער צו ירושל'ם צו דער זעלבן
וארט :

ער גרייט זיט נוך זיינע וואטר ער ווש אויך זיט ורום . ער הט אחאב
טוכער דיא לערנט אין ווען קרום . זיא לערנט אין מער ווינדן אונ ווש
זיא מן טעט מערן . מן שפריכט גלייך אונ גלייך ניוועלט זיך גערן .

יהורם ליט זיין ברודר אל צו טוט שלאגן . אונ אויך זיל הערן גוט ליט איך
מיט גישריפט אליהו זאגן . דו הושט דיין ברודר דר אורט דיא בעשר
אי זיין ניוועגן . דען דו אל דיין לעב טאג דו ווערשט אויך זיט גינעגן :

דו הושט אכן ווינדיגן נאכ'ן יודא גיטלעכט . דו גיטשט זיט נוך דיינע
ואטר דער ורום אונ דער גרעכט . ווען גיטשט שלאגן ווערט אויף דך
קואן . דיין ווייב אונ קינדער ווערן דיר אל גינאון :

דיא בויז בלוט שייטן ווערשטן גוויקן . דיינא דערמאר איך ליב ווערדן
דיר איש ריין . נאר מיט בויז קראנקייט ווערשטן דיין זייט בור
טרייבן . גיבאלט עש דיר זיט זאלוט אבר בלייבן :

נך גידוכט גיט אן צור אונ וואלט יודא גיטלעכט . זיט גר אונ ברענגן
בון וועגן זיינש ליבן קנעכט . עש גינגן גיטלעכט יודא אויביל אז מן האגן
שפרעכן . דש וואלך בון ארום ווש אן קאכין יודא ברעכן .

זיא הבן יודא מווישן דין זיל לאנגן זייט . אדום מאכטן איין קויכין דער
אין בויט דען שטרייט . יהורם קויכין יודא שטונט אויף בייא דער
נכט . ער שלוגן זיך מיט אדום דש עש קראכט :

זא וואלך אדראון ווער צו יארט וליהן קונט . עש ווידר שפערנט אן יודא
דיא שטט לבנה צו האנט . ווער קאן עש דר זיין ווש קויכין יהורם אלז
בינגן . דיא ווילן ער ווש קויכין ווש ער אלט אן וינגן :

אויף יהורם קאמ גרוש אנגלייך ווש אליהו הט אנבאטן . דרום דש ער
הט

הוט נדינט דען וואלשן אפנוטן . וואוער מ'ארט ניין . דא רחן אימ אויש
זייער דראן . אויבר אין קאמ דש זיכטום ער וואל ניט צו דער באראן :

ננט שיקט אויף דיא פלשטיק אלי נימיין . אונז נישט ויל בולקר אר
בליבן אוישן קיין . זא נאמן דען קוינן יהורם אל זיין ווייבר דר . אום
אויך אל זיין קינד אונז אל דען שאלן נאר :

אימ בלייב ניט מער אויבר ווען איין און דער היט אחויה . דא קוינן
יהורם שטוב ער וואר בינרבן דא . דוך ניט אין קוינליכן נרב ראנט
וואלט אין קלאן . אין קוינן בוך בון יוצא הורט ון ויל בון אימ וואן :
אחויה ווארד לוקוינן זיין אוטר היט עתליה . זא וואש קוינן עמרי
טוכט אין בויבן וואש זא יא . זא העלט דען זון אן ער נען דען ווען .
נלייך אז אר ברודר אחאב נלייך דען זעלבן שטען :

אחויה קוינן יוצא הלן קוינן . ישראל אימ שטרייט . חואל קוינן ארם
שאלן קוינן ישראל וואנדן ווייט . קוינן יהורם וולך היט זייער וואלך
ישראל . ויל ביהענד אין דיא שטט יזעאל :

דא זעלבן לאנער קראנק חואל הט אין וואל נדרושן . היט הערטן
נרושן שלן זיין ליכט וואש אר שיר צור לאשן . דא הורט אחויה קוינן
בון יוצא לנט . ער וואש קוינן . ישראל שוואנך ער נוך לו האנט .

אין דיא שטאט יזעאל דא יהורם לאנן צו בעט . דא ער צו אימ קאמ ער
דא היט רעט . אחויה שפראך צו יהורם שוואנך האלט דך שטארק
ען נעט ניט אל אול נלייך איין מאל אויביל דש אנדר ארן .

אזון קוינן אחויה לוקוינן יהורם קם . ננט דער עבן קוינן האט
זא בייד נראמ . עש זאלט דך היט אין אכן דער בעטל טאלן . אין
ווארד ניט וואל נליינן זא הטן אויבר זעהן דיא שאנן .

ננט וואלט ען האבן דש לו זא האלן קאמן . אונז דש זא זאלטן אום קואן
בייד קוינן אל וואן . קוינן ישראל אונז קוינן יוצא . זא ווארדן ביה
דר שאלן בון יהוא אן נאמי דא :

אלישע דער וואס נביא רוף איין וואמן קנאבן . ער היט יוצא זון אחויה
ער שפראך איך אויש דך האבן . ער וואש דער וויטון און דען אליהו
לעבנדיג מכת ריכט דך לו שפראך אלישע אום זא ווערטן אום ביזנט
iii ע רפ

כס דש קדוֹלֵיין מיט איל אום טראַנעש אין דער האנט . לויף ווטר
אנשט דורך קוט אום דורך גוט . אום גיא נען כאמוה נאָלד ווערשט
נעטן איין זיין . דער היינט : הוא וון כהן נב דרויף זין אום וולן :
אום נש אים איין זיין קאפף אום שפרד צו אים אום . נשט האט דך
נאָלד צו קויכנ איבער ישראל דא . אום אדך נשט לאנג שמועה אום אדך
דא בון . דשאנע נשט ווערט איין לבר טרוטר וון :

דאנך דעש נכא יאנך נען כאמוה נאָלד נואר . ער ווש נעלבר איין
יאנך נכא דש אשט ווער נדך וואר . ער קס צו דען הויבט לויען
דא זושן שר . דראט נש : הוא דער נכא רופט הער ענטור איר :

ווען מינשט שפרד : הוא אנטר אנט אל הא דא . אדך מיין דך דו
יאנו אדך דו האט איין שלעכט דעה . דא מערקט ער עש בדחך
אום נכא צו אים דא . הן איין בון דער שאר :

דער יאנך נש דש איל איין : הוא קאפף שון . ער שפראך נשט ישראל
האט אדך דך זאבן וון . איבער ואלך ישראל וולשט טראן דא קוינעל
קדון . דוולשט איר בולן זיא נשט מער איין פולטען :

אום הויז איר צו ווש אדך דיר וול נאן . ניינט דיינש הערן בון אהא
נאשט אל דר שלאן . נשט וול אן אים רעכנ בלוט זייער קנעכט . ער
האט איר ויל נשט צו אנרעכט :

דא נכא אים נשט דיר הבן זיא אל נשט . נשט דער וול ברענן
אין זיא נשט מיט : אייבל אהאש ווייב דער נעלביין הארשן אריות
דש ווערט אדראן נואר אום זיין אויגן ווערדן עש שוין .

דש ניינט בון אהא נשט ווערדן צו שאנט . עש וול נשט איבער בלייבן
אין האנט דער דא בראנט אן דא וואנט . דען וול אן אום ברענן אום
נשט לויען לעבן . אן ניינד ידעס וולן דא ווערדן נעבן :

אום אן ניינד קויכנ בעשה נא אן דא הן ברענן . קאן אן דא נשט אל
קאפפן איין טיל נא אן הענן . אום צו כור אויש דא בויז וואי אהא
נעט . דא נעלביין בויז האר נא ווערדן צו שאנד :

דא נשט ווערדן זיא עשן אין טאל בון ידעאל . זיא האט עש וואל בור
דינט

דינט אום קינדט ישראל • דיא זעלבן האר אום בויען צו און אלרארט
ווערדן בן ראבן • דיא בויגל דיא ווערדן דא עשן אום דיא קלמן רובן •

דער זינן גיט דיא בויגל דיא עיד אום און דר בן • דש עש רט ווארד
נאך דעם קוינש ירוקס און • ער העט אדאש אינטרט רט בור
טראגן • האבן און דעם הויז • צו זינש הערן דער אין הויז דיא אז •
דא שפראך דיא הויבט לויט בידויט עש ורד • אום זאן אום דיא
וואר הייט אום קיין און רט • וואר אום אשט דער אומדן • עו צו דר
קומן • איר וואלטן עש נערן ווישן העטן וויד עש אר כאן •

יהא שפראך צו אין וויד אום קענט איר רט דען און • עש אשט דער
אומדן • באר דער דעם גיט לויט בור אן • דיא שפראך עש אשט
קלמן זאן אום דיא וואר הייט • דער גיט אום און צו דר גיט דיא
גישווארעס אייד •

דא שפראך צו אין יהא זייט דא אר עש יא וואלט ווישן • אלשע האט
אין צו איר גיט אשט איר ער דרשן • ער האט צו איר גיט
אך זאן קוינש וואר • גיט האט אין גיט אום אשט אום רובן הערן •

ער האט איר גיט אום איר ישראל קינד און • דא שפראך אום
הערן דיא זאן גאט • איר איר און צו דר הערן אום הויזן עש
נאך נערן • דא אשט הייט ווארן צו הייט קוינש אום הערן •

דער דאן קוינש יהא אשט אשט אשט אשט • דא בישט וויד בער
צו שירן אום צו שוין • דא נאמן אל איר גיט אשט אשט אשט • דא
קלמן עש צו אומדן דיא דער שעה קלמן •

דא שטוס דיא שעה קלמן דא אשט דא און שטול און • אום נאמן
יהא זאן אשט אשט אשט אשט • אום הויזן אן אשט אשט דעם
הר האן • אום שרייט אשט אשט • דא אשט קוינש גיט •

צו אן שפראך יהא הויז צו וואר דא וויל • ווען אשט אשט אן האט
אן אשט שטול • קומט דיא אן קוינש יהא עש הויט קיין קלמן •
וואר ער עש נאך ער וואר אשט אשט •

פיד

ואיך הוטער בייא אים דען קויניג בון יודא : ער ווערט אין ניט לושן
אין דער זך דא . ווען ער אישט זין שוואגרא אים אישט צו אים גירטן .
ער איז אבקר חולה אים אים הוט ער גשטריטן :

אן הוט אין זער גשלאגן אין דען גרושן שטרייט . ער הוט זין וואונדן
גרוש אים ווייט . אונאכט יהא אין פונט און קויניג ישראל . דא
רייטן אלי הויבט לויט אים יהא גען יזעל :

עש נוצ אים נוצ אין גרוש ואלק עש ווארד זיך אוארדן מערן . דער
היטער און דעם טורן זך עש בון גערן . ער שרייט אים לויט שטימ
היט צו ליבן לויט . עש קומט זין ואלק איך ווייט ניט ווש עש ביטוייט :
קויניג יהא שיקט אין רייטער הין בור דא שטט . געט אים בויך ווש
דש בייט ער אין זער אים זער בט . אונאכט נאך עבן אונאכט עש
ויד בייט . וויס דין ניט לאנג אים קום בייט :

דער רייטער רייט דא הין אים בינגיט יהא דא . ער שפראך אין
הער דער קויניג לויט דין וואן אונאכט אונאכט איד דין זין אונאכט
ויד אישט דין הער קומן . טעשט אים עש זין וושן איך העט ען גערן
בור קומן :

דיינר אונט אין דער הורן יהא צו אים שפראך . ווש בידרשטע אים
צו וואן געט געב דיר און נאך . רייט אים הינטן נאך אן אים רוקן .
אונאכט איך שלאגן דין דש דין דין ווערשט בוקן .

דער טורר הוב אן צו שרייבן קויניג אונאכט איך שווערן . דען בוטן
דען איד הוט גשיקט דער טוט ניט וודר קערן . ווש ער דא אים
איינט צו דער גשיכט . איד וואלט עש עבן מערקן דא איד אויך דרוז
ריכט :

דער קויניג שיקט אין רייטן אן . ליבר זיך נר רעכט ווש דער וול
הבן אן . דער בוט קס צו יהא אונאכט אונאכט אים ווייט . טריט
איד נאך שפראך יהא אונאכט גלייב ניט וול גשפראך .

דער טורר שרייב אונאכט אונאכט הוב אבר אן . צו אן אישט דער בוט
קומן ער קערט ניט וודר דען אן . עש טריט אים דען אן אים זין עש
אישט אין אונאכט אן . אונאכט ער יהא אונאכט דער דא רייט בא
דא אן :

די שפראך קויכ'ן יהאָרץ לוינכ'ן בוראן. שפאן אן דען דער וואָן דך
וול'נעברט הי' אן. מיט אים בור' אהני' און' דיינע דער וואָן. (לויט
זעל'ן וויט וול' יהאָרץ ער אומ' איר עש' באר' וואָן :

און שפראך קויכ'ן ישרא'ל דאמ'ט בור' ער דא הי'ן. ער ב'נעקרט יהא
און' דער שטראסן אונ' וואָן און' (ליבר' וויינט יהא וויט הושת' און'
דיינע אומ' דש' דא און' נעך רייטשט ב'דויט עש' נויארט נעט :

וויט וואָר שטא' און' וויט יהא לויט אן. דין אומ' אומ' און'
היר זא' לויט ב'יא אדראן. און' קען ווא'ל אונ' אומ' נרושר בויבר'יא
איינ' אומ' איר כ'כש זא' ב'נעקרט איר א' און' דרייט :

יהאָרץ וויט זער דר' שרוקן ער' לויט אומ' קערן דען וואָן. ער שפראך
ליבר' שווא' אהני' דער ווערט אומ' דר' שוואָן. וויט אומ' ווער' און'
און' דא' און' אומ' דר' : דא' הער' וויט און' אומ' נעט זא' דר' שרוקן
אומ' דר' אומ' :

זא' וואָרן וואָרש' און' זא' וואָרן ב'הענד' וואָרן. יהא אומ' און' דר'
און' דען בומ' טעט ער' זא'ן. אומ' שווא' קויכ'ן יהאָרץ דור' דען אומ'
זין. דש' אומ' דער פס' ל'נעקרט דש' הער' און' דין :

יהאָרץ קויכ'ן ישרא'ל קען און' נרושר סט. בור' וויט און' קראט ער' דש'
וואָן מיט אים ראָן דער טוט. נון האט דער העל' יהא ב'יא דש'
און' וויט און' דער וויט און' ב'יא דען הער' אומ' דש' :

כס' דין טוטן קויכ'ן אומ' ווער' און' דין דא' וועל'. דש' דא' דש' אומ'
נבות הי'רעל און' וואָר און' אומ' דר' וועלט. זין וואָר אומ' און' דש'
און' בור' שוואָר און' ב'דך הי'ט דערהער' יהא לויט שפראך :

ב'דך ג'דענקט דך' כ'ט נאך בור' אומ' נייטן. דש' וויט וואָר און'
אומ' אומ' און' דין דען נבות לויט ער' טוטן אומ' אומ' דש' דש'
ער' נאך און' דין נעט אומ' אומ' עש' דש' אומ' :

נעט שפראך לויט אומ' דען ג'יא און' וואָר און' אומ' דש' אומ'
אומ' ג'שעל' דש' אומ' און' שפראך. און' און' דש' און' דש'
כ'ט וואָר ג'שעל'. דא' דש' אומ' אומ' און' דש' און' דש' :

נעט האט ער' בור' ג'שפראך אומ' האט עש' בור' ג'שפראך. דש' דש' דש'
זא' און' :

טוטן לייכטמאכט און ווארן אין און דעם וועלד . דא דעם וועט געשעהן קוין
ינדא דעם וואל זיך . בון דעם וואלט ער אליהן ער בורכט זיך בור און גאד :
ער וואלד דורך דיא בוים גערטן יהוא וועט אים נאך . און נאכ אים ויל
שלעך דעם ער דעם אויס קום און זיך לואך . ער וואלד און קראנק גען
און דעם דעם שטערב . דיא אכט ווארן ער גרש דיא ער דא דר וואר
אין נאמאן זיינא קנעכט גען ירושלים זיא אין ברוכטן . אין נאכ זיינא
עלטרן בינרובן זיא אין ווען זיא גרובטן . ער אישט יא אין קוין בון
זיינא און וואקן . וואל וואל ער וועט געווען בון נאך לאנג :

יהוא קאמ אין דיא שטאט יירעאל אינא דעם הורט . זיא וועט נאך ער
דעם שראקן דעם דאזיגן גרשן מורט . זיא גרובט אין אירעם זון אונד זיא
עלברט שפראך . וואו איט זאל איך איד ורשן אונד אין אין שפילן נאך :
אונד שליארט זיך און אונד אכט זיך נאך שון . לויכט ווערד איך אים
גראלן אונד ווערט לושט זיא איר הון . אונד זיך דורך דעם ענשטער יהוא
קאמ אין די שטעט גרעטן . זיא אנטפערטן אין געברליך נאך הובליכן דעם :
אינא שפראך ליבר הער יהוא איך האב זיא אויך געטן געטרויאן . האט
איר אויפערן הערן דעם שלאקן לושט אויך עש זיא געט געט . עש אישט
קיין שטאט עש אישט בור אער געשעהן . אינא היש גארי דיא
וואר הייט וואל איך יעהן :

ער דעם שון קוין בעשע דער וואר זיין רעכטער הער . איר זייט איר
גאט וואל קום וועט זאל דיא ריד אער . יהוא נאך אויבר זיך אונד זיא אין
אין ענשטער שטון . ער שפראך וואו זיין אינא דינר הישט זיא הער
בור גען :

עש לויפן זיא אים הער אינא אורד דרייא . יהוא שפראך ווערסט דיא
היר הער אב זייט איר אנדרט ורייא . זיא נאמאן זיא בייא דעם קופסא
אונד ווארפן זיא הער אב זיא הער דעם איראן זיך זיא האנט . דעם איר
און זיך דעם בלוט שפראכן און דיא וואנט :

אז זיא וועט הער אב גראלן אונד לא און דיא ערד . ער ליש אויבר זיא
רייטן איט בישלאקן פסערד . און ליש זיא דאליגן יהוא גען אין זיין גאיש
ער אש אונד טראנק דער שיאפן וועט זיא אירט איש :

יהוא שפראך זיא זיך דעם געדענק איר יא דראן . און דיא וואנט
בויבן

בויב. אונ וויל דש געהן אן. דש איר וואטר ווש איין קויניג דש גול זיא
גנישן. געט אונז בייגראבט זיא אונז לושט אויכעל ניט ור דרישן:

דיא דינר וואלטן זיא בייגראבן אונז לופן היין ביהענד. דיא וואנדן זיא
נויארט לויטן קאפפא אונז דיא בויש אונז הענד. דיא הונט העטן זיא
גשען דש ולייש בון אירם לייבא. דרום דש זיא גבנת העט לושטן טרונ
דש בויז וואלט ווייבא:

דיק בלייב איר אויבר קאפפא אונז הענד אונז בויש. גוט ליט זיא
גרישן זיא הט זיך גשטעלט גאר גויס. ווען זיא קאמט טרען כלות זיא
זיך בור אין רעקט. אונז בור אין הער טאנזט אונז מיט דען העגדן
הער שרעקט:

דיא דינר קאמאן וודר אונז גאנטן. יהא דיא מער. זיא העטן איזבל וואל
בייגראבן און אל גיבער. דיא הונט העטן זיא געשן זיא העטן ניט מער
גבאנדן. ווען דען שידל אונז הענד אונז בויש לו דער זעלבין שטאנדן
דיא שפרד. יהא בור אדראן גוטש ווארט זיין אל גשעהן. גוט שפרד
לו אל יהא דש אוש אדראן געהן. דיא הונט גאן איזבל עשן אונז בון איר
בלייבט רישט. איר ולייש גול ווערדן אלש דער בול אוישט.

אן גול ניט דר קעגן דש בויז ווייב און ועל. דש אן ניט אל שפרעכ דש
אישט גיוועגן איזבל. בון הט אחאב דער קויניג גיבנדיג קינד דאן גאן.
דיא ווארן אין שארון הייטל הערן מיט אגדן הערן גאטן.

יהא ליט איין ברב שרייבן דען הערן בון ירעאל. דען הערן אונז
זוכט איינשטער קינד קויניג ישראל. ווען איר ליכט קינד האט דין
זוכט איינשטער זומאר. ער אנבובט אין דען ברב זיכר לופן וואר:

אך טוא אויך אנביטן איר גייט הערן שטארק. איר גולט אויך דער
נאך ריכטן וואל אויך לערנט דער אהרן. איר הט אל רייטש אונז
אויך פסערד. אונז אינשט גרושן שאן הארשט אונז אויך שווארט.

אונז אויך ועשטיא שטעט איר גולט אויך בדענקן. אונז גולט איינערש
הערן איר לו וואל ניט קרענקן. אונז געמאט איר אין גאט אן בון קינד
אוינערש הערן. דען לו קויניג אויבר אויך אינער לעב ווערט זיך אהרן
דש שרייב דער גוט יהא אויך איין ליטש. אונז וואלט בור גויס
ג. ז. דען

דען ער העט געלערנט צווישט • וואו זי איז אירם זין העטן אונדז וואלטן
טון • יהא וואלט זי איר געבן זי געלט און וויסן לויט :

דא דען בון שארן דא ברע קאמ • זי געזוכטן דא אישט ריט גוט •
ער אישט איין וולדער דאמיש ער האט אלעס אונדז אים אויט • דען
דא דאמין טון קוינע מעכטיג אונדז רייד • זי האבן ריט קוינע בישטון
באר אים אל גלייך :

וואו געלט וויר דען בור דעם • האט בישטין • זי שיקטן אירן אונדזשטן
הייבט און ער געלט • האט זי • דא אלטן אונדז לוכט מינשטער אונדזטן
אם זאלטן • וויר זיין אונדז קנעכט איר האט אליא גלייך :

וויר וועלן אל דעם טון דא איר ביט אונדז שפעט • אונדז קנעדיקליך
ווארט אונדז האבן גרוש קראפט • וויר זעלן קיין אונדז וויר דער
אונדז געבאלט • דא אונדזטן וויר אונדז זוכן אונדז אלט :

ער שרייבט און וויר דא געבאלט איר בון אונדז וואו • דא איר אונדז
בור נעמט אונדז אונדז אונדז ריידן זאל • וואו אונדז דא אונדז אונדז און
געדעט דא שרייבן • איר וואלט אונדז קינד אלט טויטן אונדז קיין לויטן
אונדז בלייבן :

עש וואו איר זעכט אונדז אישט ריט געלט • זי דען אונדז הערן זי
דא קינד האטן דא לויט • דא קופט אונדז אונדז אונדז דעם קינד
אונדז הערן • הער און דא שטט • זעט אונדז אונדז אונדז געלן :
קומט איר הער זי אונדז דא לויט אונדז • זי אונדז אונדז אונדז
אונדז וואו אונדז אונדז בור • אונדז דער ברע קס אונדז אונדז אונדז
זי וואו אונדז ביהענדא אונדז אונדז וואו אונדז לויט :

זי נאמן אונדז קינד אונדז קופטן זעכט אונדז • זי אונדז אל
שטערבן קינד דא בון אונדז • זי נאמן אונדז קופט אונדז דא
קרב זי זי לויט • זי אונדז אונדז אונדז אונדז זי ריט :

דא הערן שיקטן זי • האט אונדז אונדז אונדז • ווען זי ווערן
קומט אונדז וואו • וואלט איר בון קומט אונדז אונדז עש זעלן • געלן
שפירן • האט דא געזעלן :

דא און דער געלט זי געלטן לויט הויפן אונדז • אונדז דען דאמין
קופטן זי דא קומטן לויט אונדז • אונדז אונדז דא לויט בור דא שטאט
טאט

טור • איט דעם זעלבן נאָם • האט זיין קנעכטן הער בור :

אן איינע אורן וואו ער זיך וויל בולק שטון • דיא איט אים ווארן קואן
זי רייט אים זון • אום דא שפראך • האט אר זיט וואו ליט • אר
זיט זענען ווילן אום האט איין ווילן נטון הייט :

אר אומיכט לויכט נידענקן איך זיא איין בויגזוכט • אום טאמטש בון
איר זעלבט אום האב עש אויש איינע הערלן אן גריכט • אום גאט
האבן נאמאכט אויבר איין הערן איין פונט • איך זאג אויך דש בור הין
אויש איינע אומט :

אר הט אן דין טוטן זי האל קיין שולד • סך איך דש זי יבן אז בור וואר
נאון איך נטשט האלד • דען נט דער מעכטן הער זיין רד ווערדן רט
נבראכן • ער הט דש זי אליהו זינע קנעכט דש אלש בור נשפראכן
• האט הט זיך דער אנט אום שונן אל דש זי טוט • דש נידנט בון דאב
אשן רט מער ברוט • ער דר שונן אל זיין ורוינט אומט אירס נאר •
ער ליט אר קיין בלייבן וואס ער איין ווארד נאמא :

אויף שטונד דער וולד • האט אום וואלט זיהן נען שארן • דא קאס ער
אונדער וועגן אויף איינע פאון • דא דא הירטן פפאמן אר שונן זי טערן
עש רייטן אים לויט אקנעגן • האט ורנט דא בון וואס דא ווערן •

דא שפראכן וויר זיין דעש קויכנש בון יודא • זיכר זעטן אים אויך
ברודר אום זעלן זיהן דא • זי דעש קויכנש קינדד אום זי אומדל דער
קויכנ • איר זעלן אן העלפן זי אר לויט אום איד זי נאון :

דא ווישטן בון דען זאכן רכש זי זאגן • דש אן דא איט אומדל זי טוט
העט נישטאגן • האט שפראך זי זיין דינרן גרייט דא לעבדען ין •
זיא בנרסן זיא לעבידען אר ווארן לונד אום וירנן אן :

ער ליט דא אל שעכטן אן איין נרוב הין איין • ער ליט רט אויבר בלייבן
בון כרנגט קיין • ער נאגן הין בן דאגן • האט בינערט אן וואס אן •
ער היט יודב אן רכב דא זעהן זיך אן אומדל ין :

ער נרוישט אן נאר זער • האט הוב אן אום שפראך • וואס עש ליבד
יודב וואס שטעט אל יך • איך בן דיר ווערלד האלט בן נאכניס הערלן
אום שפראך עש אן דער וואר היט אום אן אליה שערלן :

iii. f. זעטן

נערן וואלט איך ווישן אהב דו איך און ווערשט מיר . אויף מיין אייד
שפראך יונדב און בין איך אויך דיר . אונז איר דרוין דיין האנט
דש וויל איך דיר נאָן . יהא בט חסר דא האנט אונז הוב אן אויף דען
וואָן :

דא שפּרד יהא לוי יונדב מן קום מיט מיר . איך וויל דיר באלד זיין .
ווש איך וויל אן היבן שיר . איך וויל גוטש זאגן רעכט אן אל אהאבש
גרינט . איך וויל דא הער נעמן בייא דעם גרינט :

דא באַרן אויף דעם הר וואָן אין דא שטט שארן . עש ווש מיין גרוש
גשטיבר וואוּן דא איך אן . ער שלאָן אל דש לוי טוט דש אהאב מיארט
לוי גהרט . ער הט דא וויל קיין רחבז ער דא אל בור שטארט :

גלייך און גוט הט גשפרוכן לוי אליהו זינעם קנעכט . יהא ווארד קוינע
אויבן גלייך גשלעכט . מן גרובט אים יהא וויא אל איך אים טון . איך
אוש דער אפגוט דיר אל בייא מיר הון :

דא דא דין דעם בעל איך אוש מיין האלאה טרעפן . איך וויל איך
גטליך שטעלן אונז וויל זא עפן . זא האבן זך בור בארן איך אוש זא
אוי שפרענען . אונז איך דען דש אין דש גארן אויכט ברענען .

יהא ליש אדרמאן זאמלן אל ישראל גמיינ . עש וול קיינר אוישן בלייבן
ער זיא גרוש אדר קליין . אונז לוי בור אויש דא שרד כביאס אל . דא
דא דין דעם אפגוט דער דא היישט בעל :

איך וויל אויך דען בעל גלייבן אונז וויל אים דין וול . ווש אים אהאב הט
גרינט דש אישט מיין קינד שפל . איך קן וואל אעקן דש ער אים
גהולפן הט . איך וויל אים אופער ברענען עש אישט מיר קיין שפוט
אונז ווען אין דיר בון דען בעל אוישן בלייבט . ער אוש זך וואל האלטן
דש ער ריט בור לירט זיין לייב . יהא טעט עש אין איין לישט קיינר
גלט זך הויטן . ער וואלט זא טון בור לירן אונז אל טויטן :

עש קאמ אן אל שרד כביאס אונז דיר דעש בעל . און וויט אן אל ישראל
קאמ דא אל . דא שפראכן עש און זאמלן ער אונז ריט עכט . ער אישט
איין גוט קוינע אונז אישט בור אונז גאר ברעכט :

עש בלייב איר קיינר אויבן דא קאמלן אל נען שארן . אין דש האז בן
בעל אן ווארד גאר רעכט גטון . דא זא מיין דיגשט אים האטן עש

ווש ווייט אלס גרוש . עש קאמאן איר ויל און זל אנא און מוש .

זא קאמאן אין דש הויז עש ווש איין גרוש נדרענן . דש ווייט גרוש
הויז ווש אין ויל זענן . ווען זא קאמאן אל זענען דער זעלבן שטונט . איר
ווארן און ויל אז דער יונגן הונט :

דער קוינע שפראך זענען דער אויב דא קאמאן ווש . הויז ווש
אך דיר זאגן דש דו טושט דש . אונז זיך דען דירן בון בעל איר גענוג
איש . דש איר קיינר גענוגט געט הריין אין דש הויז :

אונז ווען דען איינער קאמאן דא שפראך אונטער דש הויז . זיכט
אב א יינער גענוגט אונז אויף עש לייגן הויז . געט איר מיינט און דען
העמדרן דא איר דען דינשט אכן טוט . דער קוינע וויל עש אונז האבן
אונז אונז אישט זיין מוש :

דער קוינע אישט אן דעכטיגן זא שפראך עש אישט און זאגן . זא
טען זיך אל אב אונז לייגן עש הר בורן . דא קען יענער אין דש הויז
בעל . יהוא שפראך זעכט אונטער אויף אל :

דא נביאס קענט ית קיינר אונטער אויף זייגט . אך וויל זאגן דא האבן
אך בן אין אל ווייט . ווען איר לייבן ברודר איר מושט איר איש ריכטן
ווש . אך איר האב אן גענוג אל הייז זענען גענוגט :

זא הובן אן אין גרוש שעכטן אונז איין גרוש ווען . זא ברייטן איר
אונטער איר מעס וואלטן זאגן . כון הט יהוא נייגט אונז דש הויז
אכטלינג געהארגט און . אייטל העלדן ווייליכ אונז דא טאגן :

ער ביבול אין דער קוינע אויב אך אויך בין . עש געט עבן דארויף
מערקן אונז געמט עש עבן אין איינער זין . ווען אך אויך ווער ווערן
זא טאגט ווישליך דריין . וועלכער דר בון קומט ווערט זיין לייב אן זיין
שטאט מוישן זיין :

זא הובן אן זענען אונז שרייבן דר בייא . וואו זאגט עש טיר
האטן בולענד יהוא שרייבן אויף ווער עז זיא . די גענוגטן איר ווער
ביינען זאגט זענען . אונז האקטן דא שער נביאס אל זענען

זא ווארן נאר ביהענדא אונז הובן אן זענען . אונז שטאגן זא דורך
דא באלן . זא שטונדן ביי אנדער אונז גענוגטן בודשטן . זא האקטן
זא וועלכען זאגט דש ווישליך אונז בולט אונז בודשטן :

דא

דא' ל'ען דעש קויענש רענר אונז אל דיא הערן גאייזן . דא' ל'ען דעש הוצ
בעל' אונז ל'ען ווארפן דיא שטיין . אונז ווארפן אין ל'ען שטויקן דש' און ביט
קאט שפרעכן . ענ' ווער עלווש אויבר גב'ל'בן אונז ווארן ז'ענ' ל'ען ברעכן
דש' אויבירן זיא ב'ור בראנטן אונז ל'ען . אונז מאכטן דרויש אין
שייש הוצ' ווען און וואלט קאקן . אונז גענ' און שיישן דריין ביז אויף דען
הויט'טן טאג . דא' מאכטן דרויש אין מאט'ב נאך דעש בוכש זאג :

דער דאז' קויענש : הא' ב'ור טילנט דען אפ'ט . דער דא' היש בעל
ער ש'ונ' אל דש' ל'ען טוט . ווען און ואנד' קיינ' אונזר ישראל דער און
טורשט נעגן . חען און דר'בון ר'ט זא' וואלט אין נאנט קעק :

אויש נ'ומן דיא גיט ב'ון י'רבעק דיא קעלבר ל'ש ער שטיין . דיא
קויענש ב'ון ישראל דיא בורכטן זיך נ'וך און . ווען ישראל גען ירוש'לם
ג'נ'ן אונז ג'ט ווארן אן בעטן . דער קויענש ב'ון זיך וואנד' און דש' זיא
ווארדן אב טרעטן :

ג'ט שפראך ל'ען זיא וון איד' דען וואו גב'ל' לארט . גא'ה'ן ל'ען . יהוא
אויף דיא מארט . אונז און אים ב'ון איד'ן וועגן ער הוט איד' וואל' ג'דינט
דש' אונז ער ג'רשן אונז אויך אל זיין ג'דינט :

דש' ער אונז ג'דינט גא'ל' אונז נאר הוט אונז ברוכט . דרום הוט און
ג'ט ית' איד' דער נ'ך בדוכט . ביז אויף דש' ויד' גב'ל'ד און זיין ק'נדר
קויענש זיין . דש' זאגט דער גב'ל' דעם קויענש ויין .

אבר דענוך קויענש : הא' אויבר ב'ור ג'טש תורה . ער זיך דורך דיא
זינג' אונז וואר גא'ל' בלא סכ'ח' ער ג'נ'ל' אין י'רבעמ'ש וועגן דער ישראל
הט איד'ר'ן גא'בט . אונז ווא' דיא שטונד' אין תורה אונז דרוין גא'ב
ער כ'טויל' אכט :

דש' אונזשטן ישראל אנטגעלטן . ג'ט ווא' זיא ב'ור און מערן . חואל קויענש
א'רם און נ'ענט ווא' ער און שערן . ער אב ש'ונ' ב'ון גא'מערק ישראל
ביז אין דען ייד'ן . און טארשט קיין איינ' איש ביטן נאך כ'רנטה'ן ג'ן :
ער ש'ונ' ב'ון שייסנג' דער זאק ביז גען ג'עד' אונז דש' גא'ל' לאנט . דיא
דרט האל'בן ג'ש'לעכט אונז אל דש' ל'ען האט . דיא גא'ל' אונז געל'בן גען
דייט ב'ון ב'ך א'רם . ביז און דען ב'ך פישן דש' קאמ' ב'ון ישראל אונז
זיא האטן ווארד' ג'ט געטן :

מן ווש דיגר קוינץ יהא זיין טאך הוט גערבן • אין שארן אמא אין
אגדרן שטרייטן אין קוינץ בוך בון ישראל שטעט עש גישרבן • ער
קוינץ אויבר ישראל אכט אמא לוינץ יאר • ער וואר בגראבן אין
שארן זיין און יהאזע קוינץ וואר :

אן און יהא דער קוינץ ביא זיין לעבן דר שלון • דען קוינץ אחיה בון
ינא דשאן אין טוט הין טרונ • דאך עתלה אחאבט שוועסטער דיא
אחיה מוטר ווש • דשאן און ווש אונק קואן וויל זיא לו • דשאן זאש
בון הורט ווש זא טעט דיא בויא קוינץ עתלה • זא וואלט דש קוינץ
רייך בורן אויבר אדראמט דאנק דא • זא ווש • הורט וויבא אחאב
שוועסטער ווש זא גוועגן • זא ליש אל דש טויטן אונק ליש מאנט גנעגן
אל דש קוינץ גשעלעכט אונק ווש דא גהורט לו דער קרונ • זא וואלט דש
קוינץ רייך ערבן אמא אלש אליין הון • בון הט דער קוינץ אחיה איין
שוועסטער דיא היש יהשבע • זא ווש דעש בוך גהורל וויבא זיין
נאמן ווש יהודע :

זא נאמן איין זאגן דער דעש קוינץ אחיה און ווש • גר הייליך אמא
באר שטולן טעט דיא ורוק וואר דש • דען עתלה דיא בויא קוינץ ליש
אלו טויטן • דא זא דען זאגן כט ואנד בראכט זא אין מיטן •
דא גראכט דיא בויא הור ער אשט וריליך אונק אונק קואן •
עש אשט האלט כט אנדרש אונק העט עש אשט בור נאמן • דא גנעגן
דעש בוך גהורל וויבא אמא בור דש קליין קנעבליין • אין דש
ביה האקדש דא איין מוטר עש זיין :

נאליד געכש יאר ווש דער יונג בור בורן • דשאן און כט ואנד און
אין הט און גרוש גרונ • ער ווש מיט גינר אונק בור בורן בון אין דש
זיבנט יאר • עתלה רענגירט דש לאנט אויבר אדראמט דאנק לואר
בון מיכט אונק גערן הורן ווא עש וויטר גנעגן • אמא ווא עש דער בוך
גהורל און קליין און וינ • ער רופט די הערן מיט דען הויבט לייט •
זא קאן אונק שפרוכן ליבר הער ווש מוש דש מיאדט בידויטן •
דש אונק אונק רופט און אין גרוש און • דשאן און אונק זאגן ווש
אונק איין קליין לייט דר וויל • אונק האב אונק לושן רופט אונק דר
אונק היין אונק רופט • ווא ווא עש אונק געבראכט און נאנט •
זא

איר ודשט וואל זיבן הערן דעש קוינש צוד נישלעכט . דא נהורן צו
דער קרן אים זין דר' נרעכט . מן הוט דא אן דר באדאין ער
דא אספחה דערבט . אומ ראט זיך זיין אן אומ הוט זא נר נערבט
איך הב אין זונן ביהלן דער אישט קוינא אחיש זון . ודרט זא עש
נואר זא ווערט אים דען טוט אן טון . אישט אייער זין דר ביא גא
וול איך אין איך זיין . טוט ווש איר וועלט איך נב אין אייד נר צו איין
זא ווארן נאר ווילד אומ דא זא דש הורטן . זא שפרוך צו דעם כח
תגדלו אומ זיך צו אים קורטן . ליבר הער דער כוח טוט נאך אייערן
ניאל . איר וועלן ביא אייד וואקן אומר העלן אל :

ער זיינט אין דען זונן זא קענטן אין אל וואל . כון הארט צו ווש איך
וול נביטן אדרמן איר בואן אל . דש אדרמן זא ברייט איט זינס
שווערט אים שילט . זא שפראך אל נערן כון וואל אן עש נילט :

ער נאב אין שווערט אים שפיש אומ געשט מענך נוטן שילט . דא
צור ווארן נועגן דעש קוינש צוד דער נוט אומ איר . דא ער סך
הט נעגן אין בהעלטש הויש נילט . דא ער הט נומן דען באלקין
ווען ער זא שלף טוט :

דא ריכטט דער כוח תגדלו אין נרושן שטול איף . אים וענט דען
יונג קוינש דער דא היש יהוש אומ דרויף . ביא דעם בית האקדש
ווש אין הגב נרוש ווייט . זא קאמן אין דען הגב אל נאר בינייט :

דער כוח תגדלו נאכ הונדרט גארנר נומר . דא נעלבן האדרט
שטעלט ער אין דש טאר . אומ נריקש אומ דען שטול נויט . אן ער
שטעלט . אייטל ניש העלן רעקן אויש דער וועלט :

זא מכטן אין צו קוינא אומ אלבטן אין שטן . אים וענטן אים אויף דא
קוינש זיך קרן . אומ שרייט אים אויטש שטיק דער קוינש אומ לעבן
אומ שלום צו תנבר דא הענד אים שפראך ער אישט אומשעבן :

דש דר הארט ער זא דא קוינש דש שרייט אומ טראמעטן . זא
שפראך איך קאן איך כט רכטן נאך דען בלאנעטן . זא לויף אומער
זא תנברן טס באלק אין נישט הויש . זא נדוכט זא שפראך ווש
אישט דש צו אין נפרו :

דא

זא קונט איר ניט מאכן און לאזן ביז זא עט זאך. דעם קורצן און
 איין שטעל זען איט זיכר קרון זאך. אונז אונד אליא הערן אונס ריט
 שטובדן אונס אין הער. איט טרעטן אונז איט שווערט אונס איט
 מענכעלייא ווער:

זא שטונדן ב'ורדעם קוין אענבר טרומעטר וין . זיא האטן זין
 גרוש טרומעטן אונד דען וולן זין . אדרמאן ווש אדילד אונד וואל
 גראט . ערלה הוב אן אן שרייק אונד אונד אשט טרומעטן :
 עש אשט איין בונט אויבר איך אונד רייש איך קליידר . עש גאט
 איר איין האל אונד איידר . דא גראט דער בונד האל הייבט
 גלייטן דש היי . שלעפט דיא פדעקן היין איש אר וול גראטן לייז
 נאך מער .

מן ווארן גמאכט שראנקן אין דען הויז דרום. • נא איינער ביווארוקן אום
הויטונגן גרינגש דרום. • און נא גאט דאס קיט טויטן אין דען הויז בון גוט
• אום הויט אבר מער וואס דער טאן. תהלוך גבול :

**ומה אר ווארד העלפן אוס צו שפרינקן · דען גאן אין איך טיטן איר גא
כיש בלינק · אג טוך אין זיא הימיש בון דען לויטן אל · דא שענדן דעש
קורניש פסקערד ביא דען רוש שטאל :**

דא זעלבן טויט און דיא שעלקין דיא אנצליין. דא מאכט דער כוץ
 צווישן דעם וואך און קוידן באדיין. זיא גלטן אן קטית קלויב איין גאנצ
 זכרהייט. און וואס זיא העטן בינאמק דש גלט אן זיין ליד:

[illegible]

זא אומן אין דש הוז דא דער בעל שטאנד . זא שאן אין דיר דש
בעל אין דא קונט . אאז נא בוד איש אין דען איברישטן דער דא היש
אסן . אס שטענדט אס רכל אין דין באהט :

זאט ברוך דיא וועלכע דש קין שטעקן איבער בלבן . מן קח עט
כט אלס דר שרייב וואס זאג דא טריבן . דער כוהן יוש דא רויזן
נאט ית הויט . נאט אלס דש דא וואס אר אנצייט נאך מן אלס הדוט :
זאט דער

דער כוהן גדול זעלט בור ווער איבער דש הויז געט . זא וואלטן דר מ
טון נאך מך זיינע נבואה . דו די קדמחתיט אב נאך דא הייליג
ליבטן . אונז וואס מער דר מ ניהורט דר מך גאט איר אויך ריכטן :

דר מך כידרטן זא דען קוינע בון דען שטול הר אב . זא בורטן אין
לז הויז דען הויבשן ורואן קנאב . זא זעלטן אין אויף דען שטול דער
דער קוינע שלמה נאענן וואס . אידראן וואס מן ורולד אין וואס מן בש :

דש לנט בולק וואס מן ורולד זא האטן נרושי ורייד . זא האטן איין
רעכטן קוינע זא בור נאשן אל איר ליד . עתלה הטאן נטויט דא
שטט וואס מן נשטילט . ווער וואר וואר נאענן קארן אינאט וואס ער
נאמאן מילד :

דיג יאן קוינע וואס מייארט זבן יאר אלט . דא מן אין אכט מ קוינע
דלנע יאר קוינע ער האלט . זין מוטר היט לביה בון באר שבע איין
דואש ורייאלין . דיג קוינע הוואש מוכט רט ורואר נידן :

דש ווערט אונז לאמך ווייל הוידע דער ורום כוהן לעבט . דש ער אין
הלט אין וואקייט דש ער דא איין שטרעבט . אבר דא דער ורום
כוהן אויף נאב זין לעבן . דא וואס זיך קוינע אין דא בויבריא דר נעבן
דש ווערט איר טוך וואל הוידע וואס ער אינאט טעט . ער
שפראך מן דען כוהנס הוידע מן איין נבעט . דש זיבד דש מן
ברענגט אין הויט בון געט . אונז וואס מן נבעט מן לכה דש מן אכטונג
דארויף הוט :

מן גאט מן הויף נאמאן איין נרושן הויסן דרויז . אין דער ווארטן דו מן
בעשרט דש אלאעכטן געט הויז . דען דא בויז עתלה דא מן הט
דר שטוק . דא אונז איר קנדד הטן דש בית האקדש מן ברוך .

איט איר אפגעטן שטעדט עש נאך לאקרא וויילן . דרום וואלט דער
קוינע מן גאט אינאט איין . מן גאט עש אויבד אל בעשרן וואס עש מן
ווער . דא דער קוינע הוואש וואס נאענן לוינלעך יאר איין הער .

דא חסד דער קוינע הוידע אונז דא אסדרן כוהנס יאך . ער וואר
נר נאכטן אכט מן אין שפיר . אדך האט אל דש נעלט דש מן ברענגט
אין הויז געט . איר האלט עש יאך זעלבט עש אשט איר קיין שפוט :

דא שפראכען עש דיא כוהנע וור האבן עש כנומן . איר וועלן עש
כט לידן וור וואלן איש דער חרשה קוואן . וור האבן אין אמורן זין דא
ניהט ענו כהלסן . עש נעמטש ווער דא וול וור לושן עש גוט וואלטן :

דא נע יהודע דער כוהן נר אין שטארקן שריין . אונז אכט אים אין
נעבר אין גרוש לוך דריין . אונז שטעלט אין ביא דעם אונז אונז
דיא רעכט העט . ווען אינר קס אין האז גוטש אונז דריין גוט :

בון זילבר אונז בון גולט אונז ווש אין גוט דר אונז . דש נאמן דר כהנע
אונז בלד כהלסן . דיא דרויבר ווארן גועלט אונז ווארפן עש אין דען
שריין . אלס דש און ברוכט אין האז גוטש דש קאס אלס דריין .

דא דש דיא כוהנע ווען דש דש זילבר ווש נאמן . דא נאמן דש
קוינע קנזלר אונז דער כוהן האלד דער קלון . אונז גולט דש זילבר
עש ווש אין גרוש גוט . דא נאמן דש זילבר דיא בידר לויט אונז וואס

אונז דינקטן דיא בויא איינשטער זילבר לויט אונז איך שטיין מעלן . זיא
קויפטן גוטן זיין וואס און קונט שעלן . דא בעשרטן דו בדת האדש
זיין . אונז עש ביא אלן זיטן האט אונז גיין :

דא וואלטן בון דען זילבר קיין גבעש אונז . סך בון קלימן בעקן מך
בון שלאייאן ווש דא גהוט כהלסן דען זאכן . אונז אונז בון דא אונז ווש דא
ווש אינר גבליבן . בון דען זעלבן אכט און גשיר אונז גבעש אונז
און עש זינט גשרבן :

און דורסט אין כט נאך רעכט אונז דיא דרויבר ווארן גועלט . עש
ווארן אייטל וואס אונז גשעלט . דא שטערקטן האז גוט נאך דעם
אלר בעשטן . דא אכטן עש נאך האז אונז גאר עשטן :

אונז ווש אינר אינטש ברוכט בון ווען זינד שולט . דש אינר זיין
אינר וואר ור געבן אונז גיידן גוט האלד . דש נאמן דיא כוהנע אונז
קויפטן אונז דרוס . אונז ברוכטן עש איין דש אונז עש ווש גוט
זיין נאך וול קוס :

דיא וואס כוהן יהודע ווש אלס ביא שטאן . דא ער אונז לעבט דא
טעט ער כהלסן . ער ווש דריין אונז האדערט יאר אלס .
ער ווש אין וואר און גועלן גוט זיין נאמן אין דאן זיין גוט :

און דא ער

דא ער וויל נישט זיין אים אין ווייל נרוש קלאגן . דא כאמא דען ורוח
אין אים אידן זיא אין טראגן . אומ בינרובן אין קושטליך דא דא קויען
זוארן בינראבן . ער וויל ער וואל ווערט דא אין אים אידן זאל האבן .
ער הט עש וואל בור דינטאן דעם הויש בון גוט . אומ אים אל ישראל
אומ דא ער בון וויל טוט . דא קאמא ויל דער הערן לוס קויען אין דעם
: אל . זיא קראטן בור אים כדר אומ שפראכן לו אים אל :

גענעדיק קויען הוך גבירן וויר האלטן דרך בור גוט . ווער מאגן דא
גשפרעכן דער דא מער הט גהוירט . דא אין מענש אשט גוועגן
אם בית האקדש געכש יאר . אומ אשט גבירן לעבן אז דו צוואר :
אידרזאן קא דא וואל מערקן ווען דער בורן האלטן גינג . אין דא הייליג
בית האקדש אים ווארן ער דא אומ רינג . אים האל אן איינס זאם
האפערס נרוש גלייך ער הט . דא ער וודר הויש קאם אומ גיטאט :

בון בישט הער דער קויען געכש יאר דין גוועגן . עש הט דא
כיש גישט אומ בישט דעם געגן . דרום האלטן וויר דרך הייליג אומ
וואלטן דא אן בעטן ער ליש עש גערן גישען . דעם גלייכן זיא אומ
טעטן :

זיא בור לישן גוט אומ דינטאן דען אפגערן . דא דא שטאן אז דא גלייך
אומ אז דא שפערן . גוט שיקט אין ויל כביאם זיא זאלטן וויר קערן .
ווייל זיא לאנג דא דעטן זיא לישן אין כט ווערן :

דא הט דא בורן גארן גלייכן אומ דער היש זכרה . ער וויל אין
בורן גארן אומ אין כביא ער גינג בור דא . אומ שטעלט דא נאר הוך
דא דא וואל האט . ער שפערן גוט הט גישפערן דיזא ווארט :

ווארן אומבר ווארט איר גוטש תורה . אומ הט גוט ית בור לישן אומ
דינט דער עבודה גרה . איר ווערט כט בילויקן איר זאלט דא בון
לשון . גוט ווערט איר גישט שטערן גער אויף דער מאשן :

דא וואל מאכט אין פאנט אומ ווארען אין אים שטיין . אים אקליב
איר קינט דא גוט דא בילך בייך . ער הט דא וואל גישטערט דא
זאלט עש לשון זין אים . דא בייא וויל דא קויען גישעט אין האבא
גוטש דא :

ער צדעכט מיט אן דש ווט דש איס יהודע הט גיטן . דש וואו קייא
וטר אום הט אין טויטן לן . דא דש זכריה דער פביא זך אום דש ער
אויס יא שטערבן . ער שפראך גיט לויש דיא זך מיט און גרויך דיא
שולדיגן וואלט וו דערבן :

אי דש יאר הרס גינג זיאל קויפן ארם קס . נא אין דיא הייבט שטע
בן פלעטיק ער איין נאכ . מיט איין קליין היר ער אויף ירושלים זך
זיא גוואק דיא שטע ירושלים אויף דש גיט וויש אין נאך :

זיא נאמא דען גראשן שץ אום דען זיא דא וואנדן . אין דען הייליגן ביה
האקדש לו דער זעלבן שטונדן . אום אוך דען גרושן שאץ אין דעש
קויפן הויש . אום וויש זיין עלטרן האטן געהאלטן טרונן זיא אלש אויש :

אום דען קויפן יאש מאשן זיא מיט שליטן אין דען דורן . אום אין בוך
ער קאט זך מיט בוקן . זיא צוהן אל איר שטרוש אום לישן אין לין
קראכץ . איין קליינע זייט דר נאך מיט לאגן :

עש גינגן עטליכע הערן אום מכתן איין רוט . אום מכתן זך אדער דען
קויפן אום שלום אז אין זיינע בעט לוטט . דש הט ער וואל בור שלום
דש ער זכריה הט לוישן טויטן . ער ליש אין מיט גרשן דש אום זיין וטר
האן אויש טויטן :

זיא בגרובן יאש דען קויפן לו ירושלים דין . אבר מיט אין דש קויפן
גליך גראב דער איר וואלטן זיא אום מיט גיין . אום דיא אין פאט
אויבד אין מכתן וועלן וורד מיט שרייבן . אום וועלן זיין אן אמה לישן
קויפן בלייבן :

אום ון איין וויל בון קויפן ישראל דער היש יהושע . יהוא דער קויפן
בון ישראל זיין רעכטער וואטר וויש . ער וויש אוך אין שלעכטער קורצן
מיט זינר וואקייט . ער גינג אין ווען דעבעט מיט זינר בשהיט :

גיט וויש זארכק אויבד ואלק ישראל . דש זיא זך דער קעלבר מיט
אוישטן אום גאב זיאל האט זיאל . אום אוך אין העט בן הדי דער
זיאל ון וויש . גיט הט זך דר זינר אום טרונן אדער ישראל היש .

דא בט יהושע גיט דען איוון הערן . אוך ביט זך גיט זיין גבעט
וואלטן אויך גווערן . אום לויש ישראל מיט אקעלטן וויש זיא האבן געשן
אום לויש ישראל מיט לידן אום אין האט זיאלעט לן :

גַּט וּדְנָאמִי זֵין תַּלְמֵה אַמֵּי הָאָלֶף יִשְׂרָאֵל לְוֹאֵר • אַמֵּי קָאָמֵן אִישׁ הָאָט
קוֹיִנְךָ אִיִּךְ עָבֵן וּדְאִבֹּר • אַמֵּי זֶאָשׁ אִין אִיִּךְ הוֹיִזֵּר אִין בֹּר אֵל
וּנְעָם • נִיִּךְ וּמֵלֶךְ יִשְׂרָאֵל דֵּער קֶעלְבֵר כִּיט בֹּר וּנְעָם :

גִּיטֵשׁ בִּינֹדֶר אַפִּטֵּר דִּיא זִיא הָאָטֵן אִיִּךְ • דִּרֹּם טַעט גַּט אֵן וּלֹאֵךְ
יִשְׂרָאֵל גְּרוֹשׁ רֵאֵךְ • עַן וּוֹאֵר דֵּעֵם קוֹיִנְךָ יְהוָה אֵער אִיבֵר בִּלְבָן
בֶּן אֵל זֵין וּלֹאֵךְ תִּמְלֵךְ הָאָט עֵשׁ אִיִּךְ הֵן וּנְעָם גְּטֵרֵבֵן :

אִיִּךְ בִּלְבָן מֵיֵאָרֵט בִּינֹדֶר רֵטֵר אַמֵּי לֵיהֵן הֵר וּנְעָם • אַמֵּי לֵיהֵן בֹּשׁ
נְעִיִךְ דִּיא אַמֵּדֵרן וּוֹאֵרן אֵל אַמֵּטֵן גַּלְעָם • דֵּער קוֹיִנְךָ בֶּן אִיִּךְ הֵט זִיא
אֵל אַמֵּי גְבֻרָה זִיא עֵר יִשְׂרָאֵל קֹנֵט דֵּר גְּרִיפֵן אַמֵּי וּוֹאֵר עֵר אִיבֵר :

אַמֵּי וּשׁ קוֹיִנְךָ יְהוָה מֵן זֵין טֵאָגֵה הֵט גְּטֵרֵבֵן • אִין דֵּעֵן קוֹיִנְךָ בֹּךְ
בֶּן יִשְׂרָאֵל שְׁטַעט עֵשׁ גְּטֵרֵבֵן • עֵר וּוֹאֵרֵד בִּינֵרֵבֵן אִין שְׁאָרֵן זֵין
זֵין הֵט יְהוָה • דֵּער לֹא קוֹיִנְךָ אִיבֵר יִשְׂרָאֵל וּשׁ :

עֵר גֵּנֵן אִין וּנְעָם יִבְעֵם זֵין בֵּט לְוֹאֵר • עֵר וּוֹאֵר כִּיט אֵער קוֹיִנְךָ דֵּעֵן
אִיבֵרֵהֵן יֵאָר • דִּיךְ דִּיא קוֹיִנְךָ יְהוָה דֵּער בֹּדֵט גְּרוֹשׁ שְׁטֵרִיט •
אִיט קוֹיִנְךָ יְהוָה בֶּן יִבְרָא אֵלֵרֵךְ בִּיא זִינֵר לֵיט :

אִין טֵיִל וּנְעָם וּדֵר שְׁרִיבֵן אִיִּן טֵיִל וּנְעָם וּדֵר לֹשֶׁן שְׁטֹן • וּנְעָם דִּיא
שְׁטַעטֵהֵן אֵל וּלֹאֵךְ הָאָב דֵּער מֵלֵךְ הֵן זֵין • אִיבֵר דֵּשׁ קוֹיִנְךָ בֹּךְ בֶּן יִשְׂרָאֵל
אַמֵּי אִיִּךְ אִין דֵּעֵן זַעלְבֵן בֹּכֵן • מֵן דִּיט עֵשׁ אֵלֵךְ גְּטֵרֵבֵן וּנְעָם עֵשׁ
מֵיֵאָרֵט וּלֹאֵךְ זֹכֵן :

דֵּער קוֹיִנְךָ יְהוָה הֵט אִיִּן זֵין דֵּער הֵט יִבְעֵם • אַמֵּי וּוֹאֵר עֵר אִין זֵין
מֵאָרֵט שְׁטַט זֵין קוֹיִנְךָ אִיִּן נֵם • כֹּךְ אִיטֵט בֶּן דִּיט קוֹיִנְךָ יְהוָה
כֹּךְ אֵער גְּטֵרֵבֵן • וּשׁ עֵר אֵלֵךְ אִין זֵיִן לֵיטֵן הֵט גְּטֵרֵבֵן •

אַמֵּי אִיטֵט דֵּער גְּבֵיא וּשׁ קֵדֵאֵנֵךְ • לֹאֵלְעֵט אֵשְׁטִירֵבֵט מֵן וּנְעָם מֵן
לֵעֵבֵט לֵאנֵךְ • דִּיךְ הָאָבֵן דִּיא עֵשׁ בַּעֲשֵׁר זֹלֵךְ וּרְוֵאֵי לֵיט • כִּיט אֵמֵרֵךְ
דִּיאֵיִן אִיִּךְ דִּיא אִיִּךְ גִּיטֵרֵבֵן :

דֵּשׁ הָאָרֵט דִּיא קוֹיִנְךָ יְהוָה וּדֵשׁ אִיטֵט וּנְעָם קֵדֵאֵנֵךְ • עֵר דֵּשׁ שְׁרֵאֵךְ
בֶּן גִּלְיָם הֵעֲרָן אֵמֵרֵךְ מֵעֵנֵךְ גְּרֵאֵנֵךְ • דֵּער קוֹיִנְךָ הֵבֵן זֵין אִיִּךְ
אֵמֵרֵךְ לֹאֵךְ גְּבֵיא • דֵּער קוֹיִנְךָ לֵיטֵן שׁוֹיִלֵךְ כֵּן הָאָרֵט לֹאֵךְ וּוֹאֵר

עֵר שְׁרֵיִי אִיבֵר דֵּעֵן גְּבֵיא דִּיאֵרֵךְ וּוֹאֵר אִיִּן • מֵלֵךְ יִשְׂרָאֵל בֹּר
לֵךְ

לרן כט ווידר אויכט אין גיין . דער נביא שפרד כט ווין אל האט
 דיר וארט . אדרהאן וואס ווערליך שטערבן ווא לאנג ער עס שפארט
 ווען דש מענטש אישט בישאפן ער גל מייארט גרמן אויף יערא וועלט .
 מן וויל איך דיר לו לען וואסן בעשר ווען ברייט נעלט . ברענגן איר
 הער איין בון אומעליכא פפיל . דש וואס באלד גשעהן אין איינר
 קליינן ווייל :

אלישע שפרד לוס קוינרן שפאן אויף דען בון . אז אין דער קוינרן הט
 מיט זינר הנט אויף געטן . דא טעט אלישע דער נביא זיין הנט אויף
 דש קוינרן הענטליין . ער שפרד לוס נביא טא אויף דו ווערשטליין
 דו דא שטעט נען ווערד דא זעלבן שיש היין . וואו דער פפיל היין וועלט
 דא הוועט איין גען . דא דער קוינרן הט גשטען דער פפיל נען
 ארץ ויל . אלישע שפרד דו ווערשט דא שלאגן עס אישט גוט ית וול :

אין דער שיאט דיא דא הישט אפדק דא ווערשט אינש נעבן . נאך
 ויל מענכן ארץ מאשט זיין לעבן . דא שפרד אלישע לוס קוינרן כס
 דיא אנדערן פפיל . אומ שלאגן דיא ווידר די ערדן דש טא אין גרוסר דיין

אומ שלאגן דיא ווידר דיא ערדן דש טעט דער קוינרן ביד . אומ שלאגן
 דיא דרייא אהל כדד אומ הארט אויף באלד . דא נאכט דער געטליך
 און דו הוועט כט רעכט געטן . דו גלשט דיא ביינא אהר געבש אהל
 כדד גשלאגן הון :

מ העשט ארץ נאך בון האלן גאכט . אומען ישראל ביהיט בור אהר
 מאכט . מן ווערשט דיא אהייס מייארט דרייא אהל שליטן . דך
 ווערשט דיא וואל דרעטן אומ ארץ ווידליך לואטן :

דא איט שטרב אלישע דער נביא ער הט עס לאנג געבדט . מן האט
 אן אל זיין טאכרא אויף קיינען אנרעכטן גשפודט . אז אין בדרוק
 מן אין ברעב דיא וואהייס קאמט גלייך ארש לאט . אומ רובטן אל
 דיא זען אומ נאמן אהר האט :

ער הט מיט זינר וואהייט ויל ביי אויף געהאלטן . מן טריב אס דן
 גרוס יאמר יאן אומ אויך אלטן . מן שיקט עס דך דש געבטן אהל אומ
 דש דא שטארב דיין מן . דא מן אין גאלט ברענגן דיא זען ווארן
 געבט א :

בֹּן דַּעַן מֵאַבְיִים שֶׁאֵין עֵשׂ וְאֵר דַּעַן יוֹדֵן דֵּר קַעֲסִים • זִיא נֶאֱמָר דַּעַן
אֹמֵר וְאֵרֶסֶן אֵין בִּיהֶעֱד • אֵין דִּיא הוּל בֹּן אֲלִישֶׁע אֹמֵר דֵּא עֵר בִּינְרֶאבֵן
וְאֵר • דֵּא לִישֵׁן אֵין דִּינֵן לֵינֵן אֹמֵר מִכְּטֵן זִיךְ בֹּן דֵּאֵר :

דִּיא יוֹדֵן לֹפֶן וְוִידֵר הֵיט אֹמֵר אֵין אֵר שֶׁטֵט • אֵר דֵּעֵר טוֹט מֵן אֲלִישֶׁע
נֶרֶאב אֵן נִירוֹט הֵט • דֵּא וּשׁ דֵּעֵר טוֹט מֵן וְוִידֵר לֵעֲבַדְנֵךְ אֹמֵר נִינֵן
הֵיט לֹא זִינֵק וְוִיב • אֹמֵר דִּיא נְוֹאֵן אֵימ אֵין אֵין בֹּן זִינֵן לִיבֵא :

דֵּעֵר מֵן הֵיט שְׁלֹסֶן וּן תִּקְוָתִין וְוִיבֵא חוֹלָא דְּבִיבֵא • עֵר לֵעֲבַט
נֶאֱדֵר זִינֵק אֲוִיךָ שֶׁטֵין דֵּא • דִּיךְ וּעֵלָן עֵטְלִיךְ לֵעֲרַרֵךְ הֶאבֵן דַּעַן מֵן דַּעַן
מֵן בִּינְרֹב • דֵּעֵר דֵּא אֵן חִיטֵ אֲלִישֶׁע נֶרֶאב וּשׁ נֶאֱרֵר אֵין נֶרֶשֶׁר בּוֹב :

דֵּשׁ עֵר כֵּט וּשׁ וְוִידֵר לֹא אֵן רוֹיֵן אֵן אֲלִישֶׁע בֵּינֵן • דֵּרוֹס שֶׁטֹנֵט דֵּעֵר
טוֹט אֲוִיךָ אֹמֵר נִינֵן אֲלֵינֵן • אֲבֵר כֵּט וְוִיט בֹּן אֲלִישֶׁע נֶרֶאב וּלֵי דֵּיגֵר מֵן
וְוִידֵר כִּדֵר • אֹמֵר שֶׁטֹאֲרֵב אֵן בֶּאֱלֵר אֵן עֵר קֶאֱסֵן בֹּן דֵּאֵן וְוִידֵר :

דֵּא בִיטֵ אֵטֵ מֵן מֵעֵרֶקֶן אֵן דַּעַן לִיכֵן אֵן אֹמֵר • דֵּשׁ אֲלִישֶׁע דֵּעֵר כִּבִּיא
וּשׁ לֹוִיֵא אֹמֵר אֵן נְרוֹשׁ • אֵן אֵלֵהוּ דֵּעֵר קֵשֶׁטְלִיךְ כִּבִּיא דֵּעֵר אֵין קִינֵד
לֵעֲבַדְנֵךְ מִכְּטֵן • אֵן אֲלִישֶׁע אֵר לֹוִיֵן דֵּשׁ מֵעֵרֶקֶט מֵן הֵיא דִיךְ :

דֵּעֵר קִינֵד בֹּן אֵרֶם נִינֵקֵת חֵאֵל • עֵר טַעֲטֵ אֲוִיךָ וּלֵי אֵינִי לִיךְ קִינֵד
יִשְׂרָאֵל • זִיא טוֹרֶשֶׁן זִיךְ כֵּט רוֹיֵן כֹּד דַּעַן אֲרֵאִיִם עֵבֵן • דִּיא וּוִיֵל
קִינֵד הֵאֱמָרֵךְ נֶאֱדֵר וּשׁ בִּיטֵ זִינֵק לֵעֲבֵן :

עֵשׂ דֵּר בֶּאֱרֵמֵט נֶטִיֵת דֵּשׁ וְאֵלֶךְ יִשְׂרָאֵל דֵּשׁ זִיא אֵן אֲוִיךָ הֵאֱמָן •
עֵשׂ שֶׁפִּרִיךְ זִיךְ אֲמֹרֵר הֵעֵר נֶטִיֵת אֵיךְ וּוִיֵל עֵשׂ כֵּט לֵעֲבֵר נֶשֶׁטֵטֵן • אֵיךְ
וּלֵי דֵּאֵן נֶדֶעֱנֵקֵן אֵן מֵיכֵיא לֵבֵן וְוִינֵט • אֲבֵרֵהֶם לִכְחֵךְ אֹמֵר עֵקֶב
אֵיךְ הֵאֱבֵר זִיא כֵּט וְוִינֵט :

אֵיךְ וּלֵי אֵרֶן קִינֵד אֲבֵר אֵין וּוִיֵל כֹּד טֵרֶאֱמֵן • אֲבֵר זִיא בֹּן אֵרֶר
בִּשְׁהֵיט לִישֵׁן וּוּוּוּן זִיא כֵּט אֵר לֵאֱמֵן • אֵן דַּעַן וְאֵלֶךְ אֵרֶם חֵאֵל אֵר קִינֵד
שֶׁטֹאֲרֵב • דִּין אֵן הֵיט בֵּן הֵדֵד דֵּשׁ קִינֵד נֶרֶד עֵר דֵּר וְאֵרֶב :

דֵּא דֵּשׁ הֵיט קִינֵד הֵאֱמָר וְזִיא חֵאֵל וּעֵר נֶשֶׁטֹאֲרֵבֵן • אֹמֵר וּוִיֵא דִין וּוּן
בֵּן הֵדֵד דֵּשׁ קִינֵד נֶרֶד הֵט דֵּר וְאֵרֶב • עֵר יִדּוּכֵט עֵן אֵשֶׁט כֵּן לִיט
אֵיךְ וּלֵי מֵינֵן מֵטֵר כֵּעֵבֵן • זִיא הֵאֱבֵר אֵר וּלֵי נֶטֵטֵן אֵיט הוּיֵתֵן אֹמֵר
אֵיט שֶׁטֵעֵבֵן :

עֵר וְאֵיֵלֵט

ער זאמלט זיך דער יודן אונט אין דעם מער . אינ' נאך איין זון האט
 מיט איינע צוויי הער . ער האבט קיין דוד זון חזאל האט ער
 געטן . וואס איז דאס דיין וואס האט געטן וואס דאס מען :
 ער נאך איין דאס איז מיט איין שלאגן . בן הדד האט
 געהאט דאס יודן בינאדן דאס נאך . דאס האט דאס איין דאס
 ערדן דאס . דאס איז דאס איין קיין קאס דאס וואס :
 האט נאך דאס שטעט דאס חזאל האט בינאדן . דאס איז איין
 האט דאס וואס איז דאס האט קיין בן ישראל וואס דאס צוויי
 שטעט און דער נאך האט געפראגן ביי דאס זינט לעבן צייט :
 דאס וואס האט און וואס דאס האט דאס איין . און טרעטן זיך דאס בן
 און בור דען יודן צו גען . און נאך האט זיך יודן אינ' זענט דאס
 דאס שטעט . דאס ער חזאל און געווארן העט .
 און וואס וואס קיין ישראל איין וואס וואס . און איין בן קיין יודא
 דען וואס וואס שטעט . דאס ער וואס קיין דאס זינט וואס
 שטעט . ער וואס נאך מעכט נאך דאס יודא און געוואלט האט
 ער האט איין קיין יודא און דאס וואס ער וואס . דאס און האט און
 האט איין מעכט דאס . דאס ער און וואס מעכט און האט געוואלט
 ער איז דאס וואס נאך און באד .
 דאס איין וואס קיין יודא און האט געוואלט . ער שפירט דען
 זעלבן און וואס און דאס בור טראגן . דאס דאס האט איין וואס
 און וואס איין וואס . מיט דער זעלבן האט וואס און דאס איין
 וואס מען .
 ער איז דאס באד טיטן און קיין דאס דאס . און דער און
 קיין דאס קיין ער זיין לעבן נאס . ער איז דאס לעבן און געוואלט
 און דאס וואס זיין לעבן וואס האבן דאס געוואלט :
 און שטעט און דער תורה וואס איין בור האט דען טוט . דאס קיין
 דאס נאך דאס קאמאן דאס גאלן האבן קיין נאס . און דעם גלייך וואס דער
 און ערשט טוט . דאס וואס האט און שטעט . און דאס איין :
 און

ווער דעם טוט בור שלט דער וול לידן • אונז דעם אונזלדין • וול אין בור
אידן • אונז אונז אונז קוינן אונז דעם רעכטן נאך גאנץ • דיא
דער ליש ער לידן אונז וואלט זיא ריט גאנז וואנן :

דינע קוינן בון יודא אונז אונז אונז אונז דעם • ער ביינעט אונז אין
לז שאפן דא הלטן דא וך העטן • ער שיקט לז אונז אין עטלעך
קנעכט • אונז אונז אונז וודר שפענעט אונז טוט ריט רעכט :

אונז אונז אונז אונז וודר נאך בור אונז ביהענדן • ווען עש דיר ריט
גבאלט אונז אונז ווענדן • אונז ליש לז הויף וואנן דרייא וואל
האנדט טויגט אונז • איינל ווערהעטן אונז אונז שווערט טרוקן אן :

סך בור ווארט ער בון ישראל האנדט טויגט אונז • אונז האנדט לענט
נר ווארט ער אונז ווארט • דא קמ אין גבאלט לז קוינן אונז שפראך
לז אונז אונז • ריט קיין אונז דיר בון ישראל אונז לז דא אל דא •

נעט יא אונז וודר ישראל זיא טון וודר און • אונז אונז וואלשן אפונטן
לז זיא וודר לויסן הין • דא שפראך דער קוינן וול אונז דש נעלן הין
בור לאון • אייא שפראך דער גבאלט לז אונז אונז בור ווארט :

דש דא דש וואלט געעפן ווען נעט דער הער • קן דיר עש וודר נעלן
אונז דיר לז ווארט • ער ליש דא ווארט לויסן עש טעט דעם ווארט
לאון • וודר וועלן אונז ריט בור נעלן עש אונז טוייא גשווארן :

און דא ווארט הין ווען לז זיא טעטן נחשן שארן • זיא נאון אין
נחשן רויבא אונז אונז דא ווען נאון • און וויט אונז דש טוט יודא ווארט
זיא טוייא קונטן • זיא דר שווען ויל לויט אונז אונז ויל וואנעטן •

זיא שוועהייט טעט און ווארט דש ער זיא ריט אונז אונז • אונז
לז אונז ווארט אונז אונז אונז אונז • ער שווען לז טויגט בון
אונז נאון לז טוט • אונז אונז ויל אונז ברוכט ער אונז אין טוט :

אונז אונז לז טויגט דא ער לעבנדיק • דא בורט ער אונז
נחשן און דעם ווען דעם ער נחש • דא שטאנד אין נחש בערן דעם
היט ער יודא • ער שפראך לז זיא דא דא דא דא דא דא דא דא :

אונז אונז דא שפראך אונז דעם וועלן דא • ער ליש זיא דא אונז ווערן
און

אז נער דו הוועט עס שטארק אין דיינעם זין. לויט און דיא און דיינע ווייב
דא איזט דיינ וויל. דא וויל און דיר בור זאגן איין בייט שפיל:

אין וואס שיקט דער דארן דער דא שטונד איס וואלד. דא נא דעם
הוכן טאגן אירן בוטן באלד. נא דיינטוכטער איינעם וון נא איינעם ווייב
דא ור שמוכט נאך נער דא טאגן איט אירן שטולן לייב:

דא דער דארן גאט אן אונטן איט איינעם שווערשפט. עס וואר
דא נאך נאט לאנג דא טיר איט איר קרפט. בור טראטן דען דארן
דא אן און נאך: פפוא דו שטאלט שווערשפט דא טאגן שפירך

און וואס און דיר און וואס נאך וויל דו אין שווערשפט אן. אוב דו
אין דעם שטרייט בור דעם וואלך בון דעם הוועט נא וואס אן. בלייב
אין דיינע הויז אוב ביהאלט אין ווייב איר. און האב און שיר
בייבאלט און בורכט און נער:

דו לויט דא אן דיינ דו וויל אונזער אן. דו ברענגסט און דיינ
נאטעכט יודא דיינ הופרט און דיר ווענדן קן. און וואלט קויכע
און דא און וויל שטארקש היר. יהוה דער קויכע בון ישראל וואלט
און און וואלט און דעם איר:

דא שפירך קויכע ישראל און וויל זינד נאט ווארטן. און וויל און נא
פפולקן דא האר אויט זינד שווארטן. און וויל דעם הופרטן נאך
לייגן וואס און איינאט שלינגן שווערן. עס גאט און וויל וועטן ער ווערט
און נאט און שטערען:

דא קאמט אן אנדער נעם בית שמש דא און יודא לאנט לייט. און קאט
דא וואלך נאט כול און ברייט און און ווייט. דא דא קויכע האטן ביי
אין אלן זיטן. דא הובן זיך אן נאט און און נאט שטרייטן:

דער קויכע יהוה בון ישראל שולן יודא נאט נא. דא קאטן און נא
קויכע איר ווארן אויט דער און וויל. דא בון יודא הובן אן נאט וויל
הייס וואס דא וואלטן. דא ווארן קויכע און און און נאט בורכטן:

יהוה נאט נעם ירושלים נאט בור לאנג. ער נאט בראך דא ווארן בון
ירושלים נאט וויל הווערט קאטערן לאנג. ער נאט דעם נאטן שון דעם
דעם ער און דאט נאט. און און דעם נאטן שון דא קויכע הויז נאט
ער

ער נאם אליא בורג קינד נון הארט ווש דש זיא . ווען איין קוינא אטט
 מעכטן אונ אויבר אנדער לויט ורייא . אונער וויל האבן דש דארט
 ווידר שפעטן דא לנט . וואושוין זיא אים נעבן ארי קינדט פטאנד :
 נון הט דער קוינא אמליה מעגכן הערן . דא אים גאשן מהט אונ אונד
 וערן . דש זיא נישט גולטן ווידר שפעטן נאבן זיא אים ארי קיסר .
 ער דורפט דארויף נישט גרען אונ דער אינדער :

האט נאך ווידר הייט אין זיין שטאט שארן . אונ קוינא אמליה הט
 ער וויל נעטן . אונ ווש האט זיין טאן מער הט בנאנאן אים קוינא
 בוך שטעט ענ גשריבן . ווש קוינא ישראל זיין טאן הוט גשריבן :
 האט וואר טי רוסליס בינאבן זיין זון היט יבעטס . ער ווש אן זינש
 ווארט שטט קוינא דש קוינא ריך ער איין נאם . דער קוינא יודא
 לעבט נאך קוינא יואש שטרייט . בונפלידן גאנצער יאר און הוט און וואר
 וואל גבאליט :

אין דעם בוך בון יודא ויל בון אים שטוט . און וינט ענ אלן גשריבן דער
 דרויבר נעט . טי רוסליס אין דער שטט אכטן זיא איין פונט . אויבר
 קוינא אמליה ער ווארד ענאין טי שטונד :
 ער וואך נען לכיש און ווארד ענ גוואר . זיא ליטן נאך אים שיקן דא נעלמן
 הן דאר . אונ ווארדן דען קוינא אונ אין דא דר שולמן . אונ ליטן און
 איין איינפערד אונ נען ירושלים זיא אין טרוון :

אונ בינאבן אין טי רוסליס אין דער שטט . עש ווש אים איינלי נאנאן
 ער עש וואל ור דינט הט . דש ער דען נעטן בון שער דך הט נאך וויד
 נעבן . אונ הט דך בון נעט גטהן ביא זינש לעבן :
 ער ליט איין זון דער היט עזריה אונ ווש נעכט גיהן יאר אלט . דער
 וואר גאאכט ט קוינאן שטט זינש ווארט גשטאלט . נא וואלן וויד
 זאנאן בון קוינא : האט זון . ווש ער ווש בור איין מעגש אונ וויל זיין נאך
 ווש געטן :

ער ווש איין אונ ווילאן יאר קוינאן לוסארוון אין דער שטט . ער ווש
 אין בוינא קוינא ווען ער עש וואל גלענט הט . בון זינש ווארט האט
 הט ער ענ אטפונאן . בון דעם שולן יבעטס זון גט דא ער הט
 איט אים גאנאן :
 דאך טעט דער קוינא יבעטס ישראל הוילן גרוש . בון אל און ווילאן

אָן צו אַרבעטן און נישט געבליבן אין דער שול פאר אונזערע קינדער.

אך ויל ישראל העלפן אך ויל יא ריט לושן אקעלטן • יאמ האבן זיך
 צון איר גקערט אום דינן איר געלטן • דוך דא טעט ער הייליך אין דיג
 קוירען העט • יאמ האלף ער ישראל צו שטעט אום איד צו לאנד :

אמו ווש יִבְעֶם הַטְּ בְּשִׁטְרִיטן אָמוּ וַיִּין טאַן בְּטוֹן • ווער ענ וויל וויסן
דער וועד זעלבן בוך הון • דש בוך בון קוינץ יִשְׂרָאֵל דא שטעט ענ
אין בִּשְׁרֵבן • ווארד אל זך הַטְּ בָּר ווארפן אָמוּ וואר זא אישט בְּבִלְבֵן
אָמוּ דא קוינץ יִבְעֶם שטארב וַיִּין וון היִשׁ זְכָרְיָה • אן וַיִּין שטאט
ווארד ער אַיִן קוינץ באלד דא • כון לושן וור אַיִן וַיִּין אָמוּ נאָן בון קוינץ
יִזְכָּא • ער ווש אַיִן ווארד קוינץ אָמוּ היִשׁ עֲזָרָה :

ער וואס געבט זיין יאר אלס אומדא ער אין דעם קוינציקן טראט
צוריא אום כונפצן יאר וואס ער קויפט א ירושלים אין דער שטאט
זיין ווער הייז ור יובל הייבשאן הייז אומאן הארץ בורטנבאן
ירושלים יודיל אומהודק נבארן:

ער וואס איין גרויסער קינד האט ער מיכט גליין. און לערנען אים אין שרייבן
אום אין אסער גרויסע קינדער. ער האט אין. ער האט אין. ער האט אין. ער האט אין.
ער האט אין. ער האט אין. ער האט אין. ער האט אין. ער האט אין. ער האט אין.
ער האט אין. ער האט אין. ער האט אין. ער האט אין. ער האט אין. ער האט אין.

ער צוק אויף דיא פאשטיקס אונז אויף אירם לאנט. אונז דש וואלך בון שאון
לדין בון אירם גרושי שנט. זיא אושטן אירם ורוש לינו נעבן דעם קויצן
ענזיא. זיין קאמאן נען נאר ווייט אין אלדער וואלט דא :

ער האָט זיך אָנגעזיגן אַלע קאָנטראָלירטע און אונטערזוכטע אַרבעטער. ער האָט אַזוי אַרבעטן געמאכט, אַז ער האָט אַלע אַרבעטער געזעהן, און ער האָט אַלע אַרבעטער געזעהן, און ער האָט אַלע אַרבעטער געזעהן. ער האָט אַלע אַרבעטער געזעהן, און ער האָט אַלע אַרבעטער געזעהן, און ער האָט אַלע אַרבעטער געזעהן.

ער זאגט דאס שטעט שטארק אומאריקליכן געשט. אונז יאך שוין זיך
באך דעמאלט איר בעשט. ער האט געזען ווען האנדלט שוין געשט שטארק
וואסן. דיא געהאטן אלע זיינען האט אונז קונטן אלע פון שפאן:

דאדער האט ער הויבט לויט אים אנגברייט ווערן • עש'ן דעם
זיין

קוינך נח זיינע ווילן דא מיט גרושאר איר . מיט שולף אומ מיט רעדן
 וועט ער איר רייך . און ווילן גערטן אומ און געטרייט ואנד און ריט זיין גלייך .
 און פסלענט און נישט פערנעכ אומ גערן צו זאגן . אלס קן איינר לידן און
 צו וואל טאגן . און נישטאך אויך דיינע קוינך ענזא אומ דא ער אומ
 וואל נאך . מערקט אויף נאך עבן אומ וועט ער און וינן .

ער נאך און דעם בית האקדש אין דעם הייליגן הויז . דא דעם גוט ית
 כוהנים נאך אין אומ הויז . אומ נאך דא צו דעם אומבא אומ נאך אין
 צווייארן פסח . דאך בלייב ער ריט לאנג שטון און טריב אין באלד בון דאס
 ער נידעכט דער קוינך ענזא אומ הוב צו דעם פסח און . וואו ווילן גוט ית
 האן אין בעשרן און . און אויך בין אין מעכטער קוינך צו דעם איינעם גוט
 ער אישט אויך אין קוינך אומ אל דין בישאפן הוט :

עס הוט וואו דא בלייבדייט דעם איין קוינך דעם אנדערן וואו דין . ער
 אירט זיך נאך ער אין זיין טידיכטן זין . און ער חן וואלט דעם פסח ער
 קען גערעטן דאך . געהיירט דער סוף תהא מיט איינר האבשן שאר:
 אכצין שטארקער כוהנים איש מאן אל און נאך לידט . יא שפראכן דא
 צו דעם קוינעש ווערט דיר באלד ליד . נא איש דעם בית האקדש
 ער אישט דיר ריט גרעכט . דא דא בון אהרן זיין קוואן דעם זיין גוטש
 קנעכט .

דעם הוט הא קיין איר דער ווארבן נאך גוט דעם הערן . ווער דא ריט
 אישט אין סוף דער וואו זיך גערן . און לידט דער קוינך מיט דעם
 סוף תהא . אומ דא צווייארן פסח און זינר העט מיט ווארן עבן בא :
 דער קוינך נאך סוף תהא לידט שפראך . דער קוינך ווארד
 אומבא און זיך אומ נאך . צו אומ קערט זיך דער סוף תהא דער דא
 היי געהיירט . אומ דא אנדערן כוהנים דא בורטן ענזא :

איש דעם בית האקדש און גרושאר איין . ער ווארד בור שפראך אומ
 בור שפראך און איינר קארן ווילן . ווען גוט האט און נאכאמט אומ נאך
 ביהמרא . אומ ער בלייב און אומבא בון און זיין ענזא :

און צווייארן אין הייליגן הויז איש בור דא שטאט . דא אומ וועט
 ער

ער בלייבן אלס זיין וועגן דא איז ער דער קוינע שטרוב און בירוב
אין דא . מהט בייא דש קוינעש נראב דער קוינע עוניה :

און וואלט און ריט ביראבן בייא דעם קוינע מהט . און ליגט אין אויף איין
אגרט ווייט אויף איין ענט . ווען זא נדוכטן ער אישט איין אהרע עש
ריט בילך גער . דש און אין בירוב אהט מהט בייא דעם קוינע הער :

בון דעם קוינע עניא ונט און ויל נשריבן . ווש ער אין זיין לייט בור
וואסער דער נטרין . אהט אויך אענכא נרושי גביאם שרייבן בון אים
אין דעם בוך . עש נהליט דר לו וויל דער עש וול אכן :

דא וויל דער קוינע עוניה אהט אויף געלען ווש . ער הט איין און דער
אך נאר ורוב ווש . ער ווש דא וויל ריכט אויבר זיכט ווארטש אנט
און ווש רעכט ריכט אויט אהט אויט לו האנט :

דא עוניה שטארב ער לו דעם קוינע רייד קם . ווא נאר גערן אין דש
גישלעכט יוצא בור איין קוינע אויף כס . זיין אהט דש ירושה איין
ערבריא וריא לוואר . ער ווש קוינע אין ירושלם נלנר געכש ליהן יאר

ער ווש איין רעכט וואר קוינע אין רעכט ווען ער נין . עש גביל
אין געטש איין ווש ער אן דין . דא הט ער נרוש גלויק אהט בעשרט
האט געט . ער קאמ ריט אין דש בית האקדש דא עש געט בור בוט :

ער שטרייט אהט קוינע געטן ער וואר אים אויבר דין . ער אהט אל זיין
ואלך אושטן אנטן לין . עמון אושט אים זיין געבן נאלט דרייא יאר .
אל יאר דרייא הווארט לעכטער גלבר דש אישט נאלט אהט נאר וואר :

אם זיין טויגט אהט וויל אהט ליהן טויגט אהט נערשטן . דא אושט
אים געטן געבן אל יאר טום ערשטן . דער קוינע ווש נאר אעכטן אהט
געט וואלט אים וואל . עש ווש איין וואר קוינע אהט עש רידן אל :

סן אושן וור קוינע בלייבן יעס אן עוניה . אהט אהט בון קוינע ישראל
דער דש יך גערה . ער ווש אים איין ביר קוינע אהט יעסעס אן
גבט . אין דעם געלבר ווען ער אים טראט :

אינד דש שלום און גבט דער שולן דעם קוינע טוט . בון זינד אהט
געטן קם ער אין סט . אים ווער ער דש ורד גבולד דנט דא זינד
עלטר

עלטר ואטר הער . קֶט הט איזש אז וויטור הייסן אז דורך דעם
אין וינט עש איך גשריבן ויל מענכֶ ווארט . אין דעם קויכֶ בוך בֶן
ישראל אויף איינע אורט . דער שולס ון : בֶש אן זיין שטט קודֶ ווארט
לעכט איין נאכֶן מונעט אין זיכר איך דעם שפארט :

איינר היט מסמך ון גֶד דער דר שולן אין . דען שולס ון : בֶש קליין
ווש זיין גיורן . דא שולס ון : בֶש ווש דר שולן מסמך אן דין שטט
קויכֶ ווש . אונ ווא ער אויבר שולס איין פונט מכֶ דש .

וינט ון אלש גשריבן אין קויכֶ בוך בֶן ישראל . מסמך ווש אין ביז
קויכֶ דש אין קֶט ועל . עש נכֶ אס אונ איש אי אר וואל ווערט הויז
דער מסמך ון גֶד מענכֶ שטט טעט ער בֶד שטודן .

גֶד ויל אונטר ישראל וואלטן אין דעם ון . אונ ווען ער קאס ט איינר
שטט מא וואלטן דא אין דעם ון . אהוב ער דען אן ט שטודאן אס
ט שטרייטן . אונ גוואן דא איט גוואלט . אונ שולן אל דש ט טוט דא
ער דא גוואן באלד :

אונ אל טראגֶד וויאן איש ער אויף שפאלטן . ער טרייב איך ויל וינט
אויבר מענכֶ וואלטן . ער ווש זיהן יאר קויכֶ אויבר ישראל גאיינדיק
אל . דעם לאנג דר נאך איין קויכֶ איט ש :

ווייט אויט ורעמדי לאנד בון היטור פול גונט . ער הט אונט ט גיורן
דש נאכֶן לאנט . קויכֶ מסמך טך אס אנכֶן דעם קויכֶ אסאר . ער
שפריך איך גב היך דיר דא איין עיילר ער אס שוואר :

ער נאב אס טויגט לעגטור זילבר קֶט . ער שפריך כֶס דש בון אר
הילן אר נאך איינס אונט . דש איך קויכֶ בלייב אויבר יוצא לאנט .
קויכֶ אסאר כֶס דש זילבר דא איין האט :

ער קורט ווידר אונט עידר אין זיין לאנט . דא טויגט לעגטור זילבר
הוב ער אויף ט האט . דער קויכֶ מסמך ון גֶד ער ווידר כֶס בֶד דעם
זון דא . דש דר טראך גֶד מענכֶ אס ווש גאד ון אר :

אס ווש ער בינג אלדא אין זיין טאן . אין קויכֶ בוך בֶן ישראל דא
אונ ון וואונדער וואן . דא שטעט אלש גשריבן אס דא ער אן שטוד
זיין ון סקודה דש קויכֶ דר וואב :

א ער ווש

ער וואס צווייגט יאר אלט ער טעט איד קיין נישט . דא ווירד בון ידעס
און פֿעט שטערקט אירן אויט . ער הט איין אדשאלק דער היש פֿקח און
רמליה . דער שלונג טוט דען קורצן דער דא היש פֿקחה :

דש בוך בון ישראל שרייבט בון איס איד . ווא דיר קורצן פֿקחה
הט בנאמן מענכ יך . דיר פֿקח און רמליה דש קורצן איד אין נאם .
ער ווא איד איין בוב אונז האט קיין שאס :

ער וואר צווייגט יאר קורצן אונז וואר נאר אויב גרוען . ער טעט אז
ידעס און פֿעט וואס הט בור בוטן . פֿקח וואר קורצן בון ישראל
דא קס איס אין זיין לייטן . דער קורצן אשור מיט גרושן ואלק צו רייטן
ער היש תולת פֿלאסער אונז נאך איין דא יורן צו האנט . ערוד ווישט
אין ויל שטיט אונז שיר דש נאכץ לאנט . גלעד אונז דש לאנט גליל איד .
אונז דש לאנט נסחלי איש ער קיין נאמאך :

ער בור ווישט דש לאנט אונז קיין בולק דא בלייב . ער נאמאל בולק
אונז אין זיין לאנט ער דא טרייב . אונז בור ווא דיר קורצן ישראל אונז
דא עש נמושן . אז דיר פֿקח און רמליה אונז זיין וואר נמושן :

אירד היש הושע און אלה נאר איין שטרק העלד . ער דר שלונג דען
קורצן פֿקח אונז אין דיר ועלט . בון דעס וינט און ויל גרוש דיק . איס
קורצן בוך בון ישראל ווא ער אן ויכ :

הושע ווארד צו קורצן אן דיש פֿקח שטט . אונז בט אייר דען אנדרן
שך אונז מיט . אונז לונג ביז ישראל דש נאכץ שפיל ור שפילטן . ביז דא
דער נאך אלטן אין אירק שפיל קט ביהילטן :

מן לוטן וור קורצן ישראל בלייב אונז דוך קט לונג . דער קורצן יתום
בון וידא הט אין קטן אויש נאכץ . ער שטרב אין גרוש ורואקייט אונז
וואר בנאמן מיט אידן . אין דער שטט ירושלים וואר ער בנאמן דז
קונט ראנט ווארן :

ער איש איין און דער היש אונז דער צו קורצן ווארד . מיט גרושן ווירדן
דא ער דא טעט אונז דך קט שפירט . ער גריט קט נאך זינען וואר
אין ביזוועט ער ווא . דיר שאלק אונז ביזוועט היש דער בוז אונז
ער וואס צווייגט יאר אלט דא ער קורצן ווארד . ועבש ציהן יאר ווא
ער קורצן צו דער ועלכין ווארט . ער דינט אלן אפגוטן און דא קורצן
ישראל

ישראל טעטן • ער ליש קיין אפנט ער וואס זא אל אן בעטן :
עצער קאן עש אלש דר גלין אונ אלש דר נעטן • ערואלט אויך זיין און
דא לנדען אפנטערן ור ברעטן • גלייך אז דא בויגן בולקין דא געט
ור טרעבן • וואל בון דען בולק ישראל אונע שטעט נישט רעבן :

סן הט דער קוינען אונע דען אלר הובשטן און • דער היש חזקה דא
שרייבן דא בייכר ויל בון • דען זעלבן הויבטן קנאבן אונע דען און טוט
חזקה נעט • זיין אונטער וואלט אין דען אפנטערן לנד איינע אפער בור
ברעטן :

דא דש זיין ליבי אונטער ווארד איק • זא דר שראק בון נאנזיס הערן
אונע געדעט אין אירע זק • זא ליש איר בלד ברעטן דא קוינען דא
היש אביה • איין ויל קליינש טילין דש און היישט סטאנדא :

דא שרייבן אונש דא בייכר וואס און עש לנד וועטן ברעטן • ווער זיך
מיט זיינע בלשט שטייט ער זיך מיט ור געבט • ווען און ונט עטליכא
אונטער אונז עטליכע ענדא • דא און זיבן יאר נאך אין אונטער ווארדן
בוייאר ברעטן :

דא וואכשט דען איין טילין אונש דער ערדן הויש • אונש דש הוט
איין נישטאלט וואס אין אונז • זיין נעליאר אישט אונש דש עש אונש בוייאר
לעבט • גלייך אונדער ויש דער אונש וואס שוועבט :

דא נאך דא ורדא וואס דש זעלבן טילין • אונש שטייט אין אונדער זיין
לייבא דול שון קנעבלין • דער דא היש חזקה מיט דען קליין טילן
בלוט • דש ער וואס בור דעם בוייאר נאכא אונש נאך וואל ביהוט :

אל דא דער קוינען אונע ויל בולד טעט • ער נאך זיין און חזקה דא בור
האלץ קיין בעט • דען אפנטערן וואלט ער אין אפערן אונש ור ברעטן
אונש בוייאר • דא דש זיין אונטער זיך ווייט וואס אונש בוייאר :

דא דינר בון דען אפנטן נאמא דען יונק הער • זא וואלטן אין בור
ברעטן לנד דען אפנטן דא דא זיין אונש מער • זא ווארדן אין און דש
בוייאר נאך אונש דישט לנדא • עש שטייט אונש ככש אונש אונש דא
שריפט בור וואר :

דש דער קנאב מיט וואלט בור ברעטן ויל לייט דא וואס • ער טרייב גרושן
אונש דער קוינען אונש • אונש ביהוט דא קנאב זיין שטאלץ לייב • זא
ווארד נאכא דא ווייט זיין אונטער דש אונש ווייב :

נָטָה הָיָה זֶה דָּר לִידְנֵט אֲוִיבֵר דַּעַן קוֹיִכֵּן אַחֲזֵי לֹוואַר • עַר טַעַט נְרוּשֵׁי
בֹּוֹיבֵרִיִּי נָאֵר וּדְרִיכֵּן עַר זֵיִן נְכוּשׁ לֹוואַל בֹּוֹר וואַר • עַשׁ קַם דַּעַר קוֹיִכֵּן
אַרְכֵּן אֹוֹם שְׁלֹוֹן אַרְכֵּן וואַלְק לֹוֹט • אֹוֹם אֲוִיךְ וִיל דַּעַר נְוֹאנְקֵן בְּרוּכֵט עַר
אִין כּוּט :

עַר בֹּוֹרֵט זֵיא נַעַן דַּמַּשֶּׁק כּוֹךְ נִשְׁךְ אַרְכֵּן אַעַר • דַּעַר קוֹיִכֵּן בֹּוֹן יִשְׂרָאֵל
קַם אֲוִיךְ דַּא הַעַר • אֹוֹם דַּר שְׁלֹוֹן אַרְכֵּן וִיל וואַלְק אִין אֲיִינְכֵּן טאַן לֹוִוִּינְלִיכֵּן
אֹוֹם הֹוֹנְדֵרֵט לֹוִוִּינְט כַּאךְ אֹוֹנֹוֹר בֹּוֹיכֵר זאַן :

דִּיזֵא לֹוֹן אַעבְטִיךְ קוֹיִכֵּן רִלִין אֹוֹם אַרְכֵּן • וִוִיא הֹוִיבֵשׁ זֵיא אַרְכֵּן אֲוִיךְ דִּיא
בֹּוֹכְטִיט קַם • אֹוֹם דַּעַר קוֹיִכֵּן בֹּוֹן יִשְׂרָאֵל דַּא אִין קוֹיִכֵּן אַחֲזֵי לֹוִוִּינְט
דִּיזֵא לֹוֹן אַעבְטִיךְ קוֹיִכֵּן אֲוִיךְ אֲוִיךְ אַחֲזֵי שְׁטֵרִיטֵן :

אֹוֹם דַּעַר קוֹיִכֵּן טֵרִיב זֵיא אֲוִישׁ דַּעַן שְׁטַעַטֵן • דִּיא דַּא וואַרן דַּעַר זֹוֹרֵן
אֹוֹם אַרְכֵּן אֲוִיךְ הַעַטֵן • אֲוִיךְ קַם וואַלְק בֹּוֹן אַרְדּוֹם אֹוֹם טַעַטֵן קוֹיִכֵּן אַחֲזֵי
וִוִיא • אַעַר וועַן אֲוִיךְ לִיִּיד דִּיא אַרְכֵּן וואַרן נִשְׁעַהֵן אֲוִיךְ :

זֵיא וועַלֵטֵן זֶיךְ אִין דִּיא שְׁטִיט וועַר וואַלֵט אִין עַשׁ וועַרן • דַּא קֵאמֵן דַּעַן
דִּיא פֿאַשְׁדֵּם אֹוֹם וואַךְ דֵּשׁ לֹאנֵט בֹּוֹר דֵּהֵן • אֹוֹם דִּיא לֹוִוִּינְט קוֹיִכֵּן רִלִין
קוֹיִכֵּךְ אַרְכֵּן אֹוֹם דַּעַר קוֹיִכֵּךְ בֹּוֹן יִשְׂרָאֵל אֲוִיךְ אֲוִיט אַרְכֵּן קֵאמֵן :

זֵיא שְׁטֵרִיטֵן אֲוִיךְ קוֹיִכֵּן אַחֲזֵי עַר קֹוֹכֵט זֶיךְ כִּיט בִּירוֹיִן • עַר טֹוֹרֵשׁ
כִּיט אֲוִישׁ טֵרַעַטֵן דַּא לֹוִוִּינְט טֹוִיךְ • אַחֲזֵי שְׁיִקֵט אֲוִישׁ בֹּוֹטֵן לֹוִוִּינְט
אַשֹׁר דִּיאַר • עַר הִיט תַּלְתֵּן פֿאַנאַסֵר זֵיִן כֵּאמֵן אֹוֹם וואַר :

אֲוִיךְ בִּיט דִּיךְ קוֹיִכֵּן אַשֹׁר אֹוֹם הִלֵּף דִּיִּיךְ קֵנַעֲכֵט • וועַרֵשֶׁט אֲוִיךְ כִּיט
הַעֲלֹפֵן וּ בִּין אֲוִיךְ נָאֵר נִשְׁעַכֵט • דֹּוֹבִישֶׁט אֲוִיךְ לִיבֵר אַשֹׁר אֹוֹם אֲוִיךְ בִּין
דִּיִּין וּן • הִלֵּפֶשֶׁט אֲוִיךְ כִּיט בִּיִּיטֵן אֲוִיךְ כִּיט וִוִישׁ ווֹשׁ לֹוִוִּינְט :

בֹּוֹר קוֹיִכֵּן אַרְכֵּן אֹוֹם בֹּוֹר קוֹיִכֵּן יִשְׂרָאֵל דִּיא אֲוִיךְ אֲוִיךְ שְׁטֹוֹן • אֲוִיךְ טאַר
כִּיטֵּן אֲוִישׁ רִיִּיטֵן כִּיטֵּן אֲוִישׁ וּן • דַּא כֵּאמֵן קוֹיִכֵּן אַחֲזֵי דֵּשׁ וִילֵבֵר
אֹוֹם דֵּשׁ תֵּלֵר • אֹוֹם שְׁיִקֵט עַר קוֹיִכֵּן אַשֹׁר לֹוִוִּינְט אֲוִיךְ :

דֵּשׁ דַּא ווֹשׁ אִין הֹוִישׁ נָטָה אֹוֹם אִין דֵּשׁ קוֹיִכֵּן הֹוִישׁ • עַר לִיט קִיִּין בֹּוֹר
בֹּוֹרֵן לֶךְ עַר וּכֹכֵט עַשׁ אֲוִישׁ • דַּא דַּעַר קוֹיִכֵּן אַשֹׁר דֵּשׁ נְרוּשֵׁי נָטָה
דַּר זֶיךְ • אֲוִיךְ וִוִיל אַרְכֵּן וועַרלִיךְ הַעֲלֹפֵן עַר לֹוִוִּינְט שְׁפֵרֵאךְ :

אֲוִישׁ לֶךְ קוֹיִכֵּן אַשֹׁר אֲוִישׁ אַעבְכֵּם הִיר וואַן • אֲוִיךְ קוֹיִכֵּן אַרְכֵּן דַּעַר
אֲוִישׁ

מכט וואלד לאן . ער קאמ נען דאשק און דיא הויבט שטאטער
ניואן . דיא לויטער ור טרייב אן קוינן ארם הוב ער אן :

אום ליט אין טיטן דו ווארד קוינן און ניוואר . ער גייט דך ריט לאן
אום לוך מיט איינר גרושן שר . אין דיא שטט דאשק און דיא ער דען
קוינן וואנט . ער אפפערנן קוינן אשור דאר נאך ער זיך וואנט :

דער קוינן בון לאנט אשור הייט ער וודר לוך . דעמך בליב דער
קוינן און אין זייער שטט דאשק סך . דען נייטן בון דאשק ער דיא
אפפערט אום דיא שטעט . ער שפראך אדך וולד אדך דיין אום בון
אזיער קנעכט :

דו קאנטט איינס וואלד העלפן אדך דש וואלד מערק . דו האשט דען
קוינן ארם נעבן גרוש שטערק . דיא זא האטן מיט איר נשטריטן
אום ענ גיהט אויבר אדך . אדך וולד דיר אדך דיין אום דר גיב אדך דך :

דו וואלט איר אויך העלפן ווען אדך דיין דיר בון . יהודא נאר קאמן
לן גרושן מיטן אל דאך אין . דיא ער לן דאשק וואלד אום דען אפפער
שטאל נך . דער דיא גיהט דעם אפפערט ער דיא אבר שפראך :

ער ליט אין וואלטער אום אום שיקט ענ אברה . ? דער דיא וואלט דער
כהן אום אנובט אים אום . אדך אדך אין אדך אדך דש עש זיא באלד
ברייט . אדך אדך קום נען ירושלים ער אים זער דרייט :

דער בון וואלט עש אים וואלד מאכן וואלד אויבר זיין דאנק . דר נאך
דיא לוך הייט קוינן און דר נאך ריט נאר לאן . ער זיך דש נויא
אום דש אברה דער כהן דיא גיהט . אלס שפראך און דער קוינן
דו האשט אדך וואלד בינאכט :

אויף דעם מיין אדך ער זיין אפפערט אויף ברוכט . אום דש אדך
דש בון לאנט וואלד גיהט דיא און אויף ברוכט קרבנות אום שטונד דיא
בור גיט . דש שטעלט ער אין אין ווינקל אום טרייב דרוש אין שפט

ער שפראך לן דעם כהן אום הויז לן וואלד אדך דיר נאך . אויף דעם
מיין אדך ברוכט אויף אלי טאן . אלי קרבנות דיא און ברענגט לן
אדך אום לן אדך . אדך דיר עש גיבט דרויף גיב דיין אדך אום
זאמן :

אומ דש ווארן וואס שולעכט דא שטון . ווען עש איך נאָשט אַך
וואל וואל דר לונן . דען דער דאזיג אומה הבה ומושט עש וואל טון .
ער קונט עש ביט ווענדן ער מושט עו ווארן לון :

דער קוינץ איז צו שריידן דש נָכעש בון נָט . ווש ער בויז וואושט
צו טון הילט ער בור איין שפוט . אומ דש קויפֿפֿרן ים דש שלמה הט
נאָמאכט . דש שטעלט ער אויף די ערדן דאזויג הט ער איין ווינץ אכט
אויף צוועלף קופֿפֿרן רינדן ווש ער בור נשטאנדן . ער טעט עש הר
אב אומ טעט עו צו שאנדן . ער טעט ווש ער מארט אומט אומ קונט .
בון הארט ווש ער מער טעט צו דער זעלבן שטוד :

ער איז דען הובֿ בור מוארן דא אויף דער איין זיטן . דש טעט ער
דרוק ווען דער קוינץ אשור קעם צו זיטן . דש ער מוכט דר דוק
וילהן מען עש אים טעט כוט . ער איז דש ביה האַקדש צו שלישן אלש
נאָך זינץ רוט :

ער איז דא ליכט אויש לעשן אין דען היילן הויש . אידראן נץ היז
וועק עש ווש מן אויש . קיין עק אין ירושלים דא ריט איין אפֿוט
שטונט . אז ווייט אין אלן שטעטן אומ וואו ער מארט קונט :

אן אל ריט מער שרייבן בון דעם בויאדעט . אין דעם קוינץ בוך בון
יבא שטעט זיין נשיכט . דא ער מן שטארב דש מן אין בירגב . זיין
נשימה נץ צו שטוקן וואו איין ביליא רוב :

אן דען זעלבן טאן אומדא דא שטוב קוינץ אומ . דער נאָלן טאן
ביארט צוואו לעהט לאק ווש . נָט דער ווירדן הער קוילט דען
זעלבן טאן . דש מן אומ אין גלט האבן אז דער ווינץ קלאַן :

ער וואר ריט בידאבן אין קוינץ ליכט נראב צוואר . ער איז איין מן
דער היט העקדה דער וואר אלט בוינץ אומ צווינלן יא . דער וואר
צו קוינץ נאָמאכט . דא מיט ווארן דיא בון יבא וואל ביזאכט :

בון האלטן וור איין וויל שטל אומ וועלן בון קוינץ ישראל זאן . דער דא
הט פֿקח מן האַלד דר שלאָן . ער היט דך האַשע מן אלה אומ צו קוינץ
ער וואר . ער ווש איין בויז קוינץ אומ דך ריט נאָר :

יבא דא אומדן קוינץ ישראל דיא דא ווארן בור אים . ער איז דיא
הער :

הויטר אונטער נען אום טעט עש איין קיין שיס . ער העט דעמך נערן
גועהן דש ישראל ווערן נאנט . נען ירושלם נסח תל אביא העטן אן
נאנט :

בונעדיהן טאג אין אב אום דא דש דארן נשעפט נשך . דרום האבן
איר יודן נסח טוב איין דיין טאג אויך . אבר דענוך ישראל איר אידא
לישן זאכט . זא דינטן אנדרן אפגערן אום בוברייא דר מיט :

אין קוינן דש שלאמאסר בון אשור אנט . ער לוך מיט ויל נרושן דר
אויף די יודן ער זיך ונט . דער קוינן מושט אים דיין הושע ון אלה .
דעם קוינן שלאמאסר בון אשור אום ביהענדא דא :

דער קוינן בון ישראל מושט זיך שלאמאסר דר נעבן . העט ער עש
ביט נטון וזא זינעם לעבן . הייליך שיקט הושע בוטן איינע קוינן
נכנט . ער דש מיט זינעם נאמן סוא מעכטן אויבר אכרס לאנט :

ליבר קוינן אכרס שטיא בייא איר . איך ויל שלאמאסר ביט דיין איך
ויל עש וואל ביזאלן דיר . אום בור זיכט אין קוינן אכרס נאר אום
נאר ניוש . הושע וואלט ביט נעבן אום קוינן אשור ביט אין שיש :

הושע וודר שפענקט אן שלאמאסר אום דש ווארד ער ניוואר . אויף
היב זיך קוינן אשור מיט איינר נרושן שר . דש בולק דש ער ברוכט
דיהט קיין לל . שלאמאסר באלד שפרך הוירט לואיין בולק אויבר אל .

איך ויל עו הושע ביט בור טראן . ער הוט איינר ור נעשן . איך ויל אין
נאכץ אום ברענגן . אום האב איך איך ור מעשן . אום לוך דער קוינן
בון אשור אויף דער יודן לאנט . אום ביזוואנן זא מיט ניוואלט מיט
זינר קרעפטין האנט :

ער נטך בור שארן דיא שטט דא הושע אים נש . הושע הושע איך
בור נעשן ווא שפענקט דיר דש . איך ויל דען לויטן וויין אום ויל זא
לערבן . דש קיינר וול וודר שפענקט אן זיין איינעם הערן :

ער ודנרען קוינן הושע אום לנט אין נאנט הערט . איר וואלט עבן ור
נעמק ווא עש ווייטר נען ווערט . ווען קוינן אשור וואר לנרדק אויף דו
ידיש נישלעכט . זי הטן עו וואלד דינט זא טעטן וודר ו אום רעכט

ער לאנג בור שארן נאנלר יאר דרייא . איין יאר הט קוינן הושע
זא ב . דא

דיא לל בור וואר אזויא . אויבר וואך ישראל דיא גאנצן זיין גיטלעכט
ער גיין וואן דיא שטט שארן ישראל האטן אויס געלעבט :

ער בור וואשטט דיא שטט שארן ישראל ער דא היין טריב . אז ווייט
אז דיא זיין גיטלעכט קיין יוד רט בליב . ער טרייב זיין אין לאנט אשור
נאר וער דא היינט . ישראל ווארד ויל א קלט איין דא קס דער ווינטר :
ער געלט זיין אין ווילד לאנט אונט דיא מן אלט געלט . אין לילה אונט אין
בבור זאן איינר ווער זיין קענט . אונט בייא דעם בך גאן . אונט אין
שטעט אונט . דא רוט מער אשט מוהט דר בייא :

ווען איין גלח זיך גיטלעכט איין שפריך ווארט מן שפריכט . דער קרום
געט אז לאסן לוס וואר ביז ער א בריכט . גיט דא דעם וואך ישראל
גרעס זייכן אונט וואונדער גיטן . ער לויף דא אויס אלעס גיט וואלט זיין
רע לון :

ער נאכ אין איין גיט לאנט דא גולטן זיין הון . זיין וואשטן בור וואלט טאן
רע וואלט טון . זיין דינטן דעם אפגוטן דעם אונדן בולקין זיין נאך גיטן
אונט ויל בויז ווערן דא זיין אויך אין ווייטן :

איין גיטלעכט דער בויז בולקין דיא ישראל בור טריבן . אונט אויך בון
ישראל שטעט ווילד גיטריבן . וואר זיין ישראל אפגוטן אונדן ישראל אין
מך טעטן . איינר נאך דעם אונדן ביינאנד דריין א טרעטן .

איין אונדן שפריך ווארט מן דא זאגט . ווען דיא אונדן גערן שפילן
דער אפט דיא וואונדער טראגט . אונט טעטן אויך וואך ישראל אונט איין
קוינען לואר . ויל דינטן אפגוטן היימליך איין טייל טעטן עש אופן וואר
ישראל בויאטן אפער שטול אז ווייט אלע שטעטן . עש וואר לויט קיין
אונט דא זיין אפגוטן העטן . אויף אליא בערג אונט אונט אלן בויזן
זיין טעטן ויל א לויט א דער לויט גוט טאן :

זיין דינטן דעם אונדן דיקייט דא גיט אונט אין שפריך . איין ליבט וואך
ישראל בור לויט דא זיך . גיט איין הער אל דער וואלט שיקט קוינען
קינדן ישראל אונט ויל מענטש וואר בייא דא היין דא קיין רוא :

אונט שטרוטן ישראל אונט אונט אונט . אונט אונט אונט אונט
לויט אונט אונט אונט אונט . אונט אונט אונט אונט אונט אונט אונט
גיטן . אשט אונט אונט אונט אונט אונט אונט אונט אונט אונט
דיא

דיא כִּי־אִם שטראַפֿטן יִשְׂרָאֵל אַיט נַטן וואַרטן • וואָס דיא כִּי־אִם
רעטן יִשְׂרָאֵל זיך נישט דראָן קורטן • זא וואַלטן זיך נישט דראָן קערן ענ
האַלף קיין ריד נאָך קיין זאָג • עס אישט נאָר אין בויזער ברוגן דא און
דאָס וואָס איז דריין טראָגן •

זיא בור שמועסן גיט ית גיגען און גינגן נרהייט נאָך • יִשְׂרָאֵל גידיכט
אין אירם זיגן גיט אישט צו הויך • איר וועלן אונז גיט מאכן און דיא
אונז וואָסן בייא • דער אונז איש ריכט ווען וויר אין ית שרייא •

דארן וואָס רמנט צווייבילן נעמליך יִשְׂרָאֵל דאָס גידיכט • דאָס גיט דער
איוונגער אל דינג אר אונז • ווען דארן אירט זיך יִשְׂרָאֵל א דען זאכן
דאָס זיא איט איר צוויברייא דא אפגאט דאָן קאטן מאכן •

ווען דיא בויזן טויביל אר ווערטן זיך דריין • און קאטן איט אין רידן
נאָך דעם ווילן זיין • אונז האָט גלויב אין שטרייטן און אכטן דיא איר
רייך • און טעט איר יִשְׂרָאֵל איט אנדער גלייך •

יִשְׂרָאֵל אכטן צווייא גלויבליך קעלבר און בור שטעט גשריבן • וואָס זיא
בור אונז קיישהייט האטן גשריבן • זיא דינגן איר דען אפגאטן אים
זון און און • יִשְׂרָאֵל האטן אין אונז בויז גיגענט גיט וואַלט עס און הון •

זיא שפראכן וויר וועלן עס גיגען און אונז און זיין • עס אישט גלייך
און אין קינד דער דא האט דינג וויר • ווער דאָס קינד קינד אירט וואָס
וואַלט עס אים גיאלט • דען עס שפריכט דער קינד עס אישט און איר
האלט •

און שפראכן איר יִשְׂרָאֵל דאָס אישט גיט אין איר • דאָס וויר זיין דיר
אירן אונז אל דאָס האַלט דאָ • נאָך טעטן זיא וואָס מער און דענגן גיט
זיא וואָס קענטן • איר און זיין און טובער זיא אים בוייאר בור ברענגן
זיא טריבן גרושן יאָר און צוויברייא ווער קאן עס אלט דאָס זאָג • גיט
האָט זיך דאָס צוירט און וואַלט עס יִשְׂרָאֵל נישט בור טראָגן • ער טיט
איר יִשְׂרָאֵל און בון גרושן ביז צום קליין • עס בלייב נישט מער אונז
ווען גיטלעכט זיא אלליין •

זיא טעטן איר דאָס בויז אין גיט און • הינטן נאָך וואָס ווערט איר וואָס
הוירן און דאָס בוך ווערט עס זאָגן • דאָס האט גיט בור שמועסן אין
יִשְׂרָאֵל און • ער איש זיא דען בלאָדן אין איר הענט וואָס •

דאָס גיט קינד צו האָט גיט דאָס קינד קינד • יִשְׂרָאֵל און און •

אויף אין קויכץ ידעמס זון נעט גלייך . דער העכט ישראל גינדען בון
אלר ערשטן אן . נאך דינר גרושן גינט וואלט אונז אויך מאן :

ער העכט לוייא קעלבר דען דינטן זיא אמרדן הין . אז לאכן ביז זיא
ור טרבן ווארדן קליין וואס איר גרונן . דא נכיאמס הטן זיא גיטרוכט
נער זיא קורטן זיך טרדראן . אז לאכן ביז זיא זיא נאכץ בור טרייב אויש
ארץ ישראל הין דין :

עס קמ דער קויכץ אשור אונז בורט זיא וועק . ווייט אין אנדרי לאנט
זיא טרוכטן קיין שטעג . זיא זיין אויך אונז נאך דא הינטן ביז אויף דען
הוייטן טאג . גיט קן זיא וואל וודר קערן ווען ער עש וואל בור מאג :
דש לאנט ישראל וואס נאך וואשט ווען נאמט זש דאריין . אונז דש לאנט
יזא קאנט ער ט גרונן . ווען אין דען זעלביגן לאנט קויכץ דעקדע
וואר . מיט גיטלעכט יזא אונז לויך אין וואוירן ליכא שאל :

דא דש לאנט ישראל שטונד וואשט לו האנט . וואס טעט קויכץ אשור
ער אויבר בור מענכיש לאנט . אונז ברוכט אנדרי בולקר אין לאנט
ישראל הין אין . ער וואלט עני זיא ביזעלן דש עש ט וואשט גולט זיין
ער ברוכט בון בבל אונז בון סת לאנט . אונז בון עני אונז בון חמא אונז
סודקס לו העט . ער זעלט זיא אין שאדן דא אין ישראל שטאטן . זיא
ער בויאטן דט גיט לאנט אונז גיט זיא עש האטן :

דא דא ורעמדן בולקר זאטן אין לאנט אונז . זיא בורכטן זיך אס
ערשטן בור גיט זיא קאנטן אין דא . זיא וואשטן לו האל ט דש לאנט
זיטן . דש זיא גיט דורך גולט אן ביטן :

דא ישראל דיין זאטן זיא קענטן דעמך גיט . דש ער וואס אין הער אונז
אל דיין בישטן הוט . נויארט דש זיא דען אפגערן אל נאגן נאך .
דרוקס מואטן זיא ליידין אונז טעטן אן זיא גרוש נאך :

אבר דא ורעמדן בולקר וואשטן ט אונז . ווען דש זיא
דען אפגערן איר אונזליך גולטן קלאגן . דא שיקט גיט דא לזואן אונז
זו רישן בון זיא . זיא נאנט עש דעק קויכץ אשור בון דען זא אונז :
דא ורעמדן בולקר דא דא האט אונז דער זיין לאנט . דא בויגן לזואן
זיין :

צין אויבר דא קומן לז האנט • אויף אלי טאן א מער אומ האבן דא ז
רישן • דא קענן ריט דען זעלבין גיט צין זין דא ריט ווישן :

דא נבובט דער קוינן אשור מן גולט דש טון • מן גולט אין יודן כוהן
נעמן אונז און ווארן און • דער דא אונטער וויז אל דש לאנדש גריכט •
דש וויש נאך באלד נישעהן לז דעם זעלבן נישכט •

מן בורט איין בון דען כוהנא דער וואר וויש געשן אין שארון • מן
זענט אין אין ביתאל אונז ער ליט דא בור שטון • דש דא גולט גיט
ית בורכטן ווען ער דער רעכט הער ווער • דש טעטן דא בולקד
ווייטער ביז הער :

דא בורכטן זיך בור גיט הויז וויש דא דעמך טעטן • דא נאמן הייליך
איר גיט אונז טעטן דא מן בעטן • אונז ברוכטן דא מן איר הויז
אונז אויך אין איר שטעטן • דא דא העטן גימכט דא יודן אונז בור מן
שארון העטן :

מן וויל אונז דש בוך נעמן וויש גיט דא מן באטן • דא לויט בון בבל אין
העטן דא האטן • אונטער איר יונג היליך אונז וויש איר אפגוט גשטאלט •
דא דעטן איר וליישיק ליבן נאך אפסט מערנאלט •

אונז דא לויט בון כות האטן אין אויער האן • דא הילטן אין בור גיט
אונז באטן אין אן • אונז דא לויט בון חזקת האטן אין בישארקן בוך •
דער וויש ווא מעכטיגאז אין היליכט טוך :

אונז דא לויט בון ענין האטן איר לודן • אין הונט אונז אין איר איר
קיינר קאט גין • אונז דא לויט בון ספרדס דא האטן איר אויך לויז
אין מיל אונז אין ספרד דא דא עשן הייז :

דש וואלך בון ספרדס איר קינד דא ור ברענטן • לז אירן אפגוטן
גלייך א דא ווילדן ענטן • ווען דא ורעמדין בולקד בורכטן זיך בור גיט
דש מכתן דא ווילדן לויבן עש וויש אין אויש דעם שפוט :

דא בורכטן גיט דען הערן דא אין איר זין • אבר דעמך אירן
אפגוטן טעטן דא דין • גלייך אלז איר גוואהייט דא דא טעטן • גיט
דען הערן דא בורכטן אונז דא אין אן בעטן :

אבר דא וואלך ישראל וויש זין בור אער • ווען דא ורעמדין בולקד דא
iii ב מן הע

אן הט גערבן הער • זיא בורכטן זיך יא בור גוט און דינטן איר
כרייא • אבר דש ואלק ישראל טרעבן מער בוברייא •

זיא בורכטן ריט גוט און גינג דען אפגוטן נאך • וער בון גוטש גיבט
אקליכר זיך זעלברט נאך • גוט ליט אין זאגן ריט ליבש ואלק מיין • לוש
ריט ורעמדיא אפגוטער אוייער גוט זיין •

און געדענקט אן מיין מכת דש איך אויך אויש לוך • אויש דעם לנט
מגריס איר גינגט איר נאך • איך האב אויך ויל גיגען און גוט דינג
גיבטן • איר גולט ריט נאך גען דען ורעמדיא אפגוטן •

גוט ליט אין שאייכלן ווא איין ליבן קינד • דא זיא ריט אנדרש וואלטן גא
הב אין גרינט • זיא בורכטן זיך ריט בור גוט און הילטן ריט איר רעכט •
דיא ורעמדיא בולקר ווארן דעמוך בעשר ווען דא זיין גישלעכט •

דיא בורכטן זיך בור גוט ית און דינטן אפגוטרייא • עש ווש יא ריט
אלש גוט היט זיא ווא היט זיין • עש ווש גאר שלעכט איר זעלניס
ווען • דרך אונטר לוויה בוין זול אן דש בעשט אויש לעגן •

פן וועלן איר זאגן בון קוינג יחודה דער דאס גינגט • בון היט שרייבן
דיא בוכר ויל ער ווש ווייט דר קאנט • און היין יאר דרייטיק יאר ער לו
ירושלים זש • זיין מוטר היט אביה איר מאט זכריה ווש •

ער גינג דען רעכטן וועג אן קוינג דוד טעט • מיט אל זיינס גיבערד
און מיט גרוש אן בעט • ער אונטר ברוכט דיא אפגוטער און וואו ער
זיא בויהרט ונדא • ער ברך זיא לו שטוקן און מכת זיא לו שאנדא •

און אל דיא אפגוטער דיא ישראל האטן גמאכט • זייט הער בון משה
רבינו ער גאר ער דרוין טראכט • ווען ער איין וואר גומאר לו
פאלבער ער אן שטיש • ער וואלט זיך ריט שפארן און העט דריין
קין ור דריש •

אן קאנט ריט טפרעכ אן דיא בובר לעגן • דש אין רומא קוינג א
זיא גומען • קוינג דוד און שלמה דיא וועלן וויר ריט בון ריין • גוט הוט
זיא אויך הולט אל בידן •

ער ווש און גאר דאס און ביהעפטט זיך אן גוט • מיט גאליס זיירס
בערן הילט ער זיך גיבט • עש ווש דש ערשט יאר אן ער קוינג
ווארדא •

ווארד • ער ליש צו הויף זאמלן אויף דער זעלבין ווארט :

אל דיא כוהנים איז לויס דיא אין ירושלים ווארן • דיא קאמין אל צו קען
דיא הער מיט ארן טארן • ער שפראך וויין ליבן ברודר ברייט אויך
דר צו • איר וועלן זיך צו ריכטן אונז וועלן האבן דיא ווייל קיין רוה :

ווי וועלן קעטט הויט ווידר נאר אויש רייניגן • אונז וואלן קעטט דיט דעם
הייליגן אונז אייניגן • ווען אונזריא בויזא עלטערן האבן זיך בון קעטט קערט
זי האבן ליידר ציט וועלן וואלן ווען אין הויט ציווערט :

אויך הוט איין ליידר נאר ווארט נער אויביל ניטון • קעטט דען מעכטיגן הערן
הטן זיא קלען • ווען ער הוט צו נישפערט דש הייליגן קעטט הויזא • דש
אין קיט הוט קוינן קען ווידר אין נאך איש :

דיא ליכט זיין ור לאשן קיין אופסער מער נברוכט • נון הירט אבר מער
ווש יחזקיה מער נברוכט • ער ליש אונז זיין ווארט אויש נראבן אונז ליש
אין שליפן • אונז ווייט אונז אל ירושלים אין אלן גאסן :

דש טעט ער אונז צו שאונדיג ווען ער העט אויבר ווארן דיא תורה •
דש ווש תורה כוונה דש ער גולט האבן כסדה • אונז ניגן דיא לויס
דיא אין קעטט הויט • אונז צוהן אל דיא אונז ווערדיקייט נאכץ אונז גר הרויש

זיא רייניגטן דש הויז אונז ליטן עש אויבר מייאן • ער טעט ווש ער
אונז אונז וואלט זיך נאנט שוויאן • אונז דא עש אלט ווש קטון צו דעם
זעלבן מאל • דא ער דש זיך זיין הערץ ווש וריידן בול :

ער ליש קרבנות אויף ברענגן בון וואנדער צו • עש ווש איין קרוש •
ווייד אונז אין קרושר של • דיא כוהנים קונטן דיא קרבנות צו אל
שינדן • דיא לויס אושטן אין העלפן מיט אל ארן קידן :

אונז דיא אופסער ברענגטן אונז אויף דעם אויביל לאגן • דיא ווייד אונז
דיא וואלדיקייט קן נאנט דר זאגן • דרום שטונדן דיא לויס מיט
פסיפן אונז שלאמאן • דריין זיא אויך זאגן אונז מיט לוער שטיק דא
דריין שרייאן :

מיט ארנלן אונז מיט הרפסן מיט ודלן אונז הק ברעט • דיא בוקטן זיך
אד קעטט איר קיינר ציט אנדרש טעט • אונז בן דש אופסער נאך בור
בראנט • דש קלייבן טעט דער קוינן מיט חן דא ט האנט :

נאנט

כאנטקן זיין וואס מן האט דא בור ורייד · עש נאך נאך דעם קויניג
וואס מן האט וואס זיין לייד · זעכט · יאר חזקיה קויניג איז דא זיין
נאמענט ווארדן בור טריבן · נאך רעכט דער זא אומאנעש אין דעם
בויכרן שטעט נאכטריבן :

דער נאכט וואס קויניג איז זיין נאמאן נאכט חזקיה · ער שיקט אויס
באן צו דעם זיין נאמענט דא · באן איינער שטעט צו דער אנדערן ליט
ער באטן זענדן · זא גאלטן זיך בור קערן אומאנעש וואס זיין וואס :

אבר דא באן קינד יאראל אל זיין נאמענט · זא היילט דעם קויניג
חזקיה נאכט אומאנעש בור טריבט · זא טריבן דעם נאמענט אויס דא
באטשט · זא האטן ענות פאר אן איינער דער זיך טאפט :

זא ווארן אויך נאכט בוי אומאנעש אין ריט ווערן · עש וואס זיך צו
לעגטן אים אויס קערן · דעם זא דער קויניג אשור אומאנעש ור טריב
אומאנעש דא איר בעה נאכטריבן בלייב :

אומאנעש אויך קויניג אשור אומאנעש דא היילט דאן · קינד אומאנעש אויך קינד
וואס אומאנעש וואס · אומאנעש נאכט אומאנעש דא היילט דאן בלייב · זא
האטן געט נאכט נאכט אומאנעש וואס דא בלייב :

עש וואס זיך אומאנעש דא זיין אומאנעש קויניג וואס · אומאנעש זעכט יאר
אויף זיין קויניג שטעט וואס · דא ווארן דא ור טריבן · נאכט אומאנעש דא
און דעם זיך דער דא היילט נאכט אומאנעש דא זיין וואס :

איר וואס באן חזקיה טריבן איר וואס אומאנעש וואס · עש
זא עש זעכט האבן זא עש וואס נאכט · דא וואס דא וואס טריב
שטעט הערט צו זאן · אין דער שטעט ירושלים דעם קויניג שלמה טען
קיין וואס איז דעם זא נאכט בור וואס דא דא דא · איז
נאכט אומאנעש וואס וואס · עש קאמט איר נאכט בור
דעם אומאנעש טען · דעם אומאנעש נאכט באן אין וואס אומאנעש דא :

אדרום נאך דא היילט דא האטן עש וואס נאכט · דא אומאנעש וואס
וואס · איז דער הערט קאמט · אומאנעש דעם היילט וואס דא בור
אומאנעש · זא וואס נאכט צו שטעטן אויף דער זעכטן שטעטן :
דער אומאנעש דא אל דעם צו ריכט · ער טעט דא אנדערש
וואס

ווען דט ער אימערד טיכט • וואער קטש הויז אימערדן גולט אידן •
ער הט זך דריין גריכט איט ועלדן אונ איט קערן :

טן איז נאכט גילערנט דש ווש זיין הערץ בייך • ווש ער דא אן האב
דש ביינאויקט אים נאך שיר • ער וואלט קיינאן אשאר דיין לז אאלרט
אער • ער שלון איך דא פלשטיס אין ארץ גיאערק אום הער :

דיא פלשטיק טורשטן זיך מיט רויזן בױר קױר תּוּקִידָה לװאָר • ער העט
אומן קױרן אַשור מיט געבן אײן האַר • עשׂ לױך דער פּױעלשטן קױרן
ספּאַרד וואָ ער נעמט • אױן דער נעגהײט בױן אַשור וואָ זײן לאַנט •

עש ווש דער זעלבן סמך דער דא בור טרייב דא זיין גיטלעכט.
ער הט מעכעלדיג און אזאנאליין ווש ער גרעכט. דער קיין אשור
גאר ויל וועגן ער טרייב. קיין מענטש ווש בור אים ריט דער און דא
היינט ער ריט בלייב:

דא חוקה ווער שפעננט אן לאנט גאט • ער נאך דאך דיא לאנט
אומ דאך לאנט יצא ער בא • מיט איינס נאך ואלק אומ נאך ואל
נאך ואל • ער בינאן אלס שטעט • ווען עס וואר ליבא
אונד ליט:

דע ווארד פונאר קויפן תוקדה אים וואס זיט וואלן אים. קאמט דער
קויפן מסחרב עס איזט זיט גוט. אדך וואו אין שטאן דעס ער אב זיכט
מסחרב איזט נאר לורצן ווער ווייט וואס דא געשיכט:

אדך מוש דעם קלע וואל נאנץ חלפֿות טרייבן • דער וואס קויפֿן
חזקֿה (יש דא איין ברבֿ שרייבן • דעם קויפֿן מסדֿר אל דא ט העט
• אין איין שטט העט [כֿש דא מן דען קויפֿן ואנדֿ:

אך ביט דיך ליבד מסרוב אמר נב איר וואס דו איין אדך שאפעט
דש נב אדך בל דיר אומ נד דו וודד הייס עש אול נט מער
נשעהן דש וול אדך דיר ור היישן אומ אולט עש זעהן :

**אנא שמענו אין ספר'ס און זיכר אונז וואס נאך דרייא האנדערט לעבט
נר זיכר אונז מער ער האבן וואלטן • דריישיק לעבעדער נאך גילד וואלט
ער האבן יעדן • ער נאך אל דעם יעדן דעם ער פארט ק'.**

אין האיש געטש אסאך אין דעם קורנא האט : דא איז דא אן אן

נמדין דא לוך ער אויש. דיא אין דעם בית האקדש דא הינן. ער
גידוכט עש אישט ויל בעשר דש ער אראיא לויט זינן.

דיא דער קויכין שלמה הט אל אויביר בידעקט. מן אוש זך מיט דען
שעלן האלטן עש דוך אלש כרט קלעקט. ער שיקט עש סמך רב אים
לך כט ויל דרן. ער שיקט ווידר זיין הייבט לוט אים ווידר הן אן.

אינר היש זך תרתן אומ אינר היש זך רב סריס. אינר היש רב
שקה דער וואר אין משווד גווש. ווען דורך זינש לייב לושט אום
וירן אדך לו ליד. הט זך דער רב שקה הרוש גמיט.

ער ווש דער אברשטער הייבט מן אנטר סמך רב היר. ער קמ מיט
גרומט ואלק אום אויך מיט טטאקד וויר. בור דיא שטט ירושלם
ושט דא זעלבן גלייך. אום לאך אויף תוקיה דען קויכין ריך.

זא רעטן אויף דען קויכין אום הוירט אומר זאן. דער קויכין ווש דר
שראקן זיין הער'ן ווש נאר לאן. ער שיקט זינרא בעשטן זיא גולטן נען
אויף דיא מוואר. זיא זאהן נאר אין ברייט ואלק עש נכך אין אויף אין
דער כאזן נאר מואר.

אינר היש אלדקס געלעט אויביר דש הויש. אום אינר היש שבנה דש
קויכיש שרייב אום זאש. דער ווש דש קויכיש געדענקר דא זיא מן
דא קאמאן. ווא בלד דא הארט רב שקה איר כאמאן.

ער שרייא מיט לוטער שטיק זאנט איר תוקיה. אויף ווש ער זך בור
לושט דש זאנט מיר דא. דש ער הוט ווידר שפעניקט אן קויכין אשור
דען גרושן. אישט ער אי גווענן קלונ דש מאל הוט ער עש בור לושן.

תוקיה דו וולשט דך ור לושן אום שפריכטש גוט הארט מיין גיבעט.
ער האט איך כח בלד לושן ווען איך אין אן ביט שטעט. ווערליך דו
תוקיה דו ארשט דך הן דען זאכן. עש גיהאט חוט אום לויט. ווער
דא שטרייט וול מאכן.

אויף וועמ ור לטוט דך זאנט דו תוקיה. דו בישט נאר קלונ אין דיין
זן אום מן ווש טוט מן דא. הושטו דך ור זכרט אויף דען קויכין
סרנה. ער אישט לו שעלן נעמן סמך רב אז אין שוואכ וואו.

האטו קויכין בן אלדקס גדינקט ער גל דר ביא שטען. ער אישט
גלייך.

גלייך אז איין רור דז אין וול דראן וון • עז לז בריכט נאר בלד ווען אין זיך •
 וול דראן לייבן • איך זאג דיר ווערליך חזקה דאמאלט עז איבער ווייבן •
 איך זאג אויך אלר יודן חזקה הוט אן ססרוב גבראכן • ער ווערט
 איזש ניט ור טראגן ער לושט עש ניט אן גראכן • אונז אבזיר וועלט
 שפרעכן חזקה דער דינט גוט • ער ווערט אין ניט לושן ווען ער אין
 הולט הוט :

ער איזשט יא גוט דז איז ווערליך וואר • אן דען רידן וואו אין הוירן דש
 ער ווש איין מילואד צוואר • דש ער אן גוט יתברך בקענט הוירט ווש
 שפרך ער מער • חזקה הוט אויך גלייכט ביז אויף דא לייט הער •
 ער הוט אלי מובחנות לז ברוך אז ווייט אז אלי לזט • אונז נישלעבט יז
 גשפרוכן דינט גוט ית לז האנט • דעם מונח לז ירושלם גלזט אד יאך
 בייגן • מיט גולן גוטן ווארטן וול ער איך שוויגן :

אויף איין גרושן ליטש הוט ער עש גיטן • אין דער ווארטן דז ער דען
 רוקן אליין וול הון • ווש הוט איסן גישט אן אפפערט וואו אין וואלט • ער
 הוט עש דרום גיטן דש ער גוט אליין האבן וואלט :

דז לזאס דער לויף איזש נאר אונז גלזן זיין • דש אין אין זינר שטט אלז
 אויש טרינקט דען וויין • לושט אויך חזקה ניט איבער רידן אד האט
 בון איסן קליין גוט • דז רעט אין דער ווארטן זא גולטן ווערן זאךל אונז
 אך דז אראר קויבן ווש וולשטו העבן אן • דז בישט נאר שוואך מיט
 דען לויטן אונז הושט וועבן אין • וולשטו דך שטעלן וודד דען הערן
 איין • הויר לז ווש דז טושט וולשטו אכדרט אריידן זיין •

אך וול דיר צוויא טויזנט שיקן מיטל גוט פפערד • דא מקטו דרייף
 לז זעלן רייטן אין הרניש אונז מיט שווערט • דש ווייט איך גר ואל דש
 דז ער ניט ור מנישט • אונז ברוואשט דך גר זער לזש הוירן ווש דז גישט
 דער אלר מיכשט הויסן אונז דען הערן איין • דער אד אין מער וועל
 דז אונז אל דר דיין • א הוט איין הער ססרוב האדרט טויזנט איב אכזר
 טויזנט • איטל וויידליכ מן דא אינעם בלד גרויזט :

דש זיין מילארט הויבט לויט מיט אייטל נוגד ווער • דער אלר מיכשט
 אונז אין בויט אין גרוש היר • איך גישוויגן דען דא הויבלייט דא
 אלר מעכט גישטן אונז דא גרושן • דז היר דש איך לזכר בורט הוט אך
 זיך ניקר וואשן •

דיא לל בור וואר אז זייא . אויבר וואלך ישראל דיא גאנצן זייה גיטלעכט
ער גיטלעכט דיא שטט שארון ישראל האטן אויס גיטלעכט :

ער בור וואשטט דיא שטט שארון ישראל ער דא הין טרייב . אז ווייט
אז דיא זייה גיטלעכט קיין יוד ריט בלייב . ער טרייב זא אין לאנט אטור
נאך וער דא הינטר . ישראל ווארד זיט קלט אי דא קס דער וונטר :
ער געלט זא אין ווילד לאנט אונד דיא מן אלס נענט . אין וואלד אונד אין
בבור זאן איינר ווער זא קענט . אונד בייא דעם בך גאן . אונד אין
שטעט אונד . דש רוט מער אישט נודה דר בייא :

ווען איין מלך זיך גיטלעכט אין שפריך ווארט מן שפריכט . דער קרום
נעט אז לאסן נוס וואר בזער זי בריכט . גיטלעכט דעם וואלך ישראל
גרש זייכן אונד וואונדער גיטלעכט . ער לך זא אויס מלכס גיטלעכט וואלט זא
ריט לון :

ער נאב אין איין גיטלעכט דש זולטן זא האן . זא וואשטן בור וואל טאטן
ריט ווש זיטן . זא דינטן דעם אפגוטן דעם אגדרן בולקרן זא נאך גיטלעכט
אונד זי בויז ווערן דיא זא אויך אן וינא :

אין גיטלעכט דער בויז בולקר דיא ישראל בור טרייבן . אונד אויך בון
ישראל שטעט ווילד גיטלעכט . וואר זא ישראל מלכט ווינדן ישראל אין
מך טעטן . איינר נאך דעם אגדרן בינדן דריין זיט טרעטן .

אין אגדר שפריך ווארט מן דא זאקט . ווען דיא אונד גערן שפילן
דער אפט דיא ווארטל טראקט . אז טעטן אויך וואלך ישראל אונד איינר
קוינען נואר . זיט דינטן אפגוטן הייליך אין טייל טעטן עש אופן וואר
ישראל בויאטן אפסער שטול אז ווייט אל שטעטן . עש ווש זינט קיין
אונד דא זי ריט אפגוט העטן . אויף זאליי בערג זא אונד אלן בויזן
זא טעטן זיט זיט דער נאך גיטלעכט נאמן :

זא דינטן דעם אונד דיקייט דש גיטלעכט אין שפריך . איין ליבש וואלך
ישראל בור לוש דא זיך . גיטלעכט אל דער וואלט שיקט קוינען
קינדן ישראל זיט זיט מענכ וואר זאקט דיא האט דא קיין רוא .

אונד שטרוםטן ישראל מונד זאקט אויך מלכטן . אונד אלס וועמדי גיטלעכט
לשון זאקט אלס גיטלעכט . אונד האלטט אונד מלכט זאקט מלכט
גיטלעכט . אשט מלכט זאקט זאקט קוואן אונד עש זאקט דר גען :
דיא

דאס איז א פארשטאנד פון דעם וואס
הערט זיך צו דעם וואס
אין דעם נאך און
דעם וואס איז

דאס איז א פארשטאנד פון דעם וואס
אין דעם נאך און
און דעם וואס איז

דאס איז א פארשטאנד פון דעם וואס
אין דעם נאך און
דעם וואס איז

און דעם וואס איז
אין דעם נאך און
דעם וואס איז

און דעם וואס איז
אין דעם נאך און
דעם וואס איז

און דעם וואס איז
אין דעם נאך און
דעם וואס איז

און דעם וואס איז
אין דעם נאך און
דעם וואס איז

און דעם וואס איז
אין דעם נאך און
דעם וואס איז

און דעם וואס איז
אין דעם נאך און
דעם וואס איז

און דעם וואס איז
אין דעם נאך און
דעם וואס איז

אויף אין קויכץ ידעמס וון נבט לייך . דער מַכט ישראל גינדען בון
אלר ערשטן אן . נאך זינר גרושן גינט וואלט אונז אויך מאן :

ער מַכט לוייא קעלבר דען דינטן זיא אומרדן הין . אונז לאנג ב: זיא
ור טרבן ווארדן קליין ווש איר גוונ . דיא נביאמס הטן זיא נישטרוםט
זער זיא קורטן זיך כטדראן . אונז לאנג ב: זיא נאכץ בור טרייב אויש
ארץ ישראל הין דן :

מש קס דער קויכץ אשור אונז בורט זיא וועק . ווייט אין אנדרי לאנט
זיא טרוםן קיין שטענ . זיא זיין אויך אונז נאך דא הינטן ב: זיא אויף דען
הוייטען טאג . גיט קן זיא וואל וודר קערן ווען ער עש וואל בור מאן :
דש לאנט ישראל ווש נאכץ וואושט ווען זיאמט זש דאריין . אונז דש לאנט
זיא קונט ער כט גוונ . ווען אין דען זעלביגן לאנט קויכץ זענדיק
וואר . מיט גיטלעכט זיא אונז לר איין וואוירקליכא שאל :

דא דש לאנט ישראל שטונד וואושט לז האנט . ווש טעט קויכץ אשור
ער אויבר בור מענכיש לאנט . אונז ברוכט אנדרי בולקר אין לאנט
ישראל הין איין . ער וואלט עניא ביזעלן דש עש כט וואושט וולט זיין
ער ברוכט בון בבל אונז בון כט לאנט . אונז בון עניא אונז בון חמא אונז
סודק לז האנט . ער זעלט זיא אין שמונד דא אין ישראל שטאטן . זיא
ער בויאטן דט גיט לאנט אונז גיט זיא עש האטן :

דא דיא ורעמאדן בולקר זאטן אין לאנט אונז . זיא בורכטן זיך אס
ערשטן בור גיט זיא קאנטן אין דא . זיא וואושטן לז מאל כט דש לאנט
זיטן . דש זיא גיט דורך וולט אן ביטן :

דא ישראל דין זאטן זיא קענטן דעמך גיט . דש ער ווש אין הער אונז
אל דין בישפן האט . כויארט דש זיא דען אפנטערן אל גיט נאך .
דרוס מושטן זיא לידן אונז טעטן אן זיא גרוש נאך :

אבר דיא ורעמאדן בולקר וואושטן כט אנדריש לז זאטן . ווען דש זיא
דען אפנטערן איר אונזליק זאלטן קלאטן . דא שיקט גיט דא לזואן אונז
לז רישן בון זיא . זיא נאנט עש דעם קויכץ אשור בון דען זיא אונז :
דא ורעמאדן בולקר דא דא האט אין דער יעדן לאנט . דיא בויגן לזואן
זיין

דין אויבר דא קומן ל' האנט . אונז אלי טאן אד מער אונז האבן דא ל'
רשן . דא קענן ריט דען געלביקן ג'ט דין דין זיא ריט ווישן :

דא ב'בוט דער קויכ'ן אשור מן ג'לט דש טון . מן ג'לט אין יודן כוהן
נעמן אונז אין ווארן לון . דער דא אונטר וויז אל דש לאנדש גריכט .
דש ווש גאר באלד ג'שעהן ל' דעק געל'בן ג'שיכט .

מן ב'ורט איין ב'ון דען כוה'ק דער וואר ווש ג'נעשן אין שארון . מן
געלט אין אין ב'יתאל אונז ער ליש דא בור שטון . דש דא ג'לטן ג'ט
ית ב'ורכטן ווען ער דער רעכט הער ווער . דש טעטן דא ב'ולק
ווייטער ביז הער :

דא ב'ורכטן זיך ב'ור ג'ט הויז ווש דא דעמך טעטן . דא נאמן הייאלד
איר ג'יטער אונז טעטן דא אן בעטן . אונז ברוכטן דא אין איר הויז
אונז אויך אין איר שטעטן . דא דא הטן ג'מכט דא יודן אונז ב'ור אין
שארון העטן :

מן וויל אונז דש בוך נעמן ווש ג'ט דא אן באטן . דא לויט ב'ון ב'בל אין
הען דא האטן . אונז איר יוכי הויזליך אונז ווש איר אפ'נט ג'שטאלט .
דא דינטן איר ג'ליש'ק'ל'כן גאר אפ'ט מענ'ן ואלט .

אונז דא לויט ב'ון כ'ת האטן אין אויער האן . דא ה'לטן אין ב'ור ג'ט
אונז באטן אין אן . אונז דא לויט ב'ון ח'סת האטן אין ב'שארטן בוך .
דער ווש ג'א מעכטיגאז אין הויז'כ'ת טוך :

אונז דא לויט ב'ון ע'ים האטן איר ל'ון . אין הונט אונז אין אירל איר
קיינר קאט ג'ן . אונז דא לויט ב'ון ספ'רום דא האטן איר אויך ל'וויא
אין וויל אונז אין ספ'ערד דא דא עשן הייט :

דש ואלק ב'ון ספ'רום איר קיינר דא ור ברענטן . ל' אירן אפ'נטרן
ג'ליך אונז ווילדן ענטן . ווען דא ורעמדין ב'ולק ב'ורכטן זיך ב'ור ג'ט
דש מ'כטן דא ווילדן ל'וועב עש ווש אין אויש דעק שפוט :

דא ב'ורכטן ג'ט דען הערן דא אין אירן זיין . אבר דעמך אירן
אפ'נטן טעטן דא דין . ג'ליך אלז איר ג'וואכהייט דא דא טעטן . ג'ט
דען הערן דא ב'ורכטן אונז דא אין אן בעטן :

אבר דא ואלק ישראל ווש ול ב'וזא מער . ווען דא ורעמדין ב'ולק דא
iii ב'ון אן הע

אן הט גערבן הער . יא בורכטן זיך יא בור גוט און דינטן איר
כרייא . אבר דש ואלך ישראל טרבן מער בוברייא .

יא בורכטן מיט גוט און גיטן דען אפגוטן נאך . וער בון גוטש גיבט
אקליכר זיך זעלברט נאך . גוט ליט אין זאגן מיט ליבש ואלך מיין . לוש
מיט ורעמדיא אפגוט ארייער גוט זיין .

און געדענקט אן מיין מכת דש איך אויך אויש לוך . אויש דעם אנט
מלריס איר גינט איר נאך . איך האב אויך ויל גינען און גיט דינן
גיבטן . איר גולט מיט נאך גען דען ורעמדין אפגוטן :

גוט ליט אין שאיכלן ווא איין ליבן קינד . דא יא מיט אנדרש וואלטן ווא
הב אין גרינט . יא בורכטן זיך מיט בור גוט און הילטן מיט איר רעכט .
דיא ורעמדין בולקר ווארן דענוך בעטר ווען דיא גיטן גיטלעכט .

דיא בורכטן זיך בור גוט ית און דינטן אפגוטרייא . עש ווש יא מיט
אלש גוט איס יא ווא איס זייא . עש ווש גאר שלעכט איר זעלניס
ווען . דוך אונטער לוויא בוין גול אן דש בעשט אויש לעגן :

סן וועלן איר זאגן בון קוינן יחזקיה דער ארס גינט . בון איס שרייבן
דיא בוכר ויל ער ווש ווייט דר קאנט . און איין יאר דרייטיק יאר ער לו
ירושלים וש . זיין אונטער היט אביה איר וואר זכריה ווש :

ער גיטן דען רעכטן וועג אן קוינן דוד טעט . מיט אל זינען גיבער
און מיט גרושן אן בעט . ער אונטער ברוכט דיא אפגוט און וואו ער
יא בויארט ונדא . ער ברך יא לו שטוקן און מכת יא לו שאנדא :

און אל דיא אפגוט דיא ישראל האטן גמאכט . זייט הער בון משה
רבינו ער גאר וער דרוין טראכט . ווען ער איין וואר גימאר לו
פאלבער ער אן שטיש . ער וואלט זיך מיט שפארן און העט דריין
קיין ור דריש :

און קאנט מיט טפיעכען אנדיא בובר לעגן . דש איין וואר קוינן א
זיין גינען . קוינן דוד און שלמה דא וועלן וויר מיט בון ריין . גוט הוט
יא איך הוט אל בידן .

ער ווש און גאר ארס און ביהעפטט זיך אן גוט . מיט גאנצן זיין
בערן הילט ער זיין גיבט . עש ווש דש ערשט יאר אן ער קוינן
ווארדא

ווארד • ער ליש צו הויף זאמלן אויף דער זעלבונ ווארט :

אל דיא כוהנים איז און ירושלם ווארן • דיא קאמף אל צו קען
דיא הער מיט א רן שאלן • ער שפראך וויין ליבן ברודר ברייט אויך
דר צו • איר וועלן זיך צו ריכטן אונז וועלן האבן דיא וויל קיין האט :

ויר וועלן נעטט הויט ווירד נאר אויט רייכט • אונז וואלן נעטט דיט דעם
הייליגן אונז אייניג • ווען אונזריא בויגט עלטערן האבן זיך בון נעטט קערט
זיא האבן ליידר ציט וועלן וואלן • ווען און אין הוט ציווערט :

אויך הוט מיין ליידר נאר ווארט נער אויביל נטון • נעט דעם מעכטיגן הערן
הטן זיא גלן • ווען ער הוט צו נישפערט דש הייליגן נעטט הויז • דש
און ציט הוט קוין נען ווירד אין נאך אייט :

דיא ליכט זיין ור לאשן קיין אופסער מער נברוכט • נון הירט אבר מער
ווש יחזקיה מער נברוכט • ער ליש אזוי זיין ווארט אויט נראבן אונז ליש
אין שליטן • אז ווייט אז אל ירושלם אין אלן גאטן :

דש טעט ער אים צו שאוכהייט ווען ער העט אויבר ווארן דיא תורה •
דש ווש תזקיה כוונה דש ער גולט האבן כספה • אז נעט דיא לויט
דיא אין נעטט הויט • אונז צוהן אל דיא חזנווערדיקייט נאכץ אונז גר הרויש

זיא רייניגטן דש הויז אונז ליטן עש איבר מיין • ער טעט ווש ער
אונז אונז וואלט זיך נאנט שוין • אונז דא עש אלט ווש נטון צו דעם
זעלבונ מאל • דא ער דש זיך זיין הערץ ווש ווידן בול :

ער ליש קרבנות אויף ברענגן בון וואנדער צו • עש ווש אין נרוש •
ווייד אונז אין נרוש של • דיא כוהנים קונטן דיא קרבנות ציט אל
שינדן • דיא לויט מושטן אין העלסן מיט אל ארן קנדן :

אז דיא אופסער ברענגטן אונז אויף דעם מוזה לאט • דיא ווייד אונז
דיא וואלכיקייט קן נאנט דר זאט • דרום שטונדן דיא לויט מיט
פסיין אונז שלאייטן • דריין זיא אויך זאטן אונז מיט לוער שטיק דיא
דריין שרייטן :

מיט ארנלן אונז מיט הרפסן מיט ודלן אונז הק ברעט • דיא בוקטן זיך
ווייט איר קיינר ציט אנדרש טעט • אז אונז ביי דש אופסער נאר בור
בראנט • דש גלייכן טעט דער קוין מיט אין דא ט האט :

נאנט

ראנטן קליין וואס מן האט דא בור ורייד . עס גינג נאך דעם קוינעם
וואס מן האט וואס זיין ליד . זעכט . יאר חזקה קוינעט איך דא ליהן
גשעלעכט ווארדן בור טריבן . נאך רעכט דער נאם איז עס אין דעם
בויכען שטעט גשריבן :

דער נאמל וואס קוינט מיט זיינע נאמען געט חזקה . ער שיקט אויס
באטן צו דעם ליהן גשעלעכטן דא . בון איינער שטעט צו דער אנדערן ליש
ער באטן זענען . זא גאלטן זיך בור קערן אומ צו געט ית ווענען :

אבר דא בון קינד ישראל אל ליהן גשעלעכט . זא האלטן דעם קוינען
חזקה נאמל אומ נאך בור טויכט . זא טריבן דעם גשעלעכט אויס דא
באטשפט . זא האטן ענות פארם אז איינער דער זיך טאפט :

זא ווארן אויך נאמל בוי אומ לישן אין ריט ווערן . עס ווארד זיך צום
לעצטן אים אויס קערן . דעם זא דער קוינען אשור אומ נאמל ור טרייב
אומ דעם איר בעה נאך ווייניג בלייב :

אומ קעם אויך קוינען אשור אומ בורט דא היין דין . קינד אומ אויך קיין
דא אומ אויך מן . אומ דא האטן געבויט אומ האט איר אין גביל . זא
האטן געט געבויט געבויט אומ אויב ווארן דא בייב :

עס וואס גלייך אומ דא לייט אומ חזקה קוינען וואס . אומ ער זעכט יאר
אויף זיינע קוינען שטעט וואס . דא ווארן דא ור טריבן . גען לאלה אין חבור
אין דעם בך דער דא היינט גען אומ אין שטעטן נאך צוואר :

איר וועלן בון חזקה שרייבן איר גאלט ריט מער ווערדן געזוכט . עס
זא עס זעלברט האבן דא עס וואל געזוכט . דא ווייט דא מן טרייב
שטעט הערט צו זאמ . אין דער שטעט ירושלים דעם קוינען שלמה טען

קיין גאלד ווייט אישט דעם דא געזעט בור ווייטן דא דא דובטן . מיט
גרשן איר קליין ווייטן דא געט לובטן . עס קעם אויך איר געבעט בור
דעם אברשטן טען . דעם אנפערט געט בון אין ווילקליכן אומ נאך טען :

אירדען נאך היין דא האטן עס וואל געשעט . דא לויט ווארן נאך
דא . מיט איר הערען קראפט . אומ אן דעם הייט ווען וואס דא בור
אפגערט ביי . זא אומשטן גען צו שטעטן אויף דער זעלבן שטעטן :
דער איר קוינען חזקה דא אל דעם צו ריכט . ער טעט ריט אנדערש
ווען

ווען דאס ער אימערד טיט . וואס ער נישט וואס אימערדן וואס אידן .
ער האט זיך דריין גרייט איד וועלדן אומא איד קערן :

טן אומ נאכט גילערנט דאס וואס זיין הערן בינר . וואס ער דא אן הוב
דאס בילויקט אים נאר טיר . ער וואלט קוירן אשאר דיין לוי אאל דא
אמר . ער שולן איד דא פלשטיק אן אידן גילערק אים הער :

דא פלשטיק טורשטן זיך דאס דאס קויר חזקה לואר . ער העט
אומ קוירן אשאר דאס נעבן אידן האר . ער לוד דער גוועלטן קוירן
סמך וואס ער נענט . אן דער נגהייט בון אשאר וואס זיין לאנט .

עס וואס דער געלובן סמך דער דאס דאס טרייב דאס זעהן גילערנט .
ער האט מענכעלייך נאן לוי אונגליק וואס ער גילערנט . דער קוירן אשאר
נאר ויל ווען ער טרייב . קיין מענטש וואס דאס אים דאס דאס דאס
היימנט ער דאס בלייב :

דא חזקה וואס שפעננט אן לאנט אשאר . ער לוד דוד דאס לאנט
אומ דוד לאנט זיך ער דא . איד אידן נאך וואס אומ נאר ויל
גילערנט אשאר . ער בילואנט אליי שטעט . ווען עס וואס דאס
אודר לייט :

דאס וואס דאס קוירן חזקה אים וואס דאס וואס לוי . קומט דאס
קוירן סמך עס אשאר דאס נאך . איד ויל אן שטיל דאס ער אב לייט
סמך אשאר נאר לודיק ווער ווייט וואס דאס גלייב :

איד וואס דעם דאס וואס נאך חזקה טרייבן . דער דאס קוירן
חזקה לוי דאס אידן ברב טרייבן . דעם קוירן סמך אל דאס דאס
אן איין שטעט דאס דאס דעם קוירן וואס :

איד דאס דאס לוד סמך אומ דאס דאס וואס דאס אידן אשאר
דאס דאס דאס דאס . אומ דאס דאס וואס דאס דאס דאס
גילערנט . דאס ויל איד דאס דאס אומ אשאר עס זעהן :

אומ שטעט אן סמך אים זיך אומ אומ נאך . דאס דאס דאס
דאס דאס אומ אומ ער האבן וואס דאס דאס דאס דאס
ער האבן איד . ער דאס אל דעם דאס ער דאס דאס :

אן דאס דאס איד אן דעם קוירן דאס : דאס דאס דאס
c ערן

עמדן דיא לוך ער איזש • דיא אין דעם בית האקדש דא הינן • ער
גדובט עש אישט ויל בעשר דש ער אראז אויטווינגן •

דיא דער קוינגן שלמה הט אל אויביר בידעקט • אן אוש זך איט דען
שעלן האלטן עש דוך אלש רט קלעקט • ער שיקט עש סמחרב איס
לן רט ויל דרן • ער שיקט ווידר זיין הייבט לויט לט איס ווידר הין אן •

אינר היט זך תדעתן אומ אינר היט זך רב סרים • אינר היט רב
שקה דער וואר אין אשווד גווש • וען דורך זינש לייב לושט אום
וירן ואך לט ליידי • הט זך דיג רב שקה הרוש גמייט •

ער ווש דער אברשטר הייבט אן אנטר סמחרב הי • ער קס איט
גרשט ואלק אום אוך איט טטארקר וויר • בור דיא שטט רושלמן
ושט דא זעלבן גלייך • אום זאך אויף חזקיה דען קוינגרייך •

זא רופטן אויף דען קוינגן אום הורט אומור זאן • דער קוינגן ווש דר
שראקן זין הערן ווש גאר זאן • ער שיקט זיירא בעשטן זא גאלטן גען
אויף דיא וואר • זא זאהן גאר אין ברייט ואלק עש גינג אין אויף אין
דער זאן גאר וואר •

אינר היט אלדקס געזעלט אויביר דש הויש • אום אינר היט שבנה דש
קוינגט שרייבר אום זאש • דער ווש דש קוינגט געדענקר דא זא זאן
דא קאמאן • ווא בלד דא הורט רב שקה ארי קאמאן •

ער שרייא איט לויט שטיס זאנט איר חזקה • אויף ווש ער זך בור
לושט דש זאנט איר דא • דש ער הוט ווידר שפענגט אן קוינגן אשור
דען גרושן • אשט ער א גיווענן קלונ דש אאל הוט ער עש בור לושן •

חזקה דו וולשט דך ור לושן אום שפריכשט גנט הורט איין גיבעט •
ער הוט איר כא בור לושן וען איר אין אן ביט שטעט • ועגרייך דו
חזקה דו אדשט דך אן דען זאכן • עש גיהרט רוט אום לויט • וער
דא שטרייט וול זאכן •

אויף וענע ור לטטו דך זאנט דו חזקה • דו בישט גאר קלונ אין זיין
זן אום כן ווש טוט אן דא • הושטו דך ור זיכרט אויף דען קוינג
פרעה • ער אישט לט שעלן גען סמחרב אז איין שוואכ לוא •

האטו קוינג בן אלדקס גדינקט ער גל דר ביא שטען • ער אישט
גלייך •

גליך אז אין רור דו און וול דראן וון . עז לז בריכט נאר בלד ווען און זיך .
וול דראן ליין . איך נאך דיר ווערליך חזקה דו וואלט עז איבער וויין :
איך נאך אויך אלר יודן חזקה הוט אן סמך צו נבראכן . ער ווערט
איאש ניט ור טראגן ער לויפט עש ניט אן נראכן . אונז איז איר וועלט
שפרעכן חזקה דער דנט געט . ער ווערט אין ניט לוישן ווען ער אין
הולט הוט :

ער אישט יא געט דו איז ווערליך וואר . אן דען רידן און אן הוירן דש
ער וואש אין אשואד צוואר . דש ער אן געט יתברך ביקענט הוירט וואש
שפרך ער מער . חזקה הוט אויך גלייכט ביז אויף דיא גייט הער :
ער הוט אל אובחות לז ברוך און ווייט אן אל . לנט . אונז לז שולעכט יד
נשפראכן דנט געט ית לז האט . דעם מונח לז ירושלים געט איר איר
ניין . מיט וואכן געט ווארטן וול ער אויך שוויגן :

אויף איין גרושן לישט הוט ער עש געטן . אין דער ווארטן דו ער דען
רום אלץ וול הון . וואש הוט איך געט אן אשפערט וואו אן וואלט . ער
הוט עש דרום געטן דש ער דש געט אלץ האבן וואלט :

דו צו איך דער לויף אישט נאר אונז גען זין . דש אן אין זיך שטט אל
אויש טריקט דען וויין . לוישט אויך חזקה ניט איבער רידן איר האט
בון איך קליין געט . דו רעט אין דער ווארטן זיא געלט ווערן וואך אונז
אך דו אראר קויכן וואש וולשטו העבן אן . דו בישט נאר שוואך מיט
דען לויטן אונז הוישט ווערן אן . וולשטו דך שטעלן וודר דען הערן
מיין . הויר לז וואש דו טוישט וולשטו אכדש גריידן זין .

אך וול דיר צוויא טויגט שיקן איר לז געט פפערד . אן אשטו דרויף
לז געלן רייטן אין הרדש אונז מיט שווערט . דש ווייט איך נר וואל דש
דו עז ניט ור מנשט . אונז ברוואשט דך נר גער לז הוירן וואש דו געט
דער אלר מיכשט הויפן אונז דען הערן מיין . דער ור אן מער וועל
דו אונז אל די דין . א הוט מיין הער סמך האדרט טויגט אונז אכדש
טויגט . איטל וויידליך און דא אינעם בוד גרויט :

דש זיין מוארט הויבט לויט מיט איינל נאך ווער . דער אלר מיכשט
אונז אין בויט אין גרוש הר . איך נישט אין דען דא הויבלייט דא
אלר מעכט געטן אונז דא גרושן . דו הר דש אקלדש בודט הוט אך
זל נאך אשטן :

זו הוּט דיר קוין מלרעם לו איינעם שירם · איך זאג דיר חזקה
עש גיבט דיר קלייבאוויס · אויך הוט איך גוט געהייסן איך זאל דעם
לענד דערבן · אונז ווער מיר גוט וואלט דער מוש ווערלך שטערבן :

דא ענטוורת איך רב שקה אלייך אונז שבעה · אונז יאזש דעם קוין
געדענק דא אויף דער מואר שטונדן דא · דיא דא הט גשיקט
קוין דער חזקה · מיר ביטן דך רב שקה ור געם אונז יא :

דא מיר דיין קענעטן אין דער שפראך ארמית · מיר בור שטון עש
וואל אונז דא גיט יהודית · דעם וואלך דעם דא האט שטעט אייף דער
מואר · עש געט אין אויף אין דער כאטן גאר גאר :

זו מלשט דעם וואלך ור לאנט מיר דיין ווארטן גשוורדא · מיר ביטן
דך גאר שון ווייבד אונז אויך קינד · זא ווארן גאר גער ור לאנט דא
דאמין דרייא מק · זא גיבט אין אירם זין בורט אין דער שד מואר
בון דאק :

דא דעם הורט רב שקה אונז דא דא דא · דעם זא ווארן בור לאט
אונז בורט אן דאקס · ערשט רעט ער ביי שידוך יודיש מיר העלר
שטימ · הורט לו אדראן אונז איך עבן ור געם

מיר הער הוט איך גשיקט דעם וול איך דין אונז שפרעכן · ווערט
איר איך גיט דראן קערן ער ווערט עש רעכן · אלר יודן האבט איר
גרעס פין אין איינע גרושן וועג · בור הוקר מושט איר עשן אויער
ברונט אונז דרעק :

ער שרייא מיר לוטר שטימ אונז העט זך גערן לו רישן · הורט לו מיר
אך לוש אויך מער ווישן · אונז שפריכט דער קוין אשור דער
מעכטיג אונז דער גרעס · איר זאלט איך באלן אונז אויער זך הוט איין
שטוט :

לושט אויך חזקה גיט אן ריין דער מן שוואך אונז קראכ · ווען ער
פלאגט לו שפרעכן לו מן אונז ורוי און וואק · זייט און ור לאנט איר
לבן קנד · גיט אונז וואל העלמן דעם ער עש גיט גיוונט :

דעם לעט אונז דא שטט קוין אשור הוט קיין אונז · ער אישט גוט
דער יודן לו מול גיט גאט · גיט קערט אויך אן חזקה שוואכן געש
גאר לו מול · באלט איר קוין אשור איך ווערט גלייך וואל :

אונז דעם ערשט אויך גיט אונז מיר הערן · ער טוט אויך דעם

בעשט אים טוט עש גערן . אים עש אים אידן בון ווין שטעק אים
וויין . א ווייט איר דען זיכר אום אויכט שטיל שווייגן :

גא וול איר דען קוואן אום וול אויך נעגן . אום אויך אין אין לאנט בירן
דש איר אויך רט גאט שטען . דזאשט אום אט אט אט אט אט אט .
בון קארן אים אומט אום אום וויין אט האנט :

ספערב קויכין אשור אט וואש וויין זיט . ווען ער דיא לאנט בילאמאן גא
מך ער דיא לויט אים . אום ביזעלט זיא אנדרש וואו ווייט אים ברייט
אום לאנג . אט טעט ער אל דען בולקרן דיא ער בילאמאן :

דש טעט ער אין דער ווארטן דש זיא רט גאטן וודד שפערגן . אט
איינט ער אויך דיא יודן גאטן זיך אויך אנטר טערגן . דרום שרייט
דער בויז רב שקה לו דען יודן לויט . איר ווייט אייטל נאדן דש איר
אויף חזקה בויאט :

ווען אויער שוואכר קויכין חזקה טוט אויך אן העלן . בורכט אידן לו
אול רט גאט ווערט עש אויך דר געלן . ער קן אטש וואל בישיראן
בור ספערב קויכין אשור . זיין ווארט דיא זיין אל ואלש ער נאנט אידן
לונן באר :

וואו אישט מך איין גאט דער דיא הוט ביהוה וויין לאנט . באר דעם
קויכין אשור דורך זיין מעכטן האנט . אידן וול אידן דיא לאנט רעכט
דיא איין הער הוט גערבט . אירי קט אום לויט הוט ער א דערבט :

וואו זיין גאט אום גאט אדער לואר . וואו זיין גאט ספערב דיא
דיא שטונדן אנפאר . וואו זיין גאט אום אום אום אום אום אום אום
דינטן קויכין אים . אויך דינטן זיא גאדן קעלבר ער עש אלש דיא מך :

וואו אישט מך איין גאט אין אל דען לאנדן . דער זיין באלק קן בישיראן
ער אכט אין לו ש אגדן . וואו גאט דען גאט דזשאלס באר אים דר דין .
ער ווערט אידן גאט אט טען דש וודט אים ראנט וועלן :

דיא לויט שווען שטיל ווער עש דיא הארט . דש קיינד אנטר אין אלן
ענטווארט קיין ווארט . דער קויכין הט עש באר בונן אום ענטווארט
איר אים רט . אידן אום אום אום אום אום אום אום אום :

אום הוט איר קליידר לו רשן אידן דיא דאמין ווארט . דיא זיא בון
דיא c דיא

דינן רב שקה הטן נהורט . אונ וויא ער הט נשטרופט געט דען הערן
אל דער וועלט . דער כט אישט צו שטראפן אונ דיין אכט כט ועלט :

דא דש דער קויניך הארט ער צו ריש אויך זיין קלייד . דו אן געט ית זולט
שטרופן דש ווש איס ליד . ער בערעקט זיך מיט איינס זיך אונ קס
אין הויז געט דא זא איס אונ געטן אל קס אונ שבה אונ יואש דער בוש
נו ווש דיג שבה דעש קויניש אויבירשטר קעמאר . אין ירושלים
ווש ער נא מעכטיג אונטרייב נרושן ניוואלט זער . דיג שבה דער
קעמאר הט אין נרושן אן הנג . אונטער איס הטער אין הר ברייט
אונ לאנג :

שבה הט צו זיינס טייל ויל מער ואלק אליין . מער ווען קויניך חזקיה
אונ אל דש בולק נאמין . ער ווש דעם קויניך ולט אונ שטעלט זיך
אלישיקליך . אז טעט ער ווש חזקיה וואלט דער ורם קויניך אונ רייד :
דיג שבה שרייב אין בריב אונ באנד אין אן אין פפיל . אונ שוש
אין אן סחרב שר אין איינר נרושר אייל . דער פפיל ויל דא כדר אין
סחרב נרושי שר . דען בריב הוב אן אויף סחרב ברוכט און דר .
ווא בול אן דען בריב בור סחרב אויף טעט . דא אין שטונד
נשריבן בור אן ויד אונ נאנליא שטעט . איך נב איך דיר אויף איך
אונ דיא געלשפט אין . אבר חזקיה אונ דיין געלשפט זיין דיא
רעכטן ויינט דיין :

שבה דער קעמאר וואלט ברעכן אן אין אויביל טעטר . ער טעט אן
אין אויביל טעטר אונ אז אין ורעטר . אונ שיקט זיך מיט זיינס הויפן
אונ דש ער אל זיין ואלק ביא איס הט . שבה נזך בור אן הין הימיש
בור דיא שטאט :

זיין ואלק נזך איס נאך מיט איינר נרושן שר . אונ שבה מן אויש נאך
אונ ווא דער שטאט מן וואר . אז בול קאס אין ענגל דען אן גבריאל
נעט . איס שולט צו דש טר דש נשחק נר ביהענד :

שבה ווש בור דער שטט אונ דש ואלק דין . ער קאט איס כט מאם
דא אין זיין זין . ווא אישט מיט נשעהן ווש קאן איך נשפרעכן . עש
עש אישט נאך בול נשעהן ווען געט אין דיין וול רעכן :

אן מן שבה דער קעמאר בור סחרב שטונה . סחרב שפראך ווא

וואס מן בין איך אין האנט . וואו אישט דיין וואלך דודו איר הושט ור
שפראכן . בין איך אין קינדער שפילן דיר אושט עש ווערדן גירובן .

שבעה וואלט זיך ור ענטערטן זיא וועלן איס אנטרוס . בין שפרך זיך
סמירב דו וואלט דך בז האבן ביזאן . ער ליש שבעה נעמאן אן זיין
בוש ליש ער אים בינדן . אן איין גרובן שטריק אן אן אין קוט וינדן :

אונ ליש אין דא קמיס אן שענוולך דער פפערד . אונ ליש אין אויבר
אל הין שלייפן דעש לון ווש ער וואל ווערט . הר איך וויל דך לערנן דו
ווערשט איר קיין לונג בור זאגן . ער גב אים זיין לון אונ ליש אין נאך
טוט שלאגן :

אנו האט ער זיך קויפן שטעלן אנווער ער חוקה נאמן . בור זיין בויא
גראנקן ווארד אים אין פפערד שוואלן . אנו שיקט חוקה אנדרא
בוטן גטרויאן . לו דעם גביא ישעיה ענ וואלט אין רויאן :

אנו אויך אל דיא כוהנס בידעקטן זיך איט זעקן . בור ליד וילן דא
כדר דא אין אלן עקן . זיא קאמאן לו ישעיה דעם נאמן גרואן גביא זיין
אוסר היש גאון חוקה ועטר ד :

זיא שפרובן לו אים אנו האט אנש חוקה הער גיאט . ליד נאך וילן
רינט אונש אין אובר האנט . אן איין טראגד ורוא דער דא אישט ווא
לו זיין . אונ זינט איין דעם שטול אונ האט מיט קראפט לו גיוון :

זיא שפרובן לבר ישעיה אונ ביט בור אנש דיין גנט . לייכט ווערט
דך גנט הויך דא ארד דא רב שקה גטון האט . דש ער גל גנט ית
שענדן דער בוויכט אונטר דען הונדן . ביט אונס דיין אי בירג וואלך
דיא נאך דא זיין גבונדן :

ער שפרך לו אין ישעיה זאנט איר אויערס הערן . ער גל זיך מיט
קיבן נאך לו וושט לערן . ווען גנט האט גשפרובן אנו האט גהרט
סמירב קנעכט שטרוף יד זיין בור שטויט :

דו זיא איך האב גשטרופט וויא בלד קאן איך ענ ווענדן . איך וויל אין
לושן הויך דא איך אין וול בלענדן . ער ווערט אין מער הויך דער
ווערט בלד אב כהן . אונ איט גרונשן שמח ווערט ער וליהן .

אונ ווען ער קואט הייס נאך איט גרושר שטד . אן ווערט אין דער
שטעק אין זיין איינעם לאנד . אנו הארט רב שקה ווא זיין הער שטרט
סמירב קויפן גאס דא וואלט ער בלייבן מיט :

ער נאך צו הילף זיינע הערן אויף דא שטט זכרה • ער וואו גלזון בן
לכש זיין הערן וכדא ער דא • איין קוינען היט תהיה אויט דער
מארן לאנט • דער נאך נאנץ אויף סתרה מיט איינער מעכטיג האנט •
דען מארן קאמט צו הילף מלך מיט נאנלר קראפט • עש ווער ויל דר
בן צו שרייב בון אקליכש קרפט אומ מעכ • דא אנבוט סתרה
דעם קוינען תהיה • איך ווער דיר וודר קומן זיא רט צו וואו :

דיין גוט קן דיר רט העלפן דא צו טושט אן העלפן • אויף דען צו העלפט
דען ווערשטאנד שלפן • טוט וואו איר וואלט יושלען מושאיר ווערן •
מיר אישט רכש אין איינען אויפן דען צו הושט בור איינען הערן •

הושטו רט בהודט וואו דא קוינען אשור האבן גוטן • אויב איר אל
גייט אים לאנט טראגן דא דא קרון • זיא האבן דא לאנט בור וואושוט
אומ צו וולשט אויב בלייבן • איך ויל דך אז אין ביליא נישט צו מאלן
אומ צו רייבן :

בן נאך וואו האבן איינען עלטרן בור גייט ור דערבט • אומ איר קוינען
לאנט האבן זיא אלש גערבט • גנון אומ חנון אומ רנץ אומ קינדער ערן
אין תלמוד • אומ צו איין ועלטען תהיה צו איין ועלטען נר :

וואו אישט קוינען תהיה אומ קוינען ארפד אומ קוינען למיר • אומ ספרד
אומ תהיה אומ ענה נון זאג דא מיר • צו בישט יא רט בעשר וודר איר
קיינר • איך ויל דך ווער לך לערן צו מושט זיין אויך איינר •

תהיה נס דא בריב בון האנט דער בוטן • דא ער זיא הט גלייט
ער ריש אים מעגל לאטן • בור ליד אויש זיינע הייבט אומ אויש זיין
בארט • ער גינג אין הויש גוט רט לענגער ער נאך שפארט :

ער שפרייטט אויף דא בריב בור גוט דען הערן • בור ליד אים
גרשן יאמר טעט ער דא העגד אויף שפערן • אים בט דא בור
גוט מיט גרשק אן דוכט • גוט דער הער ישראל צו בישט נאנל דר
טוכט :

דיין שפעה לושטו מאן אויף דען היליגן שריין • צו בישט הער גוט
אליין צו מושט אויב אל זיין • אל קוינען דער וועלט זיין אונט דר •
היאל אים ערד הושטו בשאמן אים אל דינג שיר :

בן

מן כ״ג גַּט ד״ן אחר אומ הוי דיזיא זך • אומ יך אומ ב״ר כס דש גרש
און ג״ך • אלא רר סכרר דעש שלך דש ער הוט הער גרענט • לו
שענדן איין הערן דער דא הוט ק״ן ענט :

איין גַּט דער דא לעבט אומ אליא דינג לו גרואלט הוט • ז״ן קראפֿט
אומ אכט מ״אר מער לו גאט • דו הוך גרואבטר גַּט דש אישט ווערלך
וואר • דא ק״נן בון אשור האבן ב״ר וואושט לוואר :

גר ול דער ואלקר אומ אוך ארי לאנט • אומ ארי אפגור האבן זיא אים
ב״יא ור בראנט • דא בולקר הישן עש גַּט עש אישט דרך ק״ן • זיא
ז״ן גרשניט אומ גראכט בון הולץ אומ בון שטיין :

דיא לויט אכן זיא אל דא איט אירן הענדן • זיא ווערדן אל בור לארן זיא
ז״ן וואל לו שענרן • אבר דו גַּט ית הילן אונש בון זינד וואלט • דו
בישט גַּט אלן דיינא וואנד ד״ן מעכר ואלט :

לש דו אכן ווערדן אלי ק״נן דש לאנט • דש דו גַּט דער הער הושט
דיא אובד האנט • או ער מן אויש גרעטן הט אומ הורט מן אויף • אויף
דש גרש גרעט שיקט אים גַּט ישעה דרויף :

אומ ישעה שיקט דיא ענטוורט איט דען דארגן לויטן • ווש גַּט הוט
גרפראכן חוקה אך וול דיר עש ביטויטן • ד״ן גרעט האב אך ור
מואן דש דו הושט גַּטן • אויף סכרר ק״נן אשור אך ב״ר מואן שון :

אומ דש אישט דיא זאג דיא גַּט הוט גראנט אויף אן • סכרר ק״נן
אשור שאוכהייט גרענט לו דיר הין • זיא שפוטן דיר נאך זאקאזיא
שטט גון לוואר • זיא גרעט כט אומ דך או ויל או אומ אירן האר :

זיא הוט אויף דך ב״ר וואלט ירושלים ארן קופף דיא שטט • זיא
ווערט דיר טך ביטן אומ דר נאך באלד אט • וועק הושט גרשטרוסט
אורר וועק הושטן גרענט • דו ווערשט איבד ד״ן הויבט ווענדן ד״ן
ה״נררר העברא :

דו הושט אויף גרעבן ד״ן שטיס אומ גרעכט דיינא אומ • אויף היילן
קייט ישראל דיינא באטן הושטן לושן אומ • אומ הושט גַּט גער
גרענט אומ הושט בראט דך • איט ול דייטער וול אויף גען אך :

אויף דש בית האדש דא גַּט הוט ז״ן וואכר • וואס ת אלן אורטן דא
דא ;

דא שטעט זיין שאמאנץ. איך וויל עש'ן צו בויען אונז דעם טעם האלץ צו
שניידן. אונז דא טעמפל הערן אויפן בון איר לידן:

דעם בוקש בויען האלץ אונז נישט וויל איך צו טרעטן. דעם דעם הייז
קליין מענטש וואס קומט בעטן. ווען איך דעם הייז האב וואו אונז ערשט
ווערט עס זיך אן העבן. אין דעם הייז וויל איך שטיין דעם ווערט
איר זיין עבן:

איך וויל זיין וואמאנץ צו וואו אונז דא ער אונזן האט. אן איך טאר
זיך נישט און ווער מענטש נאך גוט. דעם ווער אונזן אונזן
אין הער טריקט ער אונז. דא טריט צו אונז פערדן טראגן עס
הייז:

אונז האט דעם ברויט ספער אונז וואו אונזן לייבן. האט אונז
נאך צו אונזן טרייבן. דעם וואו אונזן אונזן האט דא
דא שטעקט אונזן שטיל. זא ברויט זיך נאך וואו אונזן שטיל:

וואו זא אונזן דעם האט אונזן נישט קאן בישטן. וואו זא אונזן טרייבן
דעם וואו אונזן. זא נאך אונזן אונזן דעם וואו זא האט
צו אונזן. ווער דעם וואו אונזן נישט דעם וואו אונזן:

ספער אונזן טרייבן אונזן ברויט דעם נאך וואו אונזן. ווען איך דעם
דעם וואו אונזן אונזן ברויט פאט. ווען איך האט וועלן
דעם וואו דעם ברויט אונזן. דעם דעם אונזן עס נאך דעם וואו דעם וואו

מן האט איך דעם דא אונזן ברויט אונזן דעם וואו אונזן. דעם
ווערט עס אונזן אונזן ווערט עס אונזן וואו אונזן. דעם וואו אונזן
קליין קען אונזן אונזן דעם וואו אונזן. אונזן האט אונזן ברויט הער
נאך וואו אונזן ברויט אונזן אונזן:

אונזן דעם וואו אונזן אונזן דעם אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן
אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן
אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן
אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן

אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן
אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן
אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן
אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן אונזן

דיך הוך גמאכט . איך וויל דייך לויט וואן דשדיר דער האל קראכט .
 איך וויל דיין היימ זיין אונד דיין אויס גען . אויך דיין איין קוואן איז
 דיין אויף שטען . דו הוועט מיך דר לודיגט אונד הוועט מיך געליבן . לו
 גיטער הולן אונד שטיין דיין גלויב אשט דיר אנטווען .
 דיין גשרייא אישט איר אויף גאנג אין איין אורן . דו בישט איינלעך
 גווארן איך לויט דייך גוט און ור ווארן . איך וויל דיר אין דיין נאנזליכר לויט
 איין שפיטע אונד . אונד איין לויט אין דיין לעפן איך שוין דיר גרושן
 מאכט :

איך וויל דייך וודער ווערן אין דעם וועג דא דו בישט קוואן . וועט איך
 דיר ווער טון דש הוועט נאך גיט ור קוואן . דש וועט דא ריד גיט דא
 ער אויף ספארב שפארב . אונד דרנאך ווילט ער אויף חזקה
 בור איך :

איך וויל דיר געבן איין לויט דא אויף דיש יור . דו הוועט וואר ספארב
 גיט טערן טרעטן בור קיין טור . ווען ספארבש ואלק הוט ור דערבט
 אלי ורובט . גרינגש אונד דא שטט ווי חזקה געגאן וואלט :

וועט דא אישט אונד גוואלן דא אונד רייזא . דש וויל דיר נאך דיש דין
 געוויס שפייזא . אונד בון דעם ור דארבן בייאלד דש אונד יאר
 דוואר . דא ווערשטודל בון געט אונד לידן קיין האנד :

ערשט אונד דריטן יאר ווערשט געאן . אונד דא וויין גערטן פאלאנא
 אונד דא ווען אונד . אונד ווערשט דעם עשן גאלא וואלט . ספארב
 ווערט ור לארן דער זיך גיט הוט גרובט :

זא ווערדן זיך אונד דש געלעכט בון יודא . אונד ווערדן האבן גרוש
 ווארלן אונד ווערדן טראגן אונד וואלט דא . ווען בון שטט רחל'ס
 ווערט אויף גען אויבר בל' בונד . אונד בון בערן לויט דעם הערן
 כיידונג :

דש טוט גיט דער הער אל דא גיט . דרום דש דא הוט גשפארב
 ספארב דיר גאלד בוידוכט . לו דער שטט קוואט ער גיט נאך קיין
 פס'ל ור שישן . קיין שילט ווערט ער מילן נאך קיין פאל ווערדן גיט
 דעם וועג דעם ער קוואט ווערט ער וודער קערן . זיין אונד ווערט
 זיך אין העבן אונד ווערט זיך אונד . אונד לו דא שטט קוואט ער ווערדן
 גיט . דש זיין דא ריד גיט אונד זיין גיט :

א ע איך

אין וול דא שטט בישיראן בון איינר איר וועגן • אומ בון וועגן בוד
 איינש קנעכט • דער אויש דער ווילט דעם • דא ריד בון געטש
 וועגן ליש יטעה חוקה זאגן • ער אל זיך וואל געהבן אומיט בור זאגן •
 בון זאגן וויר בון מסחרב אומ דא ער איט דען מארן שטרייט • דען
 מארן הלפן ויל קורען אין גשאך ויל הערען לייט • מסחרב לאן אים אובן
 אומ שלונ דא מארן טוט • ער נאך ויל דש געט דש קיין ליל הט :

מסחרב ווענדט זיך גען ירושלים ער הט זיך ור מעשן • ער אכט
 קורען חוקה הוטטו איד ור געשן • איך קען דיר אויבר דיינ האלז
 דיר אומ דיינ געט • איר זייט איר אין איינן אויגן איין קינד שפוט :

ער נאך איט איינע היר דש איינע וואל גרויט • בוינן אומ אכניג ואל
 אומ הונדט טויזנט ואל טויזנט • דש ווארן אייטל הויבט לוייט דער
 אלר אינשט הט • אומ אין אומ אונטער אים לוייט טויזנט אין אייטל
 הרכיש גלאט :

מן מערקט לכן לוייט ווא ויל דש היר וואר • אין דינען גרושן היר ווארן
 דרייא גרושן שר • אומ דער ערשט הויפן אומ דא ער אויבר דען
 יידן שוואם • ווא בלד דער אנדר הויפן אויך נאך קאס :

דא דורשטן כט שוראן עש גען אין אן דען הלז • ווען דער ערשט
 הויפן העט שיר אויש געטריקנט אלז • דא דער דריט הויפן קען דער
 נאך קען לרוקן • דא וואש דער יידן גאלץ אומ גאר טרוקן •

דש דער שטויב אויף גען אומ זא כט וואר בונדן • זא וואשטן נאך
 וואר גראבן לו דער געבן שטונדן • אומ דינ קורען מסחרב בור
 ירושלים ער נאך • ער נאך בור דא שטט נוב זיין ואלק נאך אים נאך •
 דא שפראך זיינא שטערן ועהר מסחרב געב דודוין דיינ זיגן • ווען
 דא הויט כט ווערשט שטרייטן וו ווערשטו ירושלים טיאר גיווען •
 כט ווייט בון ירושלים זיך מסחרב אויף שטלט • לוש געהן שפראך
 מסחרב ווא איר דא שטאט גיאלט

דא ער זיך ירושלים ליען ער דאכט אין זיין גאר קליין • ער וו וואנדערט
 זיך גאר גער דער בוינאנרין • אישט דש דא שטט דא גרוש דא ווא
 אומ בון שפריכט • ווא אישט זא אין איינן אויגן אומ גאר נישט •

אד

אך האב גרוש. שטעט ניוואס אום דא דא לין בייא דעם מער. אום
האב בייא איר גהט נאר אין ויל קליינט הער. אום האב אויף דש
קליין שטעטלין אא אין גרוש היר אויף ברוכט. אך ויל עש בור
וואושטן דש עש ווערט נואר מער גרוכט:

אך ויל היינט הא בלייבן אום ויל אורטן בלייטן. דש שטעטלין בלד
גרוכט אום אום וועלן שטרייטן. ווען אקליכר כאט אין שטיין אום
ווערפט אין דרויף. אך ויל אויז דער שטט אום אין גרושן שטיין הויף
ער בלייב דא נאכט אום דעם ואלק זיין. דא ווארן אל אנטשלוסן אום
העטן דא אנטרוקן וויין. געט שיקט אין ענגל און מסדר שר. אום
דר שלון דא אל בוינץ אכזינא אום הוודרט טויזנט אן דער נל.

דש ווארן איטל הויבט לויט און דא אונטער אום ווארן. עש שרייבן
אך דא בויכר בון דעם גרושן שארן. לוידיא הוודרט אום טויזנט
געלט. אום זעכשטיג אום לעהן טויזנט בולק אויש דער וועלט:

דא אונטער ווארן וירליך טויזנט אום בוינץ איטל קוינש קינד. אום
אכזיך טויזנט גהארשט איינר כט הינד. אום און זעכשטיג
טויזנט אום שווערטן ביינרסן. דא אל דעם קוינש מסדר וואר לסן:
אז דא אל דא לאן אין דער וישטר נאכט. דער ענגל געט דש הערן
דך אונטער דא אכט. אום בליי אקליכט אין דא כאט אז לויז בויאיר
ווערן. אום אין וועלן דא בור ברענטן אום ווארן איר שערן:

דא לאן אז דא שליסן לויט געט מסדר אויף שטוט. זיין ואלק ווש
אנטשלוסן אז דא האט. ער ווש זער דר שראקן ווא בלד ער דא
ולך לואר נוארט זעלב ליהנט ער אן הייט נוך:

געט אין דא וושט אויבט אן זיינע הייט ליהן. דש ער אושט אום שרדן
אין זיין הייט לאנט וליהן. דער בארט וואר אום ור ברענט ער הט היין
בוינשטלט. ער לעבט לואר כט לאנג ער קס און אום נאר באלד:

בון ווען זינד איר דער גרושן ליש אין געט אויב בלייבן. דש ער דא
הייאנט אז דער בן אויבט אום טרייבן. אום וודר קערט מסדר גען
גכהן אין דא אויבט שטאט. ער חסד אל זיין קלון אום ער דא זער
באט:

לויז ס קאט

קױנט איר איר נט זאגן וואס גלױב דאס וואלך האט . דאס קעגן דינער
ישׂראל קײן וואלך באשטאט . אײך האב איין זיכען בויכרן צו זיין בון אין גלעט
דאס קײן קױנע נאך קײן וואלך קן באר אס גלעט :

אמירש אדך אדלונט האב אן זאגאכט • דורך איין גרוש ואלך
האב אדך זאגאכט • עש הוט איראל וועגן בילויקט וועגן אדך האב
נשטערטן • אדך בין בון זאגאכט וואונדן אונ שיר נאנץ בור שרען :

דא ענטווארטן אדס זיין קלוגן מיט איינעם ג'איינן מאנט . מיר וועלן דך
עס אנטער ריכטן אל האל דור שטונד . אונז וויל עס פון געט אונז ווש
זי אד גלויב האבן . עס וואר אין און דער האט אין איינעם
קנאבן :

נָתַט שפּראך צו דעם אן אופפֿר איר דין און וויאָלטו איר וואָל דין
און אָלסטו עש טון ויל נערן שפּראך דער אן אָך ויל אַיין און שעכטן
דיט וואָלט ער בור ברענגן נאָך אַלס רעכטן :

**דער און וואס אזו ורוץ איז וואס אברהם פלעגט קומען נאך זיין צו זאגן דאס
אל היק גלובט לאנט דא בורן דעם ארץ בן דעם ווערדן אין דאס
אופפער פרישן ישראל ביז אויף דעם יונגסטן טאג ה' דא:**

דא שפראך דער קוינץ סתריבֿ דעם וויל איך וואלן נאך • און וויל
אין מיין גוט דער דא הייטסט נסרוד • שעכטן מיין לונג און דאס זין
מיין האנטשט שענר • זיא היישן מיט אירן נחמן אדרהילן אום שראנד

ער וואלט איר עט גרישן איין ליבר געט נאכדך. דאס איז אן אייגן וויסן.
ווארדט אן איין ראך. ער איז אסאך נאכדן אין אונזער שולע צו זיין גרויס.
אין הויז גייט אסאך ער וואלט זיין וואלט:

ער וואלט זיין קינד שטעכטן דא וואוהער עס באלד ניוואר . נאר
דיאלד אים נאר שטילן הובן זי זיך דאר . אקליכר נס אין שווערט
דא אונטער זיין גרונט . אונדער שטאכן אירן מאטער אל דא איט איר
אין האנט :

אונז ליטן אין דא ליטן אין זינט אפגוט הויט. זא העבן זיך הון ס'דער
 זענען יאט. אונז ליטן אין דא ליטן בייא נסרוד זינט אפגוט. אנס
 ולען דו אין לאנט דש הייטט אררט:

ס' איז ער איז אן דער היט איז זיין דער נקד חס אן פפנין דש
קוינצייך

קוֹיִרְנִיךְ אִיךְ טוֹג־דִּיא לֹאנֶט קִרְנִי • אִיךְ חֹאָר אָן זײַן שטעט קוֹיִרְנִי אָן
לֹאנֶט אַט.ר.דֹא • מִן קוואַן מִיר ווֹדֶר אִין דען קוֹיִרְנִי חֻק־הֶ:

דִּיא טאַטן בִּין מִסְחָרֶב דִּיא בֹּר ירוּשָׁלַיִם לֹאָן • זאָ נִיכָן אַל אוֹיש
ירוּשָׁלַיִם זאָ כִּט אַנְדֶרש פֿעִלֹאָן • אונֶךְ אוֹיש דען אַנְדֶרש שטעטן
אַוּ ווִיט אַדש גִּנְן לֹאנֶט • אונֶךְ קאַוּן אוֹיבֶר דִּיא טוֹטן דִּיא דֹא לֹאָן וואָן
דעם זאַט:

חֻק־הֶ נאָם גִּילֶךְ גִּיט בֹּן נאָלד אונֶךְ בֹּן געֶלט • מִן זאַנֶט עש קונֶט כִּט
בִּזְאָלן דִּיא גאַנץ וועֶלט • דער רויב ווֹש זאָ גִרֹוש דש מִן עש כִּט קאַן
דער זאַן • חֻק־הֶ טֶךְ הֵיִם זײַן ווִיכֶט וואָרן דר שֶׁלֹאָן:

ער לובֶט גִּיט אונֶךְ דִּיא יוֹדן ער אונֶטֶר ווִיזֶט • מִיט לערנֶן תַּנִּי מִיט
וּרְוּאָקִיט דען קוֹיִרְנִי מִן ער פֿרִיזֶט • עש ווֹש ווֹדֶר ווֹיִא נאָךְ קִנֶד
אָן דעם נאָן לֹאנֶט • זאָ קונֶטן לערנֶן תַּנִּי שרִיבֶן אִין לִיכֶט מִיט זִינֶר
האַט:

אָן דען געֶלבן טאַן חֻק־הֶ וואָט קראַנֶךְ וואָרד • דער טוט ווֹש אִיךְ
נוהגֶט לֹדער געֶלבֶן וואָט • דש ער גִּילֶךְ וואָלט לֹושן דִּיא געֶל תּוּא
בִּיהֶענֶן • ער הט אָן זִינֶם לִיב אִין גִרֹוש פֿעשטֶלֶענֶן:

דִּיא קאַס לֹד אִיךְ יִשְׁעִיה אָן אַוּוֹן דער קִבִּיא • לִיבֶר געֶטֶר ווֹש טוֹשטע
עגֶעט דִּיר שֶׁלֶעכטֶט הֵא • גִיט הוט גִישפּראַכֶן דו גאַלט לִזְאָה טון •
דש דִּין גִינֶט נאָךְ דִּינֶם טוט ווִיזֶט לֹד האַלטן אִיךְ לֹן

ווען דו אוֹשט נון שטערבֶן אַל הֵאבֶן דִּיר וועֶלט • אִיךְ דרֶט עֶלֶם
בִּזְאָל הוט דִּיר אִיךְ גִינֶט • דו בִּישט נון וואָרן אַלט מִיין אונֶךְ דִּירִישִׁיק
יֵאָר • אִיךְ הוט קִין ווִיב גִימאן דש אִישט ווערֶנֶךְ וואָר •

ווען דִּיא תּוֹרָה הוט גִישפּראַכֶן אִיךְ לִיכֶר ווֹל אִין ווִיבֶה האָבֶן • ער גֶּל
זײַן בעשט ורֹזק דש ער הוט טוגֶטֶר אִיךְ קִנֶאבֶן • דִּיא ענטוּרֶט אִיךְ
חֻק־הֶ אִיךְ האָב דש וואָל גִיזִישט • וואָ וואָל דו לִיכֶר ווערֶט אִין גִיטֶר
קִבִּיא בִּישט:

נעם אִיךְ אִין ווִיב עש ווערֶט בון מִיר קוואַן • דער אַלר גִרֹושט גִישע
דען מִן כִּיא הוט ורֹזק • אִיךְ גִידוכט עש ווערֶט ווֹל בעשֶׁר אִיךְ נעם
קִין ווִיב • ווען דו אִין גִילֶכֶר גִישע גאַט קוואַן בון מִינֶם לִיבֶה

דִּיא טפֿרֶךְ דער קִבִּיא יִשְׁעִיה אִיךְ האָב אִין הוֹיֶש טוגֶטֶר לִיין • דִּיא לִיז
וּרְוּאָקִיט לִיכֶטֶן כִּט ווּרְוּאָקִיט אִיךְ גִיזִין • זאָ הֵישט בֹּר חֻק־הֶ

כה יא ווערט דיר נאך עבן • אונזר דריי זכּות ווערט עו אויבר געבן
דא מיט נאך יענע זיין שטרוש • יחזקיה קערט זיך קעגן דער וואנט
זיין ווייב דש ווש צווש • אומב בט קעגן גוט אומבט אין און • ליבר הער
גוט אדך בט דיר געדענק מייר דא :

אומ געדענק אן דא וועגן דא אדך בין גנאנג • בור דיר מיט גאנצ
הערץ • אומ געטלדך האב אנפאנג • אדך האב געטון ווש דיר וואל האט
גמאלן • היימליך אומ אומן וואר בור אדראן אלן :

לש אדך דיין הולד געזען דיין קענעכט דיין אראן • ער ווינט און הייט
עו אויכט אין שטיין דער באראן • יענע דער גביא ווש נאך ריט
גאנץ הין אויז • ער ווש נאך אן דען ערשטן הוב אין דש קויניש הויז :

אי מן עש ווארד געוואר אין דער שטט • דש דער קויניש יחזקיה איין
קראנקהייט אן אס הט • און דער גביא וואלט אויש גען גוט שפראך צו
יענע • נע הין אומ זאג בלד דען קויניש יחזקיה :

שפריך און האט געשפראכן גוט דער איונג הער • גוט דיר דיינש עלטר
מאט גוט האט אין הולט גער • אדך האב געהאט דיין ווייב אומ ריכ דין
זעהר • הרב אויבר דיין וואקט זא גער ולישן דא טרעהר •

דש האב אדך אן געזעהן דו מושט לענגר לעבן • אומ מושט געזונט ווערן
אומ הייליג וול אדך דיר געבן • און אי דא אויש גען דריי גאנצ טאג •
אן דעם בית האקדש ווערשטו ביטן גוט דער אל דען בור מאג :

און וול דיר אויף דיין טאג מערן בינעלדין יאר • אומ בון האנט קויניש
אשור וול אדך דיר בשראן צוואר • אומ אין דא שטט ירושלים דא
וורדיג און דא געדעכט • אס ווילן מייר אדך אס אס וולן דע
מינש קענעכט :

הין וורד קערט זיך יענע ווא ווא ער דא ווש • ער קס צו קויניש
יחזקיה און זאגט אס דש • ווא ער ווארד געזונט און אין דש בית
האקדש טרעטן • דאס ווארד ער גוט אן בעטן •

יענע ליט אס ברענגן אין גרוש פרעש ויין • דער עש מ'ארט
הארט דער וואלט ריט שווייגן • אומ ברוכטן אין גרוש ויין אויף דען
גרנט מן דא בס • יחזקיה געזען זיך צו ווישן און באלד צו האנט •

דא

דאספראך קויליך חזקה פון לבר טרויטער געטראגן . וואס זיינען וואל
 איר געט געבן דעם אדך גענוגט וואל זיין . אונדז דעם אדך ווערד נען אין דעם
 בית האדקדש אס דערטן טאג . אדך ביט דעם דער דאזיגער דעם זאג .
 דאספראך דער גבאיא דער דעם זיינען . דאסשטעלסט דעם גלייך און
 וואלט אדך דעם זיינען . וואגן דער געט דעם זיינען ווערט טון . דעם דער
 שאטן אדער דעם זיינען ווערט נון :

נענהן גאנצער שטריך ווערט דאס און אדער נון . אונדז דער טאג ווערט
 קורנער און גאנצער זעהן שטונד טון . חזקה שפראך עש דאס אדך
 זיין גאר גרינג . יא דעם ווער וואל גרויט דעם דער שאטן הינטער דעם גינג
 דאסרופט ישעיה דער גבאיא דעם אלגעכטע געט . וואס דעם זיינען
 געשעהן און חזקה געזעט הוט . ווען עש אשט דער דעם אלס איינע דעם
 קאנט אין וואל געזען . וואל געזען וואל ביהעבדא געזען דעם איינע דעם
 גינגערן :

און גינג דער שאטן זעהן שטאפלי הינטער דעם . גלייך ביא חזקה
 חזקה שטונד ביהעבט און גרינגליך . דאסוואס דער טאג לעבד זעהן
 שטאט . חזקה גינגערן וואס געט און וואס פון גאנצן גענוגט :

דאס חזקה וואס שטארב דער דאס היט גאנצן . ווען דער גאנצן טאג
 נוארט נואווע שטונד לנג וואס . דעם און אין דעם גאנצן קלאנג ווען ער עש
 בור שולט העט . איינזאט וואס ער פון לעבד און וואס פון ווערט וועט :

דאס חזקה וואס גענוגט ישעיה טוכטער ער דאס נאך . יא וואס איין וואס
 פילזאן און און אדך וואס . חפץ דעם וואס אדך נאמן דעם אדדאן
 געזען . און דאסוואס אדך נאמן און וואס אדך אדך ווערט :

נאן וואס איין רייכער קויליך דער היט בריינג בריינג . זיין וואס העט
 געהייסן בריינג אדך אונט באל טרונג ער דאס קדון . ער האט איין געזען
 ער האט דרייט שטונד איין דעם טאג . און ווען ער האט געזען ער ווערט
 נידדל און :

און און דעם ווערט ביי דאס גאנצן שולד דרייט . דרייט שטאט נאך
 איינזאט שטונד ער ווערט איין וואס . גרייט ער דעם שפאנצן געזען
 און וואל גאנצן . איין וואל געזען ער נידדל אדך נאך געזען געזען
 און 16

אמ דא ער איז שטארק וואל בון זיך בעט • און דיא נאך שוין דרייא
אנ ער צוואנט העט • דא היט ער גלייך איין צושטאט אן וואלט עש ווידר
טאן • ווש ווש דש זיין ער וואלט אן זיין קענעכט דר שלאגן :

הט אר איך (ווען שווען דא נאכט ווער דרום) איך האב ער איך
איר אדער איך זיארט ווען (וועט אר איך שווען ביי איר דען
אדער איר) ער שווען אל זיין קענעט אין גרושן ארם:

בַּנְעֲדִיךָ הָעֵר דַּעַר קוֹיִרֵךְ אֵר אַלֵּט אַוִּיךָ כִּט וֹר נַעְהֵן • ווִיר זֶאָן אַיִךְ
דִּיא זֶאָן ווִיא אֵיךְ אֵיִשֶׁט נִשְׁעֵהָ • דִּז דֵּא בֶּון דַּעַר אַן הוּט זֶךְ הִנְטֵר
זֶךְ נִקְוֵט • דַּעַר קוֹיִרֵךְ שְׁפֵדךְ עֵא אֵיִשֶׁט אֵיין וואונדֵר ווער הוּט דֵּש
אָעֵר נִהֵרֵט :

ווער אשט א מעכטיג דער עש קאן ווידר קערן : אך וואלט עש
געוון ורטן אט וואלט אין אויך אידן : זיא שפראכן ליבר הער עש אשט
קוינע חזקה נט : דער אס אט אפסט לייכן גיוזין הוט :

**אָדער זאָגט דאס איז דאס יחידה ווער געגעבן קראנק. אומ ווער ווער
געט דאס ווארעט געגעבן בור לאנן. דאס שפּיט דער קוין בראך
קוין יחידה וול אד ארן. אומ וול דאס זין לוב אערן:**

ער ליט אים צו ברייטן נאר אין שוין פריינט. דען ער דעם קוירן
העקדוה אין נען ירושלים זאגט. ער ליט אים אין ברב שרייבן יאס
דער האב זיך און איד צו קוירן העקדוה דעם הער נאכטאן:

אמס איך איד נאך ווייניג גאט אים דאס וואס ער האט געוואלט
 שרייבן אים און וואס ער האט געוואלט. דאס ברענגט און
 דאס דער בוך דאס ברענגט און דער קוויטאנט דאס
 וואס נאך קומט.

ער היט נאָך אים זיין אברשטער קאנזאָר ער וואָט. אונז ער לויף
דעם באַטן נאָך דאָס טעטע ער אומ דאָס. עט אַערוואַגן ויר טאַט אים
קאַט דעם באַטן וואָרד. אונז ויל באַר דעם קווינץ לויף דאָ קריאנדער:

ער שפראך פונעדיג קוינע אדך בן דיין געוואר קענעכט . דיין פונד
האט לטון שרייבן נאך אגעבעט . דו האסט קוינע תיק : ה' לטון טריבן
בילדעט . ידך דו דיר געט וודער נאך איין שטעט :

ווא בארד דער קינד בלייבט איז אסאך ברע שרייבן. און זענט

גַּט בֹּר אַם לִישׁ עַשׂ אַנָּא בְּלִיבִין • אִיט דעם העט ער בֹּר דינט דאָ
בְּבֹדֶר נֶלֶךְ • וויא וואל ערוש דעש גלויבן אין רעכטער קענער :

דש אין גַּט אַכט לֹו קוֹיִךְ אַיִבֵּר דאָ וועלט גַּלֵּן • איר ווערט הינטן נאָך
וואל הייזן וואָר ער נאָך דאָ שטאָן • אַנָּא קאַמֵן דאָ באַטן לֹו קוֹיִךְ זאָגדֵה •
ער אַנפֿעִיגן דאָ וואל נאָך אַרן אַם ווּש אַרד ורא :

ער בַּרזֵי אין גַּרֶשׁ אִיר זיין שׂן ער אין וויין וואלט • אַנָּא ער אַיִךְ טעט
בֹּן זיבֵר אַם בֹּן גַּלֵּט • אַם בֹּן גַּטִּים באַמֶּשִׁים אַיל אַם אַיִךְ אַדלֵי
גַּשְׁטִין ער ווי אין זיין שׂן בֹּן גַּרֶשׁ בִּזֵּל קלִין :

אַם זיין קוֹשֶׁט לִיכֵּה קרדענֶן אין זינר גַּוואלט • אַם בֹּן אַמֶּד לִיכֵּה
הויבֶשׁ לִירוֹן אַ מענֶךְ וואלט • ווען דאָר קוֹיִךְ זאָגדֵה ווּש אַיִבֵּר דאָ
אַוּשֶׁן רִיךְ • אין דער גאַנצן וועלט אַם מן רֶט זיין גַּלֵּיךְ :

וּש דער קוֹיִךְ סטֶרֶבֶּ הֵט דעם גאַנצן עולם גַּמאָן • דש ווּש אַלש
זאָגדֵה אין זיין גַּוואלט קוֹמֵן • ער לִישׁ דאָ בֹּטן לִיֵּה אַ גַּלֵּיט גַּרֶשֶׁן
לֹב • מן הֵט דאָ וואל גַּלֵּיט מער ווען אַרד אַב :

דאָ קאַם דער גַּבִּיִּה שְׁעִיָּה לֹו דעם קוֹיִךְ זאָגדֵה הייזן • בֶּרֶךְ הַבֵּה
לִיבֵר ווערט ווּש גַּלֵּט אַבֵּר מִיין • רֶכֶשׁ שפּראַךְ דער גַּבִּיִּה אַיִךְ וואלט
דִּיך ורוֹן • ווער זיין דאָ לֹוִיט דאָ לֹו דיר זיין גַּלֵּט :

דער גַּבִּיִּה שטעלט דך גַּלֵּיךְ אַנָּא ער בֹּן רֶכֶשׁ ווּשֶׁן וואלט • זאָגדֵה גַּלֵּט
אַיִם האָבן גַּעטוֹרֶט אַנָּא ער בִּלֵּיךְ זאָל • מִיין לִיבֵר ווערט שְׁעִיָּה דאָ
מִיִּשְׁט ענֶדֶךְ וואל • דאָ ענטוֹרֶט אַיִם זאָגדֵה הוֹפֶרֶט לֹו דעם
גַּלֵּיט אַל :

עשׂ הוּט אַיִן אַנפֿעִיגן קוֹיִךְ אין דעם בִּלֵּשֶׁן זאָל • לֹו אִיר גַּשְׁקֶט
זיין באַטן אַנָּא ווער לֹו האַנט • ער הוּט בֹּן מִינֶם לֹב ויל הוֹדן אַם דר
גַּלֵּן • אַיִךְ האָב דאָ ווער גַּלֵּיט אַשט גַּטוֹוֶדן בִּיא מִינֶם זיין :

מן מִיין ווערט שפּראַךְ דער גַּבִּיִּה שְׁעִיָּה • וואל לֹו דעם גַּרֶשֶׁן קוֹיִךְ
דער ווּש גַּלֵּט זאָגדֵה • ווּש האָבן זיך דאָ גַּלֵּיט אין דִּינֶם הוּט אַיִךְ
וואל טעג גַּלֵּיט ווּשֶׁן אַיִךְ גַּלֵּיט :

דאָ שפּראַךְ קוֹיִךְ זאָגדֵה אַיִךְ האָב אין טען לִיֵּם אַל האָבן מִינֶם הוּש
וּש אַיִךְ גַּבִּיִּה מִיין אַיִם • עשׂ אַשט גַּטוֹוֶדן דִּינֶם גַּלֵּיט אַיִךְ
הַב

הב עש אין קוין • זא האבן איד ווער נלובט אום הוך גפרין :

פון שפראך דער נביא עש אישט איר אריקליכן ליד • דש מאן אדך
וואל שפרעכץ אויף איין אייט • וולשטו און לויט ארין דיאדא כט זיין
בון זרן גשעכט • ליבר ווער חזקה דו הושט כט גטון רעכט :

אנו הוט גוט שפראך עש ווערט דער טאן קואן • דז דר אין דיינס
הויש • אל דש דיין ווערט גימאן • אום ווש דיין עלטרן האבן לאנג איין
גיהאלטן • דיא בור דר זיין גווענן אום אויך יא דיא אלטן :

דש ווערט קוינץ בכל אלש בון הינן בורן • אין ווערט דך נאר שלעכט
זיין אום אומערדן ט שטורן • אום דיין קינד דא בון דיר ווערדן
קואן • נען בכל ווערדן זיא גיבירט אום דר ווערדן זיא גוואן :

כט דיא אלר אינשטן ווען דיא בעשטן לוואר • איך וויל דר זיא נעמן
יא אדך בור וואר • זיא זיין נאך כט גיבור דאל אום חכמה אום אישאל
אום עזרה • דיא ווערדן ט בכל דיין ווא גיאלט דר דש דא :

אין פלשט קוינץ בכל זיא דינר אוישן זיין • אין אמר מול ווא לוש דיין
וויב מער שענקן איין • דו הושט זיא ווער גיארט אום דיין וויב לושן
הזכירן • סן ליבר ווער חזקה ווא שמשן דר דיא הולץ בירן :

דא ענטווארט אס חזקה ווידר דו ליבר ווער אום שוועהר איין • ווש
גוט הוט גרעט דז אום וואל זיין • אן גוט וול אדך כט בור זאן דיא וויל
אדך לעב • איך הויף אן זיין דר באראונן אין ורד ער איר נעב :

אום דש גשיכט בור ווארהייט כט אין איין טאן • איך וויל אירש אום
אינס הערלן אן דער גרינקליכר שלאטן • חזקה ווש איין וואר קוינץ
אן ער מאכט גיין בון אס שרייבן דיא בויכר בעשר ווען ווין :

ער וואל זיין גווענן אישע עש האט איין וועגן גינעלט • אום ווארס
עש כט גשאך דא בון אישט וול ור העלט • דוך טריב ער בייא דינס
לעבן וול וואמער אום שטערק • אום גינשט בון מעגכלייא בון
אמדרלייא ווערק :

אום ווא ער אישט טאך אום וול שטארק גרעבן • אום דש דש וושר גינן
דאך ירושלים נאר עבן • אום אדך בור דעם קוינץ אישור ער דיא
שטט וואל בזוארט • עש האט אין אדך גרויט אויף דער געלביגן ווארט :
דש ער

דש ער אי וואס געווען הווערטיג אונז עלנאש הט גערבן . בון זייער
נרושן וואוהיט האבן דא בויכר נל גשרבן . דער קוירן יחודה
שטארב דא איט גרושן אירן . אום אין דא וויינט דא לויט ראנט
קאט אין עש ווארן :

דא מן אין טרון לו גראב וואו איז אים גשאך . איך קאן
עש כט דר גלן דער גרושן ווירדיגן זך . מן לינט אין לו אבארסט אביב
אל קוירן גראבן . אום אין יארטן מן אום איד קראבן :

מן גשוויינט דען דא אונטן ווער קאן עש אלט דר זאגן . זין מן
מכשה וואר לו קוירן דר כאך אין קורטן טאגן . ער וואס לוועלף יאר אלט
נומר עלטר מוש ער ווערן . דא הוב ער אן לו וויקן געט דען הערן

ער וואס בוינקל אום פוינפנטג יאר קוירן זין מער היש חסד ביה . עש
גיל אויביל אין געט אומן זין בויז ווערן דא . ער וואס אין אויביל יומק
אלו בויז ער דא טעט . ער ליש אים ריכט גינגן א האלף איד קיין בעט

מן גאלט עש בליך כט שרייבן דא בון לו הוירן לו . מן גאלט בייא שפיל
נעמן דרוק מן עש טו . דש וול מערקן ווער ווירד געט טוט . דש
ע אים דרך לו לענט כט אויש געט גאר געט :

ער טעט גלייך וואו דא בולק דא ישראל בור טריבן הטן . זין
בויברייא וואס וו גרוש מן מושט עש אים גשטטן . ווען ער מירט
הרט בון איינס אפגעט . דעם וואלט ער דין אום דך אים דרשט

האפט'ן בוט :

אל דא אופערשטאל ער דא ווירד בויאט . דא יחודה הט לו בחבן
מא ווערן העטער עש גטרויט . אויף זין וון אשה דש ער גאלט זין
בויזא זאגאר . קיין אפגעט וואלט ער בור שלום וואו ער מירט אים

ווארד גינגאר :

ער דינט דען לענדן בויאן אן קורצן אייגה הט גיטן . לו אל היר דעש
הייליג קינט ער דך שון . ער בויאט אופערשטאל אין דש היש בון
געט . דא זין הייליג'יכר נאמן געליבט אים גראט הט :

ער בויאט אופערשטאל לו אל דעש הייליג'ן היר . אין בידן העב דש
בית האקדש עש וואס אים אין קליין איר . ער ליש אין בילד אים דש
הט ווירד ענלעט נאך גשטאלט . לו ליד געט דעם הערן זין אנט וואס
זו מעגין וואלט :

מן c בון

בֶּן גְּרוֹשָׁן שׁוֹמֵר בֵּית דָּשׁ וְלֹא טוֹיֵנֵט מִן מוֹשֵׁטן עַשׂ הָאֵלֶּטן • בֹּרֶךְ אֲנִי
יְרוּשָׁה שׁוֹמֵר מוֹשֵׁטן יֵאָזֵר שְׁפֹלֶטן • אֵל טָאָן לִישׁ עַר עַנֵּי טְרַאָן הֵן אֹמֵר
הָעַר • דֹּא רֵיבֵר שְׁטֹאָרְבֵן וְלֹא לִוִּיט הוּרִי לֹא ווֹשׁ טַעַט עַר מַעַר •

עַר לִישׁ זִיין זון אֹמֵר טוֹכְטֵר אִים בֹּוֹיֵאָר אֹוִיבֵר וְאָרֵן • עַר טְרִיבֵן גְּרוֹשִׁי
בֹּוִיבֵרִיָּא עַר וואָלט זיך רִיט שְׁפֹאָרֵן • עַר מַכְט אֹוֵבֵי אֹמֵר יִדְעוּ ווער קָן
עַר אֵלֶּשׁ דֵּר שְׁרִיבֵן • עַר לִישׁ אִים רִיכְט אָב גֵּן ווֹשׁ עַר וואָלט טְרִיבֵן •

עַר לִישׁ גֵּטֶט נֶאֱמָר אֹוִישׁ מַעַקֵן אֹוִיז אֵלֶּן מַסְפֵּי תוֹרוֹת • אֹמֵר לִישׁ אֵן דִּיא
שְׁטֵט שְׁרִיבֵן נֶאֱמָר דֵּעַר עֲבֹדָה זָרוֹת • נֹוֹךְ לִישׁ עַר דֵּרִיין שְׁרִיבֵן
אִידִיִּמֵן לֵיָן גֹּאָט • בֵּיִיא זִינֵר שׁוֹמֵשְׁטֵר אֹמֵר מוֹטֵר אֹמֵר בֵּיִיא וועָט
עַר וואָלט •

עַר לֵאָן בֵּיִיא זִינֵר שׁוֹמֵשְׁטֵר עַר טַעַט ווֹשׁ אִים גֵּוִיל • לֹוֶשׁ זַעֲהֵן
שְׁפֹרֶאָךְ מַנְשָׁה ווער מִיר ווִיאָרֵן ווִיל • עַר שְׁטַעַלֵט אֵין הוּיז גֵּטֶט דֵּשׁ
אֹמֵר דִּיק בֵּילֵר • דֵּשׁ מִיט דַּעַן נִיר גֵּשְׁטֹאָלֵט מַנְשָׁה דֵּעַר ווִילֵד •

דֵּשׁ גֵּט הוּט גֵּשְׁפֹרֶאָךְ לֹא דוּד אֹמֵר לֹא שְׁלֵמָה זִינֵכֶס זֹו • אֹוִיז דֵּשׁ בֵּית
הַיִּקְדָּשׁ ווִיל אִיךְ מִיין מִיר טוֹן • אֹוִיז דִּיא שְׁטֵט יְרוּשָׁלַיִם דִּיא דֹא אִישׁ
גֵּוֹעֵזֵן גֵּרַעַכְט • אִיךְ הֵב יֵאָזֵר אֹוִישׁ דֵּר ווִילֵט אֹוִיז דַּעַס יוֹרִישׁן גֵּשְׁלַעַכְט

אִיךְ ווִיל יִשְׂרָאֵל כִּיטֹוֹר וואָנָלֵן אֹוִישׁ אִירֶס לֹאָט • אֹוִיט אֹוִיט אֹוִיט יֵאָזֵר
תוֹרָה ווערֵדֵן הָאֵלֶּטן לֹא הָאָט • ווִיא אִיךְ עַשׂ מִינֵכֶס קִנְעַכְט מַנְשָׁה
הָאָב גֵּבֹאָטֵן • יֵאָזֵר גֵּוִיל כִּיט דִּיק דַּעַן וואָלֵשׁן אִפְסָטֵן •

אין פייכנט אין זענר אומ ווש זין און אומ רעכט • אין כנן מיט אים אום
שויליך אום נאר שאלעכט • אין קאן עש נט דר שרייבן אלש דש אין
אום טעט • עש ווש אלש צו ווערן אז ער עש וואו ור דינט העט :

עש כנן אים אן דען קורפל אים ווש וויא צו אום • ער שרייא אן אל
זין אפנט דא ער הלט בורנט • וויא ער דא דר דאכט אומט רינד
אום אומט שופן וויא לאנג ער שרייא זא ווארן אל אנטשלוסן :

ער רעכט אין דען אפנט וואך וולשטו איר נט בייא שטון • האב
אך דיר דוך וואו דינט מיט רייטן אום מיט וון • ווען ער לאנג שריי זין
שרייאן וואר אין וועט • וועלט איר איר אל לושן קינד האן אים ככט
דא שרייא ער אין דען גרושן קליין דער דא צו שאן הוין שטעט • וויא
לאנג אל אך לידן אך דיר עש נט צו גטרויט העט • אום זעכט אן אל
אין ליד דש איר אייר יכט אודר יך • אום הוילן איר אין ליבר
אפנט אום דא ברוך בון עברך :

ער שרייא דא אל אן איר עטלך הונדעט • דש איר קינד ענטאט
אך דש זענר וואנדעט • אך האב איר זענר נדינט עש אישט אלש
בא לארן • איר לושט איר שטעקן הינטן אום בארן :

זא שווען אל שטל ווא אין שטוק • אום קונטן אורל ענטאטן אז אין
ניש איר אין באך • דוך זין זא אורל מיין ווער דען זעלבין אפנט
גטרויט • אין איר דוך דר בייא קוכן אין רוב אודר אין קרויט •

איר שפירד אין קיט האבן איר ור לושן • אך האב איר זענר בארע
אן זא איר זיין כחשן • ווען דער גרוש ניר דרע הוט איר זענר
ביטרום • אך האב איר בון דען רעכטן קיט ית הן וועק גיטן :

ער שפירד נט איר לענטן וול אר זוכן יא • דש איר אין וואטערו
בלערנט איש דער כשרבן תורה • ווען ער אישט דיר ליד זא שרייא
קיט אן • דער קאן דיר וואל העלסן בא אדראן :

הלפט ער איר נט זא אישט ער אייטל און • אום ווש איר אין וואט
האט בלערנט אישט אייטל טרום • ער שרייא צו דען רעכטן קיט ית
ליבר קיט • בון ישרא הוילן איר איש אייר נט :

ער שרייא זענר קיט מיט איינס גשרייא אין ביטן • דש דך האל
אום

אזא ערד בןקנט לו נ'טחן . ג'ט אויבר אליא הערן הילף איר ב'ון דיינעם
האל'שן טר'ון . ל'וש איד' כ'ט אנגעל'טן ד'יא א'נד ד'יא אדך האב ג'טון :

ע'ש א'שט ק'ין ג'רושרד א'נד'יך כ'א אויף ג'שטאנדן . א'ן ה'וט ע'ש כ'ט
א'ער ג'הורט אז ווייט אז אל' לאנדן . ע'ר טעט ג'רוש' ת'ס'ל'ה ד'ו ג'לויבט
ווידר ור'וא נאך א'ן . ד'יא ע'נג'ל א'ין ד'עם ה'אל' ה'ובן אונט'ר ח'נדר ח'ן :

ג'ט ב'ון ה'אל' אזא ב'ון ע'רדן ד'ו א'ל'שט א'ן כ'ט ג'ווערן . ע'ר א'וש א'ין ד'יא
ה'ע'ל' ט'ויב'ל א'ושן א'ם ש'ערן . ד'יא ע'נג'ל א'ין ד'עם ה'אל' ט'ושן ד'יא
ר'י'ן ב'ור . ד'ש ז'ין ג'בעט א'ל'ט כ'ט א'יין ג'ען לו ק'יינעם ה'אל'שן ט'ור :

וויש טעט א'זא טרעכטיין א'יין ל'אך ל'ש ע'ר ווערדן . אונט'ר ז'יינעם
שט'ול ד'יא ע'נג'ל אזא ע'ש כ'ט ג'ערן . ד'יא שפ'ראכ'ן אל'ר ב'שעפ'רש א'יין
ה'ער ווארעם ט'ושט ד'ש . ד'ש א'יין א'ליכ'ר ג'רושר א'נד'יך ד'ער ד'יד
ה'וט ג'טראג'ן ה'ש :

אזא ל'ושט ז'ין ג'בעט ג'ען אזא ב'ור ד'יין א'מ'ן ק'ואן . לו א'ין שפ'רד א'זא
טרעכטיין א'יר רעט אז ד'יא ט'ואן . ע'ש א'שט ק'ין ג'רושר א'נד'יך כ'א
א'ער ג'וועגן . אזא וועגן א'דך ד'ין א'ל'זט כ'ט א'ויף נ'עם א'ם ל'ש א'ן כ'ט
ג'נעגן :

זא ווארדן א'נד'יא א'נד'יך ג'דענק'ן אזא ווארדן כ'ט ת'ש'ו'כ'ה ט'ון . ע'ש
א'שט ד'וך כ'ט ב'יה'ל'פ'ן אזא א'ער ל'ושן א'יר ד'ר ב'ון . וועגן ד'יא א'זא
א'זא ווערדן ד'ש א'דך האב ב'ור ג'עבן . א'ם א'ין א'דך ב'ור ג'ב א'ם ל'וש
א'ין א'עבן :

אזא ווערדן ד'א ג'דענק'ן ווא א'יין א'נד'יך א'שט ד'ש ג'וועגן . אזא ה'וט
ז'יין ב'ויז א'פ'ס'א'מ'ן אזא ה'וט אז א'ין ל'ושן ג'נעגן . ווד האבן ד'וך כ'ט א'זא
ג'רוש' ד'י'ן ב'ור ש'ל'ט . אזא ג'וועגן ווד א'דך ג'ט י'ת ה'ול'ד'ה :

אזא קערט ג'ט א'זא וודר ל'ט ק'וי'ר'י'ך . אזא ווש וודר ק'וי'ר'י'ך אז
ב'ור ג'א'ל'ן ג'ל'י'ך . ד'וך האלטן ע'ט'ליכ'ר לערנ'ר לו ז'יינעם ק'וי'ר'י'ך ע'ר
ק'אם . א'זא א'ין א'שט א'יין לוויב'ל א'זא ע'ר ע'ל'ם ה'ב'ל א'יין ג'אם :

אזא ד'א ע'ר לו י'רוש'ל'ם וודר לו ק'וי'ר'י'ך ווארד . ע'ר ד'ר ק'עבט ג'ט ד'ען
ה'ערן ע'ר ז'ך כ'ט שפ'ארט . ע'ר ג'עב' ז'ך א'י'ט ג'אל'ז'ס ה'ער'ם א'זא
ז'יין ג'י'ת'ן . ע'ר פ'יי'כ'ט ז'ך א'על'ברט א'ם וואר'ן ז'ך וודר ג'טש ב'ז'ן :
ע'ר ל'ש :

ער ליש אימ אין פֿעלדער אַמֿ אַיש איין נישארט . אין דש פֿעלדער
לִנְט ער גלייך קולן אין דיא ארט . אומ טעט דריין בלייא אומ לִנְט זיך
דונטער אומ ליש אויף זיך רינן זיין ולייש ווש ווא אין לנטער .

אומ טרייא דען הוך אַמֿש האב דיר דש . נוך גלשטו מער לידן דו
הו שטבֿור דינט בז . אומ ליש זיך דען היילן דען אנדערן טאן גטעט
ער עשרען וודר . אומ ויל אנטער דש פֿעלדער אויף אלי ור כדר :

אומ טעט ער תשוכֿה עש זאן אומ: דיא בויכֿר בֿור וואר . ער טרייב
עש אן דרייא אומ דריישיק יאר . דש ער נט אנדערש טעט דען בטן
אומ ושתן . ער ליש זיין לייבא וודר רואן נאך ראשטן :

אומ בויאט וודר ירושלֿם אומ בויאט עש וודר ועשט . ער טעט ווש
ער אנט אַמֿיך דש אַלר בעשט . ער נס אלי דיא אפֿוֿיטער אומ ווארף
זא הין אויש . אומ דש נרש בילד טעט ער אויש גֿעטש הויש :

אומ אל דיא אפֿער שטול דיא ער הט נבויט . דיא בראך ער אל לו
שטויקן עש הט אין וער נרויט . ער בויאט גֿעטש אפֿער שטול אומ ליש
דרוף שטעלן . ער שפראך לו גינט יזא אר גולט אַמֿיך גרעכטן :

אומ גולט גֿעט דין דעם עוויג הערן . וודר קואן לעכט לו נמוך דיא
מידא ווערט ער וערן . זא לישן אין דעמך נזאטן אומ ווארן אין
ווערן בסדר . אומ נקן וודר נאך רעכט דער הייליג זכרה :

אומ ווש קינן אַמֿשה זיין טאן הט נטרבן . עש האבן בון אימ דיא
בויכֿר ויל נשריבן ווא ער לוין אומ לווינלעך יאר ארט אפֿנטרייא . אומ
ווארד הערט נוקן אומ ווארד וודר לידן אומ ורייא :

אומ ווא ער וודר גֿעט ית מא גער הט נטון . אומ הר וודר אומ הער
ווא ער עש הט נלן . אומ בון גייד נרושן תשוכֿה אומבון זינען נרושן
נבעט . דש ונט אן אלש נשריבן ווא ער עש טעט :

ער שטארב קורן אַמֿשה אן בנרעב אין בייא דעם הויז זיין . דא
שטאנד אין וויין נארטן דא לִנְט אן דריין . אן היש דען וויין נארטן
נארטן עניא . ער ליש אין נן דער היש גאמן לו קינן ווארד ער דא :

ער ווש לוויא אַמֿס וינלעך יאר אלט דא ער לו קינן ווש . לוויא יאר
ווש

וואס ערקויפן פון מערקטאד עפן דעם • זיין מאטער הייט שלאגט איר
מאטער הייט ס'רופן • ער שטעלט זיך ווער גיט אום בייט אים אין טרופן •

ער וואס און בויגט אן זיין מאטער וועגן וואס • ער נעמט אין זיין וועגן דעם
אס מוזאד ווער ביי • וועגן אל דעם בילדען דעם זיין מאטער הייט נעמט אים
נעמט • נעמט אין ער זיך בוקט אים נאר ווייניגלעך דר נעמט •

ער בור ליש גיט ווייניג עלטרן אים טיטס ויל בויגריא • ער לאן
ביי זיין מאטער זיך נאר וואס נעמט שרייט • זיין לייב פון אומן אים
וואס טיטס דעם • ער שפראך דעם טאט אדך גיט צו לייב אים צו הייט •

דורך הייט זיך זיין מאטער אונטער טעגן נאמאכט • אבר דור שילף אומן
ער עש צו וואס לייט אכט • דעם קויפןש אומן קענעט נעמן דא צו לייט •
אום מאכט דא אים פונט אום שלום אין נאר צו טאט •

וואל אין זייןס הויז דו לאנט וואל ליש אין אן גרייט • אים דעם קויפןש
אונדער אין אליא נאשן ליש זיך דא שלייט אל דעם לייב דעם קויפן
הטן נאמאכט אין פונט • זיך אומשטן אל בילדען שטערבן דא צו דער
געלביטן שטערבן •

זיך ביינעב אין אין דעם נארטן אים דא זיין מאטער לאן • אים וואס ער האט
נעמט דעם ונטאמן נאך הויט בייט • אין דעם קויפןש בוך בון יצא
אין ויל בון אים שרייבט • דעם לייט דא אומשטן אומא בלייבט •

ער הייט אין וואס הייט אים נאר אין אומשטן קינד • זיין לייט וואס דא
נעמט אומשטן עש נאך נעמט דעם • אים אלס אומשטן דא אין
אומשטן נעמט • וועגן אן רעט בון בויגרייט זיין הערלעך זיך נעמט •

אכט יאר וואס ער אלט דא וואס אין צו קויפןש נעמט • דעם דא נאכץ געיש
הייט זיין בון אים דר נעמט • אין אים דרייט יאר וואס ער קויפן
צו ירושלים דער שטאט • זיין מאטער הייט דעם דא דעם אומשטן
אומשטן דעם •

ער נעמט אין דעם וועג ווי דער קויפןש צו דעם האט נעמן • ער
האט זיך נאכץ דר נעמן נעמן גיט אים שט • ער וואס אליא טיט
אין אן זיין • וועגן אים אומשטן וואס אומשטן עש בלייט •
אין דעם

אין דעם אכזיהרן יאר אז קויכץ יאשיהו ווש . אומער אויף זייער
קויכץ שטול וורדיקלעך וואס . דא געבט דער קויכץ נענט דער
רום יאשיה . זיין שרייבר דער דא היש שפן וון אכלה

נעט לו דעם כוהן הגדול דער דא הישט חלקיה . ער אישט שטעט
אין היש געט דא וינט ון אין יא . אומ זאך אימ בון אימ וועט דש ער
יאכט אנדרש טא . אל דש זיכר דו ון ברענט אין היש געט לו :

דש ער עש נעב דען דא זיין געזעט אויבר היש געט . אומ זאך אין
ערשטליכ דש אקלכר אכטונ דרויף הוט . אומ געט עש ביהאלטן
דש ון עש שפאר . דו ון דר בון דינט לויט אומ בילאלט זיא פאר :

זיאר לויט אומ שטיין מענן אומ קויפט האלץ אומ שטיין . דש ון געט
היש בוט זכרליכ אומ אוך ריין . עש נאמן איין דא איינשטר זיכר
אומ געט אומ געלט . דא געזעט ווארן אויבר הויזא געט זיא זיין בור
גמעלט :

וון דורפט אין ריט נאך רעכנן אין ווש וואל לו גלויבן . זיא טעטן דש
בעשט ווא עש דער קויכץ וואלט האבן . דא שפדך דער כוהן הגדול
דער דא היש חלקיה . ער רופט דען אברשטן שרייבר דש קויכץ
יאשיה :

דער דא היש שפן האר לו לו דיג שמאדן . איך האב אין היש געט
אין ספר תורה געבאדן . זיא אישט דא געלען נאך בור עלטר הער .
דו אלשט עש דעם קויכץ וואן אליה דא טויאן מער :

ווען ווש זיא דא העטן בור ספר תורות . דא שטונדן אין גשריבן
באמן דער עבודה זרות . אומ דא בורין קויכץ האטן לושן שרייבן
דריין . תירי בר גענו שמהלץ אומ גסך בור גשן וויין :

אז וואר דא תורה בור געטן אין משה אומ אין אומן זייטן . אומ ווש
לויט דא תורה הילטן דא נאמן אל לו שייטן . אזלן ביז ון ריט וואוהט
בון קיינען נאמן לו וואן . ביז עקס אין יאשיה לויטן אומ אין זיין טאגן :

עש לויט דער שרייבר שפן דא איט ער לוס קויכץ קס . אומ דער
קויכץ ווינט אין באלד דא ער אין בור נס . העבן זיא עש גיטון ריכטן
זיא עש אדך איש . דא איט דש עש ווירט געשטראט וורדיגן
געט היש :

יא אידלר קווינן וואו איינער נחמד האט צוגעקומען : עס ווערט
אלש בײַם בחכט נאך איינער בטשעט : דעם זיבט האט און צוזאמלט
דעם איינשטערן האט און עס צוגעבן : איך ברענגן אייך מיין מער מיט
צונאנט אויפט איר לעבן :

מך איינערם ציבט האט זיך דעם כוהן מיט צוזאמלט : אס האט איין טייל
דעם קעטש הויזא איש צוזאמלט : דא האט ער צוזאמלט אין ספסד חסדה :
דיא און האט צוזאמלט אין אצורן צייטן יא :

לש איך זא היידן דער קווינן יא איש הו שפדך אט : זאן איר ווארט בן
ווארט נאך ביי דיין דא : שפדך ווארף גלייך אויף דא אטשטעט
נשריבן : דעם וואלך בון ישראל אס זיין קמיינדיך ווערט בן טריבן :

ווען איר נעט נאך דעם אפטייטן : איר ווערט זיין טשטעט דעם לויטן
אונטער שפוטן : אונטער דער קווינן האט דעם דעם בון : ער ט
דייש זיין צוזאמלט דעם וואלך בון נאטעם טאך :

ער שפדך ליבן ברודר אונטער וואלך דעם טאן : דעם ווערט אונטער
בלייבן אונטער דעם דעם : אס בלייבן דא האט און אונטער אונטער
דעם ווערט אונטער וואלך דעם ליידן קעטש טאט :

עס ציבט איך דער קווינן צונענט אט זינעם נאטעם יא איש : דעם
איר דעם טאן האט דעם אכסרן האט : אט דעם דא און בלדס
ט דעם קווינן טאן : אונטער אונטער אונטער אונטער אונטער :

אונטער און שפדך אונטער עכבור און אכסר : אס שפדך דער שרייבן אונטער דעם
קווינן קעטש עטש : טאן שפדך דער קווינן בן נענטע און
ציבט : נענטע אונטער אונטער דעם אונטער אונטער :

אונטער אונטער אונטער דעם אונטער אונטער אונטער : אס דא
טע זיין בון אונטער דעם וואלך אונטער : ווען אונטער דעם אונטער
דעם אונטער דעם אונטער : ער אונטער אונטער אונטער אונטער
עלטרן האט עס אונטער :

וואלך דא בון אונטער אונטער אונטער אונטער : דעם אונטער
אונטער אונטער דא אונטער אונטער : דעם אונטער אונטער אונטער
דא אונטער אונטער אונטער : ליכט אונטער דא אונטער אונטער
אין :

כן ווארן זיין דעם געלעבן צייטן דריי זונדן נאך צוזאם • זיא וואנטן אלן
גלייך איר קומעלט פונאס אין האר • איינע היט יחידה הגביא
רעש קוטל יכדקא אין • דען אן העט זיין וסדן אום דא אן אדער
שיין :

דער בוך איינע היט לעבנה אין וועלט בידרום • איינע נאך אים דא
ווארדיט זאגט זיין וואס אן • אום אין ווארדיט תולדה נאך אין
מעכטן בדינה • איר אן היט שלום זיין אומר היט תקנה :

דייא דריי נביאס איר גביאות דא דא טיילטן • היט אירם נרושן
גביאות דא מעכטן איר דא זיין היילטן • בון אירן נרושן אדערן וואר דא
מיארת אומבטן • רע אדערש ווען טאן נאכט דא דרויף גידובטן :

יחידה דער גביא שרייב אין אלן נאשן דער שטעט • אום היט זייער
גביאות ער ון אדער רעט היט • זון אלן נרושן ווארדיט • וואר ער
מיארת קונט • אום טעט איר דער גביא לעבנה אין אלן טולן זון שטונד
אום תולדה דא ווייז נאשן דען ווארן בוד • איר זיין טעכט איר גביא
איר גיט קיד • זיט איר וואס עש איר וואל אן שטוט • איר ווערט
עש אן דער זיין גריטן גיט אומש כח גלושן הוט :

דא גיט רעש קינדש אן אום דער כוח גדול חלקיה • אום אדער
אום עכבור אום דער שרייב שטן אום פשיה • אום תולדה דא גביא
אין וואס גיט טיילד עדיבא • זיא האטן זיך גיט דער געבן היט זון אום
איר ליבא :

זיא נאמן זון דער וואס דרום טעטן זיא דש • זיא וואל גידובטן דש דא
ווארד באראגן ווש • ווען דער זיטן בון דען וואס זיא האבן ווייכא
הערן • זון מער ווען דא מען דען ברענט עש וואר אין קערן •

אום דרום נאמן זיא זון דער וואס דר • יחידה ווש כח דא היימן ער
זוש זון ווייט נאך • ער זיך זון דען זיין געלעבטן אום וואלט אן תשובה
געבן • אום אלטן זיך זון גיט קערן א דר ווארדן דא דש שוין געבן :

דא אומן קאטן זון תולדה דא אין ירושלים נאש • אום נאנטן איר דא
בטשטאקט וואר דעם קינדש געלעבט ווש • זיא שפראך זון אן וואר
איר האב אייך וואל בוד מון • נאש זיין דען אן דא איר זיט בון
הער קומן :

אום

אזכר זאָגט איך אז האט געט געפראכען • געט דער הער לויט פשעט
און גיכען • ווען געט וול ברענגן וול בוזא און דיא שטאט • און און
איר זיכר דש איר וול גער שטאט :

גלייך אנדער קוירן איך בוך גלייכט האט • זיא האבן אלס אויבר וארן
נש דא האט גיבטן געט • זיא האבן איך בור לוישן און האבן אפגעוירט
געדעמפט • זיא ווערדן וול דרום לידן און דרום געטעמפט :

אין זאכן אישט אונז נרש דש ער זיך ריט בור לעשן קאן • דש ישראל
הוט געטן וואו און און און • דוך זאגט איר קוירן זיא דער
אויך האט הער געענט • עש אל און אלש ריט שאדן ביז אן זין עס :

זין הער האט זיך גווייכט און אונטער טערן גיאכט געטן איר • דש
איך האב גרעט און דיא שטט דש ווערט קוואן שיר • ווערליך דש
איך האב גרעט דש און דר גין • לור וואו שטוט און לור וואו שטוט
און דענק וול אין •

אבר דו קוירן יאשנה דו האט לור רישן דין קלייד • איך ווישנאך
וואל עש אישט דיר בון הערען לייט • עש אישט חן און גיאט דיא גלייך
אישט גנאשן • און שפרייט געט זיא האבן עש ריט וועלן לוישן •

דו האט גער גווייכט עש אישט קוואן בור איר • איך בור זיכר דך
ווערליך לור און בורכט ריט דיר • דיא ווייל דו לעבט אלש קיין בוזא
ריט געהן • נאך בור אל דעם בויזן דיא דא ווערדן געטען :

דו ווערשט איר איר אין דיינר עלטר נראב לויט לוראר • און וול דער
שטט ווערט געטען בורכט דך ריט און און אין האר • דו ווערשט
עס ריט געהן • נאך בון אל דעם בויזן דיא דא ווערדן געטען :

דארוין שפראך יאשנה געט געט דש אישט וואל געטן • ונש איך
האב אין איינע זיכר דש דא וול איך ריט בון לויט • אישט זאגט דער קוירן
באטן און ווייט און אין לאגט • דעם קוירן ווארן זיא געהאט און
קאנן אל לור האט :

דיא אלטן בון זיכר און דיא אין רוישן ווארן • דיא מתיבס און דיא
לויט קיין וואלט און ריט שפראך • בון קלייט ביז לור ער ריט
לויט שטעט • איר זיכר זיכר איך בור ריט :
ער זיכר

ער ליס איין שעל ברייטן דער וואס וואוהיך • דער קווינן שטונדא דא
אומן אים וואס וואוהיך • אומן ליאט אויס דער תורה דא דא נרעכט
וואס • מיט נאנליכע זיין הערלעך ער דא איין לאז :

ער שפראך ליבן לויט לויט אומן איין זיכרהייט בור שריידן • דש איר
אומן מיט דעכט אומן דא בויגן וועגן בור מיידן • בור גוט דעם
רעכטן הערלעך לויט זיין גיבט • זיין גיגען אומן זיין גלויבליכע וואס ער
עס גיבטן הוט :

וואס דא שטעט גשריבן אין דער הייליגן תורה • דש וויר עס האלטן
א גרויסן וויר כפרה • דש וואלך שפראך אלס וואסן מיט איינעם נאיינן
אומן • דא זיכרהייט וועלן וויר בור שריידן אלס הא לויט דאג שטונד :

מן שפראך דער קווינן וויר נעמן זיך אומן דא זיך אן • ער רייף אויף
דעם כוהן הגדול זיין וואס וואס • אומן דעם אנדערן כוהן הער
דער נאך דיר אישט דער בעשט • אומן אנדער הערלעך אומן כוהן דא
איר וואס וואס :

אומן נעט מיט אנדער אין גוטש ית הויש • אומן גוט אויך ריט וואס אומן
זיכט הויש • אלס אומן ערדיקייט דעם גיבעש דש דא אישט וואס
גאנצט • לויט דעם אומן ערדיקייט אפגעדרייט דא דא ריט זיין גאנצט :

אומן לויט דא הויש אלס גיבעש דער אומן ערדיקייט • אומן בור ברענטן
עס וואס האלן ירושלים אין איינעם ועלד ברייט • דש אומן דא היט
קדשן אומן לויט דא אומן דא טראגן • דא דא היט גען ביי אלס אומן
אומן דש בוך גאט :

אומן וואס ער עס טעט וועגן אין דער געלעבן שטאט • אומן אלס
אומן געטן אן דעם אפגעדרייט היט • אומן בור שטירט דא כוהן
דא קינדן יודא היטן געגעבן • לויט דעם אפגעדרייט ער נאך אין דא איר לעבן
אומן אומן טון תשובה וואס ער דא מיאנט ביינאך • ער נאך דא ביי
דעם האט ער קיין בור טאן • אומן דא אומן ירושלים אומן אין אלס
שטעטן • מיט איר עבודה גרויס וואס דא דא כוהן העטן :

עס וואסן אומן כוהן איין טייל דינטן דעם אומן • איין טייל
דינטן דער אומן איין טייל וואסן געלעבן נאך גאט • אומן אלס דעם
הייליג

הייליגן אוממיין אום קאנץ . ער טו בראך עש אלס ווש אים קאס
הין דיא טאלן :

ער נאך איז דיא לינדן בון הויש גיט צו האנט . ער בויט דיא אין טאל
קידון דיא זעלבן און דיא בראנט . אום נאך דר נאך דיא איז אום
ווארן דיא איין דער לויט נראב . זעכט אייערן גיט איך אין און איינר
ניזאלט האב :

נון זעכט וויא דיא דער נידנט אז וויא אייערר זעל . עש אפפאכט
אזונט אייערן און דער גיט אין דער העל . ער צו שטייט אין דיא און
הייליגן הויזר דיא דא שטונדן ביא הויש גיט . דיא זאלן דיא וויא
דען טעט און אן דען טוט :

דיא זעלבן וויא און וויא דען בור הענג צו איר דען לינדן בויאן . דיא איז
דער קוינץ איז רייטן ביא אן דיא שטאמן . אום דין דען נאכט לאט
ביז נאכט . דיא איז ער אלס נאכט צו שטונדן ביז נאכט ברא שבע :

נאך שטונד אין נרושר אפפער שטאל איין דער לינדן רייטן . אום און צו
דעם טאג זאלט אין און אורר רייטן . דען איז ער צו ברענג אים דיא
אום אים שטאמן . איך ווארן עטליכ בוארס רעכט אפאן נאך נאכט
אום דיא זעלבן בוארס איז ער גיט ית קיין אפפער איין ברענגן . איר
ווערט וואל ווערט און זאלט איין תל הענגן . דין איז ער דין נעבן און
דען אפפער אין וויא טייל . איינשט האטן דיא בון דעם קידן ווערן
נאך אום הייל :

נון וויא איז דיא האלבן ירושלים איין אפפער צו וואר . ער הייט וואך דין
דעם טאג בן דעם שטונד ער אפאן וואר . דיא וור ברענגן דירא דיר
דיא אים בויא . טו איר דעם אפפער וואך דיר איר וויא דין ער
נון נאכט דיא בויא וויא דין בור דין אפפער וויא . עש וויא דין
נרוש בן דין וויא דין האל וויא דין וויא . דין דיא דין וויא דין
און קאט איין טון . אום ווען דיר נאך דין אפפער וואלט הא :

דיא שטונדן דען בוארס אים און קל דין דין דער אפפער . עש וויא
אין זעלבן ווען אים און וואס דיר דין . ווען דין דין וואלט
אפפער בון אפאן דין פראנט . א טעט און איין דין וואלט צו האנט :

בראט אייר דין טיט ווא טעט און איין צו ווא . בראט אייר דין
f 1 שוף

שאף דס דא אישט הייא • א טעט אן אויף דרייא ברובט אינר איין
וורד • א אפסט אן אינר ויר איט אירן גיבדיר :

ברובט אינר איין קאלב בוינף ווארן אפן גישטעלט • ברובט אינר
איין אוכטן א ווארן אפן זעכט גילעלט • ווען אינר אבר וואלט ברענגן
זיין טוכטר אודר זיין זון • זאגט אן זאגט אלץ זיבן בור איס אויף טון :
ווען זאגט אלץ זיבן אג בור איס שטונדן דא • דא שטונד איין איין קאלב
דש ווש גישטאלט דא • אויב ווארן דיין גלוידיגן קולן אויב איט איין
בידעקט • אכ דא בורשטן בויש עש הר בורר רעקט :

א נאמאן דא בוררס דו קינדליין • אויב ליגטן עש דעם קאלב אויף דא
בורדן בויש זיין • דש קינד הוב אן לו שרייבן ווען עש דש בוייא
ברענט • זאגט נאמאן דען דא בוררס נאך באלד אן איר הענדא :

איקלכר איין גרוש פוין דש זאגט ברוואן • דש דש גשרייא
בון דעם קינד רט גלט ווערדן בור נאמן • אשט העט עש אין דר
בארט אג בהעסד • זאגט שרייבן דען דא בוררס קען אויב זיך עש
אך עש נאך ור ברענט :

ווא זער עש לאכט אכ קואט אין דען היאל גלייך • דאן זאגט קאשט
עש מערקן דו ווערשט דש יאך נאך רייך • דיין אפער אישט ווילקוס
אויב נאך וואל אנטפערקאן • דו ווערשט עש גרשן לויט דך רט ור לאנג
אכ דען זעלבן אפנט בור שטייט דער קויכץ אויך • ער ליט עש בר
וואשטן ווען ער יאגט שפראך • ער ליט דרוש אכ אין שעליס
שיסר גראבן • אויב בור שטייט אויך דא פסערד דא די קויכץ
יודא גראבן :

זאגט גראבן דרוש ווען דאגן אויף גינגא • זאגט איר אקעגן אכ
איקלכר זאגט אפטיג • אויך גראבן דר לו וועגן דא שטונדן אז דא
קאן • דא ליט ער לו שאקט אכ איט העמלן טעט ער זאגט ווארן :
אכ ברייא וואשטן זאגט ברענגן ווען עש דער קויכץ שפראך • אויב דר
אפער שטאל דא דא שטונדן אויף קויכץ אהן הויף אויך • אכ גישט
אפער שטאל דא וואגט דא גראב • בידן הייזר גוט דארויף גראב
ער זיין אכט :

ער ליט שטאל שטאל דער קויכץ לויף אכ וואלט רט נא • איר אשן ליט

ער ווערען אין דעם בוך קדוין . און ווערט נאך אפפער שטיל דיא
בייא ירושלים שטובן . דער קוין'ן לוי' ביהעגדי ווען ער הטוד
אנטר וואונדן :

בייא דעם בערן אשחית שטובן אפפער שטיל ויל . דיא דא האטן
נאכט שוואה האלך ווייבר ווען ער נשטט אין ארן וויל . נואר ער
אכנאלט עש דש ער איזש ב'נעט נ'דר לויבן . אן שפריכט נאר נערן
נ'נעש וויל שטרייך האבן :

און הישן דיא נ'טר דעם ער ל'ש ב'יאן . ווען נ'דרען ואלשן ב'יברן הט
ער נ'נעלט טראמן . עש תרות און נ'דאס און כאוש אומב' אונזערדן
קייט . האלפס אונזערדייט אום עמון יא'הו זיא אל נ'סטרייט :
ער נ'ו בראך דיא שטובן דיא ל'נרן ער נ'ו נעלט . און אין דעם נעלבן
אורטן אלז א'ט וויין רעבן שטעלט . דיא דעם אפנערן הטן נ'דינט כ'ט
בעשערש זייט איר ווערט . דער קוין'ן ואלט עש א'ט האבן ווען ער
ע'א'ט ב'נערט :

און אויך דעם אפפער שטול אין ביהאל שטט . דעם ד'הס נאכט
י'רבעס דער ישראל ווינדיגן נאכט הט . נואר קיינס נ'טן אל ער
ווערדן נ'דוכט . ווען ער ישראל נ'ו ורושן וינדן הט נ'ברוכט :
און דיא נעלבן אפפער שטיל ל'ש ער אל נ'ו שטען . דיא ל'נרן אכטען
ברענן כאנט הט אין נ'נאשן . עש קערט נ'ך יא'הו נעם דעם נעלבן
בערן . אל דיא נעלבן נ'ראבן ל'ש ער א'ט נ'ראבן א'ט שטערן :

און אל דיא בין ל'ש ער דא נעמן . ער ואלט דיי'ן ב'ור נעשן א'כ
חאלט עש עבן רעמן . און ל'ש זיא אל ב'ור ברענן א'ין א'דו אפפער
שטילן . און ל'ש דעם ד'ר נאך דיא אפפער שטול ב'ור ב'ן .
נ'ליך ווא דער נ'טליך א'ן ל'ו י'רבעס שפרייך . דו וולשט כ'ט א'ב א'שן
ב'ן דיינר נ'רושן ווערן א'ך . עש ווערט א'ין שטען יא'הו ווערט כ'ר
נ'ך נעמן . אל אויער נ'בין ווערט ער ב'ור ברענן :

א'נאכט נ'שליך עש א'כ נ'שליך א'ן א'ס אין האר . נ'טש ווארט נ'שטען
און זין אל וועמן וואר . עש שט'ט א'בן א'דד קורן א'אש עש וועמן .
ב'ור נ'טש נארן ק'ט נ'ו א'ל כאנט נ'נעמן :

דיא ק' קוין'ן יא'הו א'ין א'דד ד'ט ד'ר . ל'בד ווערן א'ר
נאמן ד'ש א'ך עש ד'ר א'ר . דא זין ל'ווא נ'ציב נ'אכט נ'טה . ד'ש א'ין
א'שט נאך נ'אליך ד'ש א'דד א'ין שט'ט : א'ן א'ש

אויף דעם איין נראב איין שאר רוון שטוק שטונד . אויף דעם אנדער
אין דארן עש אישט איין אונזלייכר בונדא . דא ענטווארן אים דא
לויט אז דער זעלבן שטט . דש אישט דער נייטליך אן דער דש
גירעט האט :

אז דש איט דען דארן דש אישט גיווענט אין שרר נביא . דער דען
גייטליכן אן דער דא לינט הא . איט אים הייס בורט אומ אן ליכט .
דרוס זיין דא לויט נראב לו וואר לייכן גלייכט .

דא דער שרר נביא שטארב זיין קינדן טעט ער לואה . ווען אים
ווערד שטערבן א לינט אים אל הא דא . לו דעם גייטליכן אן זיינא
ווארט ווערדן געזעהן . הער קויניג וואר ער הוט גיאנט אז אישט עש
גישעהן :

נון שפראך דער קויניג אן וול בון אים וון . בון נראב דעם ואלשן נביא
זיין בויז וול אן לושן שטון . ער מוש דעם נדיך גרישן ווא וואל ער
ווער ווערט . אן גלט זיין גביין בור ברעקן אויף דש מנבח הערט :

אז אים דא אופער שטול דא דא שטונדן אין דער שטט שארון .
דא דא העט גראכט ישראל דא מושטן אל לו ואלן . ער נאס אל דער
טאגס בין אומוד ברענט דא דא אובן . דער קויניג יאשיה ווא
וואל לו אובן :

ער ווענדט זיך אויף ירושלים דא איין וואלט ער בלייבן . אז וואלט איט
דען יודן איין גרוש הוכלייט טרייבן . עש ווש גלייך אום פסח דער
קויניג ריכטט לו . אום איש אידראן רופן אז ליט גביטן דש נאנט
אנדרש טוא :

אז קעמאן גען ירושלים ווא וואלט ער אין אשטער לייט בינון . דא קאמאן
אל דא יודן עש ווארד בהענד גטון . דער קויניג הט אליין דש ער
דר לו נאב . דריישיק טויזנט לעמא בון דינר אינגן האב :

לו אייטל קרבן פסח ער גיין עש רעדליך אן . עש זיין דען דא בויכר
אן ורנט קין אליין אן . איין אליין וואו קויניג איט לייב אום איט גוט .
איט נאכס זיין הערלן אום איט ורויכלן אום .

דש אישט וואל ווישליך דש קאן אן וואל בלייבן . ווען דא הייליגן
שריפט פאלעט רט לו לייגן . עש ווש קין אליין פסח גראכט אער .
זינט

זינט הער בױן דעם ריכטערן דא ישראָל ריכטען ביז דא הער :

אויך זינט שאַמאָל בײַא דש ווש אין ורואר מן . דער דש ואלק ישראָל
אויך אמרדר הילט אן . אדס אכזיגדן יאר דש קוינריך ווש דש
קוטלויך פסח נאמאכט . מיט שלומיאן אום פואיאן הט ער ענ ביזנט :
מן הארט אבר מער ווש ורואקייט ער אלס טעט . אל די דאזיגן רעכט
דיא ער אויש נישפראכן העט . דיא ווייל ער ווש ניוועגן קליין אין זיכר
יונגט . דער אידל קוינר יאשיהו ווש בולר טונקט :

אזכ ועלכן ער דא אין רעכט הט נישפראכן אב . די בינאלט ער וודר
בױן זיכר איינען האב . ווען קוינר יאשיהו שפראך איך האב אדס נא
קורץ נטון . איך האב דש רעכט מיט אא קוינר בור טטון :

מן קאן מיט אא ויל טרייבן עש אישט נאך מער וואר . בױן דש קוינרש
יאשיהו ורואקייט אא ווש ער טריב לוואר . דיא ידענאך אום אליא און
וערדיקייט . דער ווארד קיינש מער ניועהן ער דא אל בור שפרייט :

אא ווייט אא ירושלים אא דש נאנץ לאנט יזא . קיין אומערדיקייט
ווארד ניועהן נא מאל דא . ער וואלט אל דש הלטן אומהט זיך בור
פמליכט . ווש דא שטונד אין דער תורה ער זיך ריכט :

ווען דש קוינרש גלייכן אישט מיט מער אויף נישטאנדן . דש מן עש
הוט ניהורט אא ווייט אא אלי לנדן . בור אדס ווש ניוועגן אא נאך אדס
קיינר ווש . מיט אל זיינען לייבא אום גט טעט ער דש :

אלס דש דא שטעט נישריבן אין דער הייליגן תורה . ער וואלט מיט
הויך נידעניקן קיינר עבודה זרה . ווען געט רעכט אום נידאניקן .
עש ווש אדס אין זיין הערץ נבבן נאנץ און אליא וואקן :

נאך וואלט גיט ישראל מיט בור נעשן . ווש דער קוינר מנשה מיט
ביבריא האט בור מעשן . נא דר לזיכר גיט דעם הערן דער נאמן
ווש נרוש . דרום שפראך גיט דער הער יזא ווערט ניווינא איינס שטוט :

איך וול דא אב טון אא ישראל אישט נישעהן . ירושלים דש איך הבדר
וועלט דש וויל איך ור שאעהן . אא מיין הוך נאנאט היזא דא איין
נאמן האט אויף נירואט . דש וול איך בור וואשטן אא בור ברעק אין
אינר נאמאט :
ויל f נאך

נח דען דאזען וכן דש דער קוין אל דינ בדייט • אומאליא נאך
בישטעלט אומ לז בור אויש דא הייליקייט • איין קוין היש פרעה אומ
האנץ אויף איינר זייט • דו נשאך בון דעש וועגן אין וואו אין זין לייט
דא בואן ער ירושלים אומ נאס דען שטול דען גרושן • דען דא האט
נאכט קוין שמה מיט קלוקייט און מושן • אויף דען קוין שטול
ער דך געלט • דא קאס אין גלדנר לעב אומ אין גער לעלט :

דש ער הרעב ויל אומ שולן אין מיט זיינר טאנן • ער ווש אויביל געשט
ער ביינר דך לז קראנן • ווען אויף דעס געלבן שטול דך ראנט זינ
קאט • ווען דא קוין בון יוצא דא וואשטן דען גרוט :

וואו דא גאט אויף דען שטול לז גין • זא וואן וור בון דעס פרעה
ווייט זין • ער קס מיט איינס מעכטיג היר ער הט מוט לז שטרייטן
• ער מיט דך ריט לאנג אומ קס אין יאש יהו לייטן •

אין גענוהייט היש בראש בייא דעס בך פרת • דא הט תן איס ווידר
שפענקט אומ דרוס ער לז ריך ווש • נון מושט ער אויף איינס אורט
דאך לאנט יוצא ליהן הרין • קוין יוצא אכט פרעה איך וואו דר
דען ווילן איין •

קוין פרעה דו וואשט ריט ליהן אל היא דורך איין לאנט • ווערשט ענ
ריט וואן איך ביזויז דיר איין שאנט • הושט ויל לז קרען אויף אנדרא
קוין גיך • איין לאנט וויל איך ביהאלטן בור דיר זכר לייך :

דא אכט פרעה קוין יוצא איך וואן דיר דש • איך בין דיר ריט וויינט
איך טראן דיר ריט הש איין אייגן לאנט ואלק הוט תן מיר גבראכן •
איך וויל אנט ריט בור טראן איך לוש עש ריט און גראכן •

איך ווייטט געלבט וואו דש וואר אישט ווארדן גוויש וואנט • איך וויל
מנרם בור וואן אין דער ווארטן דש איר אויך געלבט שלאגט •
דאך אנדער דש דא האר ווערדן שטיבן • און הוט דער גבא
ישעיה אין זיינס בוך גשריבן :

עש טריפט דך ריט תן דו וואשט עש בילד ווישן • איינר ווארטן גוט
ווארט דו ווערשט זין ריט גרשן • דא גרוכט עש יאשיה דו מושט עש
געלדך לויטן איך וואשט מיט דער גשריפט נאר וואו לזויגן :

ווען עש שטעט גשריבן אין אנאן היילן גשריפט • דא וואשט גוט

הוט זעלברט נישט פֿעט • ווען איר הלטט גוטש נעמט קיין שווערט וואו
רט אויב ווארן • נא און ווירד דורך דעם לאנט מיט קיינער שטרייט
באפֿעטיג האנט נאך שארן :

אויף צו בור אויש ווען איר דיא תורה האלטן • מיט ווייב און מיט קינד
מיט יונקן און מיט אלטן • דיא אפגוטער האבן ווירד צור לושן און ווייט
און אונזר לאנט • אבר דער וואס יאשיהו אירט זיך צו האנט :

דיא יורן דינטן אפגוטער היימליך און צור בארן • ווא נאר הט יאשיה
דארויף קיין זורן • דיא האטן אל אפגוטער דיא שטונדן הינטער דער טויר
• דיא אפגוטער שטונדן דיא הינדן איר קיינער דורפט הר צור :

דיא מוכט וואו זיין ווער עש און נאמען • און העטן רט נעטריבן בויברי
פרעה ווער רט נעמען • און צור יאשיהו נעמען דעם קויער פרעה דיא
מיט שטרייט העטער הנט נעמען אין דעם טאל מינידו :

דער שטרייט מיט נישט ווייט יאשיהו טעט רט רעכט • ער וואלט מיט
דעם היינצוהייט פרעט רט האבן נעמען • ווען יאשיהו הט זיך נאדעם
ער וואלט פרעה האבן ציהן לון • ער נעמט אים צו זיך וואלט ער
זיין לעבן רט לעמך האן :

ווען אום היימליכדייט דער יורן בויברי אקאס אום דער וואס ציך •
ווען ער אישט היימליך רט נייט ער נישט אפֿעט אום ציך • דעם אין
בויא נעטריט און וואס און • און מוכט וואלט לעמך לעבן
און מוכט האבן וואס :

און קאמא דיא שוין און שושן דעם קויער יאשיהו • דעם דעם באלטראם
דורך דעם היינצוהייט וואס דיא • און שושן אין זיין לייב וואו דרייט האדערט
פפֿייל • עש וואס באל נעמען דעם קויער וואס :

און די דער וואס קויער און מעכטיג וואס • צו דעם נעמען שושן
ער ליידיט רט נעמען • זיין זיך אים אויש מיט איינעל וואסדייט
נעט דיין ווארט האב זיך ווירד שפעטעט עש אשט איר זיך ליידיט :

צו דעם נעמען באלט דער וואס קויער וואס • דעם נעמען באלטראם
נעמען שושן אפֿעט • און בורט אין נעמען ירושלים אין היינצוהייט
וואס • דעם יאמר דעם און טרייב דעם שטעט רט צו וואס :

און ביינעם דעם קויער מיט אירן איר עלטער נעמען • אום אין וואס
נעמען קליין צו נעמען אים נעמען • יצחק אשט שטעט ירושלים

טרויארטן אס דען קוינץ זער . אויניא דש וורד אי גלעבטן דער
(ליידן בוין מער .

עש קלאנט דער נביא יראה אז זער דען רומן אן . אזו אופט אז ער
מאנד איין פפיל א בירוב ער אין בון שטונד אן . אזו מאכט דרוין
אין קלאן אז ער ווש וואל ווערט . אויניא יאשיהו וואל חישט איר
איין הערן בישווערט :

וורד האבן דך בור לארן וואל אזו אונש גשעהן . קיין ווארד קוינץ
ווערט רט מער גינעהן . זיא האבן דך בור אינט דו הושט עש שט
גיושט . דש נוך אזו ויל בויברייא אונטער ישראל אישט :

עטליכ האבן דך גלייכט אזו היימליך אפנוטר גהאט . דש הוט דר
אן דין לעבן נאר זער גשט . דש גלייכן קלאנטן אליא הערשט אזו הערן
דא קלאן וואר רט מער גהוט אין נוהנט אזו אין עלרן :

עש ווש כרנט קיינר ער מאכט איין קלאן . אויף דען קוינץ יאשיהו
וורד וסדן עש נאך הויט בייא טאן . דש וורד זיא זאגן בון יאר נאך .
אן קיין עש רט אלש זאגן עש איש נאך מער וואר .

אס בון זינר וואקייט איזו גשריבן . ווש ער אין זיין טאן בור אזו
נאך האט גשריבן . אן ונט עש אין בויכר ישראל אונד אין בויכר יודא .
בון זינר גרושן וואקייט דיא ער טעגדא :

דו וואל אכטס קוינץ זיין זון יהואה . ער ווש לויזיא יאר יונג דען זיין
ברודר יהודקס ווש . ער ווש וואל בו גשטאלט לו איינע קוינץ דען זיין
ברודר יהודקס . דרום זאלבט אן אין לו קוינץ אונד ער דש קוינץ גייד
ער איין נאס :

דרייא אס לויזלנין יאר ווש ער אלט דער יהואה . דא אן אין זעלט
לו קוינץ דרייא זענט ער קוינץ ווש . זיין מוטר היש חמול אויז דער
שטט לבנה . ער טעט הייד דש בויז אין אונן געט דא :

גלייך אזו זיין עלטרן בור לאמן העטן גען . עש קאס דער הינדדן
פרעה אבר אין מאל הער טן . אזו מאנד דען יהואה אין דער שטט
גיבא . אין דעם לאנט חמט אזו ליש אין שלאמן בלא .

אס דיא זיין בון דעם לאנט דיא זעלט קוינץ פרעה . אונד הונדרט
זענטער זאבר אס אין זענטער גלדא יא . אס אכט קוינץ זיין ברודר
אליקס

אליקס • אום נאכן איז אין נאמן אום הישן אין יידישקס :
 ער וואו אויך יהאזעט זון פערע נס יהאזעט מיט איז • אאז באלד שטרב
 יהאזעט און ער נען מלכ קאס • דוך נאך דינס יהאזעט דען פערע
 הט גייענט • ער ביזוואנג אויך דיא זידן אום דא שענט :

ער נאך דש זעלבין זילבר אום נאב עש פערע נא אינר נאב • ויל
 מעכער ארמאר שרייט אויפא מינר האב • יהאזעט קוינר יודא בוינר
 אום לוינר יאר וואו ער אלט • דא ער ווארד נא קוינר אום אן זינש
 ואטשט שטאט ווארד גיטאלט :

איינר יאר וואו ער קוינר זיין מוטער היט זיבבה • ער טעט וודר גוט
 מיט זינר אומווערדיקייט דא • נליך אנדיא בורמ קוינר דא בור
 איז ווארן גווענן • ווער קן עש אלש דר שרייבן אום בון איז אלש לעגן
 דער יידישקס נידעט איין וויל הער איין וויל הין אום הער • וואו מיט
 זון איך גוט דר לידן דש וודר אין ווער • גל איך בילדער מאכע עש
 אישט נט מייא • איך מוש איר איינש געדענקן איך וויש דש עש
 איך נט גידויא :

ער שרייט נעגן גוט כס דר דין לכת • האלט דר דין זון אום מאן
 איך דארף איר נא ככט • איך האב דש גוט פלד דש אין בון פרויט הוט
 גברוכט • דש לויכט איר גימט דש אישט איר רעכט גידוכט :

ווען דש זעלבין פלד דש בון פרויט קאס • עש אין אינר נישט
 לויכט דען אנדרן פלד עש דען שיינ נאס • דא שפראכע עש דא
 תלמיד חכמים וואו נאשט קוינר יידישקס דא • ווען אל דש זילבר
 אום פלד הוט ער בישאפן יא :

דא ענטווארט יידישקס גוט הוט מיט אנש כקש נא שאפן • איר זיט
 איינל נאך איך קער איך כט אן אויער קלאפן • האלט ער איז זין
 היאל דא ערד אנש גימט • ווד טאן וואו ווד און אן אן וועלן
 ווד וואו לעבן :

און נון קוינר יידישקס נאך מיט אידן וואו • דא קאס נאכדילד איר ער
 וואשט וואו דער מער וואו • אום דין קוינר יידישקס ער זער
 ביזוואנג • ער וואשט אן וואו דין דא איינר זיט דאך :

ער וואס בװבד נלרש קענעט נאלר דריי יאר . ער ווירד שפערגט
אן בװבד נלר ער בױר טרונג ער איז אן אומ אױן האר . דא שיקט
בװבד נאלר אױן דיין קױנר . יהוה קס . ויל מעגל ארעמדיא בולקר
און דא ער עט ור נס :

דא שארן בון כשרים דא שארן בון ארס . עמון און מואב גוט דער
וואס איז גראס . עש וואס גוטש גשעפט ער וואלט ווערדן בױר לארן . זיין
אונגלויק וואלט זיך מאכן הינטן און ווארן :

דא קאמאן אין לאנט יוצא און טעטן גרושן שארן . דען זא הטן עש בױר
דינט דא מושטן הייט בארן . ווען אל דא כביאס דא אונזר הער גוט
גענט . זא העטן נט דרוסן געבן איין וײן און העטן זיך נט דרוסן
גלענט :

סך וואס גוט לזרעך און דא וואלט ער נט ור געשן . וואס דא הט גוטן
אנשה און וואס ער זיך הט ור געשן . דא און שולדק בולט און דא
ער הט ור גאשן . דא טאלט גוט נט בױר געבן און ער עט וואס וואסן :

ווען זיך איין דאס וואס גוט קאן עש וואס בון . מעגל עש אנקאלט
יהוה קס לויט און טרונג . עש קאס דער קױנר בבלי בװבד נאלר וואס
ער גענט . ער דר גרין קױנר יהוה קס ער ביזויז און גרוש
שאדא :

ער ליט אין ביסן אן שוועלדן דער פסערד . ער טעט און גלייך אן
ער אדך וואס וואס ווערט . ער שליסט אין דיין און הער דא און און
קאן דא בולט . ווען גילכא בויברייטוט געלטן גוט :

ער לאנדאט לזשער און אידראן לזשער . ווען און אין שון נעט
בנראבן וואס באלד און און ווירד וואס . נון מערקט ליבן לויט וואס לאנד
הינטן נאך גישאך . ווען ער לאנד און איין שעליס אידראן דא אדך :

עש וואס איינר אין ירושלים נאר איין וואס און . ער גען אויט ירושלים
און גען איינר אין און . און נאר און געברד איין שידל ער דא אדך .
ליבר הער גוט וואס און דא זיין ער לז און געלברט שפראך :

און דאן טאן שידל ווער הט און בױר נעט . דא און אין און און און
אידראן איינר אין געט . און דא און אין און הט בנראבן אירגנט אין
אין ווערט . ער געזכט אדך וואס אין בנראבן אדך עש גוט און געלט :
ער

ער נידוכט נאר וועגן דש ער היינצקע אלט זיין . ער נעמדיגן שידל
אום בירגער אין איין . דער און קערט זיך אום דא לאן ער ווידר הר
בארן . אום טרויאן שפראך דער און איך העט עש וואל אר שווארן :

איך העט געמיינט איך העט אין בירגער דין טוטן קאפן . איך וול
אין טיין איין גראבן אורד דך שלאך דער טראפן . ער נרעב אין נאר
טיין איין ביז אויף דא קרא . ער לאך ווידר הרוישן אן ווער ער
בירגער נא :

דער און הוב אין אויף ווש אום דש זיין . דא לינשט אומדער הר בארן
ווא אום איך דך גראב איין . ער נע אן און דא האנט אום וואלט אין
אן זעהן שלעכט . דא שטונד דרוין גשריבן נאר עבן אום נאר רעכט :

דש אום נאך איין אנדרש אן דרוין גשריבן שטונד . יא עש אומ גוט
איך מערעך עש אלזנט . עז אום זיין דעש קוינש קאפן בון היינצקע
אויף אין אישט נחוייאנט ער דא לוינאב קאס :

דא נידוכט דער ורוק אן ער עז וואל הוט בור דנט . איך וולאן היינ
טראן וויל ער איין קוינש אישט געגען זינט . אן אל דש קוינצרייך
אין דש אישט בילך אום רעכט . ער טראן אין אן זיין קאמאר נאר
בייאליך אום נאר שלעכט :

ער אום באנדא דען שידל מיט איינע זידן טוך . אום שפערט אן
היין אין זיין טראן עש אישט נאנט דער אן זיך . אום גינג הר נאך
איש וואו ער לוינאב בט . ער הט איין קלונש הייבא אין דא קאמאר
זא איין מאל טראט :

זא גינג אויבר דא טראן אום וואלט עלזוש זוכן . זא וואנד דען טוטן
שידל אין איינע זידן טוכן . זא קונט איר נט מאכן ווש דש ביריט
דא אין אדען זין . זא קערט אין אוםט הרוק אום איד הער חזק הין :

זא נידוכט אין אירן זיך עש קאן נט אנדרש גיין . היין מין האט
געהאט היין וויבא דש ווש שון אום דין . נאר אר גרושר ליבשאפט הוט
ער דען קאפן ביהאלטן . זא דין גר נערש דא אן זען דא ווערן אלטן

ער הוט דען קאפן ביהאלטן ווען אין היין אן אן דכט . אן געדענקט ער
אן איר ליבשפט . דא בון אדען ווידן גשיכט . בון מיטן האלט ער איד
ווא איין בר איד . ווא וואל איך טאט ווש ער וולאמבין אדען שטען

ביריט ו
g u עש

עס נעלט איך חלל האבן דו ווערשט איר הולט ווערדן • אומ ווערשט
איר אויך קוים וינאליך אונגליטלן נערן • אבר וויל דער קאפן דאלן
בלייבט • מ'אר גלויבט ער איך ליב מ'א איין אנדער זעליגש ווייבא :

זא היינט איין דען אומדן אומדש ער זער בראן • זא ווארן דען קאפן
הן איין דאל נאך דער און • ער שפראך ווש בידויט דש היינ
זאן איר עש דר • זא שפראך איך וויל דיר עש זאן זינט דש ער
אישט בור ברענט נאר :

דו ביסט איר שטען ווינט דרום האב איך עש גטון • איך האב דיר
בור ברענט דא דוא הילטשט בור איין קרון • דער טוט קאפן דער
דאלאן אין דער קישטן • דו אושט איר אויך הולט ווערדן איך וויל דיר
אויבר ליסטן :

אומ ווערשט מ'אר בידענין אן דיין ערשט ווייבא • דו ווערשט דיר
בו שאוקן נאר מהט אן איין לייבא • וולשטו נון עלווש האבן דו אושט
טון איין גואלן • אומ אושט איך קושטליך האלטן בור אידראן און :

דש הארט דער אן אומ הוב אן נאכ • ווש דא אישט גוטש גשעפט
דש ווש דך ווערליך אכן • הארט אידראן און דער קאפסא ווש בון
איינע קוינזרייך • ווא איין זיינע קאפסא ווש גשריבן דש אישט
גשעהן גלייך :

דש אומ נאך איין אנדערש אומ שטוכר דארויף גשריבן • דש אישט
בור וואר גשעהן אומ אישט אומ גבליבן • ער אישט רט ווארן בינראבן
אומ דר נא ווארדן בור ברענט • זיך ווא הוט אין גוט זעלברט גשענט :

אומ ווש דיר הינדקס זין טאט הט גטרופן • אין דעם קוינז בוך בון
יבא שטעט וול בון אים גשריבן • ער הט איין וון דער דש היינזין
קוינז ווארד ער דא • זין אוטר ווש בון ירושלים אומ היש אר מושהא

אכטליהן יאר ווש ער אלט דא ער נא קוינז ווש • נאך זיינע וואטר
הינדקס ער איין דעם שטאט • ער ווש גלייך אז בויא אז זיין וואטר
ווש גלויבן • עש שטעט רט לאקאן אן ביינא אים איך אומ נא זען :

ווען דיר פֿובד גאלד דא לאט אל בינאנק • דער קוינז איריט
ווש גען אים נאך קראק • דא לאנט הט ער בינאנק ביז אן לאנט
אנרס

אנציקלעדיק • אים ליש דען קוינץ אנציקלעדיק טרייבן יאמער אום האבן קיין
נאך :

לייך או קוינץ יהויכין וואס דרייא יאר איז זיין קוינץ שטול געשטן •
זיין בוברייא דיא ער הט געטריבן דיא וואס טוך קיט ורגעשטן • אים
דער קוינץ בון בבל זאמלט ויל מעגן און • בור דושלעך דער שטט
הובער איין געשען און :

דער קוינץ כוכב נאנץ שיקט זיין קנעכטן • ליכט איז דושלעך
אומגעבט און ער וועטן • דיא שטט און אדך ביזנעסן איין אומגעשט
נישט ווער • אויב דיא נאנץ וועלט וואס ער קוינץ אום הער :

אויף דושלעך קאס איין גענער דיא שטאט ויל אנקליק ליט • וואס באלד
דער קוינץ בבל אדך הער נאך ריט • זא לאק אום דיא שטט ויל
מעגן לייטן • מיט שישן אום מיט שלויידן הובן זא און ער שטרייטן :

אין דעם אכטן יאר או קוינץ בבל וואס געווען • קוינץ יהויכין געזעט
היר אומן אין דיא לעבן קיט געווען • און מער דר נאך אדך נערן
ער ווערט איד גענערן זיין • אום שלוש איז דיא פערטן אום ליש און
אין :

אום ניין גען קוינץ בבל או דיא נאנץ • זא ווארן אום ער ערשט
אומגעשטן נאנץ • דיא נאנץ קוינץ בבל אל דען שאץ אין געשטען • אים
שאץ דעם קוינץ ליש ער אדך טראגן דרוש :

ער אב האקט דיא גילדן געשטען דיא קוינץ שלמה הט געמאכט • ווען
דיא כוכב נאנץ הט גרוש קראפט • אין פאליש הויש געשטען דוך הט
עש געט בור געפראכט • דער יודן גרוש בוברייא וואלט ער קיט לושן
און גראבן :

כוכב נאנץ בור טרייבן נאנץ דושלעך דיא הערן אום שטארקן דאס
הער • איר ווארן ליהן טויזנט דיא קונטן אל מיט דער ווער • אום
אומגעשטען זיבן טויזנט דיא קונטן אל לעבן וואל • דיא בור טרייבן אל ער
דינסט אום :

אדך נאנץ ער קוינץ יהויכין איז זיין וויסא • אום אל דעם קוינץ
דינער אום זאנען בכל טרייבן • ער ליש נישט בלייבן ווען זייער
דיא אומא ליט אום לאנט • דיא ערשט כוכב נאנץ אין קוינץ אויב דיא
ער 9 iii ער :

ער וואס יענען רעכטער ווערט אום הייז געטענה . געבירט נאך נאכ אים
אין אגערן נאמן אום הייז אין געדיה . אום בישוואר אין בייא געט ער
אלט ריט ווערט שפערק . אום אלט זיך אונטער אין אונטער טערק :

אין אום לוינלעך יאר וואס ער אלט דא ער לז קוינע ווארד . איין יאר
וואס ער קוינע לז דער געלביק ווארט . זיין אונטער הייז האטל יארה
טעכטער בון גענה . ער טעט אויך דא בויא אין איין געט דא :

דא וואס דיא גרויס אינדא דא געדיה טעט . ער לז בראך זיין שבעה
דיא ער געטן העט . ווען געט דער נאכ עש אים אין דען זין . ער האט
באר אונטערט אן ינדא און איינער שפין :

דא נון קוינע ינדא דער געדיה הייז זיין אייד לז בראך . וואס באל קאמ
געבירט נאך אום אן געדיה ער זיך ראך . דא וואלט איר בילד דיין
אך האב דך געיאר בישווארן . אך העט דאס ריט לז געטויט עש
טוט איר נאך נאך :

און קוינע ינדא ווערט שפערקט וואס באל דער קוינע באל קאמ .
און וואס נאנט אין מער ער וואלך אים אים נאכ . און קוינע געדיה
נוין יאר געטען וואס . דא קס געבירט נאך . אום בור ירושלים ער האב
זאש :

לעהן טאן אין האט קאמ ער אים אל זיין גיד . אים ארעם ברושער
אום שפיט אום אים וואנדרליכא ווי . אום לאן באר ירושלים אום
בויאט מענכער פאל ווערק . באר ירושלים דער שטט . דא טרייב ער
מענכער שטערק :

ער לאן לוייא נאנער יאר אום ירושלים דא הער . און זאך גרוש
שטרייט אום לז ברעכען שפער . דא יודן אין דער שטאט ווארן שוואך
אום זמן אלט . דא טורסטן ריט הער אים וואס וואלט אן לז אים שוש :

אך טעט אין דער האנד אין דער שטאט א ווא . דא וואלט מענכער
שטערבן דא ער זיך דער נאכ אי . דא ער דען גרושן יאמר ריט אלט
גלעבן . מענכער טויט זיך געלבר אי ער זיך וואלט דא געבן :

דיא ווינט בור דער שטט העבן זיך אל אן דא וואר אן . אים שטוראן
אום אים שיטן דא דא בויאר איין בראן . דא וואר גינג לז שטיין
דא באלק אן דא איין . דא אונטער קוינע ינדא נאך דאנט בור זיין :
אום

אום דער קויכין לִדְקָה ראנט אויט דער שטט • דורך איין ווינטער
האל דיא ער היימליך האט • דיא הול גינג ווייט ביז אין פלון ירדו •
דיא כְּשֵׁרִים געבטן לִדְקָה ער וואר כרנט דא :

זא געבטן אל דש אויט אום העטן אין גערן געבונדן • ער וואש אין ארין
אין גאר ביהענדא בור שוואנדן • מן קאן זיך בור געט רט האטן אום
רט אנטריק • בור דער שטט און דש רעכט הער אום דש דיא שטט
הט אים :

געט דער שיקט איין הירשן אום דער לוף בור דא הער • איין לִכְר
וואלט זיין דער ערשט מיט זינר לאנגן שפער • דער הירש לוף נאר
ביהענדא • אין דיא הול דיא אונטער אים וואש • דא היין איין וואש געבונדן
לִדְקָה דש וליהן ער רט גינאש :

אום אז דער ביהענדא הירש נאר גער זא לוף • דיא קלדיאר ווארן
דעם הירשן אויף דעם בוישן נאך • אום ער קאם אין טאל ירחו קויכין
לִדְקָה קאם לו דער הול היין אויט • זא דר שטאפטן קויכין לִדְקָה
גלייך ווא איין קאן איין וואזא :

זא נאן דען קויכין לִדְקָה אום דא זא אין דער גרייסן • אום בויטן אין
בור געבונדן נאך דא קאם ער דא הער לו טרייסן • ווען געבונדן נאך
וואש דש האל לו געבונדן • אום דא געבונדן ווארטט ער אויף אליא בוטשעט
דא :

ווא וואל עטליכ האלטן געבונדן גער נאן ירושלים קס • ווא וואל דש
דאש שטעט גערשט ווא ער זיין וואל נאך • ער טך בור ירושלים
מיט העריש קראפט • דש טעט געבונדן געבונדן אין געבונדן נאךש בוט
שאפט :

דער געבונדן ווא איין הייבטאן אייבר אל געבונדן אום אייבר דש היר
געבונדן נאךש אנטלט שטונדא אין גרושן איד • געבונדן אן געבונדן
געבונדן וואן אום ווען ער דש נאך • זא הט ער אזא גרוש בורכט אז
ער געבונדן אום שפראך :

אז מן לִדְקָה בור געבונדן געבונדן • דא שפראך ער לו לִדְקָה
ווא הושט דך בירוכט • דעם איד הושט לו בירוכט דען דואר
הושט געבונדן • אום הושט איד געבונדן אום בישטאן געבונדן ווארן
אך וול דיר דין וואלטן איד לון דש טאך מיט רעכטן • ער ליש
לִדְקָה

לְדַקְדָּקָה זֵין קִדְדֵר בֹּר זֵין אַזֵּין שֶׁעֲבָטָן : אַזֵּם דֵּר נאָך לִישַׁ עַר אַזֵּם זֵין
אַזֵּין אִישׁ שֶׁטַּעבֵן . אַזֵּם לִישַׁ אַזֵּין אַן אַזֵּין קֵעֵטן שׁוּדִין עֲרִשַׁט וואָלט עַר
יֵד אַן אִישׁ רַעבֵן :

עַר בֹּדִיט אַזֵּין גַּען בֶּבֶל דאָ זַעלְבִשׁ אַזֵּם עַר שׁוּדִין . אַזֵּם בִּז אַן זֵין
טאַן אַזֵּם עַר בִּזֵּן זֵין . אַזֵּם אַזֵּם בִּזֵּר וואָס קִינֵן אִישׁ מִיִּנְחָן
יֵאָר . דאָ שִׁקֵּט בִּזֵּר זֵין קֵעֵכֵט גַּען : יִרְשָׁלַם אַזֵּם וואָר :

אַזֵּם זֵין קִזֵּן אִינְשֶׁטֶר דֵּער הִישׁ בִּזֵּר אַזֵּין . אַזֵּין דאָ הִיִּלֵּן שֶׁטאַט
אִישׁ אַענְכִים ווערֶה אַפִּטִּין אַן . עַר בֹּר בִּרְעֵט דֵּשׁ בֵּית־הַאֲדָשׁ
דֵּשׁ גֵּטֶשׁ הָיִשׁ וואָס . אַענְכִים בֹּר גִּרְשִׁים וויִינ וואָרן דאָ אַזֵּין נאָש .

דֵּשׁ גִּלְד וואָס הִין גַּען טאַל דֵּשׁ בִּיִּאָר הוּך אַזֵּין בִּראָן . דֵּר נאָך דֵּשׁ
קִינֵן־רִיד הָיִשׁ לִזִּירט עַר אַזֵּין אַן . אַזֵּם אִלִּיא הוּיִיר אַזֵּין יִרְשָׁלַם
וואָרדן דאָ בֹּר בִּרְעֵט . אַזֵּם דֵּר נאָך אַן אִלִּיא לֵעֲרִיא הוּיִיר עַר דֵּשׁ
בִּיִּאָר זַענֵט :

אַזֵּם לִישַׁ זִיא בִּרְעֵן דֵּשׁ דאָ אַזֵּין שֶׁלֵּן דאָ וואָס . דאָ שֶׁטאַט וואָרד
זִיא בִּרְעֵט בִּז אַזֵּין דֵּעם שֶׁטאַט . אַזֵּם דִּיר קִזֵּן אִינְשֶׁטֶר דאָ וואָר
לִישַׁ עַר לִישַׁ שֶׁטֹּשׁן . עַשׁ וואָס יַעֲרִיד לִישַׁ זַענֵן דֵּען אַלֵּטן אַזֵּם דֵּען
גִּרְשִׁין :

אַזֵּם וילֵטֶל לִישַׁ עַר גַּען בֶּבֶל בִּזֵּן דֵּען זִידן טִרִּיבֵן . אַזֵּם וואָס דאָ וואָר
אִישׁ לִישַׁ עַר בִּלִּיבֵן . מִיִּאָר לִישַׁ וויִינ הוּיִיר אַזֵּם לִישַׁ גִּרְשִׁין אִישׁ
ווערֶה . וקֵן עַשׁ רִישׁ אִישׁ דֵּר שִׁיבֵן אַזֵּין וילֵט בִּיִּכֶר אִישַׁ עַז גִּרְשִׁין

אַזֵּם וואָס עַר אִישׁ טֵעֵט עַר גַּען אַזֵּין גֵּטֶשׁ הוּיִיא . עַר נאָס דאָ קִופֶּרן
זִיִּלֵּן אַזֵּם לִישַׁ זִיא הִדִּיש . אַזֵּם דאָ קִופֶּרן בִּישׁ אַזֵּם דֵּשׁ גִּרְשִׁין לִישַׁ
יֵס . דאָ זִיד דאָ כִּהֶרס אַזֵּין וואָרן טֹבֵל עַר אַזֵּין אִישַׁ נאָס :

דאָ קִידִיִּאָר בִּזֵּן עַשׁ לִישַׁ שֶׁטֹּק דֵּשׁ קִופֶּר נאָסן זִיא . אַזֵּם לִישַׁ
עַשׁ בִּזֵּן אַזֵּין דאָ שֶׁטֵּט בֶּבֶל אִישַׁ . זִיא נאָסן דאָ קִופֶּרן הֶעֱבֵן קֵער
וואָס אַזֵּם קִידִיִּאָר בֵּעֶן . אַזֵּם לֵעֲפִלִּי אַזֵּם וילֵט גִּבְעֵשׁ אַזֵּם זִיא אִישַׁ
אַזֵּין אַלֵּן עֵקֵן :

אַזֵּם דאָ דאָ כִּהֶרס אַזֵּין דִּישַׁט אִישַׁ אִישַׁ בִּזֵּן . אַזֵּם דִּישַׁט אִישַׁ
טֵעֵט וואָס זִיא אַזֵּם . אִלִּיא גִּלְדִּיא בֵּעֶן אַזֵּם בִּיִּאָר פֶּסַח . אַזֵּם
אִישַׁט וילֵט אַזֵּם זִיאָר גִּרְעֵט בֹּדִיט בִּזֵּן גַּען בִּזֵּן דאָס :

אַזֵּם

אום דיא נרושן גיילן אום דש קופערן גרעט . דש קוינך שלמה אין
דש בית המקדש טעט . דש גוויכט דש עש האט דש שטעט נט
צו גילן . דיא קופערן לויכער ווא דש גולט דש און גולט אויש ווילן :

דיא גיילן מיט דען קופערן אום גוויכט ווין דרום . אום דיא גיילן מיט
דען מילןרום הערליך אום מיינשטליך דרום . ווער קאן עש דר גילן
אום גאר אלש דר גאן . עש גהארט דר לו ווילן אום מעכט טאן :

עש נאך דיר קובן מיינשטער דען כוהן שריה . אום דען נעשטן כוהן
נאך אים היש נעכה . ער נאך דרייא מעכט נא כוהנס דיא גרעט
האטן אים . דער אברשט אויבר דש הר וושט אויך בון היס :

אום בוינקי דיא אברשטן הערן דיא קוינך לדיקה כוהט גאטן . אום
דען אברשטן אן לייכר זא אויך נט בור גאטן . אום מיינשט אנדריא
נעכטליך אייטל קושטליכא מאן . דיא בויכט דיר כוהנס און אל בון
דאך :

אום אנדר גאט וואלך דש אים צו טייל ווארד . ער זא אל צו קוינך
בכל גען רבליה בויכט . כוהנס גאלד ליש זא אל טיטן איר קיינר נט
דר בון קאס . אא הוט עש אין אורט דער יודן עכדא אא נאס :

אום מיינשט ווש ור כולך אויבר בלייב בון אראוטייא . דיא בלייבן אים
לאנט כוהנס גאלד ליש זא אל ורייא . דוך אין מילכר ווט זא גולטן נט
וודר אין טון . ער זעלט אין אין רעכנכירר גלילה אחיקסן וון :

דש האטן עטליכע הוייבט לויט אום דיא אנצוט ווארן דא . ווא קוינך
בכל העט געזעט דען וואו גלילה . אויבר דיא אויברן יודן צו איינס
כוהנס ווער דא . דיא קאמאן צו גלילה אין דיא שטאט אלסא :

דיא שוואר צו אין גלילה אום אויך צו אדרו לויטן . אויך וול אויך אנער
וויין אום וול אויך בייטיטן . איר גולט אויך נט כוהנס ווען וור
נד רעכט בוינס . אום דיין קוינך בכל זא קאמאן וור נט בון היס :

ער טוט אנש ווערליך כיש עש אישט גאנץ ווין ווט . ווען וור נט
וודר שפעטן ער טוט אנש ווערליך נט . אויך דיא נט ווארט ליש
זא נד ביסן . זא וואשטן וואל גלילה נאנט אין קיין לון :
אנער 6

הגטר דען ועלבן לויטן איין בויזר אד רעטר ווש . ער ווש ריט בון יודן
 בארטיג ער טרונג ריד אונזש . ווען דער שאלק היט ישמעאל און
 קאנדי . ער קאמ אין חודש תשרי ועלב ליהודיט דעם ווען גליליה :
 ער אנפערט אין גליטליך אונזש איין גרוש אאל מאכט . ווען אויף
 מליכ בור רעטריי גליליה גר ווערן אכט . אונז איבער דעם עשן
 ישמעאל גליליה דר שטאך . אונז ויל יודן היט אונז עטליכ כשרים
 אויך :

דיא קוירן בוכד קאנדהט בייא גליליה גלושן . דען אורט טעט ער
 אין אנסה אונז דען שערן דען גרושן . דער בויז אורדר ישמעאל זיין
 זעל אל טיאר ראשטן . דרום אונז איר יודן נאך הייט בייא טאג בון
 גליליה ווען ואשטן :

ישמעאל לוק בון דאנן ווייט אין אנדריא לאנט . אויף דש שטונדן דיא
 יודן קליין אונז גרוש טא האנט . אונז אליא הערן דעש הער נען אהרין
 וואלטן זיא ליהן . זיא בורכטן זיך בור דען כשרים דרום וואלטן זיא
 וליהן :

מן לושן וויר זיא ליהן עש גינג אין שלעכט . דש זיא בור נבזר וואהן
 זיא טעטן ריט רעכט . דיג בוכד נאנר דיא נאנז וועלט ער אגטר
 זיך לואנק . ער טרייבא גר גרוש . אונז וול עש גיטאך דאר נאך ריט
 לאנקא :

דש ער טעט אא זער ווידר גיט דען הערן . ער ליש בוכד ננר ט
 איינע ווילדן טיר ווערדן . ער לויף אין וואלד אונז קרוך אויף אליא זיר .
 ווש גיט דא רעט דש גיטאך נאר שיד :

וואל נאנזר זיבן יאר אשט ער אונז וואלד אונז לויסן . דש גרין גראז
 ארט זיינע אויל אשט ער ענאיש רויסן . ער לויף אין דען וועלדן
 אגטר דעם גוילד . דש טעט גיט דער גייט אונז דער מילד :

דיא בלאיטן שפראכן אגטר אונזר וואו אונז דער קוירן זיין .
 ער אישט לייכט בור לארן אונז דר טרונקן אין דען וואר זיין . בוכד
 גאלד היט איין און דער היט אויל אהרין . טא דעם ועלבטן יונג דיא
 בלאיטן אא שפראך

וור אונז דך לויטן אן דייטש אטרש שטט . ער ווארד דא ט
 קוירן

קויכ'ן ל' בבל' ער דען ג'וואלט האט • אום זאש דא אויף דעם שטול דא
זין וואס וואס געשען • כבוד נאזר לוי' אים וואלד מיט אנדערן טירן
מושטער עשן

אום דא דיא זיבן יאר ווארן גאנץ אויש • ער ווארד ווידר ל' הענט אום
ייטטיג'ן ל' הויש • אויף איינס שטארקן ל'זואן זין לויס איין שלאכט
וואס • דא ער זיין און זאך זיין ער שפראך וואס איינשטודש :

ער ווארף זיין איינעם און בוס שטול אויף דיא ערד כידר • אום ל'ש אים
קעטן שארדן אן אל זיכא גליד • אין איין טיפן טורן ער אין דא ל'ינט •
דש ער ווידר הענט נאך בויש ל'וואל רט רינט :

דא איין לאך ער גזאנק ויל מענכ' לייט הר נאך • דא כבוד נאזר
שטארב דען בבל' יס וואס נאך • אום ל'סן ל'וואל ארודך אום שפראך
דיין זאך ווערט ווערדן גוט • דיין וואס אישט גשטארבן ער דיר
זיאר טוט :

איז זייא עבן קויכ'ן גלייך אן וואל אן וואר • זיין שפראך און ארודך
וואר איין גוטש יאר • אדך וויל כ'ט קויכ'ן ווערדן אדך קען איין וואס
וואל • קואט ער אבר ווידר אן וואס אבר איין וואל :

ער ווערט אדך גאנץ טויטן וואס ער אדך דער גריף • דא ל'וואל און
ארודך און דען גלייך טיין • ער ל'וואל אן דיא ארודך דא אלא שטארקן
לאך • אדך וויל אויף דיא ווארהייט קואן אדך דורשט אדך כ'ט זאגן :

ער וואס דיא ב'ן בבל' וואס ער זיין גראב וואס וואס • אן ל'ינט אים עש
באלד ער ל'ש אין דא ביידן • דיא שטריק אום זיין בויש אום ל'ש אין
טליפן אויף אום אב • אגנ'דוכט אים און ארודך אין גווישונג אדך
זון האב :

דש דורכט ווידר קואשט אום שטיא אין איינר זכרהייט • און ארודך
נאס איין דש קויכ'ן ער וואר גאנץ דר ווייט • דש גשאך אדך זיבן
הויכ' דרייטיק יאר אן הייזן וואס בור טריבן • נאך ל'אל דער בויכר
זינט אן עש אגנ'שטיבן

אום הייזן קויכ'ן לאו גואנק הערט • אין איינר טיפן געקריש וואס
ער ור שפערט • און ארודך ל'ש אין אויש הייזן זך ער רינט • און
ארודך קויכ'ן בבל' גען אים זך אדרינטלך דר ל'ינט :

u ב ער

ער טרויסט אין גער פאר וואלט עש אין גער דר געלן • פאר איש אדם זיין
שטול איבער אליא קוירן געלן • דיא דא אין בבל ווארן געזאגן דיא קוירן
נבבד גאלד האט דא געזאגן • נאך בור געלדן זייטן גאר אום נאך בור
(אומן)

פאר איש אדם קליידר אן זיין דיא ווארן קושטליך אום רייד • אויף זיינע
טיש גושט פאר עשן שטעטליך • פאר גאב אים גרוש גאב טעגליך איש
ער אים עשן געבן • אז לאנג אום אזוי דיא ווייל ער הט דש לעבן :

אנוויש ור טריבן זיכא איש אדם איינן לאנט • אום קאמאן אין דש
גלות אין דער בון בבל האנט • זיא האטן עש בור שולט אום דארום
קאפ עש אין אין דיא הענד • דש זיא גאלד זיבנליך יאר ווארן אים
געלענט :

אין וואר קוירן דיא אויף שטודא אז דיא זייט בור גען • אום אז דער
אראן יודן גלייך וודר אן ונק • דער קוירן היט כורש זיין אומר היט
ור אפטר • זיא ווש איין קוירן אום דער יודן רעכט שוועטער :

ער איש דיא יודן רעכט אום שפראך וואלט אר ודום זיין • איך הילף אויך
וודר אין אדער לאנט אין • איך גב אויך דש געשט דש אין דש
בית האקדש גהארט • דש דער בורכט נבבד גאלד האט בור
שטודט :

דער קוירן מעט איין גראם חמדה ווש ער גענט • אויך נאך ענדא
הינט נאך אויך אויף אין דש הייליג לאנד • זיא בויאטן דש בית האקדש
סייא אויף בון גראט • דר לו האלף אין קוירן כורש לו דער געלביט
שטודט :

ווען עש ווש בעשר גיבויט ווען דש ערשט ווש • אום אל דיא יודן
אקליכר זיכר נאש • דש ווערט גאר לאנג לווייזן אום ור האנדט יאר
דיא האטן אנטר אין קוירן ווא נאר :

אין ווש ול לו וואל ווען זיא איינש דר דוכטן • זיא דר זיינען אן אנדער
רייד אום הש ווא זיא מיינט אומבטן • זיא דר זיינען אום געשט ויינט
שפט איינר דעם אנדער • דא שפראך געט ית אר ווישט אבר וואנדערן
אר נעמט ריט בור געט ווש איך אויך טאמא געלן • סן בייט איך וול
אן אויך העלן • אל מיינא בואן האט זיא ווישן אויך לו רייטן •
אר הט